ROLL

600 000 TL

istanbul'dan geçtiler

ben harper
suzanne vega
massive attack
patti smith
marc ribot
muvaffak falay
sluts'n'strings

30 yıl önce

woodstock

suede

sayı 34
ağustos '99

edward said ve şarkiyatçılık • brenna maccrimmon • pavement • ayşe tütüncü

Beğenmediler şarkımı

Bi şarkı yazmıştım • Tam bi hit, altın yumurtlayacak • Taş gibi sözleri • Müziği "Milord" stili • Pek tarzım değildi ama • Yapayım gitsin dedim • Altından kalkarım herhalde • Bol talep var bu ye ye işine • Apocalips barında • Capdevielle'i gördüm • Dinle abicim dedim, • Parçanın adı "Kataklips" • Bir meleğin hikayesini anlatıyor • Yabani gökyüzünde • Yalnızlık hayaletini bıçaklayan • Bir iman tüccarı. • Meryem'le yakın dost • Gecenin koruyucuları • Tanyeri panayırında • İp üstünde cambazlık yapar • İşte şarkım bu ahbap • Dert değil beğenmediysen • Koyarım geri donuma • Ne kaybettiğini düşün sen! • Beğenmedi şarkımı, • N'apalım!

Başka bi şarkı yazdım • Bu sefer daha süper • Sözler taş • Müzik cehennem gibi • Gerçi pek uymadı • İmajıma, tarzıma • Sanki çalan "Bebop-a-lula" • Söyleyen de Dalida • la la la • Bir gece Geoffroy Guichard'da • Tanıştım Lavilliers'yle • Yemyeşil cehennemde • Anlattım ona hikayemi • Olay New York'ta geçiyor • Jimmy var ya, zımbalanıyor • Katil, sokak köşesindeki zenci • Gariban polisin teki • Tam olarak ölmüyor ama • Yaralanıyor yalnızca • Jimmy sağlam adamdır • Torbacıdır, lakabı da molla • İşte şarkım bu ahbap • Problem değil beğenmezsen • Koyarım geri donuma • Ama söyle, beğendin di mi? • Beğenmedi şarkımı • N'apalım!

Döndüm gene gitarıma • Kafiye sözlüğüme • Sabahlara kadar çalıştım • Mükemmel bi şarkı yaptım • Söyledim eşe dosta • Uygun görmediler bana • "Şarkı bize uyar ama • İstersen pek takılma" • la la la • Bu sefer Cabrel'i buldum • Oturmuş otoyolun kenarına • Bak dedim, şarkımın adı "Düş Yola" • Bir çakıltaşına aşık • Rahibenin hikayesi bu • Hayatında kimse kalmamış • Satıcılar ve delilerden başka • Toprağına kavuşmak istiyor, • Keçilerine, kuzularına • Şüpheden, tozdan, dumandan kaçıp • Dönmek Normandiya'ya • İşte şarkım bu ahbap • Dert değil istemezsen • Koyarım geri donuma, ya da • En kötü ihtimalle gitarıma • Beğenmedi şarkımı, • Boşver gitsin!

Eee, yetti dedim sonunda • Bundan böyle tüm şarkılar bana • Bi tane yazıverdim oracıkta • Herifin teki • Tek aşkı mobileti • Ama imkansız bir aşk • Çünkü mobilet ingiliz anahtarını seviyor • O da onu öyle feci kıskanıyor ki • Sonunda herif ölüyor • Bir bira kutusu yutarak • Mobilet de intihar ediyor • Üstüne benzin dökerek • İngiliz anahtarı kodesi boyluyor • Çelik gibiyim derken • Hiç hoş olmayan bu sonla • Bitiyor hüzünlü şarkım • Dert değil sevmediyseniz • Nereye koyacağımı bilirsiniz • Bi şey olmaz ona zaten • Rahatı yerinde, sıcacık • Çünkü artık benim donum • İnan ki tam bir juke-box • İki metelik atıp dört şarkı dinliyosun • Hatta bi tanesi var ki, sesi uzzuuuuun

Uygunsuz sevgilin

En fazla dört yaşında bir velet • Dikmiş gözlerini kovana küreğine, • Altındaki bezine, içindekiyle beraber • Lolita, koru kendini, geçir tırmığı, sırtına • Bekle biraz, canını sıkmasınlar daha • Bu maçolar tek bi şey düşünür: • Doktorculuk oynamayı • Ben de oynadım, ne dediğimi biliyorum • O plaj playboylarını iyi tanırım • Analarına sarkardım seninkiyle tanışmadan evvel • Onlara kapılırsan aklını başından alırlar • Neyse ki ben varım, sana bakıp seni seviyorum • Lola • Hayalet gibiyim, olmadığım yerlere gittiğinde • Biliyorsun yavrum, ben uygunsuz sevgilin

Derimi çizgi romana çeviren • Boktan dövmeler yaptırmaktan bıktığımdan • Adını yaldızlı çivilerle işledim • Sırtımdaki meşin cekete • Kollarımda tutabildiğim tek hatunsun • Omuzumu bükmeden, altında ezilmeden • İştahsız bir serçeden bile daha hafifsin • Aman açma kanatlarını, Lolita, uçma sakın • Fındığa benzer o memeciklerin ve • Çukulatalı kekten de tatlı o tenin • Çok veletin iştahını kabartacaksın okulda • Yani eğer ki gidecek olursan • Lola • Hayalet gibiyim, olmadığım yerlere gittiğinde • Biliyorsun yavrum, ben uygunsuz sevgilin

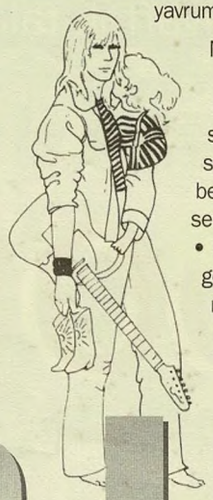

Ne diyorsun sen, kardeş mi istiyorsun? • Sana bir oyuncak bebek alayım • Hey, öyle kardeşler mağazada satılmaz • Hiç sanmam ki annen istesin bir ufaklık daha sırtına • N'oldu Lola, iyi değil miyiz beraber? • Böyle yeterince kalabalık değil miyiz sence? • Duyma şu sesi, dünya sarsılıyor • Mutsuz çocukların çığlıklarından • Hadi gel, seni kendi kargaşama alayım • Gemimde tüm veletlere yer var • Bu dünya koca bir mezarlık olmadan • Dayayalım rüzgara sırtımızı • Lola

renaud

Rüzgar eser esmez

Adam değildir denize açılan • Denizdir adamı alan • Ta ta taaa! • Deniz beni aldığında • Hatırlarım günlerden salıydı • Takas etmiştim postallarımı, bıçkın işi deri montumu • Bi çift Docksides ve eski bir sarı muşambayla • Bırakıp gittiğim lavuklar • "Aman, dikkatli ol" dediler bana • "Deniz iğrenç bi şeydir • İçinde balıklar düzüşür." • Rüzgar eser esmez • Ben yine gidecek • Rüzgarlar döndüğünde • Biz yola düşecek • Adam değildir denize açılan, • denizdir adamı alan • Beni deniz habersiz aldı • Geçmiş olsun, olan oldu • O deli dalgalar • Öyle tuttu ki beni • Kustum hem ikindide • Hem de gece yediklerimi • Oraya buraya çarptım • Uyudum ıslak çarşaflarda • Bana pahalıya patladı • Ama değdi valla • Adam değildir denize açılan • Denizdir adamı alan • Ama kadını almaz • Çünkü kadın kırları yeğler • Benimkisi beni limanda bekler • Mendireğin ucunda • Ufuk mufuk kalmamıştır • Sönmüş gözlerinde • Bi iskele babasının üstünde • Oturup ağlar • Onu bırakan erkeğine • Deniz onun mutsuzluğudur • Adam değildir denize açılan • Denizdir adamı alan • Deniz beni götürdü • Bir taksinin götürdüğü gibi • Dünyayı turalayacağım • Bir bir görebilmek için • Dünyadaki tüm adamlar • Düşsün yakamdan • Uğrarım her limana • Yerim her türlü haltı • Ki okyanuslar asla • Unutmasın adımı • Adam değildir denize açılan • Denizdir adamı alan • Deniz aldı beni • Bir beni, bir de gemimi • Gururludur benim teknem • Gururludur benim gemim • Harika bir üç direkli • Bir kuş kadar narin • (Yelkenler foraaa) • Tabarly, Pageot • Kersauson ya da Riguidel • Denize takalarla açılmadılar • Ya da külüstür mavnalarla • Adam değildir denize açılan • Denizdir adamı alan • Deniz beni aldığında • Hatırlarım günlerden cumaydı • Ağlama artık anne • Oğlun denizci • Ağlama artık baba • Hayatım suyun akışında • Bakın evladınıza • Denizci oldu çıktı • Biliyorum, hiç hoş değil • Ama bu alınyazımdı • Rüzgar eser esmez • Ben yine gidecek • Rüzgarlar yön değiştirdiğinde • Biz yola düşecek

Türkçesi: Gülcügil Gülüş

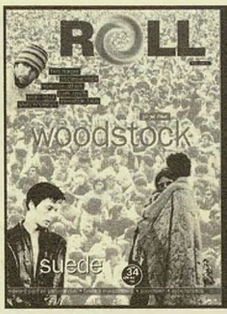

sayı 34 ağustos '99

4 Ajans
8 Woodstock
10 Suede
13 James Dean Bradfield
14 Pavement
17 Massive Attack
18 Bugge Wesseltoft
20 Sluts'n'Strings
25 Muvaffak "Maffy" Falay
28 Ben Harper
30 Suzanne Vega
32 Patti Smith
34 Marc Ribot
36 Brenna MacCrimmon
38 Kıraathane
39 Okuma parçası
40 Edward Said
44 Ayşe Tütüncü
49 Hacı ile Dede
50 Gayd
52 Albümler
56 Liste
57 Woodstock (devam)
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Donat Bayer, Duygu Akın, Ender Ergün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Erol Babaoğlu, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Günay Usta, Hakan Lokanoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Muhsin Akgün, Murat Şeker, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Osman Kaytazoğlu, Özgür Uçkan, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sevin Okyay, Sid, Siren İdemen, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk

Baskı: Lebib Yalkın Yayımları ve Basım İşleri **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi Billurcu Sokak 32/3 Taksim İstanbul **Tel-Faks** 245 56 06 **Yıl** 3 **Sayı** 33 **AĞUSTOS** '99 **İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi
website http://www.rolldergi.com
email roll@rolldergi.com

AYDA BİR YAYINLANIR

Roll over Ahmet Haşim ile esnemek

çünkü...itiraf edin, esnediniz, hem de en beğendiğiniz konserde... Neden acaba?

Dün sabah erkenden evimden
çıktım. Derme-çatma bir kır bahçesinde, genç
bir dut ağacının gölgesinde oturdum. Bir hafta
evvel uzaklardan gelen bir dostun hediye ettiği
hakiki bir Havana sigarasını yaktım. Kahvemi
içtim. Buğulu bir soğuk su bardağı karşısında,
başım her türlü tefekkür ameliyesinden aza-
de, uzakta, tepelerin arasından çizilen denizin
koyu lacivert hattına daldım. Birden çenele-
rim gerildi. Uzun uzun esnedim. Bu rahat es-
neyiş, bana şu tatlı yaz sabahında bir saadet
dakikasının namütenahiliği (sonsuzluğu) için-
de yüzdüğümün haberini verdi.

Esnemek, muzdarip bir ruh düğümü olan bü-
tün mütekallis vaziyetlerin çözülüp açılması-
dır. Ruh tahlillerinde eşsiz olan bir filozofun
dediği gibi, dikkat, intizar, teyakkuz vaziyetin-
de, yay gibi gerilmiş duran adam esneye-
mez. Esnemek, harp ve müdafaa vaziyetini
terketmiş, tam bir emniyet içinde olduğunu
hisseden vücudun mesut teslimiyetidir.

Yeşil yaprakların gölgesinde, esnemelerin
bütün şekillerini birer birer hatırımdan geçir-
dim. Uyku seyyalesinin istilası altında ka-
lan, yemeğini bitirmiş, mahmur gözlü çocu-
ğun esneyişi... Bir yaz bahçesinin yaprak
gürültüleri ortasında hamağına uzanan ve
etrafındaki nebati hayata karışmak üzere
olan kadının esneyişi... Kış gecelerinde,
lambanın ışığını yuvarlak gözlerinde, iki al-
tın damlası halinde aksettiren mütehayyil
(hayale dalmış) kedinin esneyişi!..

Bütün mesut esneyişlerin hayalimde ge-
çişini seyrederek tekrar tekrar esnedim
ve bu tevakkuf ve teslimiyet (duruş ve
kendini bırakış) dakikamın saadetini,
olgun bir yaz meyvası gibi tattım.

AJANS

Tanrı büyüktür, fakat orman ondan daha büyüktür. *(Kızılderili atasözü)*

Evet dağlıyım, hem yanardağlı **ABDÜLHAK HAMİD**

New York'tan Londra'ya uzanan bir köpek gözünüzün önüne getirin. Ben New York'ta onun kuyruğunu çimdiklersem, o Londra'da havlayacaktır. İşte bu telgraftır. Telsiz telgraf da bunun aynısıdır. Yalnız ortada köpek yoktur. **EINSTEIN**

Ağzı, yanakların çok şişmesine sebep olacak kadar çok yemekle doldurmak çirkin bir harekettir. O şahıs, o anda kendisine tevcih edilen bir soruya cevap vermekte güçlük çekeceği gibi, yemeği çiğnemekte de zorlanır.

– Ama öldürdünüz! Öldürdünüz!
– Evet ama, nasıl öldürdüm? Böyle mi öldürürler? Sanki benim o zaman gittiğim gibi mi öldürmeye giderler?
DOSTOYEVSKİ, Suç ve Ceza

Tori Amos'un yeni albümü "To Venuse and Back" 21 Eylül'de piyasaya çıkıyor. Amos'un çift plaklı yeni albümünün ilkinde 12 yeni şarkı var: David Letterman Show'da "Bliss"i okumuş, ikinci single ise "Thousand Oceans" adını taşıyor. İkinci plak konser kayıtlarından oluşuyor.

Ben Harper yeni bir albümle eylül sonunda tekrar dinleyicileriyle buluşuyor. "Burn to Shine", muhtemelen kariyerinin başından bu yana, Ben Harper'ın en çeşitli, en renkli albümü olacak. Los Angeles'da kaydedilen ve daha önceki üç albüm gibi Harper'ın kendisi ve menejeri J.-P. Prunier tarafından prodüksiyonu yapılan albüm, rock'tan blues'a, New Orleans cazına geniş bir alanda geziniyor.

The Cure, Londra'da Genesis stüdyolarında Paul Corkett'in prodüksiyonunda yaptığı kayıtlara son noktayı koydu. 1982 tarihli efsanevi "Pornography"ye oldukça benzediği söylenen albüm eylül ya da ekimde çıkacak.

Warren G sonbaharda dönüyor. Soft rap'çinin yeni albümü "I Want it All" ekim ayında çıkacak.

G. Love & Special Sauce, **George Clinton** ve **Dust Brothers**, Muppet Show'un yaratıcısı Jim Hanson'un daveti üzerine "Muppets from Space" filminin müziği için 70'li yılların klasik funk parçalarının cover'ını kaydettiler. Bu arada G. Love & Special Sauce'un dördüncü albümü "Philadelphonic" de 14 blues-hop parçayla temmuz ayında piyasaya çıktı.

Stephen Frears, Claude Chabrol'un "burjuva" döneminin en büyük filmlerinden "La Femme Infidèle"in yeni versiyonunu çekmek için temaslarını sürdürüyormuş.

James yine büyük bir balık avladı. Tim Booth'un önderliğindeki grup 16 yıllık kariyerinde üçüncü defa Brian Eno'yu prodüksiyonlarını yapmaya ikna etmiş bulunuyor. Eno "Millionaires"in prodüksiyonunu yapacak. Sonbaharda çıkması beklenen albüm için grup, Sinead O'Connor'la da birlikte çalışıyor.

Joni Mitchell yıl sonunda çıkacak bir cover caz albümde Billie Holiday ve Ella Fitzgerald şarkıları seslendirecek.

Christina Ricci, **Johnny Depp** ve **Robert de Niro** Sally Potter'ın yöneteceği, işgal altında Paris'te bir Sovyet dansçıyla bir Fransız kadının aşkını anlatan "The Man Who Cried"ın başrollerini paylaşacaklar.

Calvin Klein'ın ikna kabiliyeti yüksekmiş anlaşılan. Ünlü modacının sonbahardaki reklam kampanyasında Amerikan alternatif-rock sahnesinin pek çok müzisyeni mankenlik yapmayı kabul etmiş: **Kim Gordon** (Sonic Youth), **Liz Phair**, **Jon Spencer**, **Melissa Auf Der Maur** (Hole) ve **Shirley Manson** (Garbage).

Nick Drake anılıyor. Arkasında ölümsüz albümler bırakarak 1974'de hayattan ayrılan İngiliz songwriter'ın anısına Londra Barbican Centre'da büyük bir konser düzenleniyor. **Peter Buck**, **Beth Orton**, **Paul Weller**, **John Martyn**, **Everything But The Girl** ve **The The**'dan Matt Johnson'ın katılacağı 25 Eylül'deki konser Nick Drake'in ilk albümü "Five Leaves Left"in de otuzuncu yıldönümüne denk geliyor.

Coen kardeşlerin yeni filmi "Brother Where Art Thou?"da, ikiliyle daha önce "Arizona Junior"da da beraber çalışmış olan Holly Hunter rol alacak.

Blur de box-set sahibi oluyor. EMI plak şirketi, grubun onuncu yılının şerefine, 6 Eylül'de içinde toplam 130 şarkının yer alacağı sınırlı sayıda basılan bir box-set piyasaya sürecek.

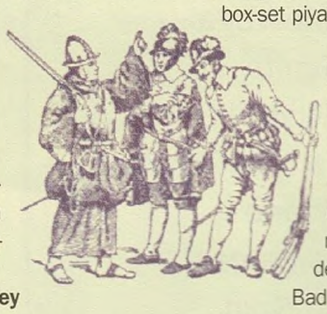

Chris Isaak geleceğe dönüş yaşıyor sanki. "Forever Blue"nun piyasaya çıkışından dört yıl sonra, müzisyen albümdeki parçalardan "A Bad Bad Thing" için klip çekmeye hazırlanıyor. Unutulmaya terk edilen bu balad, Stanley Kubric'in, "Eyes Wide Shut"ın en sıcak sahnelerinden biri için bizzat seçmesiyle ikinci bir şans kazanmış oldu.

John Singleton'a ceza. Sevgilisine vurmakla suçlanan "Boyz'n'the hood"un yönetmeni, normal cezaya artı olarak, bir de eviçi şiddeti kınayan orta metrajlı bir film çekmeye mahkum edildi.

Paul Weller'ın yeni albümü yaz sonunda piyasaya çıkacak. Jam'in eski üyesi bu albümde "coşkusuna ve ilhamına yeniden kavuştuğunu" söylüyor. "He's The Keeper", "Dust & Rocks" ve "There Is No Drinking After You're Dead" gibi parçalarla birlikte, albümde, geçen sene ölen **Ronnie Lane**'e adanmış üç şarkı da yer alacak. Paul Weller, Ronnie Lane'in grubu Small Faces'dan çok etkilenmiş olduğunu sık sık dile getirirdi.

Dünyanın belki de en rock, rap grubu **Cypress Hill**, geniş hispanik piyasayı fethetmek için

Zen hastanede

Hani Johnny Cash'in hapishane konserleri vardır, Pink Floyd'un Pompei'si, Grateful Dead'in Mısır piramitlerindeki kayıtları, Lou Reed'in "Perfect Night"ı filan... Bütün gruplar, müzisyenler kendileri için özel bir ânı, özel bir performansı günün birinde yayınlamak, o an orda olmayanlarla paylaşmak ister. Zen de öyle yaptı. Geçen yaz Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde toplam 100-150 kişilik bir hasta, hemşire, meraklı kalabalığına verdikleri konseri yayınladı: "Arkadaşlarımız oldu, buraya girdiler, çıktılar, kaldılar filan... İşte, onlardan duyduğumuz kadarıyla... Dediler ki, burası çok yeşilmiş, çok güzelmiş ve herkes buraya göz dikmiş, belediye yol geçirecekmiş... Şimdi çaldığımız bu salona ismini veren Mazhar Osman var ya, onunla ilgili bir hikaye duymuştum, o da şöyleydi... Neyzen Tevfik varmış buralarda, ben çok severim Neyzen'i... Neyzen Tevfik gelmiş buralarda kalmış, bi odası varmış kendine ait, ne zaman sıkışsa gelirmiş, dermiş ki, benim vaktim geldi, ben kalıcam burda... Bi tane de köpeği varmış... O gelince ağırlarlarmış onu, bi güzel, odasına yatırırlarmış, temiz çarşaflar serer, ağırlarlarmış, kalırmış burda istediği kadar... Sonra... Gidermiş..." İşte sözlerini aktardığımız "Mazhar, Neyzen ve Köpeği" isimli parçada olduğu gibi "Zen"ce, "Zen"ci bir albüm "Zen Bakırköy Akıl Hastanesi'nde". Kendi tabirleriyle, ne saldırgan, ne kaotik, ne de karanlık bir albüm, mümkün olduğu kadar sakin bir ruh durumuna girmeye çalıştıkları bir konser hatırası... Zihin açıcı şarkı sözleri/sayıklamalar, elektrosaz, dümbelekler ve ses efektleriyle hiç debelenmeden, tökezlemeden alıp başını giden bir sound. Yolumuz açık.

Yorgun bir akvaryumum ben. **NİLÜFER GÜNGÖRMÜŞ,** Büyük A

Bilir misiniz bayım, bir annenin haykırışı tam iki kez yankılanır: Birincisi çocuklarının doğumunda, ikincisi ise onların ölümlerinde. Birincisi bir sevinç çığlığıdır, diğeri ise acı bir haykırıştır. Aslında bunların ikisi de aynı çığlıktır. Evrende salt bir tek haykırış vardır. Bu, acı, sevinç, coşku ve yokoluşu içerir aynı zamanda. Yaradılışın temel çığlığıdır bu. **ISADORA DUNCAN**

Gürültülü bir şekilde burun silmek hatalı olduğu gibi, mendilin lüzumundan fazla açılması ve burun silindikten sonra da içinin muayene edilmesi doğru değildir.

Yavaşlığın keyfi neden yitip gitti böyle? Ah nerede şimdi geçmişin aylakları? Halk türkülerinin tembel kahramanları neredeler, bir değirmenden ötekine sürüklenip duran, açık havada yıldız palasta uyku çeken şu serseri tayfası nerede şimdi? Kır yollarıyla, çayırlarıyla, harman yerleriyle, doğa güzellikleriyle nereye gittiler? Bir Çek atasözü onların tatlı aylaklıklarını şöyle tanımlar: Tanrının pencerelerini seyrediyorlar. **MILAN KUNDERA**, Yavaşlık

Bir tenhada can cananı bulunca

Bugüne kadar elden ele dolaşan korsan kayıtlarıyla kasetlerini dinler, bir türlü CD'lerine ve temiz kayıtlarına ulaşamaz, söylenir dururduk. Yine de Anadolu'nun bağrı Kırşehir'den seslendirdiği bozlaklar, türküler, oyun havaları, deyişler ve semahlar "gönül dağı"mızı yaktıkça yakar, deştikçe deşerdi. Kalan Müzik, Neşet Ertaş'ın tüm külliyatını 12 albümde toplayarak yeni bir arşiv serisi hazırladı. Külliyatın ilk dört albümü yayınlandı. "Zülüf Dökülmüş Yüze", "Gönül Dağı", "Mühür Gözlüm", "Zahidem" adlı bu dört albüm ustanın bugüne kadar yayınlanmış en temiz ve eksiksiz kayıtlarını içeriyor. Gençlik yıllarındaki kayıtları içeren dört albümde, kâh Muharrem Ertaş'tan "Ahu gözlerini sevdiğim dilber", kâh Yunus'tan "Ben melamet hırkasını", kâh Karacaoğlan'dan "Ağ ellerini sala sala gelen yar", kâh Veysel'den "Bir kökte uzamış" türküsüyle bir yandan uzunhavalara, bir yandan kırıkhavalara kırılgan, ince sesini konuşturuyor Ertaş. Söz ve müziğini kendi yazdığı türkülerde "kara bahtını", "garip halini", "ay yüzlü yârini" anlatıyor, Anadolu'nun belki de en içli türkülerini seslendiriyor. Dinleyince göreceksiniz, "Sevda olmasaydı da / Gönüle dolmasaydı / Dünya neye yarardı / Güzeli olmasaydı" diye boşa sormuyor âşık...

eski İspanyolca şarkılarından bir seçmeyi yeniden kaydetmek niyetinde. Aynı zamanda, grup beşinci albümleri "V"nin kayıtlarıyla yoğun olarak meşgul olmak için bütün yaz konserlerini iptal etti.

Müthiş belgesel "When We Were Kings"in (74 yılında Etyopya'da Mohammed Ali ile George Foreman'ın karşı karşıya geldiği efsanevi boks maçının filmi) yönetmeni **Leon Gast**, yine sporla ilgili yeni bir projeye girişiyor: Amerikan toplumunun dönüşümünde basketbolun rolü ne oldu?

Nine Inch Nails'in lideri **Trent Reznor** eylül ayında çıkacağı duyurulan double albüm "The Fragile"ın miksajıyla meşgul. Bu proje için rapci Dr Dre ve ses mühendisi Alan Moulder'la (Smashing Pumpkins, Elastica) beraber çalışan Reznor yirmi küsur şarkıdan oluşan iki "keyifli" saat vaat ediyor. İlk single: "The Day The World Went Away".

Happy Mondays zor günler geçiriyor. **Shaun Ryder** grubun yeni şarkılarını yazma işini tamamen yeni üye Nuts'a devrettiğini açıkladı. Ryder bu arada, aslında herkesin bildiği bir sırrı da itiraf etti: Mondays, sırf Ryder'ın boşanmasından doğan mali çöküntüyü ve vergi meselelerini halletmek üzere yeniden bir araya gelmiş.

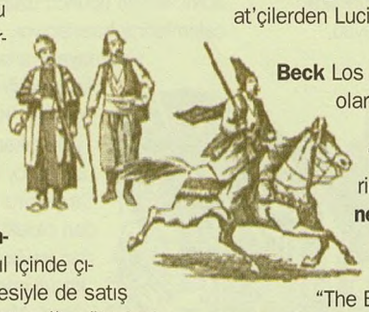

Yeni bir albümün kayıtları için **Eurythmics** stüdyoya giriyor. Albümün bu yıl içinde çıkacağı ve 2000 yılındaki dünya turnesiyle de satış sonrası hizmetin eksiksiz yerine getirileceği müjdeleniyor.

Atlantiğin bu yakasında geçen sonbaharda çıkan "Nu-clear Sounds"un Amerika'da piyasaya çıkmasının üzerine, İrlandalı grup **Ash**, Garbage'ın ağır toplarından Butch Vig'den albümdeki üç parçanın remiksini yapmasını istedi.

Courtney Love "Beat" filminde William Burroughs'un karısı **Joan Burroughs**'u canlandıracak. Filmde yazarın eşinin yine beat'çilerden Lucien Carr'la ilişkisinin üzerinde duruluyor.

Beck Los Angeles'da bir stüdyoda, "Odelay"ın devamı olarak sunulan son albümünün miksajıyla meşgul.

The Faces şereflendiriliyor. Small Faces'ın küllerinden doğan, **Rod Stewart**, **Ron Wood** ve **Kenney Jones**'lu grup İngiliz rhythm'n'blues'unu modernize etmeyi hedeflemişti vaktiyle. Rhino Records'un girişimiyle ağustos ortasında çıkacak "The Best of Faces: Good Boys... When they're asleep" adlı toplama albümde grubu yadetmek mümkün olacak.

İnternet sayfalarında dolanan söylentiye bakılırsa, **Quentin Tarantino** "Rocky" efsanesinin devamını çekmeye hazırmış; Sylvester Stallone de şu sıralar altıncı filmin senaryosunu yazmaktaymış.

AJANS

Sefil Emrah der ki gel danışah / Gidek tenhalara diyek konuşah / Kemer açak ince bele sarışah / Eyle sarışah ki bel incinmesin **ERCİŞLİ EMRAH**

Eve gelen karısının arkadaşı bir hanıma nazik muamele etmek, alaka gösterip onunla meşgul olmak bir erkeğin vazifesidir. Hatta kadın, kocasının nezaketinden, arkadaşına gösterdiği alaka ve saygıdan gurur da duyar. Yalnız, bunun dozunu kaçırmamak lazımdır. Karısının mevcudiyetini unutarak, sadece arkadaşı ile meşgul olan erkek, hanım misafiri de, karısını da müşkül durumda bırakır.

Kuşlar havada ikişer ikişer oynaştıkları / andakinden daha hızlı uçamazlar **ELENİ VAKALO**

Handan'ın güldürdüğünü Nalan ağlatır

elmayı nazik soyarlar / çini tabağa koyarlar / güzeli candan severler / var gönlüm var / git seyreyle / gel bana söyle

New Order, bu sefer resmi açıklama, stüdyoya girmiş. Manchester'lı dört müzisyenin önceliği, John Hodge ve Danny Boyle'un Alex Garland'ın romanından yola çıkarak çektikleri, yazın bitiminde gösterime girecek yeni filmleri "The Beach"in (oyuncular Virginie Ledoyen, Robert Carlyle ve Leonardo DiCaprio) müziği. Bu işi bitirdikten sonra, New Order 2000 yılında piyasaya çıkacak yeni albümlerinin (93'deki "Republic"den sonra ilk) kaydına başlayacak.

Virginie Ledoyen, **Matt Dillon** ve **Jeremy Irons**'la beraber "Cecilia"nın afişlerinde yer alacak. Irvin Kershner'in yönetmenliğini yaptığı film Puccini'nin hayatını anlatıyor.

Aerosmith'cilerin çok canı sıkılıyor anlaşılan. Geçenlerde bütün bir geceyi ellerinde hesap makinesi, kariyerlerinin başından bugüne sert uyuşturuculara harcadıkları parayı hesaplamakla geçirmişler. Sonuç: kokain, eroin, LSD ve başka bazı maddelere toplam 7 trilyon Türk lirası vermişler. Neil Hannon ise (Divine Comedy) hayatı boyunca esrara toplam 10 milyon vermiş.

Sinead O'Connor, 6 Ağustos'ta Belfast'da İrlandalı toplumların birbirleri arasındaki şiddete karşı bir festival çerçevesinde vereceği konseri iptal etti. Bu konser, O'Connor'ın bu yaz vereceği tek konser olacaktı. Şarkıcı IRA'dan tehditler almıştı.

Black Box Recorder yeni albüm için çalışmalara başladı. **Luke Haines** ve ikinci grubu bundan böyle başından beri Suede'in plak şirketi olan Nude ile çalışacak.

The Breeders yine çalkantılı günler geçiriyor. Breeders ailesinin en dediğim dedik kişisi Kim Deal yeni albümün hazırlanması aşamasında kardeşi Kelley'den kendisini yalnız bırakmasını istemiş anlaşılan. Kelley Deal ve grubun bateristi Britt Walford, Steve Albini'nin prodüksiyonunu yaptığı albümün promosyonu için gerçekleştirilecek turne için önümüzdeki yıl gruba dönecekler.

Kurt Cobain'in en sevdiği gruplardan biri olan **Jesus Lizard** Amerikan rock'unun marjlarındaki on yıllık hayatını geride bırakarak dağılıyor. Chicagolu grup, dostları Steve Albini'nin prodüksiyonunu yaptığı dört albüm çıkarmıştı.

Nick Cassavetes, "Going After Cacciato" adını verdiği üçüncü uzun metrajlı filminin çekimlerine hazırlanıyor. James Jones'un sinemaya uyarlanması imkansız olarak değerlendirilen kült romanı "Kırmızı Hat"tan yola çıkarak hazırlanan senaryo, Vietnam savaşında taburunun ölümüne neden olduktan sonra ortadan kaybolan bir askeri sekiz ülkede (Vietnam, Tayland, Nepal, Hindistan, Türkiye, Yunanistan, Fransa, ABD) takip ediyor.

REM de elektronik dünyaya nihayet adım atıyor. Şu sıralar Avrupa turnesinde olan Michael Stipe'ın grubu hayranları için bir internet sayfası hazırladı: www.remhq.com

Marilyn Manson, hakiki adıyla Brian Warner, Colorado'da, Littleton'da okullarının bahçesinde birkaç hafta önce pek çok öğrenciyi öldüren iki genç fanatik hayranı Dylan Klebold ve Eric Harris hakkında uzun süre sessiz kaldıktan sonra, kağıda kaleme sarıldı ve yer yer kutsal kitabı hatırlatan uzun bir metin yazıp bir de resim yaptı. Haziran sonunda Rolling Stone'da yayınlanan metinde Brian Warner şiddet kahramanları yaratmakta medyayı suçladı: "Suçluları star haline getiren, onlara sinema yıldızları kadar, hatta bazen daha fazla prestij sağlayan medyatik sistemi kınamak ve eleştirmek için grubumu kurdum ben. Jesse James'den Charles Manson'a, medya dünyası bugüne kadar canavarları popüler tipler haline getirdi. Pek çok derginin kapaklarında Klebold ve Harris adındaki bu iki insan müsvettesinin suratlarına yer vermesiyle, bu ülke yine iki mit daha yaratmak üzere. Eğer bugün yarın, dengesi yerinde olmayan başka çocuklar bu iki katili kendilerine örnek alırlarsa, hiç şaşırmamak lazım." Brian Warner şu sıralar "Mechanical Animals" adlı albümündeki temalarla ilgili bir film üzerinde çalışmakta olduğunu doğruladı.

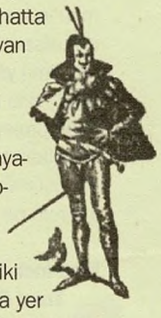

"Leftism"in üzerinden neredeyse dört yıl geçtikten sonra **Leftfield** sabırsızlıkla beklenen ikinci albümünü eylül başında çıkaracak. "Rhythm and Stealth" adındaki albümden önce, kayıtları Afrika Bambaataa'yla beraber yapılan "Afrika Shox" single'ı piyasaya çıkacak.

Les Negresses Vertes bu kez melankolik modda. Genellikle şen şakrak, eğlenceli ve yaz havasında şarkılar yapan grup, yeni albümleri için sonbaharı daha uygun buldu. **Howie B**'nin teknolojik katkılarıyla hazırlanan albüm melankolik akustik ile uslu elektroniğin ustaca bir karışımı olacak. Sahne koşullarına yakın bir şekilde Paris civarında bir stüdyoda kayıtları yapılan "Trabendo"da Stephane ve Paulo'nun seslendirdiği on parça yer alacak. Albüm eylül sonunda piyasaya çıkacak.

Sonic Youth'un basçısı **Kim Gordon**, ilkbaharda Pearl Jam'den **Eddie Vedder**'la birlikte Tim Robbins'in yeni filmi "The Cradle Will Rock"un müziği için birlikte çalışmıştı. Sonic Youth'a dönmeden önce, Gordon yaz boyunca, New Yorklu DJ Olive ile 2000 yılında piyasaya çıkacak bir double albüm için stüdyoda olacak. Bu çift albümün birincisinde çağdaş bes-

Burhan, Cemaleddin, Nataşa

Burhan Öçal, 1970'lerin sonunda Trakya'dan bavulunu alıp çıktığında, Joe Zawinul'a, Eliot Fisk'e kadar uzanan perküsyon kariyeri de başlamış oldu. Geçtiğimiz senelerde DJ Pete Namlook ile yaptığı mevlevi ve sufi geleneğinin izindeki "Sultan" albümüyle, İstanbul Oriental Ensemble'la yaptığı çalışmalarla ismini daha çok duyar olduk. Şimdi elimizde "Groove All Turca" albümü var. Sağında Ornette Coleman'ın yoldaşı Jamaaladeen Tacuma, solunda Transglobal Underground'un şantözü Natacha Atlas... Daha ne olsun. Albüm world-caz ve fusion denizlerinde yüzüyor "Katibim"den (Songül Aktürk'ün rap'ine dikkat) "Habibi"/"Gene Gel"e "El Nino"dan "Saz Caz"a kadar tüm parçalar bizim coğrafyaların sesi, nefesi. Mazhar Alanson'un "2000 yılına doğru / çocuksun daha / sahip çıkmaz lazım sana" dediği alaturkanın içindeki harekete, berekete, devinime, groove'a, funk'a, roll'a sahip çıkan bir albüm. Hayırlı, uğurlu olsun.

6→

Az Gelişmiş Ülkelerde Geri Kalmış Sorunlar **OĞUZ ATAY**, Oyunlarla Yaşayanlar

İhanet, kalıplaşmış davranış biçimlerinin üstüne çıkmanın son derece kalıplaşmış bir biçimidir. **VLADIMIR NABOKOV**

İnsan hergün bir parça müzik dinlemeli, iyi bir şiir okumalı, güzel bir tablo görmeli ve mümkünse birkaç mantıklı cümle söylemelidir. **GOETHE**

Evet ne diyorduk? Daha bir şey söylemedik ama söyleyebiliriz... **SALAH BİRSEL**

Sokakta kendisine uzanan eli sıkmak için eldivenini dişleri ile çıkarmaya çalışması, nazik bir hanıma yakışmayan, çirkin ve hatalı bir harekettir.

Böcekleri uçuşlarından, kuşları türkülerinden, kadınların güzelliğini kumdaki ayak izlerinden tanımasını öğreniyorduk. **ANDRE GIDE**, Dünya Nimetleri

Nehrin üstünde usulca dönen bir akbabayı izliyordu. Sanki akşamları bir sayfanın daha çevrilebilmesi için gökyüzünü imzalar gibiydi. **ROMAIN GARY**, Cennetin Kökleri

Morfin etkisi

Rock alemi, 90'ların en tesirli, zihin açıcı, gönül yakıcı müzisyenlerinden birini yitirdi: Bostonlu beatnoir grubu Morphine'in basçısı ve vokalisti Mark Sandman (üçüncü foto), 3 Temmuz'da İtalya'da ani bir kalp krizi geçirerek hayata veda etti. Onun gibi müzisyene acı sonu notayla süslemek yakışırdı: Elim hadise sahnede vuku buldu. 46 yaşındaydı. Sigara tiryakiliğinin dışında kötü alışkanlığı yoktu. Sıhhatliydi, müziğinin zirvesindeydi. Ardında, tamamlanmış bir konser albümü ve işi mikslere kalmış bir stüdyo albümü bıraktı. Bıraktığı sadece o kayıtlar değil; arkadaşı Michael Rivard'a kulak verirsek: "Teybi hep dönerdi. Dairesinde o kadar çok malzeme oluşuna inanamazdım; kutular dolusu kayıtları vardı..." Arayışının hududu yoktu ki, söylenenlere göre, Bostonlu gitarsız rock trio'su Morphine'in yeni albümüne gitar değil ama, bir Fas yaylı orkestrası girmiş, bol bol ud, Arap kemanı, çello çalınmış... "Good", "Cure For Pain", "Yes", "Like Swimming" ve "B-Sides and Otherwise"ın yanına eklenecek iki albümden gelecek Sandman nefesini ömrümüze katık etmeyi, ulvi bir hediye gibi saygıyla dinlemeyi bekliyoruz. Rock deyince kimilerinin aklına gitardan önce Bostonlu müziksever gençlerin yardımsever abisi gelecek. Toprağı bol olsun...

tecilerin müzikleri, ikincisinde ise rock şarkıları yer alacak. Bu arada Sonic Youth yaza talihsiz başladı, grup temmuz başında, Los Angeles'daki bir festival öncesinde bütün malzemelerini çaldırdı.

Hip-hop'un Senegal asıllı Fransız ustası **MC Solaar**'ın Paris-Olympia'da verdiği konserinin kayıtları "Le tour de la question" adıyla yayınlandı. Duble albüm 25 parçadan oluşuyor.

Brian Setzer'in yıldızının Amerika'da tekrar parlamaya başlamasının ardından, **Stray Cats**'in diğer iki elemanı da bir araya gelerek bir albüm çıkardı. Kontrbasçı Lee Rocker ve davulcu Slim Jim Phantom, Swing Cats adını taşıyan gruplarıyla aynı ismi taşıyan bir albüm de yayınladı. İkili yine rockabilly, swing hattından ilerliyor.

Toshio Matsura, Tadashi Yabe ve Raphael Sebbag'dan kurulu asit caz sihirbazı **United Future Organization**'ın "Bon Voyage" adını taşıyan albümü çıktı. Albümde alışılagelen Blue Note sample'ları ve Latin ritmlerinin yanında, Serge Gainsbourg sample'ları ve klasik yaylılarla Arap nağmeleri yer alıyor.

Kaliforniya'nın uçuk grubu **Fishbone**, "Fishbone & Friends" adlı albümünün kayıtlarına son rötuşları yapıyor. "Arkadaşlar" arasında Red Hot Chlii Peppers, Primus, No Doubt'tan Gwen Stefani, Busta Rhymes, Perry Farrell, Donny ve Marie Osmond yer alıyor.

Neo-swing'in yaramaz çocukları **Cherry Poppin Daddies**, yeni albümün kayıtlarını bitirdi. "Soul Cadillac" adını taşıyan albümde swing dışında türlere de yer vermişler.

Elvis Costello, Prince'in "Pop Life" adlı şarkısını sözlerinde ve müziğinde değişiklikler yaparak yeniden kaydetmiş. Ancak henüz şarkının yayın hakkı sahiplerinden izin alamamış.

Minimalist müziğin duayeni **Steve Reich**'ın eserleri hayli kalabalık bir kadro tarafından remikslendi. "Reich Remixed" adını taşıyan albümde Coldcut, Andrea Parker, Mantronik, Nobukazu Takemura, DJ Spooky ve Bang On A Can gibi isimler yer alıyor. Bu arada Reich da boş durmuyor. Kronos Quartet için "Triple Quartet" ve dört bayandan kurulu Anonymous 5 adlı bir grup için adı belli olmayan eserler yazmış. Diğer yandan 2001 yılında tamamlanacak "Three Tales" adlı müzik ve videodan oluşan yeni eserinin çalışmalarına da devam ediyor.

Captain Beefheart, Lou Reed, John Zorn gibi isimlerle de çalışan ve en son Jeff Buckley'in albümünde duyduğumuz gitarist **Gary Lucas**, 1991'de çıkardığı "Skeleton At The Feast" adlı albümünün ardından "@Paradiso" adlı albümünü çıkardı. Albüm, adını, dört parçasını 96-97 arasında kaydettiği Amsterdam Clup Paradiso'dan alıyor.

Faith No More'un esas adamı **Mike Patton** iki albüm ve yeni bir grupla tekrar çıkageldi. Patton'un mevcut grubu Mr. Bungle'ın albümü "California" ve Fantômas adını taşıyan yeni projesinden çıkan albüm grupla aynı ismi taşıyor. Fantômas, Patton dışında Melvins'den King Buzzo, eski Slayer davulcusu Dave Lombardo ve Mr. Bungle'dan Trevor Dunn'dan oluşuyor.

Üçüncü geleneksel Woodstock şenlikleri

Beş sene evvel de aynı şey başımıza gelmişti: Bir radyo DJ'i "her yıl düzenlenen Woodstock festivalinde bu sene sahneye çıkacak sanatçılar..." gibilerinden bir cümle kurmuştu. Bu sene gene aynı: "Woodstock geleneksel olarak her yıl dünyanın en ünlü müzisyenlerini ağırlıyor" diye yazıyor gazeteler... Ne alakası var, festival, 1969'dan sonra sadece 25. yıldönümünde Woodstock 2 adında düzenlendi, bu sene de 30. yıl münasebetiyle üçüncüsü yapıldı 23-25 Temmuz tarihlerinde. Üç festivalin arkasında da aynı adam var: Michael Lang. Bugün 54 yaşında olan Lang, ilk festivalde çok büyük para kaybetmiş, ikincisinde çok az bir şey kazanmış, üçüncüsünden yükünü tutmayı kafaya koymuş. Televizyondan naklen yayın hakları, aralık ayında yayınlanacak CD ve video, dahası t-shirt vs. satışlarından ciddi paralar bekliyormuş... Bu seneki festivalin biletleri üç gün için 150 ile 180 $ arasında değişiyormuş... Festivalin tüm bütçesi için, okuduğumuz kadarıyla 32 milyonla 50 milyon dolar arası rakamlar veriliyor... Bu yılki festivalin adı Woodstock ama yapıldığı yer New York yakınlarındaki Rome kasabasında bulunan eski askeri hava üssü Griffiss. Yani bundan 30 sene önce Vietnam'ı bombalamak üzere B 52 uçaklarının kalktığı yer. (Kulakları çınlasın, 69 Woodstock'ında ne diyordu Barış Manço'nun arkadaşı Country Joe: "One, two, three, four / What are we fighting for?..") Woodstock 3'ün en önemli özelliği ilk Woodstock'a katılanlardan hiçbirinin bu festivalde yer almaması oldu. Bu sene James Brown konseriyle başlayan festival olaylı Red Hot Chili Peppers konseriyle son buldu. (Gazetelerde okumuşsunuzdur, yangın, talan ve bir ölü.) Metallica, Al Green, Willie Nelson, Alanis Morisett, Jewel, Rage Against The Machine, Ice-T, Ice Cube, Jamiroquai, Bush, Sheryl Crow bu yılki misafirlerin bazılarıydı. Bu seneyi boşverin, 30 sene evvelinden bahsedin diyorsanız, lütfen sahifeyi çeviriniz...

→7

"Özgürlük, bazen kendi adından başka adlar altında görünür. Sanırım 1968 yılı, özgürlüğün bilincine varıldığı, ama sonradan yitirildiği bir an olmuştu. Fakat bu an, önemli ve güzel, gerçeküstü ve gerçekti. Bu öyle bir eylemdi ki, kollektif özgürlüğün tüm bireysel özgürlüklerin biraraya gelmesinden daha başka bir şey olduğunun bilincine varıldı. 1968'in anlamı bu oldu işte. Bu tür anlar tarihte sıkça ortaya çıkmıştı. Paris Komünü de böyle bir şeydir..." Sartre dalgaya düşmüş, atlamış; biz ilave edelim: 30 yıl önce bugünlerde, özgürlüğün adı Woodstock'tu. Önemli ve güzel, gerçeküstü ve gerçekti. Yarım milyondan fazla irade -savaş ve tahakküm karşıtı, barış ve özgürlük yanlısı irade- müzikle yunmak üzere Woodstock'ta toplanmıştı. O üç-buçuk gün, 15-16-17-18 ağustosta olup bitenler, bir konserin, bir festivalin ötesinde bir şeydi. Nasıl bir şey olduğunun ipuçlarının peşinde 30 yıl öncesine yollanıyor, internet marifetiyle ve Mojo kanalıyla Woodstock'un isimli, isimsiz kahramanlarının tanıklıklarına başvuruyoruz...

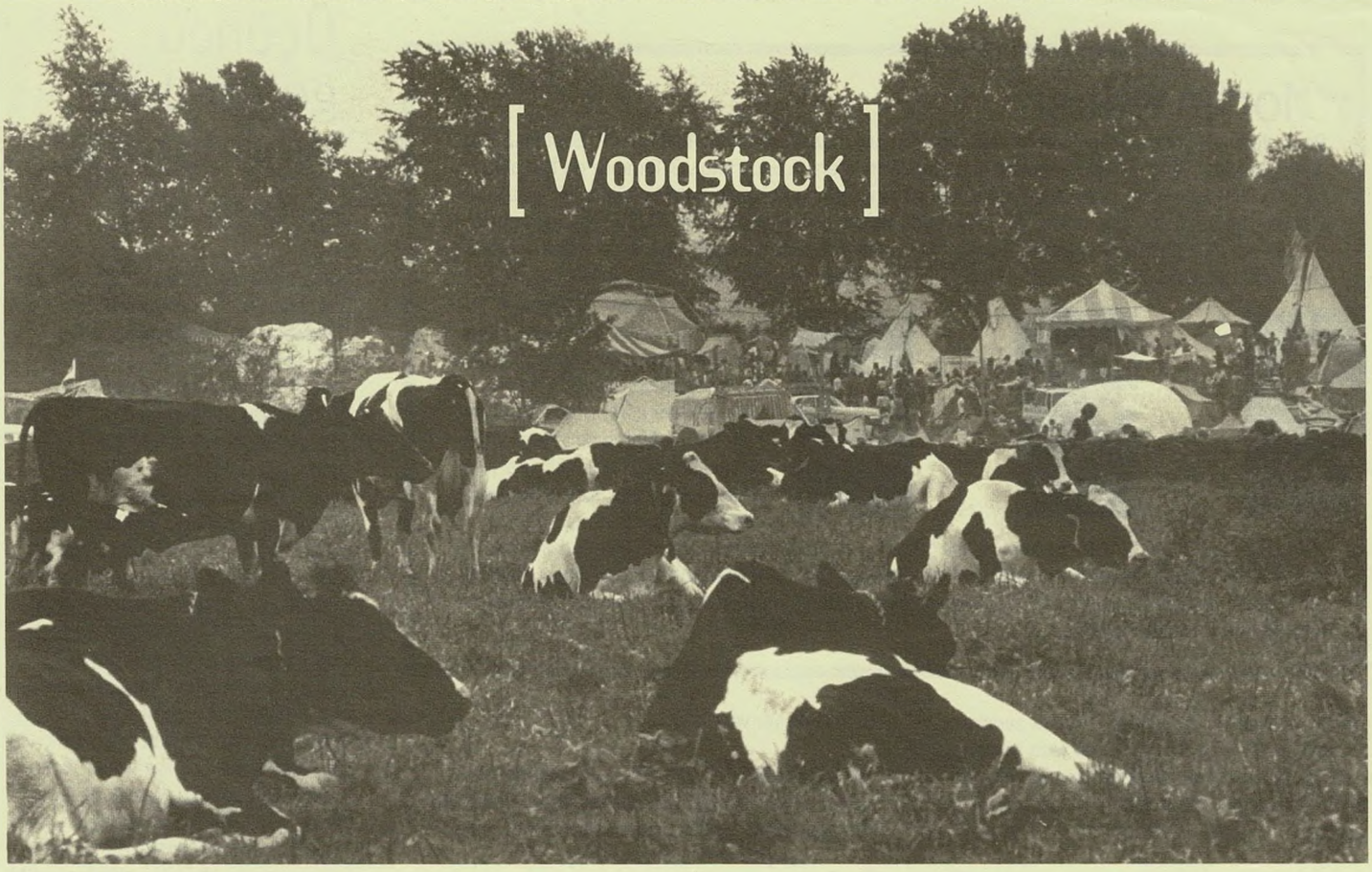

Woodstock'ta sabah, foto: Baron Wolman

O yeşil papağan

18 Ağustos 1969'da, sahneden indikten birkaç saat sonra, Jimi Hendrix bir radyo istasyonuna verdiği mülakatta şöyle demişti: "Woodstock'ın barışçılığını ve çok, çok, çok iyi müziğini sevdim. 'İyi müzik'ten kastım hakiki müzik, çok uzun zamandır hasretle bu müziği bekleyen insanlar vardı. İnsanlar çamurda yattılar, yağmurda ıslandılar, şuna maruz kaldılar, buna maruz kaldılar, ama neticede galip geldiler. Bence başarılı bir festivaldi... İnsanlar sokak çetelerinden, militan gruplardan, Başkan'ın palavralarından usandılar... Başka türlü bir şey, başka bir yön, başka bir istikamet arıyorlar. Ve doğru kulvarda koştuklarını, doğru şarkıyı söylediklerini biliyorlar... Fakat, nereden çıktı bu insanlar?"

Albüm (ve Roll) kapağındaki çift

"Kız arkadaşımla (şimdi karım) Woodstock'a gitmekle kalmadık, Woodstock albümüne kapak olduk. Her şey radyoda rastladığım bir reklamla başladı. Katılan müzisyenleri duyunca gitmem gerektiğine kani oldum. Satılan 60 bin biletten ikisini ben aldım, 36 dolara... Sonradan 300 binin üzerinde insanın içeri bileletsiz alındığını okudum. Otobüsle gittik; iyi fikirmiş. Woodstock'a vasıl olduğumuzda hayretten donakaldık. O kadar kalabalıktı ki... Yeterli su yoktu, tuvalet yoktu. Ama müzik dünya güzeliydi. Cumadan pazartesiye kadar oradaydık. Tarih yaptığımızı, konserin ortalarında bir yerde, sahnede New York Times'ın birinci sayfası okunduğunda fark ettim..."

"Mavi portakal"

20 Temmuz 1969'da bütün dünya "insanoğlunun aya ayak basması"nı konuşuyordu. İnsanoğlu, ilk kez dünyaya uzaydan bakıyordu. "Mavi bir portakala benziyor". Neil Armstrong, "aya ayak basan ilk insan" sıfatıyla, böyle demişti. Aynı gün, "mavi portakal"ın Bethel adlı köşesinde hararetle tartışılan başka bir konuydu: "Woodstock Hippi Festivali". Sokaklarda, "Süt içmeyin, Max'ın hippi festivalini protesto edin" afişleri dikkat çekiyordu.

50'lerin beatnikleri, 60'ların astronotları...

Kendi halinde bir süt üreticisi olan Max Yasgur, arazisini "Woodstock Ventures" adlı bir şirkete kiralamıştı, orada üç gün üç gece sürecek bir "hippi festivali" düzenlenecekti. "Hippi" lafı daha yeni çıkmıştı, ilk defa iki yıl önce, 1967'de, Rampart adlı radikal sol bir dergi tarafından kullanılmıştı: "1960'ların hippileri, 1950'lerin beatnikleridir, tıpkı bugünün astronotlarının I. Dünya Savaşı'nın pilotları olması gibi..."

1 Ocak 1966: "Purple Haze"

"Woodstock" kuşağı "beat kuşağı"nın varisiydi, ama yalnız beat'lerin değil, 1960'ların başındaki insan hakları mücadelesinin siyasal eylemliliğini de miras almıştı. 60'ların başındaki "teach-in", "sit-in" gibi bilinç yükseltme toplantıları "be-in"lere dönüşmüştü.
Woodstock, en kalabalık "be-in"di, ilk be-in şerefi ise 1966'nın yılbaşında, San Francisco'da düzenlenen "Human Be-in"e aitti. "Human Be-in"de söz, şiir ve müzik içiçeydi. Ve o zamanlar asit serbestti, 1968'e dek yasal bir "kafa açıcı"ydı. Woodstock kuşağı ilk tekmelerini sallıyordu. "Guguk Kuşu"nun yazarı Ken Kesey ve "ekibi" The Merry Pranksters... "Purple Haze" ile "Orange Sunshine" adlı asitlerin mucidi

Devamı 57'de

Fotosentez

Kafiye değil mesele

Fotosentez şu isimlere -
başta İggy'ye.
Sonra Bekir'e.
Ve Patti'ye.
Hem de Ciguli'ye.
Biraz Tom Waits'e.
Bir de
Mümtaz Soysal'a.
Kafiyeyi bozuyor bozmasına ama,
kafiye değil mesele.
"Mümtaz Hoca" öteden beri bir öyle,
bir böyle.
İguanaların aksine.
Nasıl bilirsin
İguanaları
deyince
Fotoğrafçı bir arkadaşa –ki kendisi
geçenlerde bir iguana çekmiş–
aynen dedi ki:
"karakterli hayvan.
fotoğrafının çekildiğini biliyor.
işin bilincinde.
kendisinin bilincinde.
lüzumsuz sert hareketlerin
kendisine zarar vereceğini
biliyor.
bakışı sert.
ters ters bakıyor
sert sert
çok sert değil, hafif kızgın
canı sıkılmış.
renkleri çok farklı
çok başka bir sarı
İki gözünü ayrı ayrı
kullanması ayrı mevzu
kendisinin bilincinde."
Tarif uyuyor, ama İggy
iguananın güleci.
Ve Patti
Patti herif değil gerçi
Flaubert de Madam Bovary
Taşaklı bir kadın değil
memeli bir herif Patti
Flaubert gibi
memesiz Bovary
Ve devrimci-
şu manada: soundcheck'te,
tanrı şahit,
People Have The Power'ı söyledi
boş tribünlere,
aynen konserdeki gibi
Bir iguana - kısaca iggy
Bir Lale Müldür şiiri:
Bir iguana
beynine zarar
vermeksizin
kalbini üç dakika durdurabilir
incinen bir dostluk için de
geçerli bu.
Roll'da da demişti ki
aslında bu dizede
dostluk yerine
aşk
vardı, değiştirdim.
Patti Smith, iguana –holy
iguana kafası durumu –holy
Bekir Çoşkun'a
gelince, söyledikleri alkışı hak eden sözler
"Çalışanların
direnişinden
bir şey anlamış değilim.
Bayramlık Meral,
niye perşembe günü
üretimden gelen gücümüzü
göstereceğiz dedi, sonra niye
insanın kellesi gider
dedi.
Yoksa Türk usulü
Turkish
sendikacılık bu mu?
O zaman Turkish Başkanı Bayramlık Meral neci?
Sendikacı mı?
İşveren temsilcisi mi?
Yoksa bizim bilmediğimiz
bir fonksiyonu mu var?
Bilemeyiz..."
Ne diyor Ciguli
Yapma
bana
numara
Roman değil Ciguli
hatta ne de Rumelili
Ciguli, Kürdili
Ne demişti Saint Nesin?
Bulgaristan'da Türkler neyse
Türkiye'deki kürtler de
o. Daha ne desin?
Ayrıyeten, yapma bana
numara
Kürdi makamında
Arabi bir Türki
Tam bu esnada bir radyo haberi
Elton John
erkek sevgilisiyle evlendi.
İggy ile Patti bahsinde,
Elton John'un
o güzel sözü hatırlatmıştı kendini
ama yeri burasıymış demek zikretmenin
bir şarkı sözü gibi
Yoktur seksin dişisi erkeği
Sunucu lafını nasıl bağladı dersiniz?
Herkesin seçimi kendine
Ve şimdi Cat Stevens. Bildiğiniz gibi...
Bir Supertramp döndürelim bari
Ooo liberal...
Sıra geldi Soysal'a
"Hoca"nın iyi tarafı ezber bozması.
liberallere postası
Öteki tarafı
kahır postası
Sezarın hakkı Sezara diyelim.
"Susmama ödevi"ne kulak verelim:
"Konjonktürel koşulların
parlamentoda çoğunluk durumuna getirdiği insanlar,
şimdi elele verip
bütün bir ulusun yazgısını
kuşaklar boyu etkileyecek
Anayasa değişiklikleri
yapmanın telaşı içindeler.
Mecliste hemen hemen hiç temsil edilmeyen
milyonlarca işçiye
emeklilik bakımından,
siyaset dışı bırakılmış yüzbinlerce memura
maaş zammı bakımından
yaptıkları yetmiyormuş gibi.
Aritmetik üstünlüğe dayanan
bu
demokratik zorbalık
karşısında
susmak
olmaz..."
O ulus demiş, biz
toplum
deriz.
Ayrıyeten,
Türk toplumu değil, Türkiye toplumu
deriz.
Hatta
Türkiye de değil
Anadolu ve Rumeli Cemiyetleri
demeyi tercih ederiz.
Anadolu ve Rumeli deyince
iki kelime
eklemek gerekiyor elbette:
Hukuk ve müdafaa
müdafaa-i hukuk, hukuk-u müdafaa
Dönelim Soysal'a:
"Karşı çıkışın
bütün ağırlığı
parlamento dışında kalan
güçlere
kalmıştır.
En başta CHP'ye,
onunla birlikte
çeşitli adlar ve eğilimler
altında sıralanan
'Baraj altı'ndaki bütün sol partilere.
işçiler ve memurlar (...)
emeklilik ve maaş konusunda gösterdikleri tepkiyi
(...) IMF paketi içinde yer alan
Anayasa değişiklikleri
konusunda da
göstermek zorundadırlar.
Daha güçlü biçimde
her gün artan bir tempoyla. "
Bekir Coşkun da yazdı
aynı konuda
Arada ulus diyor, Türk diyor,
umarız
ağız alışkanlığı.
Türk derken
kastı
Türkiyeli değil herhalde.
ulus derken
kastı
Türkiye toplumu değil herhalde.
Ama ne diyordu Oğuz Atay:
Peki,
biz, bir
toplum
olarak
buna hazır mıyız?
Peki, vazgeçelim,
biraz magazin yapalım.
Karısı (Portekizli)
kendisi
köpeği ve kedisi
oturumuş sofraya.
Kedisinin de köpeğinin de yeri varmış masada.
Kedisi, köpeği davasına
sempatimiz var Bekir Coşkun'a
Katırın da hatrı var
Tom amca aşkımızda
Kafiye değil mesele,
üstelik hem beyaz,
hem kulübesiz bir amca
Katır üstüne varyasyonları bırakalım sonraya,
da,
buradan önce bir ilanı aşk edelim bütün katırlara
da
da
da
İch liebe dich nicht wa?
Hattızatında biraz katırlık da var Coşkun'da
ona sempatimiz
galiba bundan biraz da
Gülümsemesi bir yana
gülümsetmesi
şu sıralar bir numara
Demokrat duruyor, yapmıyorsa eğer
numara
Söyleyelim bir daha
Ciguli makamıyla
Yapma sakın
numara
Bir bakın
isterseniz yazılarına
En iyi tarafı
mizahı
ve inadı
katır inadı:
yağmaya seyirci kalmaması
gürültüye pabuç bırakmaması
unutulan şeyleri hatırlatması:
"Bu güzel ülkeyi seven herkes
'tahkim yasası'na
karşı çıkmalı...
Tahkim yasası,
ulusal varlıkları
yağmalamanın
uluslararası yeni boyutudur.
Tahkim,
yabancı sermaye ile
yerli sermayenin
Türk hukukunu
devre dışı bırakma oyunudur".
Tahkim
yöneticiler açısından
yabancı sermayeyi çekmek için
cumhuriyet hukukuna
bir şamardır.
Tahkim, özünde utançtır.
Bunu Bergama köylüleri anladılar.
Apo davasında
Batılıların müdahalesini
terbiyesizlik sayanların,
sıra sermayenin çıkarına gelince
yabancıların hakemliğine koşmaları ya nedir?
Tahkim, çağdaş kapitülasyonlardır.
Tahkim yağmadır.
Herkes karşı çıkmalıdır."
Bekir Coşkun'la başka şeyler paylaşılır, paylaşılmaz
Bu öfkeyi paylaşmamak olmaz.
Öfkenin kötü bir şey olduğu nerden çıktı ki?
Bakınız Aristo, Roll tepeleri
Öfkenin
tam vakti
Spagetti western vizyondaki
hikaye aynen Bakır Çağlar'ın anlattığı gibi
Çevirin sayfa ellibeşi
Selam olsun
Çağlar'a
İsmi kafiyeyi bozuyor
gerçi de
kafiye değil ki
mesele

→9

Suede

Suede'i "süet" yapan adam Brett Anderson: Grubun sesine soluğuna bütünüyle yansıyan ince bir sertliği, kalın, tok bir yumuşaklığı var. 90'ların başında ortaya çıktı. Kimi onu basit bir "Bowie fotokopisi" diye elinin tersiyle itti, kimi buhranlı şarkılarını sahte buldu, kimi de yanık sesini tiye aldı. Kolay star üreten bir ülkenin, İngiltere'nin 90'lı yıllarına damga vurmuş önemli isimlerden biri oldu Brett Anderson. Grubu Suede'le birlikte geçtiğimiz aylarda albümleri dörtledi, "Head Music"i önümüze uzattı. Şimdi 1996 ekiminde Express'te yayınladığımız "müzik dışı" söyleşisine taze ilaveler yaparak bu enteresan şahsiyetin dünyasında bir seyahate çıkıyoruz.

Ben De Frida Kahlo gibi özürlüyüm

Çocukken futbolcu ya da atlet olmak isterdim, başka bir şey değil. Koşuda çok iyiydim. Babam yıllarca orta mesafe koştu, dolayısıyla benim de istediğimi yapmama izin veriyordu. Ailem hiçbir zaman kendi olamadıkları şeyleri benim olmam için bana baskı yapmadı. Mesela beni hiç kitap okumaya zorlamadılar, o zaman ben de hiç okumuyordum. Camus'nün ya da Dostoyevski'nin bir tek kitabının kapağını bile açmadım, beni hiç ilgilendirmiyordu. Uzaktan uzaktan müziği tercih ediyordum. Şu anda sevdiğim yazarlar beynime yavaş yavaş zaman içinde kazındı. Hiçbir zaman yapıtların arkasına saklanarak belli kişiliklere kafayı takmadım. Sinemaya da çok seyrek giderdim. O zamanlar çok paramız yoktu, ben de sürekli televizyon seyrediyordum. Şimdi sinemaya bayılıyorum ve kaybımı telafi etmeye çalışıyorum: Klasikleri seyrediyorum, video kiralıyorum, kasetlerin kılıflarında yazan bilgilere bakıyorum, filmlerdeki yıldızlarla ilgileniyorum. Hiçbir zaman bir filmde oynamayı arzulamadım ya da tiyatro oyuncusu olmak gibi bir iddiam olmadı. Ben seyirci olmayı tercih ediyorum.

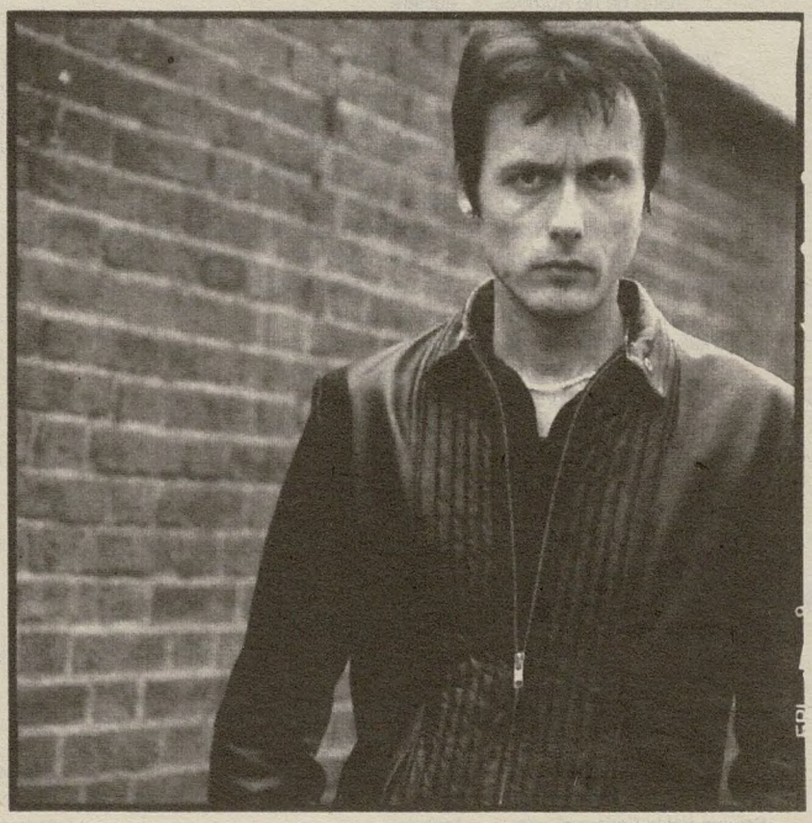

Albert Camus

Hep müthiş bir konsantrasyon sorunum olmuştur, ama geçenlerde Camus'nün "Yabancı"sını bitirmeyi başardım, yıllar önce okumuş olmam gereken bir kitap. Şarkı yazış tarzımı çok daha önceleri etkilememiş olmasına hayıflanıyorum. Camus'de en başta hoşuma giden şey, görünüşte üslûptaki o ekonomi, bu aslında harika bir semantik çalışmayı gizliyor: Her bir sözcük sonsuz bir özenle seçilmiş gibi. Öte yandan, "Yabancı" öteden beri duyarlı olduğum bir takım soruları soruyor, özellikle de 'absürd'ün, 'saçma'nın hüküm sürdüğü bir toplumda ahlaka nasıl bir değer verileceği gibi... Yine kısa bir süre önce "Zamanın Oku" adlı romanını okuduğum Martin Amis de aynı sorgulamayı yapıyor; binlerce Yahudinin ölümünden sorumlu eski bir Nazi'nin aykırı hikayesini anlatan hakikaten insanın rahatını kaçıran bir kitap.

George Orwell

Okul hayatımdaki tek olumlu şey George Orwell'i keşfetmiş olmamdır. Lisede "1984"ü okuduğumda 16 yaşındaydım. Diploma sınavından geçebilmem için mecburiydi, sınıfta bu kitapla kafamızı şişiriyorlardı. Okulda herkes komünizmle totalitarizmi kaba bir şekilde birleştiriyordu, sağcılar kitabı bir anti-komünist propaganda olarak kullanmaktan çekinmiyordu. O dönemde, kitap ile Thatcher hükümeti arasında, İngiltere'de olup bitenler arasında bağlantı kuracak en ufak bir entellektüel araca sahip değildim. Sınıfımdaki bütün sersemler "haa, Rusya'yı anlatıyor" diyordu, ama Rusya ile alakası olmadığını biliyordum. Ben şahsen, kolektiflikten hiçbir zaman nefret etmedim, ama okulda oldukça yalnızdım. Nehir kıyısında yalnız başına dolaşarak şiirler yazan, hayal alemindeki bir yalnız da değildim, ama kalabalığı takip etmek hiçbir zaman hoşuma gitmedi. Bir köşeye çekilip uyuşturucu almak için ortadan kaybolmayı, kaçıp gitmeyi tercih ediyordum.

Simpsons ve Alice

Çocuklar Simpsonların ne kadar anlamlı ve mükemmel olduğunu farketmiyorlar. Simpsonlar, 20. yüzyıldaki en büyük Amerikan icadı, "Alice Harikalar Diyarında" düzeyinde. Ama ben de çocukken onun anlamını kavrayamıyordum. "Alice Harikalar Diyarında" ve "Aynanın Ötesi" sadece eğlendirici, oyalayıcı kitaplar gibi değerlendirilebilir, ama sözcüklerin büyük çoğunluğu derin benzetmeler, metaforlar içeriyor, o dönemdeki bir şahsiyete gönderme yapıyor. Lewis Carrol'un uyuşturucu kullanıp kullanmadığını çok merak ediyorum. Çok açık ki düşlerinden, bilinçaltından çok ilham almış. Saçmasapan laflar kullanmakla eleştiriliyor sık sık; kullandığı kelimeler tuhaf, gülünç, tedavülden kalkmış. Anlamdışına dair olan her şeyi seviyorum, saçmanın bilincin yansıması olduğuna eminim. Müzikte, yazdığım sözlerin büyük bir kısmı anlamdışından esinlenmiştir. Yazarken bu dil yaklaşımına sahip olmaya çalışıyorum. Sık sık yazdığım sözlerin anlaşılmadığını, hiçbir anlamları olmadığını söyleyerek eleştiriyorlar beni. Ama çok anlamlı, gerçekliğe uygun sözler yazmak benim ilgimi çekmiyor. Ben şairane, tumturaklı üslûbu seviyorum. Sırf kulağa hoş geldiği için istediğimi yazma özgürlüğüne sahip olmak hoşuma gidiyor, böylece müziği yakalıyorum.

Woody Allen

Kahramanlarım arasında tek Amerikalı Woody Allen. İngilizleri tercih etmemin vatandaşlıkla, yurtseverlikle hiç alakası yok; İngiltere, dünyanın geri kalanından aşağı yukarı bir on

10→

yıl kadar önden giderek çok sayıda "kusurlu" insanın sanatçı olmasına imkan verdi. Bir sürü insan İngiliz düşünürlerin fikirlerini benimsedi, insanları etkilemek için bunları kullandı. Müzik açısından da bizim fikirlerimizi ABD'ye taşıdılar, onlar da bütün dünyayı etkiliyorlar şimdi: İngiltere Sex Pistols'ı üretti, şimdi bütün dünya Green Day ile yatıp kalkıyor. Woody Allen benim hayatıma oldukça geç girdi, altı sene önce, çünkü o zamanlarki kız arkadaşım onun hayranıydı. O da yahudiydi, Woody Allen'ın anlattığı nevrozları yakından biliyordu. Woody Allen, cinsel bakımdan, gelmiş geçmiş en komik adam. Herkes, filmlerinde tasvir ettiği haliyle bu güçsüz, iktidarsız adamla kendini özdeşleştirebilir. Ama o başarısızlıklarını sanata dönüştürmeyi başarıyor. Görünüşte, son derece bayağı, sıradan ve özürlü bir şeyi bir üstünlüğe, koza dönüştürebiliyor. Bu derece hasta olmasam da, ikide bir psikiyatrın divanına uzanmam gereken bir kaçık olmasam da, beni etkiliyor. Ayrıca, diyaloglarındaki komikliği de seviyorum. Şarkılarımda daha komik olamamak benim açımdan bir eksiklik, hatta başarısızlık. Ama ben hiçbir zaman insanları eğlendiren bir tip olmadım. Ben her şeyi biraz fazla ciddiye alıyorum.

Hep müthiş bir konsantrasyon sorunum olmuştur, ama geçenlerde Camus'nün "Yabancı"sını bitirmeyi başardım, yıllar önce okumuş olmam gereken bir kitap. Şarkı yazış tarzımı çok daha önceleri etkilememiş olmasına hayıflanıyorum. "Yabancı" öteden beri duyarlı olduğum bir takım soruları soruyor, özellikle de absürdün, saçmanın hüküm sürdüğü bir toplumda ahlaka nasıl bir değer verileceği gibi...

Nicolas Roeg

Nicolas Roeg'in filmlerini gidip görmem için Jagger ve Bowie'yi oynatması yetti. Sonra, onun sadece bir rock yönetmeni olmadığını keşfettim: Oyuncuların en iyi görüntülerini yakalıyor. "Uzaydan Gelen Adam"da David Bowie'yi nasıl görüntüledi, daha sonra hiç kimse Bowie'yi sinemada bu kadar iyi kullanamadı. Onun kişiliğinin özünü çekip çıkarmayı başardı ve senaryoyu onun etrafında yazdı, çok zekice. Bir başka filmindeyse, kesinlikle hiçbir şey geçmiyordu. İki çocuk çölde dolaşıyorlar, ama buna rağmen, en dikkatimi çeken ve gördüğüm filmler arasında beni en çok saranıydı. Roeg'in en büyük numarası, düşmüş ve tuhaf insanları dengeli bir çevreye yapıştırması... Lynch ile aralarında benzerlikler bulunabilir, ama Lynch kesinlikle daha az heyecan uyandırıcı. O eski kalıpları dönüştürüyor, bir tür çizgi film gibi bir tarzı var. Ben Roeg'in kullandığı şiirsel görüntülemeyi tercih ediyorum.

Stanley Kubrick

Lynch iki kere korkudan ödümü patlattı: Biri benim zevkime göre biraz fazla efendi, kibar "İkiz Tepeler" dizisindeki, Bob'un kızın odasında bir köşede bitkin bir halde göründüğü sahne; ikincisi de "Lost Highway"de "şu anda senin evinin içindeyim" diyen o tuhaf "off" ses. Bugünlerde, Kubrick'in ölümünden sonra çıkacak olan "Eyes Wide Shut"ın gösterime girmesini sabırsızlıkla bekliyorum. "Doctor Strangelove" ve "Shining"le kendisini keşfettiğimden bu yana Kubrick'in çalışmaları beni hep büyülemiştir: Bu adam nasıl oluyor da her seferinde bir referans eser üretmeyi başararak bu kadar farklı tarzlara girişebiliyor? Sinema benim için aynı zamanda, aniden ortaya çıkan arzularımı tatmin etmenin de bir yolu. Bazen, bir anda bir eğlence ihtiyacı duyuyorum. Bu tür anlarda bomboş, zırva filmler de hoşuma gidebiliyor.

Joe Orton

50'li yıllarda eşcinsellik hakkında bir oyun yazmak cesaret isterdi. İşte bu nedenle Joe Orton benim için hâlâ bir kahraman. Frears'ın "Pick Up Your Ears"ında en büyük rolü o oynuyor, özel hayatı oldukça kuvvetli bir dramaturg o. Kütüphanenin kitaplarına çiziktirdiği için hapse atılmış, marazi bir şekilde kendisini kıskanan aşığı tarafından öldürülmüş. Orton hakiki bir kaçıktı. Öylesine kopuk, yalnız bir hali vardı ki, görünüşte çok dengeliydi. Çok ciddi, çok ağır şeylerden mizahi bir şekilde söz edebilmesini seviyorum. En uç noktaya varan davranış şekline hayranım, kimsenin yoluna çıkmasına izin vermiyordu. Bugün bir alternatif kültürü savunmak, kendini öyle ilan etmek çok kolay, 1957'de gay kültüründen söz edilmiyordu. Eşcinsellik neredeyse yasadışı bir şeydi, moda değildi. Bu şartlar altında marjinalleşmeden bir sanatçı olmak, ünlenmek çok zordu.

David Bowie

80'li yılların başlarında ablam çok fazla David Bowie dinliyordu. Sürekli "Changes"i koyuyordu, benim de tam onu anlama yaşımdı. Bowie'nin dehası avant-garde'ı altüst ederek bundan kitlesel bir müzik üretmeyi başarmasında yatıyor. Ben onun

Another brick in the wall

Suede'çiler hayranlarından gelen soruları cevaplıyor...

İlk satın aldığınız plaklar nelerdi?

Richard: Benim ilk aldığım plak Michael Jackson'ın "Thriller"ıydı. Galiba altı yaşında filandım.

Brett: İlk albümüm Sex Pistols'ın "Never Mind The Bollocks"ıydı. Kate Bush'un "Wuthering Heights"ı da ilk single...

Mat: Galiba Abba'nın "The Album"ıydı. İçinde "Thank You For The Music" olan...

Neil: Benimki "Another Brick In The Wall, Part Two".

Brett: Oha, ne almış!

Neil: Bence çok hayranlık verici bir şeydi.

Brett: Gerçi videosunu sevmiştim, tüm o çocuklar falan... Plak kapağını duvarıma çizmiştim...

Simon Gilbert: Ben ne almıştım? David Bowie, "Low". Turuncu saçları var diye onu punk sanıyordum, ondan sonra gittim, "Never Mind The Bollocks"u aldım.

Sizi geçenlerde Ocean Colour Scene, Cast ve Reef'le birlikte "söyleyecek bir şeyi olmayan" gruplar arasında sayan NME'nin editörüne ne diyorsunuz?

Mat Osman: Hep şu varsayım var: Söyleyecek bir şeyin varsa, onu politika ve sosyal koşullardan bahsederek söylemelisin...

Brett: Almanya falan gibi yerlere gittiğimizde, bize hep "niye politik değilsiniz" diye soruyorlar. Benim buna cevabım aynı oluyor: Şarkıların politikasına bakmamışsanız, onların içine bakmamışsınızdır. Şarkılar bayrak sallamaz, daha inceliklidirler... Yaşlandıkça müzik daha çok ilgimii çekiyor galiba ve bunun kötü bir şey olduğunu düşünmüyorum. Size ilham veren bir şeyler çıktıkça ve müziğiniz için gerçek bir tutku ve öfkeye sahip oldukça, müziğin sizin için söyleyecek bir şeyleri vardır.

Brett, fotoğraflarda hep gümüş bir bilezikle görünüyorsun. Kim verdi onu sana?

Brett: Bir fandan gelmişti aslında. Doğumgünüm için göndermiş. Ucuz, gümüş kaplama bir şey, ama seviyorum. Benim epeyce batıl inançlarım vardır, mücevherlerimin çoğunu bu yüzden takarım. Bu bilezik de mükemmel bir örnek, çok şans verdi bana. Albümün büyük kısmını o takılıyken yazdım, bu yüzden bir şeyler ters gidene kadar bileğimde durmaya devam edecek.

Suede hep cicili bicili görünüyor. Ne kadar gösteriş meraklısısınız?

Brett: Kişisel olarak ben epeyce öyleyim. Sadece kendinize gerçekten güveniniz varsa, olmamayı becerebilirsiniz. Hep suratını bir kameranın ortasına yapıştırıyor ve bir köpek gibi görünüyorsan, bununla ilgili bir şeyler yaparsın, değil mi? Kırışıklıkları ütülemek ya da tek tük toz parçalarından kurtulmak için ayna karşısında bir sürü zaman harcıyorum.

Suede kendisinin bir parodisi haline geldi mi?

Brett: Hiç de değil. Bir grupta olmak bir parça parodidir zaten. Kimsenin "Head Music"i dinleyip "Suede'in parodisi bu" diye düşüneceğini sanmıyorum. Yaptığımız, grubun sound'unu geliştirmek, ama Suede'in ruhuna sadık kalmak oldu. Suede'in dünyasında bazı değişmezler olduğu doğru. Kendini tekrar etmekle, güvenilecek bir dağarcığa sahip olmak arasında ince bir çizgi var. Bazen bunun yanlış tarafında kaldığım oluyor, ama kullanmaya devam ettiğim bir sözler paleti olmasını seviyorum, tıpkı bir ressamın stili gibi. Suede'i Suede yapan şeylerden biri de bu... Herhangi bir şeyi ucuz yolundan yaptığımızı düşünmüyorum. Suede'i ucuzlaştırdığımızı düşünmüyorum: Bu, Suede'in görkemli bir şey, ulaşılmaz bir şey olmasını istiyorum demek değil. Müzikal olarak dürüst olmayan bir şey yapmadığımızı düşünüyorum. Hiçbir anlama gelmeyen stilistik keskin dönüşler ya da büyük değişiklikler yapmaktansa, hep müziğin evrilmesine çalıştım...

Savoir faire

Suede'çiler oturmuşlar, son albümleri "Head Music"deki şarkılar hakkında muhabbet ediyorlar...

Richard Oakes: Bir müzikal kollektif olarak bizim için bir sürü yeni başlangıç içeren çok az şarkı var, "Savoir Faire" de onlardan biri. Bu şarkı, Brett'in kendi evinde, kulübesinde yaptığı ilk demosu. Hayatınız boyunca duyabileceğiniz en acayip şeydi: Sivri, acayip, ekolu ve çok yüksek volümlü keyboard sesi ve çok çok fazla vokal... Fakat gerçekten heyecan verici bir şeydi. Onu pompalayıp şişirdik ve bolca testosteron zerkettik...

Brett Anderson: Favorilerimden biri "Can't Get Enough": Geride kalmış bir mutlak hedonizm ve ahlaksızlık dönemine bakan, bu tür bir canavar haline geldiğini farkeden ve buna samimiyetle gülen bir şarkı... Açgözlü bir piç olmak hakkında punky, asabi bir şarkı...

Neil Codling: "She's In Fashion", Suede'in gerçek bir pop grubu olma yolundaki yüzsüzce girişimlerinden biri...

Simon Gilbert: Bir yaz hiti olacak, öyle diyorum.

Richard: Hayatında duyabileceğin en pop şarkı belki de, yapılışı da öyle. Bir ara onu biraz sertleştirmek istedik. Birkaç tuhaf keyboard gürültüsü ve küçük komik sivri gitar riff'leri denedik. Sonunda giderek ilk başta hayal ettiğimize ve ilk demoda çaldığımıza benzer bir hale dönüşmeye başladı. İlk demo şarkı falan değildi, bir bant üzerinde bir parça müzikti sadece. Neil'in bana gönderdiği 15 dakika uzunluğundaydı ve hayatımda duyduğum en tuhaf şeydi. Tuhaf "gloopy" yaylılar, öyle diyorlar. Üstte bir "gloopy" yaylı riff'i, bir tür Hawai usûlü bas ve hoş bir akustik gitar.

Neil: "Indian Strings" albüm için ilk yazılan şarkılardan biriydi aslında, epeyce erken hem de. Daha en başlarda, daha albüm hakkında hiçbir fikir formüle edilmiş değilken Brett'in kendi başına çıkardığı bir şarkıydı. Bence gerçekten iyi yazılmış bir şarkıdır, herhangi biri tarafından söylenebilir. Çok basit bir balad, çok basit bir fikir, açık ve dürüst... Simon and Garfunkel gibi birileri tarafından yazıldığını zannedebilirsiniz. Zamanüstü bir şarkı...

parçalarını Suede'inkilerden daha katıksız, daha sade, samimi ve daha az teatral buluyorum; ben ondan çok daha fazla eciş bücüşüm. Buna karşılık o hiçbir zaman gülünç değil. Yarattığı karakterleri sürekli yenilemesine borçlu bunu. Çok az sayıda insan oraya ulaşabilirdi; çok az kişi grotesk bir uzaylı kıyafetiyle çevik, oynak olabilir. Aynı zamanda onun o belirsiz, tanımlanamaz tarafına da, erkek stereotipine yerleştirilemeyen yanına da hayranlık duyuyorum. O zamanlar, gençlik için bir tür cinsel tehlike arz ettiğini anlayamıyordum. Fazla gençtim, seksin ne demek olduğunu bile bilmiyordum. Onu tuhaf ve "cool" buluyordum, hepsi o kadar. Aynı zamanda, kültürel önemini de göremiyordum. Onu hiçbir zaman doğrudan doğruya kopya etmedim, bu manada benim için bir model olmadı. Ama onun tavrı, tutkusu beni etkiledi. Suede bu İngiliz pop müziği geleneğini takip ediyor. Umarım sonunda namusumuzla ölürüz, başka toplulukların çok hoyratça yaptığı gibi ordan burdan bazı riff'leri araklamayız. Umarım insanlar bizim mirası kullanış tarzımızı iyi anlamışlardır.

Sadece Britanik müzik geleneğine ait olduğumuzu sık sık söylediğimiz için benden beklenebilecek olanın tersine, müzikal açıdan her zaman çok açık oldum, bu sayede Tricky'nin "Maxinquaye" albümünü de TLC'nin radyolarda habire çalan son single'ını da dinleyip beğenebiliyorum. Herhalde hiçbir zaman gidip de bir TLC albümü satın almam ama, iyi bir şarkının hakkını teslim etmeyi de biliyorum... Son sıralarda, Asian Dub Foundation ve Audioweb'le beraber Prince'ın albümlerini yeniden keşfederek daha ziyade funk ambiyanslara kendimi bıraktım. Bunların dışında, Mercury Rev'in, Black Box Recorder'ın ve Super Furry Animals'ın son albümleri de etkileyici.

İçinden geldiğim çevre yoksuldu, ama aynı zamanda işçi sınıfının yoldaşlık ortamından da uzaktı. Hiçbir çeteye, hiçbir gruba, hiçbir sınıfa ait olmamak hiç de rahat olmayan bir konum. Biz yoksul ama bohemdik, insanlar bu paradoksu anlamıyorlardı ve bizim gibi farklı yaratıklarla temas kurmak da istemiyorlardı.

Frida Kahlo

Frida Kahlo gibi ben de bir tür özürlüyüm. Onun resimleri son derece tuhaf. Sakatlığını saf ve olağanüstü bir sanata dönüştürmeyi başaran büyüleyici bir kişilik. Bütün acılarını o müthiş resimlerine aktardı. Meksika gibi oldukça erkek bir toplumda, 30'lu yıllarda bir kadın için sanatçı olmak o kadar da kolay değildi sanırım. Çoğu zaman, mücadeleler büyük yaratıcılıklara varıyor. Ben de çok savaşmak zorunda kaldım. Tabii ki, hiçbir zaman, Frida Kahlo'nunki gibi omurgamı mahvedecek korkunç bir kaza geçirmedim, ama ben de kendime göre sakattım. Çünkü içinden geldiğim çevre yoksuldu, ama aynı zamanda işçi sınıfının yoldaşlık ortamından da uzaktı. Hiçbir çeteye, hiçbir gruba, hiçbir sınıfa ait olmamak hiç de rahat olmayan bir konum: Kendimi bir yere yerleştiremiyordum. İnsanlar nereden yola çıktığımı anlamıyorlardı. Hiçbir zaman herhangi bir klişeye başvurmadım, böyle bir şeyi aramadım da zaten, hep kendi kendime başımın çaresine bakmaya, anlamaya çalıştım. Biz yoksul ama bohemdik, insanlar bu paradoksu anlamıyorlardı ve bizim gibi farklı yaratıklarla temas kurmak da istemiyorlardı.

David Hockney

David Hockney'nin resimlerinin büyük bir hayranıyım. Şimdi şimdi fark ediyorum ki, onun resimlerinde de Albert Camus'de keşfettiğim özelliklere vurulmuşum, yani basitliğe, sadeliğe dayanan müthiş bir tasvir gücü. Hockney uzun süre sadece bir dekoratör olarak, esinden yoksun, fırçayla fotoğraf çeken bir adam olarak görüldü, halbuki benim gözümde onun tualleri aynı konudaki herhangi bir fotoğraftan binlerce kere daha fazla ifade yüklü, canlı. Özellikle de Los Angeles serisini çok seviyorum, bir de şu bir Londra apartmanında kedisiyle birlikte oturan kadını tasvir ettiği "Eight o'clock" tablosunu. David Hockney'nin resimlerinin arkasında hiçbir kanı, görüş yok, onlar sadece mevcutlar, o kadar. Aynı zamanda, hiperrealist hareketten gelen bir başka sanatçıyı, Patrick Caulfield'i de çok beğeniyorum. Onun eserleri, farklı üslûpları bir araya getiriyor, bir karışım elde ediyor.

Çeviren: **Siren İdemen**

Tokyo'da bir taksideydik, sicim gibi yağmur yağıyordu

Manic Street Preachers'ın solisti James Dean Bradfield, hayatında yer eden plakları, şarkıları bakın nasıl sıralamış...

Diana Ross - My Old Piano Soul kraliçesinden bir Motown yaz şarkısı... Satın aldığım ilk plak. Bunu alabilmek için tam bir hafta boyunca tasarruf etmek zorunda kalmıştım. Hatırlıyorum, plağı aldıktan sonra caddede dolaşırken bir arkadaşıma rastlamıştım. Benden üç yaş büyüktü ve heavy metal düşkünüydü. Çok takdir ederdim onu, büyük bir hevesle hemen oracıkta yeni aldığım plağı gösterdim. Sonra gitti, bütün arkadaşlarıma söyledi ve altı ay beni her gördüğü yerde dalga geçti.

The Clash - Garageland Clash'in bunu TV'de çaldığı zamanı hatırlıyorum... O güne dek gördüğüm en şaşaalı şeydi. Bana müthiş bir umut vermişti. Kusursuzdan da öte, yeri göğü inletiyor gibiydiler. Joe Strummer bütün sözleri unutup duruyordu ama hayatımda ilk defa, bunu ben de yapabilirim, dediğimi hatırlıyorum. Anlayacağınız, tam bir dönüm noktası... Pek boktandılar ama bakmayın, hâlâ çok iyiler aslında. Kendimizi de biraz böyle görüyorum.

Guns'N'Roses - Appetite For Destruction Tam bu vakitlerde punk'ın naifliğinden uzaklaşmaya başlamıştım. "Bunu herkes becerebilir" tarzı anti-star etiğine bulaşmak istemiyordum hiç. Elbette punk'ın öncülünü muhafaza etmek istiyordum, ama biraz daha "öfkeli" bir tavırla. Bana göre Axl Rose ve Slash, Jagger/Richards ekseninin bir ikamesiydi... Aslında bu benim için çok romantik bir dönemdi. O sıra Nick ve Richey hâlâ üniversitedeydi; evdekiler işe gittiği vakit, perdeleri kapar, bu albümü gitarla hatmetmeye çalışırdım. Mesela "Sweet Child O'Mine", tamamen Slash'la anılır olmuştu. İşte ben de tıpkı onun gibi, gitarımla kim olduğumu çıkarabilecekleri bir şeyler yapmak istiyordum. "Motorcycle Emptiness"i yazarken bizi en çok motive eden de buydu herhalde. Ne kadar da bencilce!

Sex Pistols - Did You No Wrong Mesajımızın her daim son derece güçlü olmasını istedim tabii, ama öyle zahmetsizce anlaşılıverecek şeyler olmasına da taraftar değilim. Isterim ki, insanlar dinledikçe daha fazla şeyi farketsinler... Evet, hep böyle şeyler ortaya koymak istemişimdir ama maalesef elimden pek gelmiyor bu. Bana göre Sex Pistols ve Clash, tamamen zıt kutuplardaydı. Pistols, nihilistti; Clash ise insana güven veriyordu. Fakat "güven" telkin eden bir grup, asla seksi olamaz!

Ultramagnetic MCs - Travelling At The Speed Of Thought Kool Keith'in eski tayfasından, efsanevi American hip-hop'u... "Beyaz" müziğin hiçbir zaman bu kadar seksi olmadığı gün gibi aşikar. Aynanın önünde durup da hayali bir gitar çalmaya kalkışmadım hiç, ama bu şarkıyla fıkır fıkır dans ettim. Şayet bir plak sizi hislerinizden koparıp yapmadığınız şeyleri yapmaya sevkederse, gönül rahatlığıyla "hayatımı değiştirdi" diyebilirsiniz.

Trouble Funk - Still Smokin' Aşağı yukarı aynı dönemler, 1987 falan... Bütün plakların sert bir manifestosu olması gerektiği fikrine yürekten bağlıydım. İçinde boru gibi gitarlar olmayan ilk plaklarımdan biridir bu, ama ortasındaki o tuğla gibi davul "breakbeat"iyle, herhangi bir rock plağı kadar tesir edecek kudretteydi. Hatırlıyorum, Nick bir gazeteci edasıyla, "bunu ne yapıp edip içimize sindirmeliyiz" diyordu. Ama o günlerde daha kendi enstrümanlarımızı bile çalmıyorduk. "Bence bu biraz zor" dedim, "biz Washington'dan gelmedik ki buraya... Beyaz Saray'ın nasıl göründüğünü bile bilmiyoruz!"

Simple Minds - Empires And Dance Zamanının Manic'i, stadyum rocker'ları... İskoçluklarının farkındaydılar ve bundan sakınmaya çalışıyorlardı. Biliyorsunuz biz de aynen Galler için bu hislere sahiptik, ta ki basın bu konuları dilinde pelesenk haline getirene dek... Bu aslında neden Simple Minds'ın bu denli "Avrupalı" olmaya çalıştığını da gösteriyor. Jim Kerr'in Baader-Meinhof tayfası ya da Kızıl Tugaylar hakkında neler düşündüğünü okumuştum bir yerde; bütün karşıt ideolojileri anlamak ister bir hali vardı. Bütün iyi gruplar, manifestolarını şarkılarına taşırlar ama insanlar bunu anlamadılar mı, deli oluyorum! Nedense Simple Minds ile sitüasyonistler arasında derin bir bağ varmış gibi geliyor bana. Zaten onlar için başka kimsenin de böyle düşündüğünü sanmam. Sitüasyonistler çok nüfuzlu ve bilimseldiler; ama bu ölçüde "lirik" değillerdi. "Empires And Dance", yeryüzündeki en soğuk plaklardan biri. "Holy Bible" albümümüzün kapağı biraz da buradan araktır. Küçük bir selam yani...

Joy Division - Eternal Bu şarkı benim şu 20. asırda yaşadığım en kusursuz anın sorumlusu! Tokyo'da bir taksideydik, kulağımda da bu... Sicim gibi yağmur yağıyordu. Hem bitkindik, hem de çıtımız çıkmıyordu. Sanki bir anda her şey yavaşlamaya, "slow-motion" olmaya başlamıştı... Tamam, "hayatım roman" tarzı bir şey oldu bu, ama hakikaten öyleydi. O anda hayatım, ilk defa film karelerine dökülüyor sandım, hatta herkesin bu şarkıyı duyabileceği hissine kapılmıştım... Dizi dizi arabalar, işe gidip gelen insanlar...

Public Enemy - Black Steel In The Hour Of Chaos Vaktiyle Tricky'nin de üzerinden geçtiği, yeri göğü inleten bir hip-hop klasiği... Adamakıllı bir "grup" sayılabilecek ilk rap hadisesiydi Public Enemy ve karmaşık insanlarla doluydu. Müzikleri de aynen öyle, çetrefilliydi; bir o uca bir bu uca uzanıp duruyorlardı. Bu, Thelonious Monk'un bir piano riff'iyle zenginleşmiş "old-skool" tarzı bir beat. Aslında çapı epey küçük şarkının, ama Chuck D'nin koyu lirikleri, müziğin ister istemez minimal olmasına yol açıyor. Müzikleri bana göre bir çeşit "akademik" saldırganlık...

Frank Sinatra - Summer Wind Hayatım boyunca "Manic Street Preacher" olamam herhalde. Bazen ben de romantizme meyletiveriyorum. Ilk kız arkadaşlarımdan biriyle çıkmıştık bir akşam, bu şarkı bütün her şeyi benim için bir anda özetleyiverdi. O vakitler romantizmden köşe bucak kaçardık ama öyle bir şey vardı ki, nedense hep müziğimize melankolik bir atmosfer katmak isterdik... Dışarıda, ince ince camları döven bir yağmur; puslu bir oda; pikabında da bir plak ve işte dal bakalım şarkının hikayesine... Oldum olası, intihar temayülünden, kafayı dinle bozanlardan hazzetmem. Işçi sınıfının hastalıkları bunlar... Şöyle bir geriye yaslanıp, doya doya muvaffakiyetsizliğin tadını çıkarmak varken!

McCarthy - Red Sleeping Beauty Seksenlerin sonundan cool ve politik bir indie popçu... Maden işçilerinin grevi başladığında, müziğe kaptırmış gidiyorduk. Tabii grev manen bizi de feci etkiledi. Bir kızla çıkmanın şarkısını yazamıyordun, ancak bir hafta çıkabiliyordun çünkü. Sadece bize tesir eden şeyler üzerine kalem oynatabiliyorduk. Sonra, beyaz rock gruplarının politik tavrı kaybolup gitti; bu tip gruplar hafiften müstehzi bir tavır takınmakla birlikte, korktukları sound'lara hiçbir zaman bulaşmadılar. Guns'n'Roses ve McCarthy arasındaki fark da bu: Guns'n'Roses gibi olup bunu bir vasıta olarak kullanmak mı önemli, yoksa McCarthy gibi "agit" popçu olmak mı? Bu zihnimizi epey berraklaştırdı ve şunu iyice anladık ki, kainattaki en acı şeylerden biri, önem arzeden şeyler söylerken, indie etiğini göklere çıkarmak...

Hole - Doll Parts Elbette ki Courtney Love'ın kim olduğunu biliyordum, ama "Doll Parts"ı daha dinler dinlemez kanım ısındı ona. Bu ilk defa başıma geliyordu. Courtney'in o her gün değişen çehresi, bütün zihinleri bulandırıyor, çünkü insanlar onun o sergüzeşt rock starı havasının çok planlı programlı olduğunu düşünüyorlar. Ama bu şarkılar, hepsininin ötesinde.

Çeviren: **Gökhan Pamuk**

Pavement

1990'lar Amerikan underground'unun, indie rock'unun en büyük hediyelerinden biri Pavement. Okkalı sözleri, lo-fi rock'larıyla ilk LP'lerinden itibaren en güvenilir gruplardan biri oldular. Örnek aldıkları rock simaları gibi, çok popüler olmadılar ama, isimlerini ve eserlerini ebedi kıldılar. Vokalist Stephen Malkmus ve gitarist Scott Kannberg, kendi bastıkları ilk EP'lerden son albüm "Terror Twilight"a giden yolda biriktirdiklerini, etki merkezlerini, indie geleneğini, Pavement'ı anlatıyorlar...

Kafamın derinlerindeki melodiler

Sanatsal seçimlerini yapmanda ailenin etkisi oldu mu?

Stephen Malkmus: Küçükken anne babası tarafından şımartılan bir çocuktum. Gitara başladığımda, bana hep çok iyi çaldığımı söylüyorlardı. Burjuva bir ortamda büyüdüm; sanata ilgi duyuluyordu, çünkü sanatın eğitimin parçası olduğu düşünülüyordu, toplumda parlamak, cemiyette yer edinmek için piyano dersleri alınıyordu, yoksa besteci ya da müzisyen olmak için değil. Benim aile ortamım Rufus Wainwright'ınki ya da Gwyneth Paltrow'unki gibi gerçekten sanatçılardan oluşan bir ortam değildi; onların anne babaları sanatçı. Sigortacı olan babam, insanların 20 yaşından itibaren çalıştığı bir kuşaktan geliyor. Bugün, "içinden ne geliyorsa onu yap, gençliğinin tadını çıkar" düşüncesi hakim, ama 60'lı yılların başlarında, erkekler bugünkünden çok daha erken yaşta bir eş ve meslek edinmek durumundaydı. Babam 60'lı yılların toplumsal gelişmelerini teğet geçmiş, bunun için biraz fazla yaşlı. Herkes marihuana içerken o Martini içiyormuş. Annem üniversitede sanat tarihi okumuş, ama öyle sanıyorum ki, bir sanat tarihi uzmanı olmaktan ziyade iyi bir eş olmak için çaba harcamış.

Pavement'ın çıkış fikri buydu: minimalist, temiz olmayan bir sound ve hayran olduğumuz gruplar kadar underground olmak. Daha en başından beri kendi tarzında, daha önce olmayan bir tarza sahip bir pop gruptuk.

Pavement'ın neredeyse sembolü olduğu bağımsız müziği nasıl keşfettin?

80'li yılların başlarında, California'da Stockton'da lise öğrencisiydim, benden daha büyükler X, Circle Jerks, Black Flag, Dead Kennedys falan dinliyordu. X'in "Los Angeles" albümü benim için ilk şoklardan biri oldu. Bu gruplar pek de öyle kültür merkezi sayılmayacak bir yer olan benim şehrimde müzik yapıyorlardı. Straw Dogs adında bir grupta çalmaya başladım, kenar mahalleli beyazların yaptığı tarzda, ikinci dereceden punk-rock parçalar çalıyorduk; daha sonraları Offspring'in yaptığı gibi, ama onlar kadar başarılı değildi. Bu dönemle çok gurur duymuyorum. Sonraları, Pavement'a giden yol, buna bir evrim süreci de denebilir, kolej-rock'un, indie-rock'un, Homestead gibi plak şirketlerinin, Hüsker Dü, Minutemen, Replacements gibi grupların ortaya çıkmasıyla oldu. Bütün bu gruplar, bir anlamda efsaneviydi, başarının kıyısında duruyorlardı, pek tanınmıyorlardı, ama birileri için efsaneydiler. Pavement'ın modeli bunlar oldu. Bu gruplarla aynı düzeyde olmak istiyorduk, ama aynı müziği yapmak değil. Birikimimizde yer tutan Swell Maps, The Fall gibi İngiliz Rough Trade plak şirketlerine bağlı gruplara ya da Wire gibi toplulukların etkisine de kendimizi açık tutarak farklı bir şey yakalayacağımızı biliyorduk. The Fall'u 21 yaşındayken anladım, oysa ondan dört yıl önce bu grubu sevmezdim, sound'unu uyumsuz bulurdum, bana sıkıcı gelirdi. Echo & The Bunnymen gibi, kız grubu denen, "new-wave-girl" tarzı kızların sevdiği grupları çok dinlerdik. 80'lerin ortasında REM çok önemli bir grup oldu, Velvet Undergruond'u onların sayesinde sevmeyi öğrendik.

Yeni albümünüzü nasıl gerçekleştirdiniz?

Kayıtlarda pek çok hata oldu, yanlış zamanlama yaptık. Stüdyoya girmeden önce kafamda albümün planı vardı, ama grubun öteki üyelerine bunu kabul ettirmem kolay olmadı. Bu albümü yapmak bayağı bir mücadele gerektirdi. Kaydetmeden önce düşündüğümden daha yumuşak oldu: daha rock, daha boogie şeyler çalmak vardı aklımda, biraz Lou Reed gibi. Neredeyse grunge tarzı tasarladığım şarkılar, özellikle de Nigel Godrich'in sound çalışmaları sayesinde başka bir hale büründü... Çalmayı bıraktığımız bu bir sene boyunca, her birimiz farklı farklı şeyler dinledik ve müzikle yatıp kalktık. Her birimiz kendi köşemizde hayatımızı yaşadık. Pavement'ın bir grup gibi sound etmesi için müthiş prova yapmamız, yeni baştan beraber çalmaya başlamamız gerekti. Bir sürü farklı şehirde, farklı farklı stüdyolarda bir araya geldik, ama pek anlamlı bir sonuç çıkmıyordu. İşte o

BÜTÜN ESERLERİ

Slay Tracks: 1933 - 1969 *(EP-1989)*, Demolition Plot J-7 *(EP-1990)*, Perfect Sound Forever *(EP-1991)*, Slanted & Enchanted *(1992)*, Watery, Domestic *(EP-1992)*, Westing (By Musket & Sextant) *(toplama-1993)*, Crooked Rain, Crooked Rain *(1994)*, Wowee Zowee! *(1995)*, Pacific Trim *(EP-1996)*, Brighten the Corners *(1997)*, Terror Twilight *(1999)*

sıralarda Nigel peydah oldu, bir anda ortaya çıkıverdi ve bizimle çalışmak istediğini söyledi. Dışardan bir gözün bakışına kesinlikle ihtiyacımız vardı. Pavement'ın çalışma tarzı oturmuş, hatta kemikleşmişti, bazı şeyler alışkanlık halini almıştı ve değiştirmek zordu. Bu kabuğu kırmayı, müzisyenleri daha fazla dahil etmeyi ara ara denedim, ama çok zordu. Müziğimize, ortaya çıkan sonuca hapsolduğumuz gibi bir hisse sahip değilim ama, süreç, çalışma tarzımız bir öncekiyle aynı olacaktı. Birbirimizle ilişkimizde, karşılıklı alışverişimizde önceden kestirilemeyecek hiçbir şey yoktu. Biraz değişikliğin bize hiç zararı olmazdı. Önceki albümümüz "Brighten the Corners"da rutinin ağırlığı, sekiz yıl boyunca beraber turneye çıkmış, kayıt yapmış bir grubun yorgunluğu hissediliyordu. Bir yıl süreyle bir ara vermeye hepimizin ihtiyacı vardı. Böylece, yeniden bir araya gelişimiz özel bir anlam taşıyabilirdi. Kayıtlar sırasında, Nigel Godrich'le çalışıyor olmak bile başlıbaşına yeni bir gerilim yarattı, bu da çok iyi geldi.

Bu albümde 70'li yılların etkisi hissediliyor.

Kafamın derinliklerindeki melodiler aile albümlerinden, annemle babamın plaklarından geliyor: Mamas And Papas, The Fifth Dimension, Fleetwood Mac, Carole King, Rumours, James Croce, Beatles, "Best of Eagles"... Eagles'ın "Take It Easy" parçası hep en sevdiğim şarkılardan biri olmuştur. Kuşak durumlarına bağlı olarak "politik" zevklerim olmazdan önce bu tür rock dinlerdim –kötücül oldukları için 'cool' görünen Kiss gibi. Seçim yaparak müzik dinlemeye başladığımda, tercihim Foreigner, Foghat, Boston olmuştu. O dönemden bugün hâlâ dinlediklerim Led Zeppelin ve Stones. 80'li yıllarda Devo, Cars, Van Halen dinlerdim. İnsan bunları 12 yaşında keşfedince heyecanlanıyor.

Pavement'ın ilk albümü, "Slanted and Enchanted" efsanevileşti. Sizin için her şey çok hızlı gelişti gibi...

Müziğimizin böyle bir karşılık bulması beni çok şaşırtmıştı. Benim açımdan bu, sanki milyonlarca albüm satmışız gibi. Pavement'dan önce de bir albüm çıkaran bir grupta çalmıştım. Müzikal bakımdan, o albüm sevdiğimiz her şeyin bir toplamı gibiydi: bir parça Neil Young, bir parça Captain Beefheart, biraz Leonard Cohen, Camper Van Beethoven, Minutemen... Kendimizden çok hoşnuttuk. Bu albümü yaptığımızda, bizimle aynı şeylerden hoşlanan herkesin ona bayılacağını sanıyorduk. Ama kimse yüz vermedi. Kendi kendime, nasıl bir yol izlemek gerektiğini sorgular oldum. Bu, heavy-metal grupların grunge çalmaya başladığı dönemdi. Pürüzlü, temiz olmayan, lo-fi sound'lu müzikler beni çekiyordu. Üniversite radyolarının sıkı bir dinleyicisi olarak, bir grubun ne kadar radikal, ne kadar karanlık olursa, o kadar iyi olduğunu biliyordum. Pavement'ın çıkış fikri buydu: minimalist, temiz olmayan bir sound ve hayran olduğumuz gruplar kadar underground olmak. Ticari açıdan bakınca, bütün bu gruplar varlık gösteremiyordu, çok kapalı bir ortamın dışına asla çıkmıyorlardı. Geriye dönüp baktığımda, diğerlerinden bizi farklı kılan şeyin, bizde melodi ve sözlerin çok daha ilginç olması olduğunu düşünüyorum. Daha en başından beri kendi tarzında, daha önce olmayan bir tarza sahip bir pop gruptuk. Daha önce işlenmemiş sound'lar ve melodiler üzerinde çalışıyorduk. Pavement'ın müziği bugün sıradan gelebilir, ama o devirde yeniydi. İlk albümlerimiz fazla gürültülü, karışık olsa da, mesela The Fall gibi bir gruba kıyasla daha içine girilebilir bir müzikti, çünkü pop melodiler vardı. James Croce ya da Eagles'ın artık içime işlemiş ve Pavement'ta açığa çıkan 'mainstream' melodileri sayesinde... Hiçbir zaman kendimizi art-rock'a hasretmedik. Yine de, Pavement'ın tamamen pop çerçevesine girdiğini de düşünmüyorum. "Summer Babe" ya da "Trigger Cut" gibi insanı yakalayan, 'catchy' şarkılarımız var, ama kendimi pop yazarı olmak için yaratılmış gibi görmüyorum. Ve her zaman sözler konusunda zorlanıyorum: klişelere düşmeden bir hikaye anlatmak hep çok zor geliyor bana.

Bu ilk albümden sonra size üstün yetenekli ama boş işlerle uğraşan, yeteneğini harcayan, amatörce hevesli adamlar etiketi yapıştırıldı. Sizce bu gerçeğe tekabül ediyor mu?

Grup her zaman bir gelişme gösterdi, sürekli evrildi, her aşama bende daha ileri gitme arzusu uyandırdı. Bizi 'lo-fi' olarak sınıflandırdıklarında başka bir şey yapmaya karar verdik. "Crooked Rain"i kaydetmiş olsak da, ikinci albümün bir klasik rock sound'unda olmasını istiyorduk, 70'li yıllardaki gibi büyük sound'lu. Amerikan bir sound istiyorduk, çünkü sık sık bize sound'umuzun çok İngiliz olduğu söyleniyordu. Ama öyle olduğunu düşünmüyorum, biz Amerikalıyız, country-rock'un etkisini bizde hissedebilirsin.

Bu ikinci albümle geniş bir kitle nezdinde başarı yakalar gibi oldunuz.

Oasis'in prodüktörü Nigel Godricht'le sohbet etmiştim ve ona Oasis'in başarıyı yakalayan şarkıları gibi şarkıları potansiyel olarak yazabilecek durumda olduğumu, şarkılarının çok basit olduğunu söylemiştim. O da bana eğer yapmıyorsam, şu nedenle ya da bu nedenle beceremediğim için yapmadığım cevabını vermişti. Aslında, haklıydı: Ben sadece hissettiğim şeyi yapabiliyorum. Pek çok müzik, mainstream için, mümkün olduğunca geniş kalabalıkların, Amerikalı teenager'ların hoşuna gitmek için, onların beğenisine göre yapılıyor. Bizim durumumuz öyle değil. Biz ne mainstream'e karşıyız, ne de mainstream'in içindeyiz, biz sadece mainstream'in akışını değiştirmek, onu kendimize

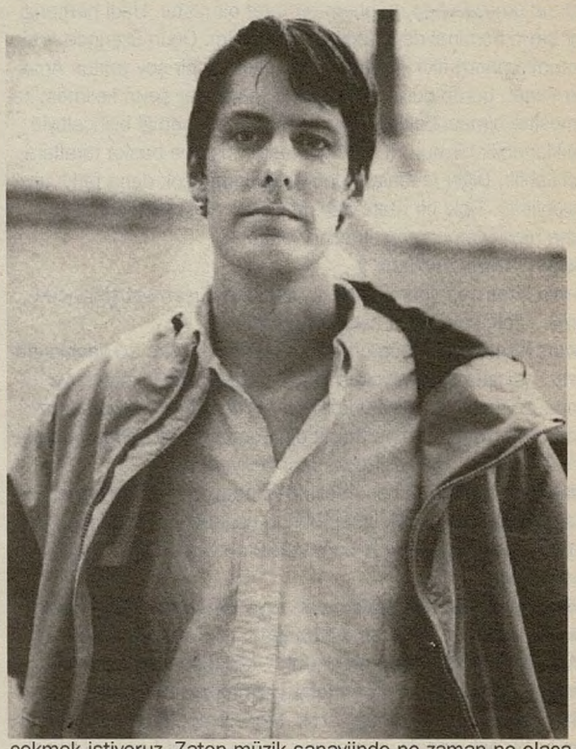

çekmek istiyoruz. Zaten müzik sanayiinde ne zaman ne olacağı asla bilinemiyor. Örneğin, Alanis Morissette ya da Liz Phair sözleşme imzaladıklarında, kimse böyle bir başarı yakalayacaklarını tahmin etmiyordu: üstelik onlar sadece şarkıcıydı. Aynı şey Nirvana için de söylenebilir, pekala Sebadoh düzeyinde kalabilirlerdi. Ya da Fatboy Slim de öyle. Bir albüm çıkarmak, plak şirketi açısından biraz zar atmaya benziyor. Biz indie sahnesinden geliyoruz, sadece istediğimiz şeyleri yapmamıza imkan veren, ayakta kalmamızı garanti eden sadık bir ağımız var. Olup bitenlerden kendimizi sorumlu hissetmeye, pek çok şey üzerindeki kontrolumuzu kaybetmemeye ihtiyacımız var. Ve çok çok fazla albüm satmak bu kontrolu kaybetmeyi de getiriyor beraberinde. Sanatsal alanda kendini göstermek, ifade etmek isteyen bir dolu insan var, sırf bunu başarmış olmanın bile büyük bir şans olduğunu biliyorum. Biz her zaman müziği hakikaten seven, onu ciddiye alan insanların yanındayız. Biz hala sanattan yanayız.

Sanatsal alanda kendini göstermek, ifade etmek isteyen bir dolu insan var, sırf bunu başarmış olmanın bile büyük bir şans olduğunu biliyorum. Biz her zaman müziği hakikaten seven, onu ciddiye alan insanların yanındayız. Biz hâlâ sanattan yanayız.

"Terror Twilight"ta "Büyük yara aldım, artık neşeli olmam çok zor" diye bir söz var. Buna dayanarak albümün bazı parçalarının hüsranı anlattığını söyleyebilir miyiz?

Hüsranın müziğimizle hiçbir alakası yok. Daha çok evrensel bir moda. İnsanlar bu dizeleri okuyunca, bunun grubun kişisel hayal kırıklıklarıyla ilgili olduğunu anlamaya çalışmayacaklardır. Bu zaten çok yanlış. Müzik endüstrisinde yarattığımız sarsıntılar, hayranlarımızın bizi tutmaları veya bunun gibi şeyler bizi çok mutlu ediyor. Hiçbir şikayetimiz, ezamız veya hüsranımız olmadı. Kişisel hüsranlar ise içine düştüğümüz duygular ve ruhun aksi sadasıdır. Ve biz de en az sizin kadar, banliyölerdeki insanlar kadar ruhu olan bir grup olmaya çalışıyoruz. Cheever kasabasının insanları da hüsrana uğrayabilir. Eğer hüsranla ilgiliyse, o zaman büyük bir sanat eseridir bu albüm. Bu onu hafifmeş-

rep bir müzik eseri olmaktan çıkarır. Beni üzen tek şey, insanların Pavement'la ilgili konuşmaya burdan girmesi. Biz sadece insanların bizim şarkılarımız için yaptıkları bu tür yorumlar yüzünden hüsrana uğruyoruz.

Neden insanlar böyle düşünüyorlar?

"Crooked Rain" albümü yüzünden. "Crooked Rain", müzik ticaretine yüklenen ironik bir albümdü. Indie kültürden rap ve grunge'a bütün manzarayı gözler önüne seren bir albümdü. Anlayacağınız, duruma birkaç fiske atmıştık orda. Sanırım ondan sonra herkes bizim müziğimizde bu tür şeyleri aramak gibi bir hastalığa yakalandı. Ancak müziğin ve sound'un içinde mutlaka ayrı bir izahı olan duygular ve düşünceler yer almalıdır.

Bu noktada, ironik tarzınızdan uzaklaştığınızı söyleyebilir misiniz? Şarkılarda sanki daha doğrudan göndermeler varmış gibi...

Evet, sanırım insan yaşlandıkça sesi de güven kazanıyor. Bizim sound'umuzda hep müphem bir taraf olmuştur. Hadi herhangi bir şeyin nominal değerinden bahsedelim. Onun üzerinde artık yorumlamanız, fikir yürütmeniz gereken hiçbir şey yoktur. Ama bu sanat, burda durum biraz daha farklı. Her şeyin kelimesi kelimesine olması beklenemez. Freud'un bahsettiği bilinçaltıyla açıklanabilir bir durum bu. Biraz esrarengiz ve başka taraflara çekilebilir. Diğer insanlar bunu olduğundan çok daha farklı algılayabilirler. Tıpkı bir matematik teoremi gibi; yanıt, sonuçtur. Ama hiçbir zaman gerçek yanıt yoktur.

Neden "Terror Twilight"?

Sanki biraz da, albüm isimleri yüzünden düşen satışlar nedeniyle... Yok, yok. Scott hadi sen yanıtla.

Scott Kannberg: Albümün sound'u aynen şöyle: 30 yaşlarındasınız, alacakaranlıkta yokuş aşağı araba kullanıyorsunuz ve önünüze gelen her şeyi ürkütüyor, etrafı terorize ediyorsunuz. Sonra oturuyorsunuz ve müzik dinliyorsunuz, bir yandan da düşünüyorsunuz. Harika. Rock, seni seviyorum.

Malkmus: Bu müzik benim elimden tutuyor, beni kurtarıyor.

Kannberg: Ama birçok insan bunun negatifini düşünecek. "Eyvah, yüzyılın sonu." Belki bunu 1989'da ya da 1993'te yapmalıydık aslında.

Albümde birkaç aşk şarkısı var, veya ilişkilerden bahseden şarkılar diyelim. "Spit on a Stranger" aşık olmakla ilgili. "Ann, Don't Cry", "Cream of Gold" isimli şarkılar da öyle... İnsan ilişkileri hakkında şarkılar yazmak zor değil mi biraz?

Malkmus: Benim için değil artık. Mükemmel, pozitif ve gerçekten iyi bir aşk şarkısı yazmak zor. Çünkü negatif enerjiyi boşaltmak daha kolaydır. İşte bu yüzden herkes Alanis Morissette'i seviyor ya... Bu albümde tüm gardımızı indirdik. "Spit of a Stranger" ironik bir aşk şarkısı değil. Ben "Seni terkediyorum", "Çok zor" türünden beylik sözlere çok kızıyorum. Gerçi benim "Her dokunuşun zehirli bir nefes gibiydi" sözlerim de şarkının sonuna doğru bozuluyor. Güzel aşk şarkıları yazan gruplardan My Bloody Valentine'ın sound'u aşk kokuyordu mesela.

Bazı yazarlar kendileri hakkında yazmak için çırpınırken, bazıları da kişisel söylemlerden kaçındıklarını söylüyorlar.

Hayır. Bu bizimle ilgili. Sözler ve şarkının tüm tonları... Ama siz o sözlerin içerisine kişiliğinizi, benliğinizi koyuyorsunuz. Açıkçası ben senin inanılmaz yönlerini anlatan bir albüm dinlemek istemem. İnsanlara sizin duygularınızı en iyi şekilde tesir ettirecek sözleri seçmelisiniz. Daha güzel görünmek için hafif bir makyaj... Salakça işlere girişmeden.

"Brighten The Corners" için "bazılarımız ihtiyarladıklarının farkına varıyorlar, albümün konusu bu" demiştin. Hatta albümde bir şarkı var; "Zaman tek yönlü, geri dönmüyorum" diyor. Fanilikle mi boğuşuyorsun?

Evet, o albüm biraz fanilikten, ölüm korkusundan bahsediyordu. Ama "Terror Twilight"ta da alttan alta bir ölüm düşüncesi işleniyor. Veya solup gitmek. "Spit On A Stranger" gibi kaygısız, pozitif şarkılar da var. 30'larımda olmaktan mutluyum. Her yıl yaşamım daha güzelleşiyor. Ayrıca insan yaşlandıkça diğerlerinin kendi yaptıkları hakkındaki düşüncelerine aldırmıyor. Mesela biz bu albüm hakkında diğer insanların ne düşündüğünü umursamıyoruz. Kendi halinde, kendinden emin, işte Pavement bu. Grupla ilgili her şeyi deşifre etmek, fikirlerimizi savunmak gibi hiçbir düşüncem yok.

Peki, daha önce kendinize olan güveninizin sarsıldığı oldu mu hiç?

Biz de en az sizin kadar, banliyölerdeki insanlar kadar ruhu olan bir grup olmaya çalışıyoruz. Eğer hüsranla ilgiliyse, o zaman büyük bir sanat eseridir bu albüm. Bu onu hafifmeşrep bir müzik eseri olmaktan çıkarır.

Bilmem. Bazen başkalarının bizim hakkımızda ne düşündüklerini merak ettiğimiz oldu. "Watery, Domestic" 45'liğini yayımladığımızda böyle bir kaygı yaşamıştık. "Slanted & Enchanted" albümünün hemen sonrasıydı, ki bu albüm için de bu tür kaygılar gütmüştük. "Watery, Domestic"in çok yumuşak ve pısırık bir şarkı olduğunu düşünmüştüm. Sonic Youth'la beraber turnedeydik. Gerçekten onlara çok büyük saygı duyuyorum. Özellikle Kim Gordon ve Thurston Moore'a. Onlar benim için idol gibiler. Onların da bu şarkının çok kötü, aptalca bir şarkı olduğunu düşündüklerini sanmıştım. Kim ve Thurston'u bu şarkıyı CD player'larında dinlerken görünce daha da gerilmiştim, Matador şirketindeki herkesin "bu sizin en iyi şarkınız" demelerine rağmen... Hâlâ insanların yeni albümümüzü anlamaları ve hazmetmeleri konusunda endişelerimiz var. Hissettiklerini insanlara da aynen bulaştırmak istiyor insan. Dünyanın her yerinde, stüdyoda birer şaheser yarattıklarını düşünen ve sonra dinleyiciler tarafından insafsızca moralleri çökertilen bir sürü grup var. Veya tam tersi. Bilmiyorum. Bu durum, gençken insanın omuzlarında bir yük gibi duruyor. Artık ben bu yükü taşımak istemiyorum. Belki albümde de bu belli oluyordur. Albümün inşası, büyük mükafat. Başlarken elinizde hiçbir şey yok ve bitince ortaya bir sürü şey çıkıyor... Uzun bir uğraş ve zor. Yatak odanızda başlıyor ve...

Kannberg: Başkasının yatak odasında bitiyor.

Malkmus: Başkasının yatak odası. Komünal bir şey. Arkadaşlarınız, diğer insanlar ve kendiniz... bir ilişki kuruyorsunuz. Paylaşıyorsunuz.

Albümde insanların kavramasını istediğiniz belirli düşünceler var mı? Bunu çok düşünmedim. Çünkü bu benim egomun şiddetle arzuladığı bir şey değil. Ben epey tatmin oldum. Grup olmadan da kendime yetebilirim özgüvenini kazanana kadar çok uğraştım. İlk albümden sonra, insanları etkileyen bir şeyler yarattığımı bilmek çok güzeldi. Bu hâlâ geçerli. Kötü bir zamanında bazılarının elinden tutabilir olmak, ona ulaşmak güzel. Ama bazen de "Hmm, evet, ben bunun referansını buldum, şair John Ashbery'den etkilenmişler" tarzında kafadan uydurma bağdaştırmalara kurban gidiyorsunuz. Yapmaya çalıştıklarınızın matematiksel yönünün çözülmeye çalışılması hep sıkıcıdır. Gerçi bazı röportajlarda, insanların gelip "ben de sizin etkilendiğiniz kitapları okuyorum, ne güzel" demeleri hoşuma gidiyor. Aynı şeylere ilgi duyan insanlar mutlaka vardır. Benimle aynı şeylerden hoşlanan, etkilenen ve bunu yaparken de aynı sebeplerden dolayı yapan insanların olduğu bir çevrenin varlığını bilmek beni çok mutlu ediyor. Veya birinin temizlik yaparken hiç derininine inmeden bizi dinlemesi. Herkesin ayrı bir yorumu oluyor... Yaptığım müziği bellli belirsiz bir fan kitlesiyle paylaşmaktansa, kendi yakın arkadaşlarımla paylaşmayı yeğlerim. Gerçekten ben o fanlar için yazmıyorum. Kendim için ve bu fikirlerine güvendiğim beş arkadaşıma yazıyorum. Onları memnun etmek istiyorum.

Pavement'ı bir arada tutan ne?

Kannberg: Belki geçen zamandır. Farklı şehirlerde yaşıyor olmamız. Sanırım bunun anahtarı birbirimizden farklı insanlar olmamızdır. Ayrıca yaptığımız işi çok seviyoruz. Bir aylığına bir araya gelip müzik yapmak çok eğlenceli.

Malkmus: Öncelikle biz arkadaşız. Tatmin olmaz egoları olan insanlar değiliz bir kere. Bu yüzden davulcumuz Gary Young gruptan ayrıldı zaten. O kendisini gruptan daha büyük görmeye başlamıştı. "Gider tek başıma albüm yaparım ve Pavement'tan daha büyük bir isim olurum" diye düşündü. Bu yüzden aramızdaki sorunlar büyüdü. Gruptaki herkes grup kimyası içerisindeki yerini biliyor ve insanlara özel bir şeyler sunabilmenin çabasını güdüyor. Birbirimize pek sürtünmüyoruz, sık sık görüşmüyoruz. Eğer aynı şehirlerde yaşasaydık, böyle bir zorunluluk olabilirdi. Bilirsiniz, bazı sürtünmeler yangınla sonuçlanabilir. Ayrıca Matador gibi bir plak şirketimiz olduğu için de çok şanslıyız. Güya artık varolmadığı ya da parçalanıp yok olduğu söylenen indie sisteminin tüm olanaklarını sunuyorlar bize. Hâlâ iyi bir takımla küçük savaşlarda yüksekler için vuruşuyormuşuz gibi. Kazanma şansınızın çok az olduğunu bilerek böyle bir işe girişmek çok eğlenceli. Hollywood'da malikanesi olan, milyonlarca albüm satan grupların Pavement gibi olmak istediğini düşünsenize.

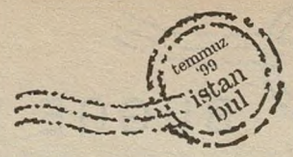

Ayrılık dedikodularını epeydir duyuyorduk, ayrılık gerçeğini o gece gözlerimizle gördük. Mushroom'suz bir Massive Attack vardı Park Orman'da. Duyduğumuz kadarıyla Mushroom stüdyo kayıtlarında yer alacakmış ama grupla eskisi gibi devamlı takılmayacakmış. Ne gam!.. Bu on yılın hakikaten en önemli grubu olduklarını kanıtladılar yine. 3D, Daddy G., Horace Andy mikrofonun arkasında şarkıcı, rapper filan değil, sanki birer tıp erbabıydılar. Üstelik "Mezzanine"deki gitarcı Angelo Bruschini sayesinde başka bir gezegenden gelmiş bir guitar-band izledik sahnede adeta. Geçen zamanda Massive Attack'ta işler tersine dönmüş: Stüdyodaki elektronikayı sahneye nasıl taşıyacaklarını dert etmekten vazgeçmişler, sahnedeki ahir zaman rock'unu stüdyoya nasıl taşıyacaklarını düşünmeye başlamışlar. Öyle de çok iyi, böyle de. Gündüzden başlayıp ertesi sabaha sarkan uzun partinin bu zirve anlarından yarım saat kadar önce Daddy G. sorularımızı yanıtladı.

GİTARİST KAFAMIZI AÇTI

İstanbul'a ilk uğrayışınızın ardından son albümünüz "Mezzanine" piyasaya çıktı. Özellikle "Mezzanine"den sonra eleştirmenler sizi "milenyum müziğinin öncüleri" olarak selamladı. Bütün bu gelişmelerle ve müziğin geleceğiyle ilgili neler düşünüyorsunuz?

Daddy G: Her şeyden önce milenyum edebiyatının bir saçmalık olduğunu düşünüyorum. 1999 yılının son günü 2000 yılının ilk günüdür. Bu, bir tarihten başka bir şey değil. Ayrıca biz hiçbir zaman belli bir müzik türünün öncüleri olmaya soyunmadık. Sadece ta başından itibaren stüdyoda yapmak istediklerimize dair kesin düşüncelerimiz vardı, bunları yaptık. Müziğin doruk noktasını yakalamak gibi birderdimiz olmadı hiç, kendi müziğimizin doruğunu yakalamaya çalıştık. Yaptığımız her albüm de diğerlerinden farklı oldu.

"Mezzanine", üzerinde çok uğraştığınız, tamamlanması zor bir albüm oldu, duyduğumuz kadarıyla. Bunun nedeni neydi. Müzikle ilgili fikirleriniz mi farklılaştı?

Evet, müzikle ilgili fikirlerimizin farklılaştığı bu albümde ortaya çıktı. Ama zorluğun asıl nedeni başka. İlk albümde, "Blue Lines"da, o güne kadar yaptığımız DJ tabanlı müziği yaptık. İkinci albümde ise, prodüktör Nellee Hooper'ın da etkisiyle, o güne kadar içimizde taşıdığımız bütün cinlerden kurtularak daha stüdyo merkezli, işin içine teknolojinin, davul makinelerinin falan girdiği bir müzik çıktı ortaya. "Mezzanine" üzerinde çalışmaya başladığımızda ise, elimizde bir başlangıç yoktu. Sahnede grupla yaptığımız müziği stüdyoya nasıl taşıyacağımızı düşünüyorduk. Birlikte çalıştığımız Bristol'den yetişme gitarist Angelo kafamızı çok açtı. Bir anlamda sound'umuzu modernize etti denebilir. Turnede bu grupla geçirdiğimiz zaman, stüdyoya girdiğimizde de onlarla çalışmamız gerektiğini düşündürdü bize, çünkü birlikte organik bir müzik yapıyorduk.Sonuç olarak başka bir yöne doğru ilerledik. "Mezzanine"deki en büyük ilham kaynağı, ilk zamanlarda ilgilendiğimiz gitar merkezli müzikti.

Bristol'den yetişme gitarist Angelo kafamızı çok açtı. Bir anlamda sound'umuzu modernize etti. "Mezzanine"deki en büyük ilham kaynağı, ilk zamanlarda ilgilendiğimiz gitar merkezli müzikti.

"Mezzanine"den sonra "artık beraber stüdyoya girmeyeceğinize, ama birlikte müzik yapmaya devam edeceğinize" dair ilginç bir açıklama yaptınız. Nasıl olacak bu?

Müzikle ilgili fikirler konusunda çok çatışmaya başladık ve anlaşamadığımızı gördük. Bundan sonra herkes kendi başına çalışacak ve zamanı geldiğine karar verdiğinde diğerlerini yaptığı müzik üzerinde çalışmak üzere çağıracak. Böylece fikirler üzerinde değil, somut müzik parçaları üzerinde işbirliği yapacağız.

Bu ilginç yöntem işler mi?

Bizim müziğimiz ve bugüne kadarki çalışma yöntemimiz zaten ilginç ve garipti.

Peki şarkılar giderek bireylere, tek tek Daddy G., 3D ya da Mushroom'a ait olmaya başlamaz mı?

Tam olarak değil, çünkü bir noktadan sonra zaten bir araya geliyoruz. Mesela ben bir şey yaptım ve yolun yarısında diğerlerini yardıma çağırdım. İlk fikir bana ait olabilir ama, o ilk fikirden sonra çıkacak yeni bir fikir, bütün albümün farklı bir yöne dönmesine yol açabilir. Kısacası kişisel olarak aramızda bir husumet yok. Bu adamlarla yirmi yıldır bir aradayız.

Geçen yıl 3D'yle yaptığımız bir telefon röportajında "Inertia Creeps" şarkısının İstanbul kaynaklı olduğunu öğrendik.

Evet. 3D ile Mushroom bir lokantada otururken bir müzik duyuyorlar. Gidip çalanın ne olduğunu soruyorlar, adam da kaseti veriyor. Bu müzik "Inertia Creeps"in çıkış noktası oldu. Bizim için Ortadoğu müziği her zaman bir ilham kaynağı oldu. "Carmacoma"da da benzer bir tını vardır.

Şu anda Batıdaki Asyıla göçmenlerin yaptığı müzik hızlı bir tırmanışta. Kısa bir süre sonra mainstream müziği sarsacaklar gibi görünüyor.

Biz Nusrat'ın bir remiksini yapmıştık. Single İngiliz müzik pazarına hitap ediyordu ve fena satmadı. Ama Nusrat'ın kendi albümleri daha az satıyor, çünkü Asyalı müzik pazarına satıyor. Bütün göçmen cemaatlerinde aynı şey yaşandı. Jamaikalı siyah göçmelner İngiltere'ye 40'ların sonunda ve 50'lerde geldiler, ama bu cemaatlerin içinden İngiliz toplumuyla ilişkiye geçerek kendi müziklerini yapan kuşakların yetişmesi yirmi yıl sürdü. Şimdi de aynı şeyi Asyalılar yaşıyor. İki farklı pazar birbirine yaklaştıkça ve Asyalı müzisyenler popüler medyada daha çok göründükçe, Asyalıların yaptığı müzik de büyüyüp serpilecek.

İşin güzel tarafı, bu müziklerin yan yana dizilmeyip üst üste binmesi...

Elbette, asıl mesele de bu. Underground müzikte birçok denemeler yapılıyor ve bence son zamanlarda buradan çıkan en dikkat çekici tür drum'n'bass, rave, reggae, tekno ve daha birçok şeyin karışımı. Farklı türler bulamaç haline gelmeli ki, yeni bir şey çıksın. "Inertio Creeps"in temelinde Türk ritminin yatması gibi... Gerçek world music budur. World music, gerçek anlamında, deneysel ve bulamaç olan müziktir.

Siz kaçıncı kuşak göçmensiniz?

İlk ya da ikinci. Nereden baktığınıza bağlı. Ailem 50'lerde İngiltere'ye geldi. Ben 59'da doğdum.

O zamanlar aileniz ne tür müzikler dinlerdi?

Çoğunlukla Jamaika kaynaklı ska türü müzikler. Siyah olan ne tür müzikler varsa. Nat King Cole falan. Ben müzik dinlemeye ablamın dinlediği Bob Marley, Al Green, Marvin Gaye plaklarıyla başladım. Ama Mushroom'a sorsanız, tamamen farklı bir liste verebilir. Müzik zevklerimiz çok eklektik: Reggae, punk, two tone, acid house, new wave, new romantic, house...

Bugünlerde remiks yapıyor musunuz?

Geçmişte yaptık, ama şu sıralar yapmıyoruz. Belki de remiks yapılamayacak kadar kulağa kusursuz gelen şarkılar yüzünden.

Yani remiks yapmak için seçilen şarkının "kusurlu olması" mı gerekiyor?

Tamamen şarkıya bağlı. Bazen bir şarkıyı bütün müziğinden arındırıyorsunuz, yine de kulağa mükemmel geliyor.

Söyleşi: **Ogan Güner**

BUGGE WESSELTOFT

Bu yılki festivalin iki Norveçli konuğundan biri Roxy'de son iki gece üstüste çalan klavyeci Bugge Wesseltoft'tu. Bir davulcu, bir basçı, bir saksofoncu ve bir DJ'den oluşan beşlisiyle, hipnotik drum'n'bass ritmlerinin üzerine yüksek irtifadan caz nağmeleri serpiştirdi, güzel bir veda partisi gerçekleştirdi... Son zamanlarda Norveç'ten techno, house ve drum'n'bass tarzında birçok isim duyuyoruz, merakımızı, sağolsun Bugge Wesseltoft giderdi...

İŞİN BAŞI GARBAREK

Müziğe ilginiz nasıl başladı?

Bugge Wesseltoft: Sanırım ilgim babam yüzünden ortaya çıktı, o da bir caz gitaristiydi. Çok küçükken beni müzikle tanıştırdı. Neredeyse iki yaşındayken piyano çalmaya başladım. 13'üme doğru daha çok caz dinlemeye başladım. Hemen her şeyi dinlemeye başladım. İki yıl sonra fusion, yine iki yıl sonra bebop dinliyordum. Sonunda Miles Davis'i keşfettim ve Miles Davis, John Coltrane, Bill Evans, Herbie Hancock, Tony Williams gibi isimlerin başını çektiği 1960-75 arasındaki periyoddan çok etkilendim. Caz müziği babında hâlâ bu müzisyenleri dinliyorum. 1990 yılında profesyonel müzisyen olarak çalışmaya başladım. Ama ne yazık ki pek fazla caz çalamadım. Daha ziyade para kazanabilmek için bir sürü boktan müzik çaldım. Ama yine aynı yıl Jan Garbarek ve Terje Rypdal ile çalışmaya başladım. Ondan sonra sadece caz müziğine odaklanmaya karar verdim. Ve 1994 yılında, 1996'de piyasaya çıkan kendi solo albümüm üzerine çalışmaya başladım. Albümü yaparken sadece caz değil, aynı zamanda bilgisayar müziğini de mikslemek istedim, çünkü bilgisayarla çok haşır neşirdim.

Jan Garbarek ve Terje Rypdal'la çalışmak nasıldı?

Harikaydı. Çünkü çok çok iyi müzisyenler ve ne yapmak istediklerini çok iyi biliyorlar. Onlardan çok şey öğrendim: Çalma yöntemi, çalarken düşünme yöntemi, kısacası her şey. Keza ünlü basçı Arild Andersen'den de çok şey öğrendim. Beş-altı yıl birlikte çalıştık. Hemen her şeyi ondan öğrendim diyebilirim. Onlar daha Avrupai, ECM tarzı bir caz yapıyorlar. Ama onlara göre ben biraz daha uçuğum sanırım. O yüzden kendi tarzımda daha çok beat ve elektronik malzemeye yer vermek istedim.

ECM başta olmak üzere, Kuzey Avrupa çıkışlı müziklerde Arap ve Ortadoğu müziklerinin etkisi çokça hissediliyor. Bu ilginin kaynağı nedir?

Bence çok önemli bir nokta bu. Norveç'te de çok güçlü bir folk müziğimiz var. Bizim müziğimiz pek ritmik olmadığı için, Ortadoğu müziğine benzememekle birlikte, melodilerde ve vokallerde bir takım benzerlikler bulabilirsin. Bu kaynağı değerlendirmeye çok önem veriyoruz. Dolayısıyla Arap ya da Kuzey Afrika'daki müzikler gibi, dünyadaki diğer müzikleri de dinlemek boynumuzun borcu. Çok güzel ve ilham verici müzikler bunlar.

Öğrendiğimize göre, Türkiye'den de birkaç albüm almışsınız...

Evet. Yaklaşık bir düzine albüm aldım. Daha önceden Afrika müzikleri içeren elliye yakın kaset almıştım. Ama kaset oldukları için kayıtlar pek iyi değildi.

Sample için kullanıyor musunuz?

Hayır, hayır, sadece dinliyorum.

Neler aldınız?

Birkaç eski vokal ve saz albümü aldım. Ney sanatçılarına ait bir-iki albüm aldım. Bir de perküsyon çalan bir grubun yeni albümünü aldım. Çok güzel bir albüm...

Yarkın mı?

Evet, evet. Eve gider gitmez hepsini dinleyeceğim. Aslında daha önceden karım yüzünden bu tür müzikler dinlerdim. Çünkü sizin "göbek dansı"nızı çok seviyor. Evde bu tür müziklerle dans ediyor. Hızlı bir müzik... Göbek dansı Norveç'te çok popüler. Bir sürü kurslar, kulüpler falan var.

Ama "göbek dansı" aslında Araplara ait bir dans, biliyorsunuz...

Evet. Zaten o yüzden Türkiye'den birkaç albüm almak istedim. Türkiye'nin, Lübnan'ın müzikleriyle elimdeki kasetler arasındaki farkı öğrenmek için bu albümleri aldım. Keza Ermeni müzikleri de çok hoşuma gitti.

Albümünüzün ismine bakınca şöyle bir soru geliyor akla: Cazın bir konsepti var mı? Varsa nedir bu konsept?

Duymuşsundur, ünlü caz piyanisti Bill Evans'ın da "New Jazz Conceptions" adında bir albümü var. Bilmiyorum, güzel bir başlıktı bence... *(gülüyor)* Ama bence her zaman konseptler olmuştur. Farklı öğelerin harmanlandığı konseptler var. Afro-Küban caz, salsa-caz, latin-caz, etnik-caz, folk-caz gibi konseptler var. Bu tür konseptler hep olmuştur. Çünkü caz müzisyenleri bir ürün ortaya çıkarırken etraftan çok çabuk bir şekilde çeşitli elementler toplarlar. Bu hem kötü hem de iyi bir şey. Yani bazen gerçekten iyi, bazen çok kötü ürünler ortaya çıkabiliyor.

Peki sizin yaptığınız müzik nasıl bir konsepte sahip?

Bir DJ'imiz var, house, techno beat'leri çalıyor. Biz de bunun üzerinde akustik saksofon, bas, davul ve elektrik piyanoyla çalıyoruz. Bunun yanında çeşitli synthesizer sample'ları ve farklı sesler var. Ve tüm bunları bir araya getirmeye çalışıyoruz.

Müziğiniz cazdan çok teknoya yakın duruyor. Bu yüzden eleştiriler almıyor musunuz?

Aslında bir sürü insan benim müziğimin caz olmadığını, çünkü müziğimde sololar, tipik caz ezgileri olmadığını söylüyor. Bence caz, daha çok doğaçlama üzerine bir müzik. Sahnede kaldığımız süre boyunca bir sürü doğaçlama yapıyoruz. Ama çok fazla solo yok. Bu da çok önemli değil yani. Önemli olan sesleri, groove'u, loop'ları ve cümleleri kullanarak zevk almamız. Ayrıca dinleyicilerle iletişim kurmak, onların dansedip eğlenmelerini sağlamak da bizim için çok önemli. Bunun da bir konsept olduğunu söylemek mümkün.

"New Conceptions Of Jazz" başlığı bir albüm için çok iddialı değil mi?

Albüme böyle bir başlık verdim, çünkü bir reaksiyon elde etmek istedim. Çünkü dünyada CD olarak piyasaya çok fazla müzik çıkıyor. İnsanların müzik mağazasında CD'lere bakarken dikkatlerini çekecek bir isim bulmamız gerekiyordu. İnsanların bu ismi gördüklerinde "bu da neymiş bakalım" diyebilmelerini istedik. Önemli bir şey bu. Bazı insanlar "hadi be, bizi kandırıyorsunuz" diyor, bazıları da "doğrusu bu yeni bir şey değil, ama yine de güzel" diyor.

Jan Garbarek, Terje Rypdal gibi dünyaca bilindik isimlerden sonra, Nils Peter Molvaer, Eivind Aarset gibi yeni bir Norveçli kuşağın öne çıktığı göze çarpıyor...

Norveç'te güzel bir müzikal ortam var. Aslında her şey 1970'lerde Jan Garbarek'le başladı. Jan Garbarek ve diğer müzisyenler, Amerikan cazını taklit etmek için değil, kendi müziklerini yapmak için ortaya çıktılar. Norveç'te bizim kuşağımız ve bizden sonra gelen kuşak, her zaman orijinal bir tarz yakalamak için mücadele etti ve ediyor. Amerikan cazının bir kopyasını yapmanın manası yok. İşte Norveç cazını bu yüzden çok seviyorum, çünkü oldukça orijinal bir tarzımız, çok kaliteli müzisyenlerimiz ve başkalarının yaptığından farklı bir sound'umuzun olması çok önemli noktalar. Ve bundan gurur duyuyorum. Almanya'ya, Danimarka'ya, İsveç'e giderseniz, oradaki caz müzisyenlerinin yüzde 95'inin Amerikan cazı, mainstream caz çaldığını görürsünüz. Yaşlısı da, genci de... Ve bir icraatları olmuyor haliyle. Çünkü yazın bütün festivallere Amerikalı müzisyenler geliyor ve haliyle iyi paralar alıyorlar. Ve Avrupalı müzisyenler onları taklit ettiği için iş bulamıyorlar. Dolayısıyla Amerikan cazı çalmanın bir anlamı kalmıyor. Diğer yandan şunu da söylemeliyim ki, bugün müzik yapmamızın sebebidir Amerikan cazı. Çünkü sürekli 60'ların, 70'lerin cazını dinliyoruz. Ama sadece taklit etmeye değil, birazcık kendimize ait bir şeyler yapmaya uğraşıyoruz. İşte bu yüzden Norveç'teki caz başarı kazanıyor.

Bizim müziğimiz pek ritmik olmadığı için, Ortadoğu müziğine benzememekle birlikte, melodilerde ve vokallerde bir takım benzerlikler bulabilirsin. Arap ve Ortadoğu kaynağını değerlendirmeye çok önem veriyoruz. Çok güzel ve ilham verici müzikler bunlar.

Bu yeni müzisyenleri de çoğunlukla Jazzland Records barındırıyor sanırım. Norveç'te yeni ve

alternatif bir müzik çevresinin oluştuğu söylenebilir mi?

Buna cevap vermek zor. Bilemeyeceğim doğrusu. Çünkü iki yıl önce ben ve Nills Petter kendi gruplarımızı kurduk ve bu da sanırım diğer genç müzisyenleri kendi grupları kurmaları yolunda teşvik etti. İşte bazen birileri bir şeyler başlatır ve başkaları da ardından gelir. Bristol tarzı ya da Fransız house gibi bir akımı geliştirmek hayalimiz elbette. Norveç'te böyle bir tarz oluşturmaya muktedir olabilirsek, tabii ismi başka bir şey olur herhalde, "Norveç tarzı" mı, yoksa her ne denirse densin, ve insanların ayırt edebileceği bir tarz oluşturabilecek kadar iyi çalışırsak ve şansımız da yaver giderse, harika bir şey olur. Bristol ya da Fransız tarzını duyduğunda insanlar çok çabuk ayırt edilebiliyor. Ama bizler henüz çok yeniyiz ve bu yönde bir müziğin oluşması için sanırım bir süre daha çalışmamız gerek. Kendi plak firmamı bu şekilde tek bir yöne doğru çevirmeye çalışıyorum, ama nüfusumuz topu topu dört milyon ve müziğimizi ilerletebilmemiz için dışarıya açılmamız gerekiyor.

Elbette herkesin eşit olmasını isterim. Dolayısıyla arabalarımızdan, evlerimizden fedakarlık edip daha basit bir hayat sürmemiz gerek. Bu şekilde diğer insanların daha iyi yaşayabilmesini sağlayabiliriz.

Peki diğer Avrupa ülkelerinde nasıl karşılandınız?

Çok olumlu. İngiltere'de son derece olumlu tepkiler aldık. Firmamız iki haftalık bir promosyon turnesi yapmamızı sağladı. Devamında da iki haftadır turnedeyiz işte. Videoklibimizin yapımında oldukça destek çıktılar. Sanırım bize güveniyorlar. Ama sanırım Amerika'ya açılmamız biraz problem olacak. Çünkü kendi müziklerini koruma anlamında oldukça muhafazakarlar. Avrupalıların kendi ülkelerinde popüler olmasından pek hoşlanmıyorlar. Kendileri Avrupa'ya geliyor ama, Avrupalıların kendi ülkelerine gelmesini istemiyorlar. Tuhaf, aptalca...

Ortalıkta bu kadar çok elektronik müzik varken, bu tarzda tutunabilmek sizi endişelendirmiyor mu?

Çok değil aslında. Çünkü tekno ve house'u çok seviyorum. Her şeyden önce sevdiğim şeyi dü-şünmem gerek. Sevdiğim bir şey yaptığımda –ki elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyorum– başkalarının da seveceğini umut ediyorum. Oslo'da kendime ait bir kulübüm var, adı da "Boogie Nights". Kendi kulübümde ve çaldığım yerlerde izleyicilere şöyle bir bakıyorum, yeni jenerasyon dinleyiciler yani kulüp dinleyicileri tekrardan müziğe düşkün olmaya başladılar gibi geliyor bana. Çok açık fikirliler, önyargılı değiller. "Ne biçim bir müzik bu, çok garip, hiç sevmedim" falan demiyorlar. Müzik ne türde olursa olsun, iyi bir groove'u ve sound'u varsa dinliyor ve zevk alıyorlar. Bu çok güzel bir şey. Çünkü 80'lerde sanki kaybolmuştum, müzik yapmak çok zor işti. Kimsenin güzel görünmekten başka işi yoktu. Ama artık insanlar biraz daha uçuk, bir şekilde yeniden istedikleri müziği yapmaya başladılar. Görüntü daha berrak. Bu da bana uyar yani...

Albüme ismini de veren "Sharing" adlı parçada "paylaşım"a dair hoş kelamlar var. Bahsettiğiniz ne tür bir "paylaşım"?

Her şeyden önce sözlerin tamamen kişisel bir şey olduğunu söylemem gerek. Albümde liriklere yer verdim çünkü sen, o ya da herkes gibi benim de bir takım fikirlerim var. O yüzden ben de "paylaşım"a dair birkaç söz söylemek istedim. Ben politikacı değilim, benzer bir şey de olmayacağım ama benim de birkaç düşüncem var ve bunları da dile getirmem gerek. Sözlerin içeriğine gelince, dünyada garip farklılıklar var. Dünyanın üçte biri inanılmaz bir zenginlik içinde yaşıyor. Her gün et yiyor, tonlarca tuvalet kağıdı kullanıyor, kapılarının önünde arabaları duruyor vesaire... Ama geri kalan dörtte üçlük kesim, öyle ya da böyle, oldukça fakir şartlarda yaşıyor. Bu politik bir mevzu, herkesin bahsettiği bir şey zaten. Fakir insanlar diğerleri gibi zengin olma hayali içinde yaşıyor. Ama bu mümkün değil. Yani herkes bizim yediğimiz kadar et yer, bizim kullandığımız kadar tuvalet kağıdı kullanırsa, ne et ne de kağıt yeter buna. Böyle bir şey olamaz, olursa katastrofi olur. Dolayısıyla çoğu insanın daha az, bazılarının da daha çok tüketmelerini sağlayacak bir yol bulmamız gerek. Elbette herkesin eşit olmasını isterim. Dolayısıyla arabalarımızdan, evlerimizden fedakarlık edip daha basit bir hayat sürmemiz gerek. Bu şekilde diğer insanların daha iyi yaşayabilmesini sağlayabiliriz sanırım. Yani en azından benim fikrim bu.

Bu arada fakir ülkelerin borçlarının affedilmesine yönelik kampanyalar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Elbette affedilmeli. Avrupa ülkelerinin çoğu, özellikle İngiltere, dünyanın birçok ülkesini yüzyıllardır sömürüyor. Hindistan, Afrika gibi bölgelerin tüm zenginliklerini, mallarını aldılar. Zaten bu yüzden zengin oldular. Oralara gittiler, toprağı, kaynakları aldılar ve onları fakirleştirdiler. Ve şimdi bu ülkeler onlardan para dilenip faturalarını ödeme durumunda. Yani bu ülkeler şimdi neredeyse isyan halinde. O yüzden mutlaka borçları affedilmeli.

"You Might Say" adlı parçanın sözleri ve vokali Sidsel Endresen'e ait. Aslen şair mi kendisi?

Şair ve şarkıcı. Albümde bir parçada vokal yapıyor. En sevdiğim şarkıcılardan biridir, yıllardır beraber çalışırız. ECM'den çok hoş iki albüm çıkardı. 70'lerin başında Norveç'te çok meşhur bir pop yıldızıydı. Uzun yıllardır Nills Petter'le birlikte yaşıyor. Çok iyi arkadaşlarımdan biridir. Mükemmel bir ses.

Gelecekteki projeleriniz neler?

Şu an bu albümün promosyonu üzerine çok sıkı çalışıyoruz. Ekimde bir-iki haftalık bir Fransa turnesine çıkacağız. Ardından Sidsel'la birlikte uzun bir turneye çıkacağız. Ve turne bitince sanırım yeni albümün kayıtlarına başlayacağız. Sanırım gelecek sene piyasaya çıkar. Yine house ve caz karışımı bir şey olacak. Albümdeki şarkılardan biri bir Fransız filminin soundtrack'inde yer alacak. Diğer yandan eylülde evimdeki stüdyomda Eivind Aarset'in yeni albümünün kayıtlarına başlayacağız. O da ocak gibi çıkar herhalde. Bu arada plak firmamızın da işleriyle ilgilenmem gerekiyor. Yeni sanatçılarla anlaşmalar yapacağım. Çok güzel sesli bir kız var, ona bir albüm hazırlıyoruz. Yani kendi grubum, firma, prodüksiyonlar falan derken bayağı çalışacağız.

Söyleşi: ***Kerem Demir***

SERENDİP

YEŞİLÇAM SOKAK No: 28 BEYOĞLU Tel: 212.245 50 48 Fax: 212.245 36 98

AĞUSTOS. **6 CUMA** KISA FİLMLER, Kamerasız Sinema: Norman McLaren ve Concrete Müzik. Pierre Henry, İlhan Mimaroğlu ve Bülent Arel. **7 CUMARTESİ** FİLMLER: John Coltrane "The Coltrane Legacy", Charlie Mingus "Live". MÜZİKLER: Kıvırttıran Caz Darbeleri, Cocktail Müzik. **13 CUMA** "Suspirio" (yön. Dario Argento), Dehşet Verici Müzikler, Goblin vs. **14 CUMARTESİ** "The Party", Peter Sellers (yön. Blake Edwards) **20 CUMA** ANDY WARHOL, VELVET UNDERGROUND and NICO. "Flesh". "Andy Warhol's Frankenstein." (yön. Andy Warhol / Paul Morrissey) **21 CUMARTESİ** ROLL GECESİ **27 CUMA** SÖRF GECESİ. Dick Dale, Ventures, Siluetler, Mavi Işıklar, Gökçen Kaynatan, Plaj Filmleri. **28 CUMARTESİ** DJ TOTEM, DR. MOOG

GENEL PROGRAM AKIŞI: 21:00'E KADAR BESLENME SAATİ, 21:15'TEN İTİBAREN PROJEKSİYONDAN FİLMLER , DJ'LERDEN MÜZİKLER VE 02:00'YE KADAR DANS ORTAMI. **HAFTA İÇİ** GERÇEKLEŞECEK ETKİNLİKLERİN TAM PROGRAMINI HER AY BAŞINDA YAYINLANAN "SERENDİP"TE BULABİLİRSİNİZ. **YEMEK İÇİN** REZERVASYON YAPMANIZ HARARETLE TAVSİYE OLUNUR.

SLUTS'N'STRINGS

Wire ve Les Inrockuptibles dergileri yerinde gittiler, gördüler, sayfalarca yazdılar da, ordan öğrendik Viyana'da enteresan bir şeyler döndüğünü. Meğer elektronika, trip-hop, neo-caz sularında bir sürü DJ ve müzisyen son derece serbest stilde, bağımsız plak şirketleri etrafında kenetlenip yenilikçi bir müzik üretiyorlarmış senelerdir Viyana'da. Bu isimlerin en iyilerinden ikisi, Cheap Records'un beyin takımı Erdem Tunakan ve Patrick Pulsinger isimlerindeki DJ'ler, yanlarına Herbert Gollini'yi de alarak Sluts'n'Strings projesini oluşturmuşlar. Caz Festivali kapsamında İstanbul'a geldiler, iki gece Dulcinea'da çaldılar. Pek öyle alemi dans ettirmeye gönülleri yoktu. Başka türlü bir "ses"in peşindeydiler. Yerlerinde saymadılar, üç pikap, iki kompüter vasıtasıyla beat'lerden beat'lere aktılar, plakları zaman zaman yelpaze niyetine sallayıp serinlediler. Kaptan pilot titizliğiyle düğmelerde yolculuğa çıktılar. Konserlerin ertesinde "Wire'a kapak olan ilk Türk" Erdem Tunakan'ın Burgazada'daki baba evine gittik, uzun uzun konuştuk.

Olay alet-edevat değil

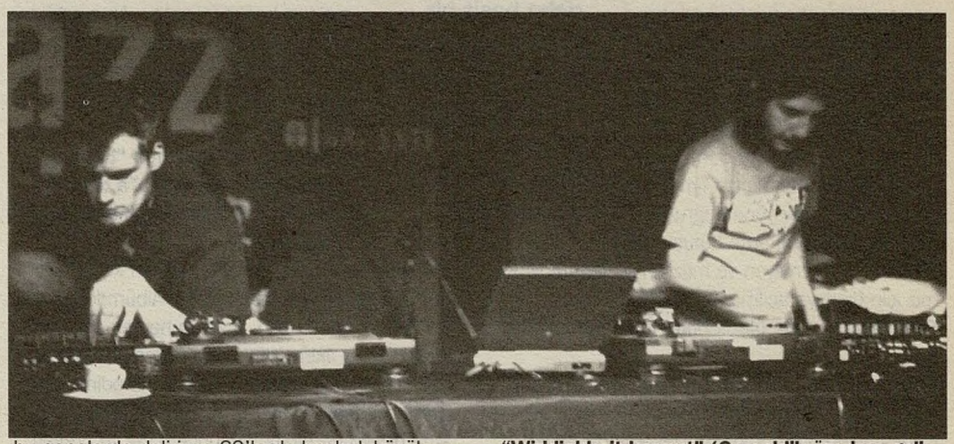

Tunakan soyadı nereden geliyor?

Erdem Tunakan: Dedem, Kenan Tunakan Romanya'dan gelmiş, herhalde 1910'larda olmalı. Tuna nehri Romanya'da bitiyor biliyorsun. Tunakan soyadı oradan geliyor. "Blood of Danube". Babaannem Selanik'te büyümüş. Dedemle İstanbul'da tanışmışlar, evlenmişler. Dedem tıp okumaya İstanbul'da başladı, ama bıraktı –gerçek bir tıp okulu gibi olmadığı için. Paris'e tekrar tıp okumaya gitti. Ruh doktoru oldu. Akıl hastalarının tedavisinde yeni metodlar geliştirdi, uyguladı. O zamanlar elektro şok en geçerli tedavi metoduydu. Dedem bunun yanlış olduğunu düşünüyordu. Başka tedavi şekillerini araştırıyordu. Bizim aile doktor ailesi. Bir tek babam doktor değil, kan görmeye dayanamadığı için mühendis olmak istemiş.

Avusturya macerası nasıl başlamış?

Babam Viyana'yı niye seçti bilmiyorum ama Viyana'ya mühendislik okumaya gelmiş. Annem de 1950'lerde Viyana'daymış. Annem Karadenizli. Niye o sıralarda Viyana'da olduğunu bilmiyorum, orada tanışıp evlenmişler. Babam Viyana'yı çok sevmiş, çünkü klasik müziği çok sever. Onun için Viyana'da kalmışlar.

Sen Viyana'da doğdun yani?

67'de Viyana'da doğdum. Orada büyüdüm. Babam Salzburg'da, Mozart'ın doğduğu şehirdeki müzik üniversitesini planlayan, yapan ekibin içinde. Onun için sekiz senemi de Salzburg'da geçirdim.

Mozart'la aran nasıl?

Çok iyi. Ben Mozart'ı çok severim.

En çok nesini seviyorsun?

Hiç tanınmayan küçük küçük parçaları var, pop müzik gibi. Beş-altı dakika sürüyor. Başka bir de "Saraydan Kız Kaçırma"yı severim.

"Türk Marşı"nı? Güzel "İstiklal Marşı" olmaz mıydı?

Mozart çok güzel melodiler yapardı, en sevdiğim "Saray", çünkü oryantal melodileri, harmonileri alıp bir şeyler yapmaya çalıştı. Kitaplardan tanıyordu onları, çok seviyordu. Oryantal müziklerle ilgisi büyüktü.

"Türk Marşı"nda da mehter bandosundan "sample" yapmış değil mi?

(gülüyor) Mozart ordan arak, burdan arak. Ama bir deha.

"Amadeus" filmini seyrettin mi?

Orada bir pop star gibi. Milos Forman çok abartmış. Çok sert bir hayatı vardı. Zor bir hayat. Küçük çocukken, herkes sana dahi olarak bakarsa çok acayip bir şey oluyor. Michael Jackson şimdi bu senelerde deliriyor. 60'larda başladı küçük çocuk olarak şarkı söylemeye, ona bile çok geldi demek ki. Bir çocuğun üstüne o yaşta varınca tabii biraz kafasından kontak oluyor.

Filmden aklımızda kalan önemli şeylerden biri şuydu: Mozart'a "opera İtalyanca olur, başka bir dil olmaz" diyorlar. O da diyor ki "pekala Almanca da olur". Almanca opera o gün kabul edilemez bir şeydi, ama bugün hiç yadırganmıyor...

"Sihirli Flüt"ü de Almanca yazdı mesela. Mozart'a o filmde bir de şöyle diyorlar: "Parçanız çok güzel, ama biraz fazla nota var". Mozart da diyor ki, "Ne kadar nota lazımsa o parçaya, o kadar nota yazdım."

İnsanları dansettiren funk. Çünkü ritm var: Bum bum bum bum çıh bum çıh... O bum'u çok bum da yapabilirsin, az bum da. Üç sert bum bir hafif bum çok funky. Dört tane sert bum yapınca unfunky. Anlıyor musun? Ritm var, ama makinadan gelmiş gibi değil, hayat içinde.

Siz söz kullanmıyorsunuz değil mi?

Kullanıyoruz, ama çok az. İngilizce kullanıyoruz, çünkü müzikle daha iyi uyuyor. Operayı Almanca da söyleyebilirsin, İtalyanca da, ama bizim pop kültürümüz öyle bir yere varmış ki, İngiliz diline uyarlanmış.

Ama, mesela DAF diye bir Alman topluluk var. Şarkı sözleri Almanca, çok az Almanca bilsen bile şarkılarını anlayabiliyorsun, hiç anlamasan bile sevebiliyorsun.

Ama Almanca pop yapınca İngiliz piyasasına girme şansın yok. Almanca söylemeyi Kraftwerk ve DAF başlattı. Kraftwerk bir plağını İngilizce yaptı, bir plağını Almanca. Bütün Avrupa İngilizce anlıyor çünkü.

Ama "Küss Mich Als Letztse Mal" (Kiss Me Like The Last Time) dizesini bütün Avrupa anlar.

Zannediyor musun? Ben zannetmiyorum. Kolay tekst yapınca mühim değil hangi dilde söylediğin. DAF kolay ve derin. Bir İngiliz dinliyor, sözleri anlıyor, ama derinliğini anlamıyor.

O derinliği müzik veriyor. Sürekli tekrarlanan "Wirklichkeit kommt" (Gerçeklik üzerime geliyor) o sözün duygusunu iletebiliyor.

Ama o tekrarlama elektronik müzikle geldi. Popta yoktu. New wave'le tekrarlama çoğaldı. Suicide gibi bir grup bir cümleyi yirmi defa söyleyince acayip bir şey oldu. Herkes şöyle düşünüyordu: Aklına başka bir şey mi gelmiyor mu, niye yirmi kere aynısını söylüyor? Monotoni yeniydi.

Popçu diyebileceğimiz Udo Lindenberg'in bir şarkısı vardı "Johnny Kontroletti, alles unter Kontrolle" diye... 70'lerde bütün Avrupa'da dinlenen bir şarkıydı.

Tabii. Şarkıda cümleler zamanla değer kaybetti. Fransız şansonunda adam anlatıyor, neler neler olmuş, kadın terketmiş, adam alkole düşmüş, ondan sonra evi yanmış, arabası çalınmış falan. Hikaye anlatıyor. Ama new-wave'le hikaye fikri düştü. Bir cümleyle her şeyi anlatmaya çalışmak geldi. Bir cümleyle kendisini nasıl hissettiğini anlatmaya başladı. Mesela bir Bauhaus şarkısı var, sadece "I'm dead, I'm dead, Bela Lugosi's dead" diyor. O kadar. Ama ne demek istediğini anlıyorsun.

Mesela Jacques Brel'in "Ne me quitte pas"da anlattığı uzun bir hikaye var. Ama Fransızca bilmeyen biri için bile o "Ne me quitte pas" lafı akılda kalıyor ve bir duygu yaratıyor.

Matematikte kullanılan bir tabir var. Birçok rakamı tek bir noktaya getirmek. Bunu teksle de yapabilirsin.

Sizin tekstleriniz nasıl?

İşte bütün rakamları tek bir noktaya getiriyoruz.

Bir örnek verebilir misin?

Şu anda aklıma gelmiyor... Ben kelimeci değilim. Ben müzikle söylüyorum. Kalpten geliyor... Trio'nun bir şarkısından örnek vereyim: Da da da, Ich liebe dich nicht, du liebst nicht mich (Ben seni sevmiyorum, sen beni sevmiyorsun). Dahiyane. Müthiş.

Evet, "da, da, da" müthiş...

Müthiş. Müthiş. "Da, da, da, ich liebe dich

20→

nicht"... O kadar. Başka şey yok.

"Da" Freudyen bir kavram. Freud'la bir ilgin var mı?

Tabii. Viyana'da Freud'un ruhu her yerde. Freud'un evi, muayenehanesi bizim evin yüz metre ilerisindeydi. Bakınca görüyordum.

Deden gitti mi hiç oraya?

Bilmiyorum.

Baban Viyana'ya gittiği zaman deden hayatta mıydı?

Hayır, değildi. Dedemin bir hastası hastaneden ailesine, Paris'e kaçmış. Dedem de arkasından halamla beraber onu bulmaya Paris'e gitmiş. Bulmuşlar. Yanlarına alıp İstanbul'a geri uçmuşlar. Dedem heyecandan dönüşte uçakta kalp krizinden ölmüş. Paris'te neler olduğunu kimse bilmiyor. Bu hikayeyi tam bilen kimse yok.

Viyana nasıl bir yer? Yeniden bir kültür merkezi olduğu söyleniyor...

Evet. Viyana çiçek gibi açılmaya başladı. 70 ve 80 senelerinde Falco'dan başka hiçbir şey yoktu. Falco da maalesef trafik kazasında öldü. Çok üzüldük. Falco birdenbire çıktı, herkes çok acayip oldu. Tarzı çok yeniydi. Falco öldüğü zaman, Amerikalı rap starlarla interwiev'lar yaptılar. Grandmaster Flash gibi adamlar "Falco benim idolümdü" dedi. Amerikalı zenci bunu söylüyor, "Falco was the biggest rapper" diyor.

Uzunca bir zamandır Viyana'nın pek sesi sedası yoktu. Halbuki 1920'lerde bir kültür-sanat merkeziydi.

Peter Kraus gibi adamlar 50'lerde büyük stardı, rock'n'roll şarkıları söylüyordu. Ondan sonra hiçbir şey kalmadı. Avusturya'nın yüzde 90'ı köylü müziği dinler. Bizim alaturka gibi bir folk müziği. Ama alaturka müzik çok daha güzel.

Wire'da, Viyana'da kültürel bir rönesansın olduğunu, deneysel çalışmaların yaygınlık kazandığını okuduk...

Tabii. Biraz acayip gelecek ama, bunu biz başlattık. Bu kültürel canlanma müzikle, müzikte yapılan deneysel çalışmalarla başladı. Niye başkası değil de biz başlattık bilemiyorum. Tamam, Falco vardı diyoruz ama, o pop stardı. Başka bir şeydi. Yoluna gitti, parasını yaptı, tanındı. O kadar. Ondan başka hiçbir şey yoktu Avusturya'da.

Sen elektronik müziğe nasıl başladın, hangi müziklerden geçerek buraya vardın?

14 yaşındayken en sevdiğim müzisyenler elektronik müzik yapanlardı. Aslında rock'la başladım.

Kimle mesela?

Kiss'le.

Rock grupları Viyana'ya konsere geliyorlar mıydı?

Tabii. Kiss, AC/DC, bütün gruplar konsere geliyordu. Viyana'da boşluk vardı ama, boşluk müzik yapanlardan geliyordu. Müzik vardı, ama müzik yapan yoktu. Piyasa küçük olduğu için record label'lar da yoktu. Ülkenin yüzde 10'u pop dinliyor. O yüzde 10 için mi şirket kuracaksın? Pop yapıyorsan bir Alman şirketine gitmek mecburiyetindeydin. Almanların da zaten kendi grupları vardı. Kendi grupları varken Avusturyalıları büyütmek, enerji ve para harcamak istemiyorlardı. Ben elektronik müzikte ilk Kraftwerk'i sevdim. Neue Deutsche Welle grupları geldi sonra. Plak toplamaya başladım. Her çıkan DAF'ı almaya çalıştım. Neue Deutsche Welle çok iyiydi, abstract'tı, la la la müzik değildi. La la la müzikten hep nefret ettim zaten.

Bütün arkadaşların bu müzikleri mi dinliyordu? Yoksa bu anlamda yalnız mıydın?

İki-üç kişiydik aslında. Herkes rock dinliyordu: AC/DC, Deep Purple dinliyorlardı. Babam çok klasik müzik dinliyordu, annem çok Türk müziği dinliyordu. Barış Manço filan dinliyordu. Ben de Barış Manço'yu seviyordum. İlk duyduğum elektronik müzik Kraftwerk'ten "Das Model"dı. Bir de Human League'di: "Being Boiled". Bu iki şarkıyı ilk duyduğumda uzaydan adamlar inmiş gibi oldu. Çünkü hep rock duymuşsun. Gitarın, davulun sesini ezberlemişsin, hep aynı. Ama o iki şarkıdaki enstrümanları da anlayamadım. Gitar değil, piyano değil. Mini-moog'muş. Onu duydum, başka bir şey duymak istemiyorum dedim.

Biz başlattık demiştin, o "biz" kim?

Andreas Orwell, Constantin Peyfuss, Patrick Pulsinger, ben... 1986'da bizim Viyana'da diskolar, kulüpler başladı. İtalya'dan ve Amerika'dan gelen disko müziğini kullanmaya başladılar. Çok enteresan. Bana Kraftwerk'i, Human Leauge'i, Bauhaus'u hatırlatan müzikler. Birden insanlar maxi plak almaya başladılar. DJ kültürü başladı. DJ'ler geliyordu, plak alıyorlardı. Ben istediğim müziğin yakınında olmak için başladım küçük bir plak mağazasında çalışmaya. Sadece vinyl plak satıyordu DJ'ler için. Ben de orda DJ'lerle kontakta girdim. Oraya Richard Dorfmeister, Peter Kruder geliyorlardı. O zaman onlar DJ'lik yapmayı daha düşünmüyorlardı bile. O yıllarda en çok tutulan plaklar Italyan disco, Italyan house plaklarıydı. Bu İtalyan maxi single'lar bütün Avrupa'da yaygındı o zaman. Amerikalılarla İtalyanların garip bir bağlantısı vardı müzikal olarak. Amerikalılar bir plakla öbür plağı senkron olarak üstüste bindirmeye başladılar. Hiç anlaşılmadan bir plaktan öbür plağa geçmeye, miks yapmaya başladılar. Biz o şarkıyı yirmi kere normal dinlemişiz ama, şimdi miks içinde başka bir şarkı olmuş, değişmiş. Müzikle oynuyorsun. Bir heykeltraş gibi iki parçadan yeni başka bir parça yapıyorsun...

Latin müziğine total bir sempatim var. Bir kulüpte bir şey çalar, bazıları dans eder, bazıları etmez. Ama Latin çalınca hemen herkes danseder. Çok acayiptir. Almanlar bile dansa kalkar. Latin müziğinin ateşi herkesi sarmalar.

Melodiden ziyade, oynadığınız şey ritm değil mi?

Aslında bizim sevdiğimiz melodilerin altında çok güzel ritm var. Önce zannediyorduk, melodiler en mühimi. Aslında ritmler en mühimi. Ritm var, ritm var. Basit bir ritmle de şarkı yapabilirsin. Ama ritmler üzerine biraz çalışınca aynı şarkı çok daha iyi oluyor. Önce abstract sound'u sevdik, sonra ritme geldik. Niye insanlar dans ediyor acaba? Bu plağı çalıyorum kimse dans etmiyor, şu plağı çalıyorum herkes dans ediyor. Biri manasız, biri funky. Bir drum computer'la ritm yapıyorsun, öyle bi funky çıkıyor. Amerikalılar aynı aleti alıyorlar, hakiki funky. Ne farkı var? What's the difference?

Ne peki?

It's the feeling. Duygu.

Peki insanı dans ettiren ne?

The funk. Çünkü ritm var: Bum bum bum bum çıh bum çıh... Ama Amerikalılar öyle yapmıyor, o bum'u çok bum da yapabilirsin, az bum da yapabilirsin. Üç sert bum bir hafif bum çok funky. Dört tane sert bum yapınca unfunky. Anlıyor musun ne demek istiyorum. Ritm var, ama makinadan gelmiş gibi değil, hayat içinde yaşıyor. Ritm yaşıyor. Düz değil... Biz bir şarkıya başlayınca önce ritmleri yapıyoruz. Sonra armoniler geliyor. Bir nokta var, ritmle armoni hep birlikte olmuş gibi oluyor. Hiçbir zaman başka olmamış gibi. Yani... Hissediyorsun ki, noktayı buldun.

O noktayı bulduğunda, şöyle bir duygu oluyor mu, bu sanki önceden yapılmış bir şey...

Tabii, çok eski bir şey gibi geliyor. Bir klasik gibi. Sanki başka birisi yapmış gibi. O noktayı bulduktan sonra, bir basamak daha çıkıyoruz. Sonra bakıyoruz, tamam diyoruz, oldu.

"Olduğuna" nasıl kani oluyorsunuz?

Manası var, insanlar duyunca bir şey hissediyor. Sonra bir basamak daha çıkıyoruz. Mesela önceki basamakta piyano sesi var. Sonraki basamakta piyano yerine moog kullanıyorsun. Şimdi dinleyicinden bir adım öndesin. Bir ritm bulduktan sonra üzerine piyano döşemek kolay. Biz kolay bir şey yapmak istemiyoruz. Biz aslında kendimiz için müzik yapmaya başladık. DAF, Human League gibi bir şeyler yapmak istiyoruz. Ama öyle yapınca bir manası kalmıyor. Çünkü formülü biliyoruz. İnsanları harekete geçirmenin yolunu biliyoruz. Aynısını yapmanın bir manası yok. Bu ritme keman ve piyano koyarsam, herkes danseder diyorsun. Ama biz müziği sevdiğimiz için, kendimiz için müzik yaptığımız için öyle bir şey yapmak istemiyoruz. Keman yerine, diyelim vapur sesini koyuyoruz, bakıyoruz, nasıl geliyor? Tanıdığımız unsurları tekrarlamak istemiyoruz. Durmadan, durmadan keşfetmek istiyoruz.

İlla herkes dansetsin gibi derdiniz olmadığını söylüyorsunuz...

Basamakla çıktığımız yere... o yüksekle re çekmeye çalışıyoruz.

Neticede piste birilerini çağırıyorsunuz, kimleri çağırıyorsunuz, kim o insanlar?

Bizim çağırdığımız topluluk... "Yaptığımız müziği anlayan insanlar" dersek, olmaz, o zaman müzik faşisti oluruz... Biz bir şey keşfetmişiz, başkalarına göstermek istiyoruz, "bakın çok güzel bir şey, lütfen kulak verin" diyoruz. Mesela trip hop beat yapmışız, ama birisi acayip acayip şarkı söylüyor, "lütfen bir dinleyin, biz çok sevdik, belki siz de seversiniz" diyoruz. Beraber tırmanmak gibi bir şey. Bize Avrupa'da ne diyorlar, biliyor musunuz, "siz insanları eğitmeye çalışıyorsunuz". Bunu bazıları pozitif manada söylüyor, bazıları da negatif manada. Negatif manada söyleyenler, "insanlar eğitilmek istemiyor ki" diyor. Biz de diyoruz ki, mesela bir partide 1000 kişi var, bunun 500'ü ilgilenmiyor, merak etmiyor, yeni bir şey görmek, dinlemek, öğrenmek istemiyor. 500'ü ise istiyor. İşte o 500 kişi bizim dinleyicimiz... 90'larda biliyorsunuz parti uyuşturucuları çıktı, onları alıyorlar, her şeye dans ediyorlar. Biz bunu istemiyoruz. Çünkü uyuşturucu alınca her boka dansedebilirsin. Biz daha ziyade müziği sevenlere müziğimizi göstermek istiyoruz. Dolayısıyla eğitmek değil de, birlikte bir dağa tırmanmak gibi bir şey... Yönlendiriyoruz biraz. Yoksa her şey olduğu yerde kalıyor. Gelişmiyor, duruyor. Biz bütün kalbimizle, sevgiyle müzik yapıyoruz. Bir müziği dinlediğimizde bunun kalple mi yapıldığını, kafayla mı yapıldığını hemen anlayabiliyoruz. Çünkü kafadan gelen müzik, bir formül, "şöyle şöyle yaparsak şu kadar insan bunu alır" diyor. Kalpten

yapınca, kendisi için yapıyor. Çok kişi dinlerse, ne iyi; az kişi dinlerse, ne yapalım, yazık. Kafadan da müzik yapabilirdik, öyle yapsaydık 100 bin plak da satabilirdik. Ama biz kalpten müzik yaptığımız için 10 bin plak satıyoruz. Olsun, bize ne. Çünkü kafadan müzik yapmak demek şu: bir boyacı çağırmışsın, bu odayı boya diyorsun, o da boyuyor. Ama birisi sanat yapmak istiyor, müzik yapmak istiyor. Öbürü ise para yapmak istiyor. Diyor ki, 200 bin plak satmak istiyorum. İnsanlar ne seviyor? Ritmi hafif, düz, kesintisi olmayan şeyleri... İnsanlar keman seviyor, o zaman keman koyalım diyor.

İnsanlar bu söylediğiniz şeyler niye seviyor, bu doğal bir şey mi, sosyal bir şey mi?

Kulübe giden insanlar iki kategori. Biri, uyuşturucu alıp dans etmek istiyor. Diğeri –belki o da uyuşturucu alıyor, ama orası önemli değil– müzik dinlemek istiyor, takip etmek istiyor. Onlar bizim için çok daha mühim.

Siz çok sık ritm değiştiriyorsunuz, öyle değil mi?

Evet, çok sık, çok çok sık ritm değiştiriyoruz. Çünkü base drum'la bum, bum, bum yapmak kolay. Ha bu duvarı boyamışım, ha öyle bir şarkı yapmışım, aynısı. Base drum yönetiyor. Sana bir drum komputer vereyim, sen de yap: Bir, iki, üç, dört, sonra aralarına snare drum'ı koyuyorsun: Dım çık dım çık... İki saniyelik iş.

Demin "biz isteseydik 100 bin satan plak yapabilirdik, ama 10 bin satanı tercih ettik" dedin...

10 bin bile değil.

Kaç?

10 bin satan plağımız üç-dört tane. Ortalama dört-beş bin satıyor.

Kurduğunuz plak şirketinin adı "Cheap". Niye bu ismi seçtiniz?

Kendimiz için birkaç şarkı yapmıştık. Denemek için sadece. Sonra şarkılar çoğaldı. 20-25 tane oldu. Peki n'apacağız bunlarla? Arkadaşlara dinletmek istiyoruz, kulüpte çalmak istiyoruz. Teypten teybe kaydederek olmuyor. Çok sıkıldık. Ucuz bir yolunu bulalım, arkadaşlarımıza dinletelim diye düşündük. Eski plaklara basmak iyi bir fikir gibi göründü. Amerikan underground'u öyle yapıyordu. Amerikan underground'u bizim gibi başladı, kendileri için müzik yapmaya başladılar. Satılmayan, elde kalan plakları alıp ısıtıyorlar, eritiyorlar birazcık, üzerine de kendi plaklarını basıyorlardı... Çok boktan bir sesti ama, onlar sadece çalmak istiyorlardı, hiç business fikri yoktu.

ABD'de bunu ilk kim yaptı?

Dance Mania, çok çok ünlüdür, house müziğini onlar büyüttü. En eski house label'ı. Çok düşük seviyeli, çok trash. Ses rezalet. Normalde 5'le çalıyorsan 10'la çalman lazım ki, aynı sesi alabilesin. Ucuz plak fikri böyle çıktı. Biz de böyle yapalım dedik, eski plakları alalım, üzerine kendi şarkılarımızı basalım. Fakat bunu Avrupa'da yapmak, Amerika'daki gibi ucuz olmuyor, aksine pahalı oluyor. Yeni plak bastırmaktan daha pahalı oluyor. Dolayısıyla firmanın adı Cheap oldu ama, "cheap" plak yapmak normal plaktan üç misli daha pahalı olacaktı, biz de vazgeçtik, fakat ismimiz Cheap olarak kaldı. Aslında Expensive olsa daha iyi olurdu... Eski plağa basılınca bir manası kalmıyor. Çünkü küçük küçük sesler, sound'lar var, ritm gidiyor, arkasından ince ince sesler geliyor... Bütün bunlar duyulmuyor, kayboluyor. Onun için vazgeçtik.

Niye "Cheap" de "billig" değil...

Biz konuştuğumuz lisanı pek sevmiyoruz. Almanca çok kaba bir lisan.

Niye, çok güzel bir lisan.

Yok ya, çok boktan. Türkçe gibi melodik değil. Türkçe melodik, İngilizce gibi, Fransızca gibi...

Borges Türkçenin tınısını Almancaya benzetiyor.

Siktirsin. *(Arkadan "heil Hitler" sesleri geliyor)*

Mesela "warum nicht" başlıbaşına bir melodi değil mi?

Sana öyle mi geliyor? You think so? "You think so" çok daha güzel.

O da güzel, o da güzel. Demin paradan konuşurken aklımıza geldi, Che resimli bir cüzdanın var...

Biz Latin müziğini çok severiz, Latin kültürünü de.

Che'yi?

Onu da severiz.

Niye?

Çünkü o da bizim gibiydi. Bulunduğu noktadan daha ileri gitmek istiyordu. Hep soru soruyordu. Biz de her zaman soruyoruz. Karşımıza bir şey geldiği zaman, ona bir soru işareti koyuyoruz. Che hiçbir zaman olduğu yerde kalmak istemedi, hep daha ileriye gitmek istedi. Devrimciydi. Kesintisiz devrimden yanaydı.

Bugün bizi etkileyen müziğin tohumları 60'larda atılmıştı. 60'lar deyince akla Janis Joplin filan geliyor. O starlar aysbergin görünen yüzüydü. Müziğe asıl şeklini verenler ise dipteki küçük gruplardı. İleride 80'lerden söz edildiğinde insanların aklına kim gelecek? Michael Jackson. Kimsenin aklına DAF, Einstürzende Neubauten gelmeyecek. Ama asıl olay spot ışıkların altında olmuyor, dipte bir yerlerde oluyor.

Latin müziğine duyduğunuz yakınlığın sebebi ne?

Latin müziği en canlı müzik. Kübalı ve Latin gruplarının groove'u var, çok funk'lar. Her şey kalpten geliyor... Biz katiyen sadece elektronik müzik dinliyoruz demiyoruz. Müzik elektronik olmuş, elektronik olmamış fark etmez, en mühimi müzik, enstrümantal olmuş, şarkılı olmuş, şarkısız olmuş, hava hoş. Nasıl yapıldığı, ne mana taşıdığı mühim.

Latinlerden en çok kimleri seviyorsun?

Şimdi bana sorsan hangi alaturkaları seviyorsun diye, onu da söylemezdim. Sevdiğim alaturka var, sevmediğim var. Candan gelen alaturka var, ticari alaturka var.

Sevdiklerinden bir-iki örnek verebilir misin?

Oy farfara farfara, ateş düştü şalvara... Ya da Barış Manço...Bir alaturka şarkının tamamını seviyorum diye bir şey yok. Bazı yerleri hoşuma gidiyor, ama nasıl yerleri, onu anlatmak zor. Bir duygu bu, tarifi zor.

Afrika, Asya müzikleriyle aran nasıl? İngiltere'deki Asyalı gruplarla...

Dinliyorum. Bazı bangraları seviyorum. Ama özel bir ilgim yok.

Kuzey Afrika müziğiyle ilgileniyor musun, rai nasıl geliyor mesela?

Şarkısına bağlı. Bazen söyleniş biçimi hoşuma gitmiyor, bazen de kullandıkları özel enstrümanlar... Dediğim gibi, şarkıya bağlı, iyi bangra var, kötü bangra var, iyi rai var, kötü rai var...

Fakat Latin müziği için böyle bir ayrım yapmadın, iyisi var, kötüsü var demedin. Latin müzikleri özel bir yer teşkil etmiş senin için.

Evet, Latin müziğine total bir sempatim var. Bir kulüpte bir şey çalar, bazıları dans eder, bazıları etmez. Ama Latin çalınca hemen herkes dans eder. Çok acayiptir. Almanlar bile dansa kalkar. Ateşi vardır, herkesi sarmalar.

Albümün adı "Carrera"... "Niye bu ismi koydunuz" diye sorulduğunda, "albümün sesi öyle"

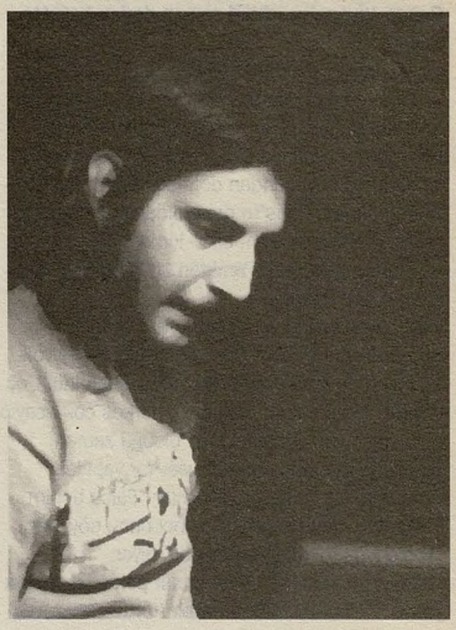

demişsiniz... Carrera'nın sesi nasıl?

Albümün sonlarına doğru, ismi ne olmalı diye düşünmeye başlamıştık. Kaseti hep arabada dinliyorduk. Araba teybi çok mühimdir, çünkü en boktan ses sistemidir. Eğer araba teybi iyi ses verirse, tamam demektir. Eğer arabada iyi gelirse, kulüpte nefis gelir. Bir gün yine arabada gidiyoruz, önümüzde bir Carrera. Patrick'e dedim ki, bizim yaptığımız müzik o arabanın müziği.

Nasıl bir araba o?

Porche Carrera. 68 model. Tanımazsan anlatması zor.

Sizin müziğinizle benzerliği neydi?

Stili uyuyordu. Evet, o araba 60'ların, 70'lerin disko sounduyla birleşti kafamda. Ben Patrick'i çağırayım, arabalardan daha iyi anlar, zaten onunla da konuşmayacak mısınız? Ben yoruldum biraz... *(İskemlesini Patrick Pulsinger'e bırakıyor)*

Demin Erdem'le Viyana'daki kültürel canlanmadan bahsediyorduk. Biraz da sen anlatır mısın? Neler oluyor Viyana'da?

Patrick Pulsinger: Ben Avusturyalı değilim, Doğu Almanım. Leipzig'de doğdum, on yıldır Viyana'dayım. On yıl önce, ilk gittiğimde Viyana bir çöldü. Ne underground vardı, ne tekno, ne bağımsız şirketler, hiçbir şey. Şehrin kendisine saygısı da yoktu, gözleri hep Almanya'ya dönüktü, Almanya'da ne oluyorsa, ne yapılıyorsa, aynen kopya ediyorlardı. Büyük şirketler Avusturya'da yapılan müziğe ilgi göstermiyorlardı. Sonraları, 90'ların ortalarına doğru bir kıpırdanma oldu; küçük, bağımsız şirketler türedi, sanatçılar onları tercih etmeye başladı. Eskiden büyük şirketler Avusturyalı müzisyenleri takmıyordu, şimdi de biz onları. Bizim gibi müzisyenler bir araya gelip kendi firmalarını kurmaya başladılar. Artık istediğimiz gibi müzik yapıyoruz. Ve daha fazla kazanıyoruz. Çünkü kimseye yüzde vermek zorunda değiliz. Büyük şirketlerle çalıştığın zaman, müziği yapan sen olduğun halde sana bir şey kalmıyor. Ama daha önemlisi, istediğin müziği yapamıyorsun. Diyelim hip hop yapmak istiyorsun. Şirket sana bir hip hop albümü şöyle olmalıdır diye bir sürü kayıt ku-

yut koyuyor, onların dışına çıkarmıyor. İstediğin gibi hip hop yaptırmıyor. Ama şimdi karışanımız görüşenimiz yok. Ayrıca, daha az plak satarak yaşama lüksüne sahibiz.

Nasıl bir lüks bu?

Kendi çarkımızı az plak satarak döndürebiliyoruz. Küçük olmanın avantajı. Eğer 20 sekreterin, bir sürü halkla ilişkilercilerin, Londra'da, Frankfurt'ta, Berlin'de ofisin varsa, çok satmak mecburiyetindesin. Ama bizim öyle bir mecburiyetimiz yok. Az satmak bize yetiyor. Onlara çok satmak yetmiyor. Çok çok satmaları gerekiyor. Herkese satmak zorundalar, dolayısıyla en ortalama olanı üretmek zorundalar. Biz herkes için müzik yapmıyoruz, belirli bir dinleyici kitlesi için yapıyoruz ve her şeyi biz yapıyoruz, bütün ıvır zıvırı... Stüdyoya girmek diye bir mefhum yok, çünkü ev stüdyo, evde oturup çalışıyoruz. Yaptığımız albümler geçinmemize rahat rahat yetiyor. 3-5 bin satarsak bizim için "platin" oluyor.

Kim bu üç-beş bin kişi?

Müzikle içli dışlı insanlar. 15 yaşında olup elektronik müzikle ilgilenen birinden tutun, 40 küsur yaşındaki bir bankada çalışanına, türlü türlü insanlar... Açık kafalı insanlar. Etraflarında olup bitenlerden, medyada gördüklerinden usanmış insanlar.

Sizi kapak konusu yapan Wire dergisi, "Viyana'da bir şeyler oluyor" diyor, bir "Viyana sound"undan söz ediyor... Nedir bu Viyana olayı?

Öyle bir şey yok. Tamamen efsane. Böyle bir şey uydurdular, sadece kapak yapmak için... Bizle

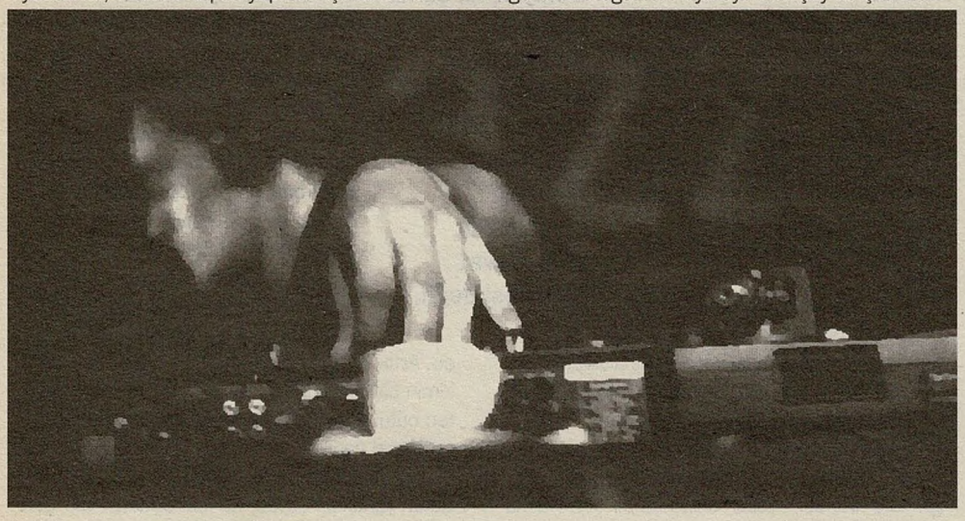

birlikte anılan gruplarla uzaktan yakından bir alakamız yok. O grupların yaptıkları müziklerin de birbirleriyle alakası yok.

Peki durduk yerde niye böyle bir makale yaptılar?

Anlamadıkları bir şeyi izah etmeye çalıştılar da ondan.

Yine de, kulaklarını yakalayan bir şey olmalı ki, anlamasalar da takdire değer bir şey yapıldığının farkına varıyorlar.

Hayır. Sadece pazarlama yapıyorlar. Eğlence endüstrisinin kuralıdır: Farklı olan her şeyin bir piyasası vardır. Potansiyel bir müşterisi vardır. Wire gibi dergi hiçbir fırsatı kaçırmaz. Ortada plaklar var, tişörtler var, kulüpler var, orada bir şeyler oluyor, gidip bir bakalım diyorlar. İngiltere'de gram sattığımız yok, Wire dergisi kapak yaptı diye satışlarımız artmış filan değil. İngiltere'de 500 tane satarsak müthiş bir rakamdır. Onların kafası şöyle çalışıyor: Eğer bizim hakkımızda yazarlarsa, büyük şirketler bizimle ilgilenebilirler, "gelin bizim etiketimiz altında müzik yapın" diyebilirler. Ve eğer bir tür başarı kazanırsak, bizi ortaya çıkaran onlar olmuş olur. "İlk defa Wire'da!.." Tutturmazlarsa sadece bir kapak kaybetmiş olurlar, ama tuttururlarsa öncülüklerini kanıtlamış olurlar... Amerika'da, İngiltere'de biraz ismi duyulan bir müzisyen hemen büyük şirketlere kapılanıyor. 1990-92 arasında New York'tayken çok tanık oldum. Dahiyane müzik yapan insanlar bir şirket tarafından kapılıyor, turneler filan başlıyor ve bir daha isimlerini bile duymuyorsun. Çünkü, onlar sizden belli bir sound bekliyorlar, istiyorlar. Onu yaparsanız varsınız, yapmazsanız yoksunuz. Kariyeriniz boyunca onu yapmak zorundasınız. Parayı onun için veriyorlar.

Che'yi seviyoruz, çünkü o da bizim gibiydi. Bulunduğu noktadan daha ileri gitmek istiyordu. Hep soru soruyordu. Hep daha ileriye gitmek istiyordu. Devrimciydi.

Son zamanlarda, "radio friendly" diye bir kavram sık sık kullanılıyor. "Radio friendly" müzik nasıl bir şey?

Çok uzun olmayacak, çok karmaşık olmayacak, sözler çok önemli, söz olmazsa olmaz, aptalca da olsa söz olmalı, Chemical Brothers'ınki gibi... Söz veya bir tür mesaj mutlaka olacak. Ancak o zaman o müziği kullanabilirler, onunla ne yapacaklarını bilebilirler. Sözlü müzik kötüdür, enstrümantal iyidir gibi bir şey söylemiyorum. Radyocuların, medyanın isimlendirebilecekleri, tasnif edecekleri, formatlandıracakları şeylere ihtiyacı var. Bu rock, bu folk, bu pop, bu caz, bunun dinleyicisi şu, şunun dinleyicisi bu... Eğer bu kategorilere uymayan bir şey karşılarına çıkarsa, ne zaman, nasıl çalacaklarını bilmiyorlar. Büyük kalabalıklar için çalmak istiyorlar. Onun için geliştirdikleri ölçüler var, o ölçüler içindekiler radio friendly, diğerleri "out". Viyana'nın bir avantajı var, bir özgür radyosu var. Orada her şeyi çalıyorlar.

Chemical Brothers'ın sözlerinin aptalca olduğunu söylediniz. Siz nasıl bir yaklaşımla söz yazıyorsunuz?

Biz sözü enstrüman gibi kullanıyoruz. Şuraya keman koysak dediğimiz gibi, şuraya söz koysak diyoruz.

Sözün kendi manası üzerine kafa yormuyor musunuz?

Mana şart değil. Söz koyduğumuz zaman illa bir şey söylememiz gerekir diye değil. Bir boşluğu doldurmak için koyuyoruz. Sözden ziyade ses. Bazı parçalar insan sesi istiyor. Biz de insan sesi olarak söz koyuyoruz. Eğer o sözün bir mesajı varsa, ne ala.

Şarkı sözlerinizden ziyade, yaptığınız müzik, yaptığınız müziği yapış şekliniz mesajınız galiba...

Evet, bizim mesajımız "do your own thing". İstediğin gibi yapmak, bildiğin gibi yapmak, keyfine göre yapmak. Müziğe sahip olmak, yaptığın müziğe sahip olmak.

Peki, yaptığınız müziği niye eş-dost toplanıp dinlemekle yetinmiyorsunuz, albüm çıkarıyorsunuz?

Hem başka insanlarla iletişim kurmak istediğimiz için, hem de müziğe, müziğin ilerlemesine, gelişmesine katkıda bulunmak için. Popüler olmak gibi bir derdimiz yok, popüler müzik yapmaya da hiç niyetimiz yok. Popüler müzik, evvelsi günün haberleridir. Şimdiki popüler müzik, 80'lerde geliştirilen fikirler, oluşturulan yapılar. Biz beş-on yıl sonra da dinlenebilecek şeyler yapmak istiyoruz. İnsanlığın müzik dağarcığında zaman dışı müzikler vardır. Zaman istediği kadar değişsin, o müzikler varlıklarını korur. Biz de zaman dışı bir müzik yapmaya çalışıyoruz. İlla bunu dinlemeniz lazım demiyoruz. İsterseniz kulak verin diyoruz. İnsanoğlu kendisini ifade etmek ister. Biz de elektronik aletlerle müzik yaparak kendimizi ifade ediyoruz. Bunu yaparken de müziğin ilerlemesine, gelişmesine katkıda bulunmak istiyoruz, hepsi bu. Bu da bir mesaj tabii ki. Ama duvara yazdığımız bir slogan değil.

Bir plak...

Sadece bir plak. İnsanlar dinliyor ve kendilerine göre bir fikre ulaşıyorlar.

Bir duygu da yaratıyor.

Evet, ama biz nasıl bir duygu uyandıralım diye yapmıyoruz. Müzik diye yapıyoruz.

Doğu Almanya'dan Batı'ya ne zaman geçtiniz, duvar yıkıldığında mı?

Hayır, 1979'da, dokuz yaşındayken annemle beraber Avusturya'ya geçtik.

Kaçtınız yani?

Hayır, legal yollardan çıktık. O zamanlar sadece iki biçimde ülkeyi terketmek mümkündü. Birincisi kaçmak, ama duvarı ama sınırı kaçak olarak geçmek... İkincisi ise resmen başvurup "ben bu sistemi beğenmiyorum, ülkeden ayrılmak istiyorum" demek. Bunun resmi adı "siyasi sebep"ti. Çünkü eğer ülkeden ayrılmak istiyorsanız, bunun sebebi ancak "siyasi" olabilirdi. Zira, herkes mutluydu, herkesin işi, evi, parası, sağlık hizmetinden yararlanma hakkı, eğitim hakkı vardı, medya böyle diyordu. Dolayısıyla, annem, "siyasi sebeplerden ötürü" ülkeden ayrılmak için resmi başvuruda bulundu. Başvurudan bir yıl sonra bir telefon geldi, 24 saat içinde ülkeyi terketmemiz istendi. Eğer "gidin" demeselerdi, tekrar sosyal sistem içine giremezdik, dışlanırdık. Çünkü bir kere başvuru yaptın mı, sistemin dışına çıktın demekti.

Anneniz niye ülkesinden ayrılmak istiyordu, gerçekten siyasi bir sebep var mıydı?

Annem kimyagerdi. Kimyasal araştırmalar yapıyordu. Avusturyalılarla ortak yürütülen bir projede çalışırken bir Avusturyalıyla, üvey babamla gönül ilişkisi kurdu. Sanıyorum onun etkisiyle ülkeden ayrılmak için başvuruda bulundu. "Siyasi sebeplerle" demek zorundaydı, zira "Batıya gitmek istiyorum, çünkü burada mutlu değilim, burası berbat" diyemiyordunuz, "siyasi sebeplerle" demek zorundaydınız. Annemin tek istediği ülkeden gitmekti, resmi evrakta ne yazdığı onu ilgilendirmiyordu.

Duvar yıkılınca ne hissettiniz, ne düşündünüz?

19 yaşındaydım. O zamanlar politikayla pek ilgilenmiyordum. Şimdi ise çok ilgiliyim. Temel ilgi

alanlarımdan biri oldu politika. Duvarın yıkılması çok acayip bir şeydi. Bütün akrabalarım, çocukluk arkadaşlarım bir gece içinde özgürleşmişlerdi. Çok güzel bir şey olduğunu düşünüyordum. Artık akrabalarımızı ziyaret edebiliyorduk... Ama şimdi, duvarın yıkılmasının, yıkılma biçiminin büyük bir hata olduğunu düşünüyorum. Bir gecede yıkıldı ve birdenbire ortaya tek, birleşik bir Almanya çıktı. Bence tek Almanya büyük bir yanlış. Kötü bir şaka. Aslında hâlâ iki Almanya var ve sanırım en az iki-üç kuşak böyle devam edecek. Doğu Almanya'daki muhalefet, demokratik hareketin liderleri, birleşmeden memnun kalmadılar, aksine tepki duydular. Çünkü onların protestolarının sebebi taze meyve, beyaz eşya için değildi. Özgürlük için, seçme özgürlüğü içindi. Birleşmeyle ortaya çıkan şey ise fabrikaların kapanması, işsizlik, sağlık ve eğitim hizmetlerinin çökmesiydi. Sonuçta vitrinlerde taze meyva var, cepte para yok, seçme özgürlüğü laftan ibaret. Benim akrabalarım eski Doğu Almanya'yı istiyor. Onlar emekli oldukları için istedikleri yere gidebiliyorlardı zaten. Gençlikse duvardan sonra ideolojik pusulalarını şaşırdı. Evet, şimdi tek Almanya'yız. E, peki? İş yok, eğitim fırsatı yok, sosyal güvence yok. Sistem tarafından dışlanmışlar. Geçmişte toplum onları istiyordu, kucaklıyordu, şimdi ise itiliyorlar. Dolayısıyla bir çoğu selameti neo-nazilere katılmakta bulabiliyor.

Politikayla çok yakından ilgili olduğunu söyledin. Politik çizgin ne?

Tam olarak bilmiyorum. Tarif etmek zor. Komplike bir şey...

Siyasi çizginin pek öyle komplike olacak bir tarafı yok, sağda mısın, solda mı?

Daha çok sol. Ama o kadar basit değil. Çünkü sol ile sağ birbirine karıştı. 30 yıl önce emeğin sol, sermayenin sağ olduğu söylenebilirdi. Ama bugün aynı şey geçerli değil galiba.

Geçerli olmaz olur mu, Thatcher kimden yanaydı, veya Kohl?

Peki Avrupa Birliği'ne bakalım, AB sol mu, sağ mı? Merkezileşmiş bir Avrupa, ideolojik anlamda sol değil bence. Bütün ülkeler kimliklerini yitiriyorlar. Avrupa, Amerika gibi bir "Birleşik Devletler" oluyor. Bu gezegendeki en berbat şey de Amerika Birleşik Devletleri'dir.

Seçimlerde kime oy verdiniz?

Sosyalist Parti'ye... Tek bir sebeple: Sola oy vermemek, dolaylı olarak sağı desteklemek anlamına gelirdi. Ben de sağı desteklememiş olmak için sola oy verdim. Eğer yeşillere oy verseydim, aradaki fark azalacaktı. Bence iktidara gelen her parti merkezde demektir. Çünkü asıl güç sanayidir. Avusturya tarihsel olarak hep ortanın solunda oldu. Ama bu daha ziyade jeopolitik bir zorunluluktu. Avusturya modeli, İngiltere veya Fransa'da işlemezdi. Öyle bir yol bulalım ki, ne doğu gücensin, ne batı dediler ve ortanın solunda kaldılar.

Avrupa'daki göçmen işçiler hakkında ne düşünüyorsunuz?

Avusturya'nın ya da Almanya'nın savaş sonrasındaki gelişmesi, büyümesi göçmen işçiler olmasaydı mümkün olmazdı. Avrupa'yı yeniden inşa etmek için ucuz emeğe ihtiyaçları vardı, göçmen işçilere iyi davranıyorlardı. Petrol kriziyle birlikte o insanları bir tehlike olarak görmeye başladılar. Onlar yüzünden işsizlik tehlikesiyle karşı karşıyaydılar güya. Sorun, yüzeyde ekonomik gibi görünüyor, ama aslında kültürel. Asıl korktukları şey, kültürlerinin bozulması, kimliklerinin kaybolacağıydı. Bu tipik bir orta Avrupa tepkisidir: Başka kültürlerden korku!.. Tabii bir de din boyutu var. Bence, insanoğlunun başına gelen en kötü şey dindir. Çünkü din, insanları ayırıyor, birbirine düşman ediyor, savaşa sebep oluyor.

Türk dendiğinde gözünüzün önüne ne geliyordu?

Tanıdığım ilk Türk Erdem'di ve kimseden bir farkı yoktu. Ben de yabancıydım. Ayrıca, Doğu Almanya'da yabancı insanlar kültürel zenginlik olarak görülürdü. Afrika'dan, Filipinler'den, Samoa'dan insanlar vardı. Başka milletler, ırklar benim için çok normaldi. Yadırganan bir şey değildi, aksine bir güzellik olarak görülürdü.

Eski arabalara tutkun olduğun söyleniyor. Nasıl sardırdın bu tutkuya?

Bence bu gezegenin tasarım konusundaki zirvesi 68-73 arasında üretilen otomobil modelleridir. Alman otomobilleri, özellikle de BMW. Müthiş bir tasarım. Basit, sade, kullanışlı ve aynı zamanda güzel.

Vosvos için de aynı şeyler geçerli mi?

Vosvos bir efsane. Bir dönemin simgesi. Ama BMW bambaşka. Mercedes veya Chrysler veya Honda gibi uluslarası olma kompleksi yok. Sadece kendisi. Bambaşka bir dizayn fikri. Ben BMW manyağıyım.

İki numarada hangi otomobil var?

Lancia. İtalyan harikası. Ne spor araba, ne Fiat gibi aile arabası, ikisinin arasında bir şey. Harika bir alet.

Bir de ünlü bir Doğu Alman otomobili vardı...

Trabant... Kartondandı. Lafını etmeye bile değmez.

Tasarımda zirve 68-73 arasında üretilen otomobil modelleri dedin, popüler müzik için de aynı şey söylenebilir mi?

70'lerin sonuna dek ortaya çıkan ve bugün bizi etkileyen müziğin tohumları 60'larda atılmıştı. 60'lar deyince akla Janis Joplin filan geliyor. O starlar ayzbergin görünen yüzüydü. Müziğe asıl şeklini verenler ise dipteki küçük gruplardı. İleride 80'lerden söz edildiğinde insanların aklına kim gelecek? Michael Jackson tabii ki. Kimsenin aklına DAF veya Einstürzende Neubauten gelmeyecek. Ama asıl olay spot ışıkların altında olmuyor, dipte bir yerlerde oluyor.

60'ların, 70'lerin disco müziğini sevdiğini söylüyorsun Wire'da...

Evet, çünkü elektronik müzik o zaman başladı. Rock demek davul, bas, gitar ve vokal demekti. Derken ortaya orglu, drum komputerli birileri çıktı. Sözler de bir başkaydı. Nakarat filan yoktu. Dahası, o adamların başarılı olmak gibi dertleri yoktu. Ve tam da o sebeple başarılı oldular. Kafalarına göre takılan egzotik tiplerdi. "Söyleyecek iki çift lafımız var" diyorlardı ve onu söylüyorlardı. O laf her neyse, "ABD'nin belasını sikeyim" veya "Super Rocket Man"... Bir müzik teorisi istiyorsanız hemen söyleyeyim: Sikinize takmayın. En akıllıca iş bu.

Galatasaray'da bir Doğu Alman futbolcu vardı, Falko...

Futbolla hiç alakam yok.

Şarkıcı Falco hakkında ne düşünüyorsun?

Erdem için olduğu kadar önemli biri değildi benim için. Bence, büyük şirketlerle kontrat yapma imkanı bulmuş bir uyuşturucu müptelasıydı. "Der Komissar" bir devrimdi, ama o şarkıları yazan Falco değildi. Biz hep spot ışıklarının altındaki insanları görüyoruz; icracının yaratıcı olduğunu sanıyoruz. Halbuki, asıl yaratıcılar spot ışıkları üzerlerine düşmeyenler.

Elektronik müzik, sofistike, iyi eğitim görmüş insanlara mahsus bir şeydi. Ama şimdi eskiden ulaşılmaz olan o aletler artık erişilebilir oldu. Artık herkes onları alabilir. Dolayısıyla, şimdi kimin bir fikri-zikri var, kimin yok, belli oluyor. Zaten bütün olay fikir-zikir meselesidir, alet-edevat meselesi değil.

Erdem: Ama, Falco olmasaydı "Komissar" da olamazdı.

Patrick: Çünkü, zamanın öyle bir noktasıydı ki, onun egosuyla şarkının mesajı ve müziğin şekli çok iyi buluştu.. Bence o bir deha değildi, vasat bir basçıydı. Ama egosu öyle büyüktü ki, solo takılmaya başladı. Bence Kraftwerk daha önemliydi. Ama Kraftwerk de synthesizer alabilecek durumda olan varlıklı çocuklardı.

Erdem: O teknik aletleri alabilecek durumda olan bir sürü zengin çocuk vardı, ama hiçbiri Kraftwerk gibi müzik yapamadı. Onlar dehaydı.

Patrick: Hiçbir yoksul çocuk gidip tenekeyle elektronik müzik yapamazdı. Elektronik müzikte, başlangıçta, en önemli şey, o aletleri alabilecek durumda olmaktı. Elektronik müzik, sofistike, iyi eğitim görmüş insanlara mahsus bir şeydi. Ama şimdi eskiden ulaşılmaz olan o aletler erişilebilir oldu. Artık herkes onları alabilir. Dolayısıyla, şimdi kimin bir fikri-zikri var, kimin yok, belli oluyor. Zaten bütün olay fikir-zikir meselesidir, alet-edevat meselesi değil.

Cartel hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bütün yaptıkları şuydu: Bu işin piyasası var. Çünkü batı müziği dinleyen çok Türk var. Fakat Türkçe sözlü batı müziği yok. Türkçe rap yap, batı ritimleri koy, paraları istifle.

Bir protesto boyutu yok muydu? Solingen'den kısa bir süre sonra çıktı Cartel ortaya.

Bence o tamamen tesadüftü. Benim görebildiğim tek görebildiğim protesto şuydu: Burada bir piyasa var, bunu niye başkalarına bırakalım!

Alman rap'ini nasıl buluyorsunuz?

Alman rap'ine karşıyım.

Niye?

Bir kere Almanya'da ABD'de olduğu gibi getto filan yok. Amerikan gettolarındaki gibi olaylar da yok. Alman rapçileri, Amerikalı rapçiler gibi yoksul ve başı belada çocuklar değil, tuzu kuru, rahatları yerinde çocuklar. Ayrıca Alman gençliğinin de rap'e ihtiyacının olduğunu sanmıyorum.

Neye ihtiyaçları var?

Güzel soru. Neye ihtiyaçları var? Şu kadarını söyleyebilirim: Kendi tarihleri hakkında hiçbir şey bilmiyorlar. Edebiyatı ve şiiri, sinemadan, Amerikan sinemasından öğreniyorlar. Feci.

Söyleşi: ***Yücel Göktürk - Derya Bengi***

MUVAFFAK "MAFFY" FALAY

Bu yıl festivalde, AKM'de, tenor saksofon, piyano, bas ve davul eşliğinde Muvaffak "Maffy" Falay'ın trompetinin 50. yılını da kutladık. Hazır Türkiye'ye gelmişken geçtik karşısına, çocukluğundan, İzmir yıllarından, Ankara'da konservatuar günlerinden, Dizzy Gillespie'yi karşılama merasiminden, İsveç'ten, "Sevda"lı zamanlardan, kısacası uzun bir geçmişten konuştuk...

KORKma, BEN NASIL ÜFLEYECEĞİMİ BİLİRİM

Muvaffak Falay: Müziğe nasıl başladım, onu merak ediyorsun sen şimdi, değil mi? Ben İzmir'de, Buca'da doğdum. Babam ziraat müdürüydü. Hep dışarılarda çalışırdı. Tire, Kuşadası, Ödemiş, Menemen filan, hep oralardaydı. Ayda yılda bir gelirdi, görürdüm. Neyse, pederi boşver zaten... Annem ve iki ablam ve abim beraberdik. Evde piyano vardı. Annem alaturka söylerdi. Beş-altı yaşındayken Karşıyaka'ya taşındık, iki katlı bir eve. Ablamlar piyano çalardı, abimse keman. Öğlenleri sıcak olurdu, beni uykuya yatırırlardı, onlar müzik çalardı. Klasik müzik, Bach'lar falan. Hâlâ hatırlıyorum, yatarım içerde, o sesler, o müzik kulağıma gelir, o seslerle bayırlarda, kırlarda, cennette olduğumu hayal ederim.

Hemen yazıldık bandoya

İlkokul bitti, bir film makinası buldum evde, çarşafı kurup film göstermeye başladım. Zanaata bir yatkınlığım vardı. Annemler dedi ki, bu çocuğu Sanat Mektebi'ne verelim. İzmir'in Güzelbahçe'sinde okul. Okulu bir gördüm ben, hapishane gibi, kocaman bir kapısı var. İçeri girdik, üç ay marangozluk, üç ay demir işleri, üç ay da makinaymış. Üfff! Kocaman masalar, aletler her yanda, herkes çat çut çalışıyor. En çok bir ay falan gittim okula, ondan sonra okula diye çıkıp arkadaşlarla İzmir'i gezmeye başladık. Birkaç ay sonra mektepten mektup geldi tabii. Ben dedim, gitmem artık o okula. Sonra annem dedi ki, "oğlum benim işim var Ankara'da, sen bir süre babanda kalacaksın". Babam da Kuşadası'nda. Bindirdiler beni trene, kısa pantolon var üzerimde daha. 40'lı yılların başı o zaman, daha 11 yaşında falanım. Peder beni bir gördü, hemen terziye girdik, tak tak ölçüler alındı, elbiseler dikildi. Körüklü çizmeler falan alındı. Adam Ziraat Mühendisi ya, oğlu çok şık olmalı diye düşünüyor. Hasır diye bir restoran vardı, dedi ki babam, "her gün git burada yemek ye". Keyfim yerinde. Deniz kıyısındayım bütün gün. Balıkçılar falan, onların yanındayım. Bir tane kahve var, Çolak Ahmet'in kahvesi, hemen birkaç arkadaş edindim. Bütün gün tavla mavla geçiriyoruz zamanı. Denize giriyoruz, balıkçılara, balıklara bakıyoruz, cennette gibiyim ben anlayacağın. O zaman Kuşadası şimdiki gibi değil, haftada bir gün otobüs geliyor İzmir'den...

Kahvede tavla oynarken baktım, koskoca bir dolap. Zincirli, üstten kilitli. Merak ettik tabii, ne var bunun içinde? Sorduk, "sazlar" varmış. Ne sazı ya? Bando sazlarıymış. İyi. Biz tavlaya devam edelim. Ustası olmuşum ama artık tavlanın. Sonra bir duyuldu ki bando kurulacakmış, İzmir'den hoca geliyormuş. Ulan dedik, boş boş duruyoruz burda, hemen yazıldık bandoya. Hoca geliyor, geliyor derken geldi. Bi baktık ki, bir hoca böyle heybetli, ayağında çizmeler, jokey kıyafeti gibi bir kıyafet üstünde, elinde de bir kamçı. Biz bir korktuk! *(gülüyor)* Çocuğuz daha ya! Sazlar açıldı, öyle şimdiki gibi pistonlu değil, eski çakmaklı sazlar, biliyor musun? Hoca dedi; "Hemen sazları temizleyin, ağızlıkları yıkayın". Biz koşuşturduk, yıkadık geldik. Dedi böyle üfleyeceksiniz, aldı eline; "doooooooo". Bana perdeli trombon verdi. Aldı bizi karşısına uzun sesler üfletiyor, alıştırıyor. O adam nasıl etti, yaptı bilmiyorum, bize kısa zamanda notaları, her şeyi öğretti. Üç ay falan geçti, biz başladık marşları çalmaya. Dattiri dat dat dit dat dit dat çalıyoruz. Sürekli meşk yapıyoruz. Hoca gidince, herkes bırakıyor aletlerini, çıkıyor. Benim gözüm trompette. Bir gün, herkes gidince hemen trompeti aldım. Trombondan sonra bana kuş gibi geldi alet. Yandan çarklı eski bir trompet. Anam, ben bir aldım trompeti, gittim deniz kıyısına. Bop bap bop bip bip bop bap bap bop bip bip bap bap dop bap bap dop bapala dop çalıyorum. Duymuşum bir yerden bunu. İlk çaldığım böyle bir şey. Durmadan bunu çalıyorum. Hoca geliyor, hemen tabii trombonu alıyorum gene. Kimse bilmiyor benim trompeti aldığımı. Bir sene falan geçti böyle işte.

Dizzy Gillespie'ye bir hediye alayım dedim. Turistik bir mağazaya girdim, böyle uzun köylü çarığı gibi çoraplar vardır, aldım, evine asar diye verdim. Baktı önce, sonra oturdu yere, ayakkabıları çıkarıp giydi onları, konseri verdi onlarla. Çok büyük, yüksek insandı, babamdan çok sever sayarım onu.

O elindekini çalarım

Bayramlarda çaldık, düğünlerde falan çaldık. Bir gün Amerika'dan misafirler gelmiş onlara çaldık, bir fotoğrafımız var, durur hâlâ, Amerikan bayrağı var, altında biz Selçuk'ta çalıyoruz... Neyse, bir gün dediler, "annen geri döndü Ankara'dan, İzmir'e gidiyorsun". Geri döndük biz de. Bir gün arkadaşlarla fuara gittik. Bilir misin fuarı? Lozan kapısından giren o dümdüz yoldayız, fuar zamanı da değil, şimdiki Göl gazinosunun olduğu yerde yürürken, şak dedim durdum. Bir ses geldi çünkü kulağıma. Arkamı bir döndüm ki... Aman kardeşim, 45 kişilik bir bando geliyoooorrr! İzmir Şehir Bandosu... Bir baktım beş altı trompet, bir-iki klarnet, trombonlar, davullar... Baktım arkadaşlar gitmiş, ben kalmışım orda. Bandonun peşinden gittim. Binaya girdiler. Kapıyı biraz daha araladım, baktım hazırlık yapıyorlar meşk için. Uzun boylu bir adam var, elinde büğürlü var. Flügelhorn vardır ya, ona o zaman büğürlü derlerdi. Herif beni gördü, bana doğru geliyor, ben korktum pıstım, "ulan n'apıyosun orda" dedi bana. Ben de ona "o elindekini çalarım" dedim. Adam şaşırdı, "gel bakayım içeri sen" dedi. Herkes toplandı, hoca geldi yanımıza. Adı Fuat Türkoğlu, hâlâ hayatta bildiğim kadarıy-

→25

la, çok istiyorum onu bir bulup ziyaret etmek. "Çal bakayım evladım" dedi bana. Ben başladım: "bi bap bap ba bap bap bi bap bap ba dababaraba dap dap da"... "Aaa caz çalıyor" dediler. Caz maz duymuşluğum yok bu arada. "Nota okur musun?" dedi. Dedim okurum. Açtılar bir sayfa, oku bakalım dediler. Bir şey çalmadan önce hemen tonuna bakacaksın, kaç tane diyez, bemol var dikkat edeceksin. Bir baktım, bir tane bemol var, si'nin üzerinde, demek ki bütün si'leri bemol çalacağım. Kafaya hemen aldım bunları, fa sol la si sol la do re fa sol si okudum ben. Hoca dedi ki; "oğlum sen her gün gel buraya, biz çalışalım seninle".

İzmir'in en güzel zamanları

Ben n'oldum biliyor musun, ayaklarım kesildi yerden. Koştura koştura çıktım, Pasaport'a kadar koştum, hemen atladım ordan vapura, Karşıyaka'ya gelince gene koşarak eve. Anneme dedim, böyle böyle... Bir sevindi o da. Ne olacak bu çocuk diye üzülüyorlardı çünkü. Ertesi gün erkenden kaldırdı beni, beş kuruş mu, beş para mı ne verdi, elime sandviç de tutuşturdu. Arban trompet metoduna başladık biz. Her şeyi öğretiyor bana. Her gün gittim oraya. Aradan geçti zaman, "oğlum gel, otur bakalım orkestraya. Artık bizimle çalacaksın. Maaşın da ayda 34 lira" dediler. Hayatta bu kadar sevindiğimi hiç hatırlamam. Haydi gene koşarak eve, anneme müjdeyi vermeye...

O zamanlar daha cazdan mazdan haberim yok hâlâ. Caz deyince bize aklımıza düğünlerde çalan orkestralar, onların o davulları, zilleri falan geliyor... *(gülüyor)* Cahiliz o zaman daha, hangi senenin İzmir'inden konuşuyoruz burada. Ama çok şükür o zamanlar geldim hayata, en güzel zamanlarıydı İzmir'in. Bizim sokakta o zaman benim hayatta gördüğüm Türkiye'ye gelmiş geçmiş en büyük müzisyen Erdoğan Çaplı otururdu. Kerim Çaplı'nın babasıdır, ordan bilirsin belki. Adam nasıl piyanist biliyor musun, aaaa, öylesi yok işte. Bizde piyano var diye, gelir bize çalardı. Annem konuştu onunla, beni Ankara'daki konservatuvarın sınavına hazırlamaya başladı. Başladık çalışmaya. Sonra hadi Ankara'ya, imtihana... Anne bana eskilerden bir elbise dikti. Ben tiril tirilim. Fakiriz tabii o zamanlar, peder hayırsızın teki. Neyse, ağızlığımı aldım geldim ben Ankara'ya. İmtihanı geçtim, ilk bir yılı da okumadan geçtim. 1954 yılında mezun oldum okuldan.

Konservatuar hapishane

İşte o zamanlar mektepten kaçıp düğünlere, balolara, Ankara Palas'a gidiyoruz, tangolar, fokstrotlar, latin, İspanyol müzikleri çalıyoruz. Ama caz nedir hâlâ bilmiyorum. Bizim konservatuvarın çok yakınında oturan Kaya diye bir arkadaş vardı, çok yüksek bir arkadaştı. Bana bir gün "Muvaffak, gel yarın, sana bir caz dinleteceğim" dedi. Ulan dedim caz da ne ya? Ertesi gün, ben hemen ondayım. Çıkardı gramofonu başladı kurmaya. Eski taş plaklardan birini çıkardı taktı. Bir şeyler çalmaya başladı, ben iyi duyayım diye kulaklarımı açtım, kafamı soktum borunun içine. Bir saksofon, bir trompet, uçuyorlar sanki... Ama görüyorum neler çaldıklarını, anlıyorum. Hiiiii.... Aman dedim bir daha çal, bunlar da kim? "Oğlum" dedi, "bunlar Charlie Parker ve Dizzy Gillespie". O andan itibaren o konservatuvar bana nasıl geldi biliyor musun; hapishane. Benim bütün hayatım değişti artık. Benim bütün hayatım caz oldu ondan sonra. Tahir diye abimiz vardı, Tahir Baba derdik, müthiş caz hastasıydı, sabahlara dek İsveç, İngiltere, Amerika radyolarını dinlerdi. Amerika'nın Sesi Radyosu'ndan makaralı teyplere kayıt yapardı. En sonunda ben de gittim, Webster Chicago eski o makaralı teyplerden aldım bir tane.

50'li yıllar, biz başladık Ankara'da her pazar jam session yapmaya. Kimler gelirdi bilir misin? Erol Pekcan gelirdi mesela. İlk başta davulu vardı ama çekinirdi çalmaya, zor bela çaldırdık ilk ona. Beraber gittik ilk gece Amerikan sefaretine, çalacağız. 800 lira veriyorlar, o zaman için korkunç para... 54'te mektep bitti, benim kafamda Amerika'ya gitmek var. Gideceğim New York'a, caz öğreneceğim. Önce gittim askere. İlk altı ay Ankara, sonra kur'a çektim İskenderun. Hava 45 derece sıcak. Flütçü bir arkadaş vardı, tanırsın aslında ya, ama şimdi unuttum bak adını. Akşam dedi paşaya çalacağız, sen de gel, ben sonra konuşurum onunla, rahat edersin. Bir İspanyol parçası hazırladım onlar için. Caz maz anlamaz o adamlar, biliyor musun, onlara İspanyol daha iyi gider. Çaldık biz, sonra gitti paşaya; "Muvaffak Falay Ankara'dan arkadaşımız, kendisini bölüğe veriyorlarmış" dedi. Paşa hemen "yok" dedi, "burada kalır". Oturuyorum bütün gün ağacın gölgesinde, trompet çalışıyorum. Askerler de etraftan geçerken durup bana bakıyorlar öyle garip garip. Askerlikte ben artık trompeti yedim bitirdim.

Okay'a çaldım bir şey, bir baktım, ohooo, takır tukur, hiç olmaz, swing sıfır. "Oğlum" dedim, "bak caz yapamazsın, bu zor iş, senden olmaz". Aldım trompeti, bir 9/8 çaldım, baktım, tak tiki takk çalıyor. Kanında var adamın onlar.

"My name is Mafak" dedim, kadın utandı kaçtı

Döndüm Ankara'ya, bir duydum ki Dizzy Gillespie Ankara'ya geliyormuş. İran'da çalmışlar, ordan Ankara. Arkadaşlarla hazırlık yaptık hemen. Erol Pekcan, Süheyl Denizci, havaalanında çalıyoruz. Kocaman da bir pankart var, kızlar tutuyor: "Welcome Dizzy"... Adamlar hayatlarında böyle karşılama görmemişlerdir. Tayyare geldi, iki yüz metre önümüzde durdu. Kapı açıldı, aaa Araplar iniyor merdivenden. Plaklarını dinliyoruz ama Arap olduklarını hiç bilmiyoruz ki!.. Plaklar deyince aklıma geldi, Dizzy'nin çok eski bir plağı vardır, üzerinde Yunan kıyafetleri ile, böyle entarili, o plağın arkasına bak, Ankara'dan Muvaffak Falay'a selamları vardır... Neyse, bize doğru birisi geliyor, o mu bilmiyoruz, biz başladık çalmaya, adam geldi iki metre önümüzde durdu, fotoğrafımızı çekti. Biz de finale geliyoruz artık; "dava bap dava bap du vapppp" dedik, Dizzy'yle biz böyleyiz. *(elleriyle kucaklaşma işareti yapıyor)* Bende daha İngilizce falan yok, çat pat konuşuyoruz. "What's your name?" dedi bana. Şimdi bak, benim ismim Muvaffak. Ama bütün arkadaşlarım hızlı konuşunca Mafak derlerdi. Sorunca "Mafak" dedim ben de. Tekrar sordu; "What's your name?" Tekrar "Mafak" dedim. Adam inanamamış gibi bir daha sordu. Karısına seslendi. Kadın geldi, tekrar sordu. "Mafak" dedim, aaa kadın utandı kaçtı. Döndü bana bir şeyler söyledi. O sıralar İngilizce hiç bilmem ama, büyük adamın söylediği aynen girdi kulağıma: "You have a fantastic name. If you come to America, you will be very famous"... Ben nasıl bozuldum. Nejat diye bir arkadaş var, bir sürü dil biliyor, dedim böyle böyle oldu, nedir bu hikaye? "Ulan allah seni kahretsin. Senin ismin ne demek biliyor musun? Anasını siken demek. Motherfucker be salak". Şimdi beyaz Amerikalılar "motherfucker" der. Ama siyahlar *(ayağa kalkıp aksanı ve hareketleri taklit ediyor)* "Hey shit ma fuck, hey man bullshit ha, ma fuck" derler. Allaah, benim dünya başıma yıkıldı. İsmimden nefret ettim. Aklıma geldi o zaman, küçükken annemler bana "Mafili" falan derdi. Dedim benim ismim "Maffy" bundan sonra...

Dizzy'nin çorapları

Sonra Amerikan sefaretinde çalıyoruz bir gece. Önce ben çalıyorum. Dizzy de bizden sonra jam yapacak, çıkmış duvardan dinliyor beni. Aşağıda da insanlar toplanmış, bizi dinliyorlar dışarıdan ama içeri girmelerine izin vermiyorlar. Dizzy geldi, çok yüksek adam tabii, görevlilere "bu adamları içeri almazsanız ben çalmam" dedi. Hepsini aldılar içeri. Beraber fotoğraflar çektirdik, onun trompetini çaldım falan... Sonra New York'a gittiğimde bana bir trompet hediye etti, hâlâ durur bende.

Ankara Yeni Sinema'da üç konser verdiler. Sahneye geldi; "Mafak" deyip duruyor. Bizim mektebin müdürü Mithat Felmen vardı, "Oğlum bak seni çağırıyor" dedi. Sahneye çıktım ben de, bana gümüş bir sigaralık uzattı. İçine de "karşılıklı caz sevgisi için Dizzy'den Falay'a" diye bir yazı yazdırmış. Bu arada "fantastic trompet player" falan diye konuşuyor benim için. Dedim, ulan ertesi akşam ben de ona bir hediye alayım. Ne alacağız? Turistik bir mağazaya girdim, böyle uzun köylü çarığı gibi çoraplar vardır, aldım, evine asar diye verdim. Baktı önce, sonra oturdu yere, ayakkabıları çıkarıp giydi onları, konseri verdi onlarla. Çok büyük, yüksek insandı, babamdan çok sever sayarım onu. Amerika'ya gidince, bir gazeteye demeç vermiş. Onu da kestim sonra, o sigara tabakasının içinde hâlâ durur; "State deparment tour in middle east in Ankara, Dizzy Gillespie discovered a trompet player. Dizzy says as good as Miles Davis..." "Miles Davis kadar iyi" diyor. Ben cazı bilmiyorum ama çok iyi çalıyorum o zaman. En sonunda da "Amerika'ya caz öğrenmeye gelecek" demiş, "üç karısı var" diye bitirmiş. Ama zannetmem, Dizzy söylememiştir öyle, o haberi yazan öyle yazmıştır. O sıralar bizde bir tane bile yok, o ayrı. *(gülüyor).*

Dere geliyor dere

Sonra bir Almanya işi çıktı, ben atladım uçağa, Frankfurt'a. Oradan Belçikalı bir big band'e girdim, onlarla İsveç'e geldik. Orada çaldık uzun süre, Panayır diye bir yer vardı, baktım İsveçli çocuklar grubu kurmuşlar, caz çalıyorlar. Ara verdiler, gittim yanlarına, dedim "ben Türkiye'den trompetçiyim, çalayım mı sizinle?" "Aa tamam, çık ikinci yarı, çal" dediler. Ben bir patlattım orada, akılları durdu adamların. Başçı yanıma geldi, "senin gibi trompetçi yok İsveç'te, sen burada kal, çok iş yaparsın" dedi. Tamam dedim, kalıyorum burada. Epey çaldık onlarla, sonra İsveç'in güneyinde bir yerde çaldık, ben dedim hadi allahaısmarladık. Atladım benim Volkswagen'a, bastım Stockholm'e. Kolayca kontrat yaptım, üç kulüpte birden çalışmaya başladım. Gündüzleri stüdyodayım, herkes pla-

ğına beni çağırıyor. İşler çok iyi gidiyor. Stockholm'de eski şehir denilen bir bölge var, orada kilerlerde caz kulüpleri var, adamlar dumanı çekmiş, kafaları iyi, caz çalıyorlar. Onlarla bir sene takıldım ben.

Sonra Almanya'da European Jazz Stars diye bir konser oldu. Plağı da vardır. Orada ben çıktım: "Maffy Falaaayyyy, Türkeiiiii"... O zamanların en baba cazcıları geldi her ülkeden. O grupla altı yedi albüm çaldım ben. Sonra gene İsveç'te çaldım durdum uzun süre.

İşte öyle ben İsveç'te çalarken, bir baktım bir Türk orkestrası gelmiş. Kuşadası'ndan arkadaşım Ulvi Temel bir orkestra yapmış, dans müziği çalıyorlar. Gece arabayla giderken, ışıklarda duruyorum, bir baktım bir otobüs geçiyor. Üzerinde kocaman "Ulvi Temel" yazıyor, ben hemen bap bap yaptım, o da beni gördü, hemen indik aşağıya, kucaklaştık. Orda bir restoranda çalıyorlar. Gittik oraya, sabaha kadar takıldık. Dedi "aman benim piyanist gidiyor, bana çalar mısın?" Güzel de para veriyordu, tamam dedim, çalarım. Davulcu da kim biliyor musun: Okay Temiz. Ama o da gidecekmiş. Daha Okay gitmeden, ben gidiyorum bunların yanına. Yanımda da hep Don Cherry var. O da tam deli, beni herkese trompet hocam diye tanıtıyor. Don'la her gün ormana gidiyoruz, çalıyoruz, Türk müziğine hasta, öğret bana n'olur deyip duruyor. Dari didu didu dadari didu daridiu didu dadari didu aksak ritmlerde çalıyorum ben ona. Bunları yazdırıyor bana, çalışıyor. Don Cherry'ye dedim, "bizim çocuklar çalıyor, bir de Türk davulcusu var, gidip bir bakalım mı?" Gittik, bizimkiler şov yapıyor. Bir ara 9/8'den girip "Dere geliyor dere" falan çalıyorlar. Bu arada Okay bunları çok iyi çalıyor. Birkaç sene konservatuvara gitmiş, kovmuşlar sonra, ama yapmış bu arada bir şeyler, fena değil... Don Cherry bayıldı buna.

Oğlum, swing olsun azıcık

Bir gün evde oturuyorum, kapı çalındı, bir baktım Okay. Üzgün, süklüm püklüm, para pul yok. Aldım ben bunu eve. Ağlamaklı durumda. Gittik bir arkadaşın yazlık evine, dedim kur burada davulları, çalış, hem de evde kal. Düşündüm ki, eli ayağı caza giderse iyi olur, biz bunla çalışırız. Davulcu sıkıntısı da var zaten. "Okay gel bakalım" dedim, "sana bir şey çalacağım, eşlik et." Buna çaldım bir şey, bir baktım, ohooo, takır tukur, hiç olmaz, swing sıfır. Birkaç kez denedik, olmayacak. "Oğlum" dedim, "bak caz yapamazsın, bu zor iş, senden olmaz". Aldım trompeti bir 9/8 çaldım, baktım, tak tiki takk çalıyor. Kanında var adamın onlar. Acıdım şimdi ben buna, durumu kötü. Bu adama bir yardım edeyim. Biz öyle hep yardım ederiz ya, sonunda kötülük görüp gene yardım ederiz. Neyse, yaptık hemen bir grup, başladık kulüplerde bizim havaları çalmaya. Biz bir popüler olduk mu sana..! Üç dört de plak kontratı, Sevda diye meşhuruz artık caz çevresinde.

Okay ilk başta fena değildi, hafif çekingen çalıyordu. Sonra Türkiye'ye gitti geldi, darbuka biçiminde o büyük bakır davullardan yaptırdı, tangırrrrr, tungurrrr yıkıyor ortalığı. Oğlum dur, n'oluyosun, yavaş çal. Yok. Yolda da böyle havalı yürüyor, artık meşhur olduk ya. Bana sorsan, ben utanıyorum, Türk müziğini böyle çalıyoruz diye. Gruptaki müzisyenler oryantal kısımları çalıyorlar, ama arada sololarda caz çalıp uçup gidiyorlar, bu arkada bizimkisi tak tak tak çalıyor. Oğlum düzgün çal, swing olsun azıcık. Yok!

Salih bir kuş

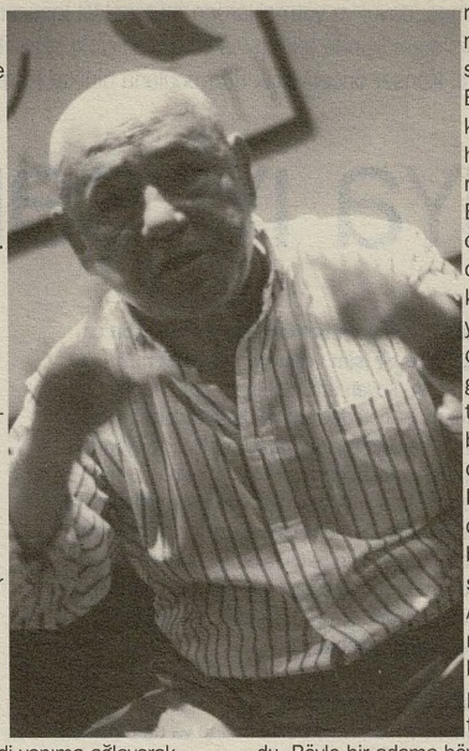

Bu arada ben hep Bodrum'a giderdim. Orada işte Salih'le (Baysal) oturur çalardık biz. O keman, ben darbuka. Onu aldım geldim. Şimdi Okay'a sorsan der ki, Salih Baysal'ı aldım, Bodrum'dan getirdim. Ben tanıştırdım onları. Salih'le otobüsle İstanbul'a geldik. Salih, İzmir'i bilirdi o zaman bir tek. İlk kez İstanbul'u gördü. Buradan benim arabayla İsveç'e gittik. Dünyanın en temiz insanıydı. Büyük kabiliyetti. Eğitimi yoktu ama oraların havalarını İstanbullu kemancılar çalamaz onun çaldığı gibi. Çok yüksek bir müzisyendi. İsveç'te bayıldılar. Danimarka'da aşık oldular artık. Ama bizimkisi berbat etti gene işleri, orkestrayı çalamayacak duruma getirdi. Salih gelirdi yanıma ağlayarak, "ben Türk müziğine aşığım, ama bununla çalamayacağım". Benim odamda kalıyor, her gece ağlıyor bana. Salih'e gözüm gibi bakmam lazım. En büyük parayı ona veriyorum. Bu her gün pizza yiyor para biriktirmek için. Karısı kızları bunu bekliyor... Senin bu Okay yıktı geçti ortalığı ama, kompleks var, tangır tungur çalıyor arkada. Berbat etti grubu. Salih çalarken, diyorum oğlum yumuşak çal adamın arkasında. "Yok ya, yanlış çalıyor" diyor bana. Yanlış çalsın lan! Sen de yanlış çal, öyle toplarsın! Hafif çal diyorum, yıkıyor ortalığı. Ben de alıyorum darbukayı, eşlik ediyorum Salih'e. Taa 70 başları Bodrum'da kahveye oturup biz böyle çalardık onunla. Okay mokay yoktu o zamanlar daha. İsmet Sıral'la geziyorduk arabayla, gitmiştik bir gün Bodrum'a, onu orda bulmuştuk. Şimdi İsmet deyince, o çok büyük adamdı, herkese faydası dokunmuştur. Kaçırdı sonra biraz işte. Çok özel bir saksofonculuğu ya da flütçülüğü yoktu. Bir gün İsveç'te sahnede, dedim çal bir flüt. Re minör'den git sürekli. Bir çaldı, o İsveçli müzisyenlerin ağzı açık kaldı. Niye mi? Ruh çaldı çünkü, his çaldı. En iyi arkadaşımdı o. Ama şimdi İsmet'e girersek, çıkamayız, biz gene Okay'a dönelim.

Caz bambaşka bir şey. Hayatı vereceksin, sürüneceksin, büyük müzisyenlerin yanında "slave", esir, köle olacaksın, sıkıntı çekeceksin ve kendini öldüreceksin önce, Charlie Parker gibi, ondan sonra caz çalarsın işte.

Okay şimdi başladı mı başımıza büyük müzisyen havaları atmaya. Salih'i beğenmez, şöyle bir plak yapalım falan der. Olmayacak şeyler yaptı bize. Sonunda pes ettik. Zaten benim işim caz. Türk müziğini çok severim, çingenelerin çaldığı o müzikler benim için çok üst düzeydir. Bu ülkede Türk cazı diye bir şey varsa o işte. Rahmetli Ergün Şenlendirici vardı, en büyük kayıp o işte. Bıraktım ben bu grubu. İsveçli bir davulcuya gösterdik işi, o da çalmaya başladı ama zor geliyor bizim ritmler, yoruluyor. Gittik biz Danimarka'ya. Salihçim düştü kaldı orada. Ciğerlerin hastaysa, Danimarka'nın havası vururmuş insanı. İkinci akşam başladı oturarak çalmaya. Hemen götürdük hastaneye. Dediler "bu adam verem, hemen yatırıyorsunuz". Orda yattı iki ay, senden benden iyi oldu. Bu arada hastanede çıkarmış kemanı çalmış, herkes aşık olmuş buna. Başladı; "beni n'olur Bodrum'a götür, özledim oraları". Tamam dedim, doktora gittim; "Bu bir kuş dedim. Bunu ben yuvasından aldım getirdim. Ama şimdi geriye götürmem şart". Doktor tamam dedi, kocaman bir ilaç kutusu yaptılar ona. Atladık arabaya, Hollanda sınırından geçerken tuttular bizi ne bu ilaçlar falan diye, neyse anlattık derdimizi. Arabayla geldik Bodrum'a kadar. Küçücük bir evi vardı, biriktirdiği para ile bir kat daha çıktı üstüne, hayatı kurtuldu. Böyle bir adama böyle kötülük yapılır mı ya? Çok kızmıştım Okay'a o zaman.

Önce kendini öldüreceksin, sonra caz çalarsın

Ben döndüm gene caz çalmaya. Mesela son sekiz senedir aynı restoranda çalmaya devam ediyorum. Mardinli Süryanilerin açtığı bir restoran bu. Caz o Charlie Parker ile Dizzy'nin plağını dinlediğimden beri benim hayatım. Dünyanın en yüksek müziğidir caz. Artık bugün modern klasik müzikten armonileri de içine alıyor caz. Mesela Bill Evans, iyi arkadaşımdır. O acid caz falan ise biraz business bana kalırsa. Para kazanmak için. Funk müziği, dans mans cart curt o işler. Eski babalar bütün her şeyi yaptılar gittiler işte. Coltrane de gittikten sonra artık daha iyisi çıkmadı. Çünkü kimse onlar gibi sonuna kadar gidemez öyle kolay kolay. Türkiye'de de Tuna Ötenel, İmer Demirer çok iyiler ama, Türkiye için tabii. Kenny Clark'le, Elvin Jones'la falan çaldım ben. Caz bambaşka bir şey. Hayatı vereceksin, sürüneceksin, büyük müzisyenlerin yanında "slave", esir köle olacaksın, sıkıntı çekeceksin ve kendini öldüreceksin önce, Charlie Parker gibi, ondan sonra caz çalarsın işte. Bu müziğe ulaşmak için nasıl derler, suffer çekeceksin, ben çok çektim, her şeyimi kaybettim. Bu yaşta hâlâ bir şeyim yok benim. Şimdi buradan İzmir'e gideceğim, bu konserden aldığım parayı yer bitiririm orda. Kiramı zaman zaman zor öderim hâlâ. Bak yaşım 68 oldu ama, koşarak çıkarım merdivenleri. Daha check up yaptırmışlığım yoktur aynı yaştaki arkadaşlar gibi. Trompet var çünkü benim hayatımda. Check up'ım o benim. Hanım bazen diyor, "aman zorlama kendini üflerken", korkma diyorum, ben bilirim onu nasıl üfleyeceğimi. Anacım hadi ben gideyim artık, yemek yiyeceğiz ya, daha anlatacağımız çok şey var, hayat uzun benim, gerisini bir daha geldiğimde anlatırım.

Söyleşi: **Serkan Seymen**

BEN HARPER

İlk defa seyredenler beğendi, bayıldı. Üçüncü defa seyredenlerse açıklayamadıkları belli belirsiz bir eksiklik, ya da bir tür "fazlalık" hissettiler. Fazlalık, o mor taht mıydı yoksa? Ben Harper bu kez hiç yerinden (tahtından) kalkmadı, yumruğunu sıkıp ateş dansları yapmadı. Ama arkasında gümbür gümbür çalan bas, davul ve vurmalılardan müteşekkil Innocent Criminals'ıyla, tüyleri diken diken eden sesiyle tabii ki gene o hep bildiğimiz Ben Harper'dı. Bis'e geldiğinde tekbaşına yorumladığı üç akustik balad ve ardından grubuyla çaldığı Hendrix cover'ı "Voodoo Chile"la "fetih gecesi" tamamlandı. Konser öncesi Açık Radyocularla birlikte Harper'ı ziyaret ettik, üç-beş soru sorduk...

DÜNYA İYİ ŞARKIYA DOYMAZ

Reggae, blues, rock, caz. Müziğinizde hemen hemen bütün bu unsurlar var. Siz kendi müziğinize bir isim vermeye çalıştınız mı?

Ben Harper: Kendime bir tanım koyamam. Kendinizi net olarak görmeniz mümkün değil. Şarkılarımı bilinçli davranarak belli türlere oturtmuyorum. Tarzları da bilinçli bir şekilde karıştırmıyorum. Her müzisyenin kendi sound'u vardır, ben de kendi sound'uma sahip olmayı umuyorum. Yaptığım albümler bu yolda atılmış adımlar. Ama iş esinlenmeye gelince, elbette duyduğum hemen hemen her şeyden esinleniyorum. İlham büyük bir bilinmezdir. Herkes için farklı işler. İnsandan insana değişir. Müzik benim soluğumun bir parçası, hiçbir zaman müzikten aldığım hazzın biteceğini sanmıyorum.

Parmağınızdaki Rastafari yüzüğü galiba.

Evet.

Kendinizi Rastafari olarak görüyor musunuz?

Beni derinden etkileyen inançlar var, ama belli bir dine ya da mezhebe ait değilim.

Peki, "Oppression" şarkısında geçen "gospel truth" (Ezeli ve ebedi, ilahi hakikat) sizce toplumsal gerçeğe giden bir yol mu sahiden?

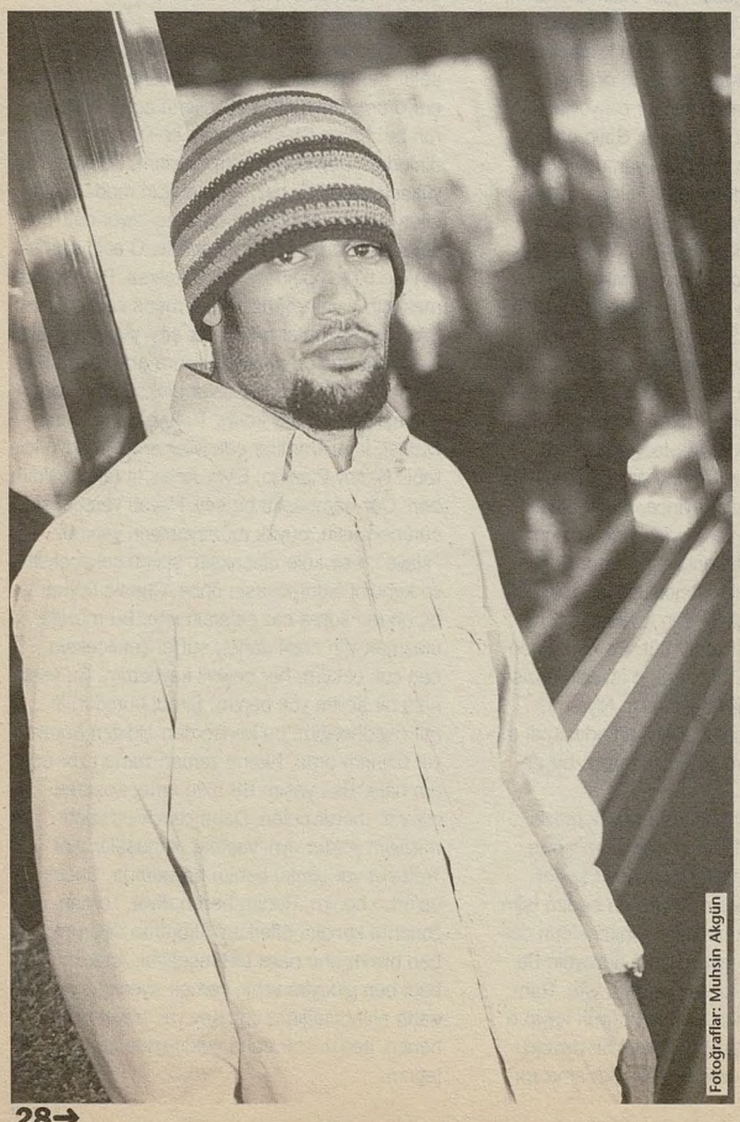

Fotoğraflar: Muhsin Akgün

Sosyal adaletsizlik için gospel truth bir çözüm mü?

Sosyal adaletsizliğe çözüm olmak çok çok büyük bir misyon. Ama gospel truth benim için kültürler arasındaki duvarları yıkan şeydir. Tüm insanlık için ortak olan değerler bütünüdür. En yüksek gerçekliktir. Yani gospel truth derken, Hristiyanlığın gerçeğini değil, çok daha geniş bir gerçeği kastediyorum.

Şarkılarınızda toplumsal konulara eğilirken onları somutlaştırmamaya dikkat ediyorsunuz. Hep daha genel bir adaletsizlikten söz ediyorsunuz. Yaşadığınız dönemde ve yerde sizi doğrudan harekete geçmeye yönelten konular neler?

Birçok projede, yardım konserinde ve başka faaliyetlerde yer aldım ama, derneklerin ya da kurumların sesi olmam, onların hoşuna gitmek için şarkı söylemem. Kimse için değil, kendim için çalarım. Eğer düşüncelerimiz çakışıyorsa ne ala, çakışmıyorsa eyvallah derim. Ben o işte yokum. Ben bütün dünyada barışa ve insan haklarına inanıyorum, belli bir kurum ya da derneğin sınırı içinde kalamam. Elbette bir şarkı tüm dünyayı iyileştirmez. Ama bir şarkı insanın çok derinlerinde bir yerine dokunabilir ve onun ayakta kalmasını sağlar. Nasıl benim için çok önemli olan bazı şarkılar varsa, aynı güçte, birileri için çok önemli olabilecek küçük şarkılar yapmaya çalışıyorum... Eğer bir şarkım, tek bir insanı, hayatının belli bir anında derinden etkiliyor ve onda yer edebiliyorsa, başarıya ulaşmışım demektir. Daha ne isteyebilirim? Değişim benim için esastır. Aynı albümü iki defa yapmak istemem. Bir şarkıyı yapıp kaydettiğinizde yolunuza devam etmeniz gerekir. Şarkıyı geride bırakmaktan söz etmiyorum. Ama yaptığınız şarkı sizi yolunuzdan alıkoymamalı, ilerlemeye devam etmelisiniz. Dünya iyi şarkıya doymaz. Sizi dinleyen ve takip eden bir kitle oluştuktan sonra, sürekli aynı şeyi yaparak uyuşukluğun içine gömülüp gitmek çok kolaydır, ama ben bu müziği sevenlere ve kendime meydan okumaktan hoşlanıyorum.

Bir şarkı insanın çok derinlerinde bir yerine dokunabilir ve onun ayakta kalmasını sağlar. Nasıl benim için çok önemli olan bazı şarkılar varsa, aynı güçte, birileri için çok önemli olabilecek küçük şarkılar yapmaya çalışıyorum...

Müziğiniz son zamanların gözde tarzlarının çok dışında. Bu müziklerle aranız nasıl?

Drum'n'bass, hip hop, hepsini seviyorum. Değişik müziklerin değişik amaçları vardır. Birkaç müzik devirdikten sonra, arkadaşlarınızla gece dışarı çıkıp bir kulübe gittiğinizde folk müzik dinlemek istemeyebilirsiniz.

"Whipping Boy", "Like A King", "Mama's Trippin" gibi şarkılarınızın remiksleri de var. Remiks yapmaktaki amacınız, şarkının orijinalini yaparkenki amacınızdan farklı mı?

Remiksleri yaparkenki amacımız temelde eğlenmek. Tanıdığım DJ'ler var. Onlarla bir araya gelip kotarıyoruz.

Remikslenip de bizim duymadığımız başka şarkılar var mı böyle?

Mesela "Fight For Your Mind", "Please Me Like You Want To".

Sizi en son Beth Orton'un albümünde dinledik. Başka sanatçıların albümlerine pek konuk olmuyorsunuz... Müzik dünyasındaki diğer insanlardan bu kadar kopuk mu yaşıyorsunuz, yoksa başkalarıyla pek çalışmak mı istemiyorsunuz?

Kiminle çalacağım konusunda çok seçiciyim. Durum bu. Ama saygı duyduğum insanlarla çalışmaktan da büyük zevk alıyorum. John Lee Hooker'ın son albümünde çaldım. Allman Brothers'ın eski gitaristinin

Government Mule diye bir grubu var. Onların albümünde de çaldım.

Yani insanlardan kaçmıyorsunuz. Çünkü müzik dünyasının tamamen dışında yaşıyormuşsunuz gibi bir havanız var.

Hayır, müzik dünyasının çok içindeyim ama kendi kurallarımla...

"Mama's Trippin" ya da "Mama's Got A Girlfriend" gibi şarkılarınızda çok yoğun bir espri duygusu var. Bu şarkılarınızı diğer şarkılardan farklı kılan ne?

Bazı şarkıları zaman içinde yazarsınız. Önce bir müzik bulursunuz, sonra buna uyacak birkaç dize, sonra birkaç dize daha. Gider gelir yazarsınız ve bir takım fikirlerin karışımından ortaya çıkan bir şarkınız olur. Bu şarkılar ciddi bir laf söyleme gibi bir niyet taşımazlar ya da otobiyografik özellikleri yoktur. Benim hedefim her zaman için iyi bir şarkıdır. Bu şarkıların illa da içinde bir mesaj ya da anlam taşımaları gerekmez. Elbette bu şarkıların kendi içinde bir anlamları var ama her dinleyene göre değişen bir anlamdır. Benim amacım esnek, kendi etrafında her yere uzanabilen bir şarkıyazarı olmak.

Benim hedefim her zaman için iyi bir şarkıdır. Bu şarkıların illa da içinde bir mesaj ya da anlam taşımaları gerekmez. Amacım esnek, kendi etrafında her yere uzanabilen bir şarkıyazarı olmak.

Saz öğrenme niyetiniz de böyle bir "uzanma" neticesinde mi ortaya çıktı?

Türkiye'ye daha önce geldiğimde bir saz almıştım. Sadece tıngırdatıyorum. Çaldığım bile söylenemez. "Faded" şarkısının ortasındaki o 30 saniyelik bölümde çaldım ki, o şarkının en hoşuma giden bölümü orası.

Sanki "Jah Works"ün girişindeki de saz sesi gibi...

Hayır, o 12 telli gitar. Sesleri birbirine benziyor değil mi?

"Roses From My Friends" şarkısındaki "Elin attığı taş değil/Dostun attığı gül yaralar beni" diye, Pir Sultan Abdal'dan aynen alınmış gibi duran dizeler var. Bu dizeleri yazarken Pir Sultan Abdal'ı biliyor muydunuz, yoksa kalbiniz aynı yöne mi bakmış?

Burada saz almak için gittiğim dükkandaki adam, öldürülen bir halk şairinden bahsetmişti. Son sözlerinin de bunlar olduğunu anlatmıştı. Dediğiniz kişi o olmalı. Bu şarkının tamamı İstanbul'da yazıldı zaten. Yani o halk şairinin hikayesini bu kadar biliyorum.

Vokalinizde dikkat çeken bir nokta da hiçbir zaman sesinizi yükseltmemeniz. Neden sürekli fısıldar gibi söylüyorsunuz?

Bu benim söyleyiş biçimim. Yakında çıkacak olan yeni albümde...

"Burn To Shine" mı?

Evet. İlk defa bu albümde vokalimle mücadeleye girdim. Sanırım en iyi sesim bu albümde.

Bir zamanlar albümlerinizden birinde Kurt Cobain cover'ı yapacağınızı söylemiştiniz. Bu albümde var mı?

Hayır. Prova yapacak yeterli zaman bulamadık. Ama bir gün yapacağım...

Gönlünüzde hangi şarkı yatıyor?

"In Bloom" olabilir. Ya da "All Apologies".

Peki "Burn To Shine" nasıl bir albüm oldu?

Bir kere kaydetmesi altı ay sürdü, ki genelde albümleri en fazla iki ayda bitiririz. Çok sıkı çalıştığımız için değil de, müzik bizi zorladığı için bu kadar uzun sürdü. Müzikal olarak önümüzde yatan olanakları değerlendirmek istedik. Neredeyse beş yıldır bu grupla çalıyorum ve birbirimizi tehdit etmeden sınırları zorluyoruz.

Şu ünlü skateboard'unuzu turnelerde yanınızda taşıyor musunuz?

Eğer oralarda bir şeyler almayı planlıyorsam taşımıyorum. Mesela İstanbul'a gelirken yanıma almadım, çünkü Kapalıçarşı'ya falan gitmek istiyorum. O koca skateboard, kask falan tam bir yük oluyor böyle zamanlarda.

AYLIK KİTAP VE ELEŞTİRİ DERGİSİ

TEMMUZ-AĞUSTOS 1999

virgül 7 9 21

Gotik edebiyat

• ELIZABETH WRIGHT
• BERNARD LEWIS • VOLTAIRE
• AVNER LEVİ • ROBERT MUSIL
• WALTER BENJAMİN
• NURDAN GÜRBİLEK
• İHSAN OKTAY ANAR
• CHRISTIAN JACQ
• HALİD ZİYA UŞAKLIGİL
• REFİK HALİT KARAY
• BENITTO MUSSOLINI
• HRİSTOS SAMUİLİDİS

İhap Hulusi

PUSULA YAYINCILIK Tel: 0.212. 252 42 80 Fax: 0.212. 293 15 44

SUZANNE VEGA

"Bir dahaki gelişimde bana küçük bir kulüp ayarlayın, seyirciyle karşılıklı konuşalım, birbirimize laf atalım istiyorum..." Suzanne Vega konser sonrası böyle demiş. İlk albümlerindeki salaş folk kulüplerine yaraşır ruha ve sound'a geri dönüş yaptığı bir turne kapsamında seyrettik onu Açıkhava'yı tıklım tıklım dolduran dört bin kişiyle birlikte. "İşte benim grubum" diye takdim ettiği başçı Michael Visceglia'nın üç adım sağ çaprazında elinde tahta gitarı ve duru vokaliyle beş albümünde, 15 senelik songwriting tarihinde gezdirdi herkesi. Üstelik o gün doğumgünüydü. İlk şarkının ardından "happy birthday to you"landı, neşelendi, şarkı aralarında sık sık konuştu, sonunda "Luka"yı, "Tom's Dinner"ı da patlattı ve indi sahneden... Konser öncesi ise uzun bir uykunun ardından, Açıkhava'da bir basın toplantısı düzenlemiş, ardından da sahne arkasındaki küçük odada 15 dakikalığına Roll'u kabul etmişti. O kısa sürede konuştuklarımızı, basın toplantısında anlattıklarıyla harmanlayarak huzurlarınıza getiriyoruz.

Şarkıdaki kuklalar

Siz gelmeden önce ve geldikten sonra bize ulaşan haberlerin hepsi "uyku"yla ilgiliydi. Konser sabahı İstanbul'a geleceğiniz ve bütün gün uyuyacağınız söyleniyordu. Kaldığınız otele gittiğimizde de çok zor uyandırıldığınıza şahit olduk. Soundcheck'te de gitarı elinize alır almaz "Tired of Sleeping"i söylemeye başladınız. Sahiden de uyumaktan yorgun düştünüz herhalde?

Suzanne Vega: *(gülüyor)* Hayır, hayır, uyumaktan yorgun düşmedim, çünkü çok az uyumuştum, uyumaya gerçekten ihtiyacım vardı. Dün geceki konserimiz geceyarısı bitti. 3:30'da uçağı yakalamak için otelden ayrıldık, dolayısıyla hiç uyumadık. Bu yüzden uyumak zorundaydım, yoksa ayakta duramazdım.

Türkiye'de bir laf vardır, "ilk defa uyuduğun yatakta gördüğün rüya gerçekleşir" derler. Rüya gördünüz mü bari?

(gülüyor) Bir düşüneyim bakalım. Hayır, inanın hatırlamıyorum ne gördüğümü.

Turneye iki kişi olarak çıktınız. Son yıllardaki grup formasyonunuzdan çok farklı bir formatta... Bruce Springsteen'in çok tartışılan, yanlış anlaşılan "Born in the USA" şarkısıyla ilgili bir yorumu vardır. Bu şarkıyı ne zaman ki akustik olarak çalmaya başlamış, şarkının aslında neyi anlattığı dinleyici tarafından doğru olarak anlaşılmış. Akustik formatın, şarkının algılanışını bu kadar değiştirebildiğini düşünüyor musunuz? Buna siz de şahit oldunuz mu?

Sanırım bu şarkıdan ne beklediğinize de bağlı. Ben şarkıların sözlerini dinlerim mesela. Prodüksiyon veya üzerine bindirilmiş süsleyici müzikler beni bağlamaz. Sözlerine bakarım. İnsanların çoğu ise prodüksiyona bakıyor. Son iki albümümdeki müzik farklı ve distorsiyonla yüklü olduğu için sevmeyen birçok insan var. Bu albümlerde sözlerim müziğin içine gömülmüştü...

Müziğin içinde gizleniyor muydu yani?

Ben buna gizlenme demiyorum, çünkü o müzik o şarkı sözlerine uygun bir ifade biçimiydi. Bu turnede ise, insanların konsere şarkılarımın akustik halini dinlemek için geldiklerini farkettim. Mesela İngiltere'de konserime gelenler, bir önceki turneden çok daha fazlaydı. Demek beni akustik olarak söylerken dinlemek için geliyorlar. Akustik formatta, içeriğin daha doğru olarak aktarıldığına da inanıyorum. Şarkıların hissi akustik formatta çok daha yoğun olarak çıkıyor ve müzik bu yoğunluğu dağıtmıyor.

Bu turnede, son iki albümünüzdeki şarkıları da akustik olarak yorumluyorsunuz değil mi?

Bu albümlerde birkaç tane akustik şarkının varlığını farketmeyenler bile olmuş, çünkü albümler çıktığında basında yer alan tüm laflar teknofolk üzerineydi, ama mesela "Bad Wisdom", "Stockings", "Caramel" akustik olarak yorumlanan, basitçe söylenebilen şarkılar. Sanırım bu turnede başladığım yere geri döndüğüm hissini yaşadım ki, bu da beni fazlasıyla tatmin etti.

Akustik formatta, içeriğin daha doğru olarak aktarıldığına inanıyorum. Şarkıların hissi akustik formatta çok daha yoğun olarak çıkıyor ve müzik bu yoğunluğu dağıtmıyor.

Temellere geri dönüş mü yani?

Tamamiyle. Kariyerimi üzerine inşa ettiğim her şey bu turnede ve bu müzikte var, en basit formuyla... Çok basit ve direkt bir biçimde, daha etkileşimli.

İşin prodüksiyon tarafına aldırmadığınızı söylediniz...

Başkalarının şarkıları için evet.

Ya kendi prodüksiyonlarınız? İşin içine girer misiniz?

Evet, hem de çok. Mitchell'la (Froom) bir ekip olarak çalışıyorduk. Benim beğenmediğim yerleri değiştiriyorduk.

Lenny Kaye sizin "Suzanne Vega" ve "Solitude Standing" albümlerinizin prodüktörlüğünü yapmıştı. Bu albümlerin prodüksiyonundan memnun olmadığınıza dair bir şeyler okuduk. Nedir sizi rahatsız eden?

O albümlerde iki prodüktör vardı. New York'un rock'n'roll dünyasından gelen ve kendi tarzı konusunda farklı ve kesin fikirleri olan Lenny ve daha çok bir ses teknisyeni olan Steve Addabbo. Bu iki albümün kayıtları sürekli bir gerginlik içinde geçti ve doğru prodüksiyon yöntemini bulabilmek için çok tartıştık. Bu albümlerde her şeyi ritmden sözlere kadar ben yarattığım için, prodüktörlere nazaran daha avantajlı bir durumdaydım ve ne yapmak istediğimi biliyordum. Bu harala gürele içinde bu iki albüm istediğimden çok daha yumuşak ve neredeyse new age diyebileceğim bir tarza oturdu.

Ama bu sound sizin alamet-i farikanız oldu. Komik değil mi?

İlk ortaya çıkarken "ileride kendimi daha iyi ifade edecek bir albüm daha yaparım nasıl olsa" diye düşünüyorsunuz, ama bazen ikinci bir şansınız olmuyor. İnsanlar bu sound'u benimsiyor ve sizinle özdeşleştiriyor. İşin asıl komik tarafını ben anlatayım size: Kocam Mitchell benim iki albümümün prodüktörlüğünü yaptı. Ayrı kaldığımız ve beni özlediği zamanlarda ne dinliyormuş biliyor musunuz: Bu ilk albümü. *(gülüyor)* Evet, bu sound alamet-i farikam oldu belki ama, böyle kalacak diye bir şey yok. Müziğimin imajını kafamdaki müziğe daha denk düşecek şekilde değiştiriyor ve yerine oturtuyorum. En azından çabalıyorum.

Lenny Kaye Patti Smith'le birlikte dün gece bu sahnedeydi, biliyor musunuz?

Evet, biliyorum. Lenny bana not bırakmış. Ben uyandığım sıralarda onlar ülkeden ayrılıyormuş anlaşılan. Keşke dün burada olup onları seyredebilseydim.

Foto: Şahan Nuhoğlu

Patti Smith etkilendiğiniz isimlerden biri miydi?
Gençliğimde değildi. Rock'n'roll'la ilgilenmiyordum o zamanlar. Rock konserlerine gitmez, evde şiir okurdum. Arkadaşlarım Patti Smith konserine gittiğinde de bunun vakit kaybı olduğunu düşünürdüm. Patti Smith'in şiirlerini kağıt üzerinde okumayı ve fotoğraflarına bakmayı severdim ama... Bence büyük bir üslûpçu ve kendini bir karakter olarak sunarken muhteşem. Onun müziğini takdir etmeye çok daha sonraları başladım. Lenny'nin babasına verdiği ama babasının hiç açmadığı beş Patti Smith albümü varmış. Babası ölünce bunları bana vermişti.

Son iki albümünüzde, herhalde eşiniz Mitchell Froom'un da etkisiyle, Latin müziğinin önemli bir yeri vardı.
Evet, ben özellikle Brezilya müziğine düşkünümdür. Sanırım beni çeken, yoğun ve insan sesinin etkin olduğu müzikler. Yani tek etkilendiğim isim Leonard Cohen değildi, Astrud Gilberto, Antonio Carlos Jobim gibi isimler de vardı. Üvey kardeşim Puerto Rico'ludur ve çok iyi salsa yapar. Bu müziğin akor biçimlerine hayranım, ama asla böyle bir müziği icra edebilecek yeteneğe sahip değilim.

Eski röportajlarınızdan birinde melodiye aldırmadığınızı, ritm ve kafiyeye düşkün olduğunuzu söylüyorsunuz.
Evet, doğal yeteneğim ritm ve kafiye.

Ama basın toplantısında, anne olduktan sonra melodiye önem vermeye başladığınızı söylediniz.
(gülüyor) Evet, çünkü kızım melodiden başka bir şeye aldırmıyor. Çocuk konuşmayı bilmediği zaman, veya İngilizce bilmeyen biri söz konusuysa, onunla melodi yoluyla iletişim kurmak zorundasınız. Melodiyle düşündüğünüz zaman, düşünme biçiminiz ciddi oranda değişiyor, melodinin neredeyse ipnotize edici bir gücü var. Kendimi melodi konusunda eğitmeye çalışıyorum. Bu konuda mesela Elvis Costello gibi büyük bir örnek var önümüzde.

Şarkılarım daha çok gözlemlere dayanıyor. Mesela "Luka" bir kişinin bakış açısıyla anlatılan bir şarkıdır. Sahneye çıkıp "bu benim hayatımın bir parçası, ona göre dinleyin" demiyorum. Bir anlamda kuklalar kullanıyorum şarkılarımda.

Şarkıyazarları arasında sizi "confessional", "itirafçı" kategorisine oturtanlar çoğunlukta. Buna katılıyor musunuz?
Hayır. Şarkılarımda itirafta bulunduğumu düşünmüyorum. Bütün şarkılarım çok dikkatli bir şekilde kurulmuştur. Laura Nyro ya da Tori Amos gibi hislerini dolaysız yoldan aktarmaya çalışan sanatçıların bu kategoriye daha çok yakıştığını düşünüyorum. Ben şarkılarımda hayatımın belli bir kısmını, gözlemlerimin belli bir kısmını bir araya getiriyor ve bunları "ne olabilirdi?" sorusuyla başka bir yöne çeviriyorum. Hislerimi tükürmüyorum. Öykü kurguluyorum.

Peki şifreli konuştuğunuz oluyor mu?
Şarkılarım daha çok gözlemlere dayanıyor. Mesela "Luka" bir kişinin bakış açısıyla anlatılan bir şarkıdır. Sahneye çıkıp "bu benim hayatımın bir parçası, ona göre dinleyin" demiyorum. Bir anlamda kuklalar kullanıyorum şarkılarımda. Kukla demek itiraf demek değildir, bu bir tür tiyatrodur. Ya da şöyle anlatmaya çalışayım: Çok sevdiğim bir yeğenim var. Sinirlendi mi, kendini yerlere atar, bağırır, çağırır. Bu görüntüyle bir dakika için eğlenirsiniz, ama kimse bu şov için 20 dolar ödemez.

Şarkıcılığın dışında kendinizi ifade etme yolları arıyor musunuz? Mesela kitap yazdınız mı hiç?
"Passionate I" (Tutkulu Ben) adında, Amerika'da bu yılın başında çıkan bir kitabım var. Şiirler, denemeler, öyküler ve liriklerden oluşma bir kitap. Internet'te amazon.com adresine girerseniz satın alabilirsiniz.

Şarkıcılığa soyunmadan önce ne tür işler yapıyordunuz?
Ben çok işte çalıştım. Dansçılık, kostümcülük yaptım. Bu aralar yazıyla daha çok uğraşıyorum. Eğer para bulunabilirse, çekilecek bir film projesinde yer alarak sinemaya da adım atacağım.

Sizce folk müziğin anlamı nedir?
Bence sadece akustik gitar ya da müzik aleti olmadan icra edilen ve öykü anlatan müziktir.

Leonard Cohen hiç doğmamış olsaydı, kimleri izlerdiniz?
Bob Dylan, Lou Reed, Lauro Nyro. Büyürken dinlediğim ve benzemek istediğim insanlar bunlar.

Gelenekten beslenen bir sanatçı olarak önümüzdeki yüzyıldan neler bekliyorsunuz?
Kimilerine itici gelen internet, bilgisayar, genel olarak teknoloji bana cazip geliyor. Araç olarak kullanıldığı ve ruhun korunduğu sürece. Kendimi geleneğe ait olarak görmüyorum, yeni ve çağdaş şeyler yapmaya, eskiyi tekrar etmemeye çalıştım. Yine de gelenekten etkilenmedim demek yalan olur.

Kadın şarkıcılar size demolarını yolluyor mu?
Hem de nasıl!

Peki dinliyor musunuz?
Hepsi mutfağımda bir sepette birikiyor, bir gün oturup dinleyeceğim. Liz Phair, PJ Harvey gibi sahneye yeni çıkan şarkıcıları ise takip ediyorum ve çok beğeniyorum.

Sizinle aynı yolda yürüdüğünü düşündüğünüz çağdaşlarınız kimler?
Aslında bu zor bir soru, çünkü müzik yapmaya başladığım ilk günden beri yalnız başıma, bir başıma müzik yaptığımı düşünüyorum. Liz Phair gibi benden daha farklı birini dinlediğimde, yine de benzer bir anlayışa sahip olduğumuzu düşünmeden edemiyorum. Aynı şekilde Beth Orton da folk müziği yapmasına rağmen teknolojiyle birleştirerek yapıyor. Onunla da bu yüzden aramda bir benzerlik olduğunu düşünüyorum. Sonra PJ Harvey var. Çok iyi bir ses ve gösteri sanatçısı... Ama bütün bunlar beni onların çağdaşı yapıyor mu, bilemiyorum. Çağdaşlık kaygan bir kelime, çünkü çağdaş olmak için bugün yaşıyor olmanız gerekmiyor, mesela Emily Dickinson'ı okuduğumda kendime çok yakın buluyorum. O da benim için çağdaş. Bence kişi çağdaşlarını hem geçmişten hem de gelecekten seçebilir.

Son olarak bir rica: Dün gece Patti Smith, Neil Young'ı Türkiye'ye gelmesi için ikna edeceğine söz verdi. Mümkünse, siz de aynı şeyi Leonard Cohen için yapar mısınız?
(gülüyor) Tabii ki yaparım. Şimdiye kadar gelmemiş olmasına şaşırdım zaten.

Söyleşi: **O.G.**

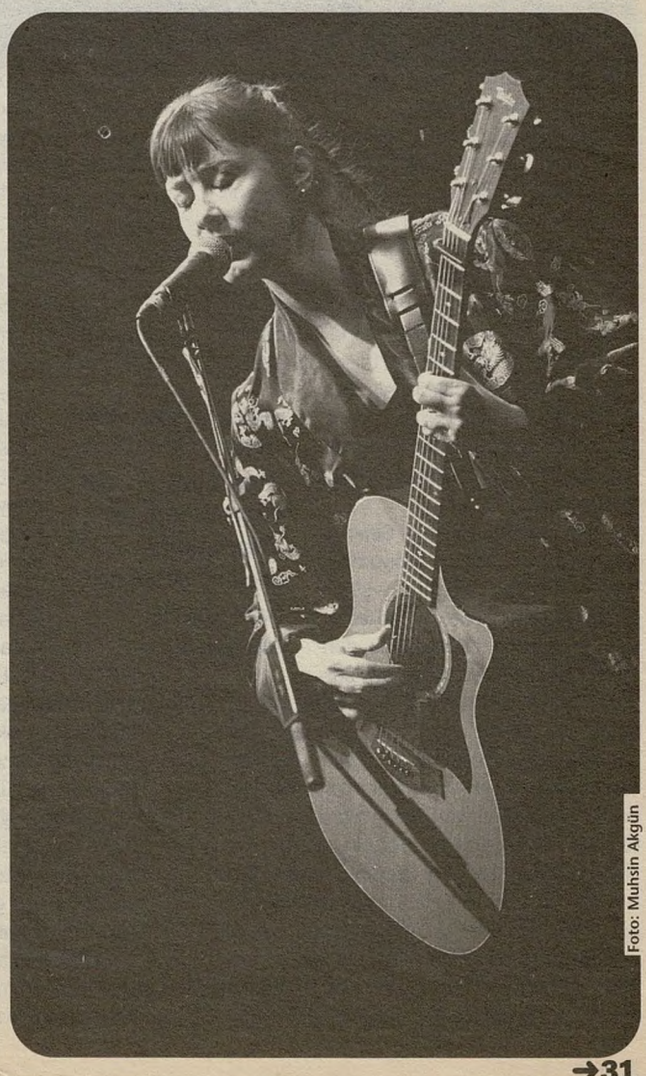

Foto: Muhsin Akgün

PATTI SMITH

Patti Smith şehrimizde tam 48 saat geçirdi. Yanında her saniye kabile üyeleri Lenny Kaye, Oliver Ray, Jay Dee Dougherty, Tony Shanahan ve nemrut bir tur menejeri vardı. Cumartesi akşamüstü Babylon'daki gitarlı-şiirli basın toplantısının ardından Refik meyhanesinin sokağa atılmış masalarında yemek yedi, konser günü Kapalıçarşı'yı gezdi, ertesi gün başını bağlayıp Sultanahmet'te cami turu yaptı, akşamüstü de Yeşilköy'den Selanik'e konsere uçtu. Sonradan kulağımıza geldi, giderayak eline tutuşturulan Nâzım Hikmet kitabına çok sevinmiş, sayfaları biraz karıştırmış, ben bunu yarın sahnede okurum demiş... Siz onu esas, yuvasında, sahnede görmeliydiniz: Klarinetini üfledi, koca bir gong'a tokmak salladı, yakın gözlüğünü takıp Ginsberg okudu, gitarın tellerini parçaladı, yerlere tükürdü, yumruğunu sıktı, "Gloria" hariç her şeyi söyledi, hatta "Rockin' In The Free World" cover'ının ardından, Neil Young'ı İstanbul'a yollayacağına söz verdi... Aşağıda konser kadar heyecan verici basın toplantısının tam metnini bulacaksınız...

TEMİZ HAVA, TEMİZ SU, SOKAKTA ELİNİ KOLUNU SALLAYARAK YÜRÜMEK...

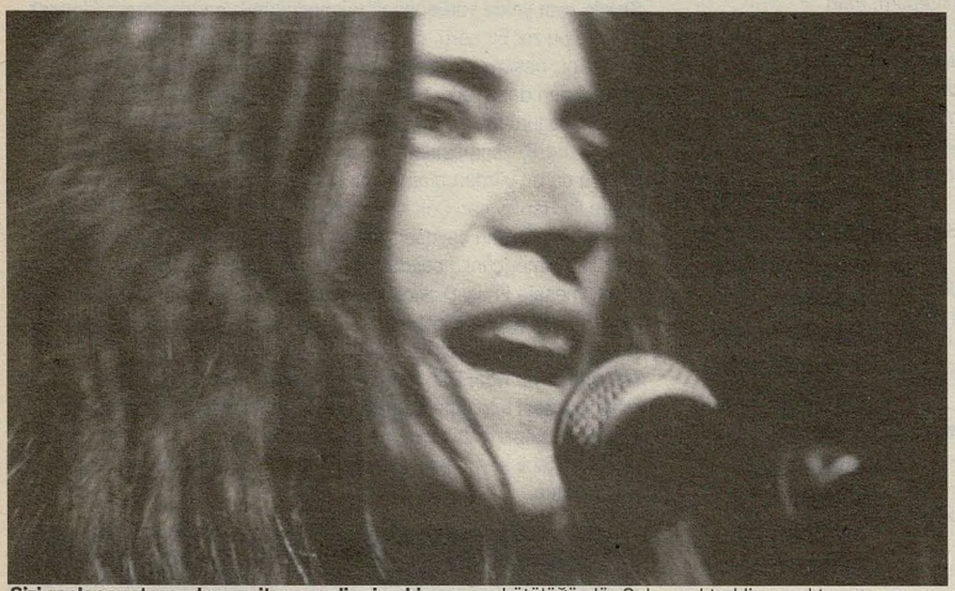

Sizi rock sanatçısı olmaya iten neydi, niye bir rock sanatçısı oldunuz?

Patti Smith: Ben kendimi işçi olarak tarif ediyorum, çeşitli işler yapan bir işçi olarak... Beni rock'n'roll'a çeken şey –resim yapıyordum, şiir yazıyordum– rock'n'roll'un bir halk sanatı olmasıydı. Rock'n'roll vasıtasıyla ifade edebildiğim şeyler bir varoluş süslemesi değil, kızdığım şeyler, önemsediğim şeyler, dert ettiğim şeyler... Bunları rock'n'roll'la birçok insana iletebileceğimi düşündüm. 60'larda ve 70'lerde başlayan rock'n'roll'un global bir iletişim biçimi olduğunu düşünüyorum.

Bir de düz işçiliğiniz, fabrika işçiliğiniz var... Nasıl bir fabrikaydı, ne iş yapıyordunuz?

Hayatım boyunca çalıştım. Genç kızlığımda çocuk bakıcılığı yapıyordum, harçlık kabilinden bir para karşılığında. Ücret karşılığında çalışabilecek yaşa geldiğimde, bir fabrikada, sendikasız bir fabrikada çalışmaya başladım. Sendika olmadığı için istedikleri kadar ücret, yani çok düşük bir ücret ödüyorlardı, ayrıca hiçbir iş güvencesi yoktu, işçileri istedikleri zaman kapının önüne koyabiliyorlardı. İlk işim bebek arabalarının kornalarını test etmekti. Bütün gün düğmeye basıp "bip, bip, bip" sesinin çıkıp çıkmadığını kontrol ederdim. Sonra, rütbe tenziline uğradım ve bodrum katındaki bisikletlerin gidonlarını test etmeye başladım. İşte, fabrikadaki heyecan verici işlerim bunlardı. O fabrikayı "Piss Factory" adlı şiirimde protesto etmiştim. Protestomun sebebi, çalışma şartlarının kötülüğüydü. Çok sıcaktı, klima yoktu, pencere yoktu, ücret çok düşüktü, kötü muamele görüyorduk. Ayrıca, yavaş çalışmaya mecbur ediliyorduk. Çünkü, parça başı ücret ödeniyordu. Hızlı çalışıp çok ürettiğiniz takdirde, ücretiniz de yükseliyordu. Onlar da ücretleri düşük tutmak için yavaş, çok yavaş çalışmanızı istiyorlardı. O zamanlar çok enerjiktim, çok hızlı çalışıyordum ve bu da fabrika yönetimini ifrit ediyordu. Bu yüzden rütbe-i tenzile uğradım. Sonunda sabrım taştı ve fabrikadan kaçtım. Kaçtım ve işte karşınızdayım. İstanbul'dayım. Hayallerimi süsleyen şehirdeyim. Küçük bir kızken, bir kitabım vardı, adı "World In 1000 Pictures"dı (1000 Resimle Dünya). New Jersey'nin kırsal bir bölgesinde oturuyorduk. İneklerin mö'lediği köylük bir yerdi. Görecek, yapacak pek bir şey yoktu. O kitap o kadar heyecanlandırırdı ki beni, koskoca bir dünya vardı köyün ötesinde. Beni en çok heyecanlandıran resimlerden biri de İstanbul resmiydi. Küçük bir resimdi, kitaptaki bütün resimler pul kadardı. Bir minare resmi vardı. Yalnızca bir minare görünüyordu. Çok güzel gelirdi. Günün birinde oraya mutlaka gideceğim derdim. Ve işte, şimdi buradayım. Çok teşekkür ederim, beni buraya getirdiğiniz için çok teşekkür ederim.

Beni rock'n'roll'a çeken şey –resim yapıyordum, şiir yazıyordum– rock'n'roll'un bir halk sanatı olmasıydı.

Yapılan çeviriyi çok dikkatli dinlediğinizi gördük...Türkçe kulağınıza nasıl geliyor?

Çok güzel. Kelimeleri anlamasam da duyguyu hissedebiliyorum. Çok iyi bir çevirmenim var. Deminki soruyu soran beyefendinin yüzündeki hoşnut ifadeden, sözlerinin aynen tercüme edildiğini anladım. Bana bir çevirmen vermeleri çok hoşuma gitti. Kendimi diplomat gibi hissediyorum.

1979'da Floransa'da sahneye veda ettiniz. 1979 bir bakıma bir dönemin sonuydu. Yirmi yıllık bir aradan sonra, yine sahnedesiniz. O günlerden bugünlere neler değişti, Patti Smith hâlâ aynı Patti Smith mi, dünya görüşü değişti mi? Dinleyiciler, seyircilerde gözlemlediğiniz bir değişiklik var mı?

Çok kompleks bir soru bu, müsaadenizle biraz basitleştirerek cevaplamaya çalışayım. Benim değişip değişmediğim konusunda şunları söyleyebilirim: Bazı bakımlardan hemen hemen aynı Patti Smith'im. Önemsediğim şeyler değişmedi. Global sorunlara dair kaygılarım, düşüncelerim, bu gezegenin insanları olarak aramızdaki iletişime ilişkin arzularım, isteklerim değişmedi. Hâlâ sözün, kararın, yetkinin halkta olması gerektiğini düşünüyorum. Hükümetlerin ve orduların halklara, toplumlara hizmet etmediklerini düşünüyorum. Ayrıca, hâlâ eğlenmeyi, günümü gün etmeyi seviyorum. Bunlar değişmedi.

Ama geçen yıllarla birlikte, daha müşfik, daha anlayışlı olduğumu, kendimi daha iyi ifade edebildiğimi düşünüyorum. İnsanlara, halklara ilişkin duygularım, arzularım, isteklerim aynı. Ancak, sokaktaki adamın, sıradan yurttaşın gündelik hayat mücadelesini daha iyi biliyorum, daha iyi kavrıyorum. Çünkü 80'li yıllarda iki çocuk doğurdum, onları büyütmek için çok gayret sarfettim ve iki çocuk büyütmek için nasıl bir çaba gerektiğini yaşayarak gördüm. Giydikleri, çıkardıkları, yedikleri, içtikleri, bakımları, eğitimleri... Faturaları ödemeye çalışmanın ne demek olduğunu öğrendim. Bu gündelik hayat gailesi beni sıradan yurttaşa daha çok yaklaştırdı. Ve bütün bunlar beni daha iyi bir insan yaptı diye düşünüyorum. Öte yandan, sanatçı kişiliğimi, kimliğimi bu gündelik hayat gailesine kurban etmedim, ödün vermedim, sanatçılığımı korudum, kendim olarak kaldım. Dinyecilerin değişip değişmediğine gelince... Ben insanları mukayese etmem. Dinleyiciler, seyirciler eskiden şöyleydi, şimdi böyle demem. Bir sanatçı olarak benim ve grubumuzun görevlerinden biri, insanları insanlık sorunlarıyla ilgilenmeye, düşünmeye ve –umarım– harekete geçmeye motive etmektir. Ve tabii ki, asli maksadımız insanlara güzel vakit geçirtmektir... *(yapılan çeviriyi yine dikkatle dinliyor)* Demin Türkçenin kulağıma nasıl geldiğini sormuştunuz. Çok müzikal. Çeviriyi dinlerken neredeyse transa geçtim.

Rock yıldızlarının, çoğunluğu erkek olan rock yıldızlarının önderi, öncüsü olmak nasıl bir duygu?

Böyle bir önderliğim olduğumu sanmıyorum. Fakat, yine de iltifatınıza teşekkür ederim. Sorunuza şöyle cevap vereyim: Bir sanatçı, bir sanat eseri yaratmak için yüksek bir irtifaya çıkmak zorundadır. O irtifaya kimileri tanrı diyor, kimileri başka bir şey... Ben bir sanatçı olarak o ufku arıyorum, o ufka ulaşmaya çalışıyorum. Bazen de, bir işçi olarak o irtifayla, o ufukla iletişim kurmak yerine insanlarla, halkla, toplumsal sorunlarla iletişim kurmaya çalışıyorum, "People Have The Power" şarkısında olduğu gibi. Ama bir sanatçı olarak cinsiyetimle ilgilenmiyorum. Kadınım ve kadın olmaktan memnunum, anneyim, ama bir sanatçı olarak kendimi herhangi bir cinsiyetle sınırlamıyorum, sadece işimi yapıyorum. İnsanlar bunu nasıl karşılıyor kısmına gelince, orası hiç umurumda değil.

Önderlik konusuna dönersek... Önderlik, öncülük sizin talip olduğunuz bir şey değil, ama size verilen bir statü... Bu konudaki düşüncelerinizi öğrenmek istemiştik.

Önderlik, öncülük, bunlar hoş iltifatlar, çok gurur verici şeyler. Ama ben kendimi bir önder olarak tanımlayamıyorum. Belli çevrelerde saygı gördüğüm doğru, ama ben kendi ülkemde, Amerika'da pek öyle sandığınız gibi tanınan biri değilim. Yaptığınız yakıştırma hoş bir iltifat ama, ben böyle bir sıfata talip olamam. Umarım grubumla birlikte yaptığım işler bütün insanlara olumlu bir etkide bulunuyordur. Sadece rock'n'roll camiasına değil, tüm insanlığa iyi bir etkide bulunuyordur... Çünkü, ben tüm insanlara, bütün insanlığa karşı mesuliyet duygusu taşıyorum.

Eşinizle ilgili anılarınızdan söz eder misiniz biraz... "It Takes Time" adlı şarkıyı sahnede birlikte seslendirmiş miydiniz?

Müteveffa eşimle ilgili en iyi hatıralarım, çocuklarımdır, çocuklarımızdır. Birlikte sahneye hiç çıkmadık. Fred o şarkıyı evde yazmıştı, Wim Wenders'in filmi için (Until The End Of The World) kaydetmiştik. Biz birbirimizin esin kaynağıydık, birbirimize yoldaştık, hem sanatta hem gündelik hayatta silah arkadaşıydık. Birlikte mücadele ettik, elimizden geleni yaptık.

60'lı ve 70'li yıllarda yapılan müzik daha çok o zamanki statükoyu eleştirmeye, onu protesto etmeye yönelikti. Şimdi 21. yüzyıl için bir şarkı yazacak olsaydınız, bu şarkının adı ne olurdu?

Kısa bir süre önce grubumla birlikte bir albüm hazırlamaya başladık. Şarkılarımızdan birinin adı "One Voice". Şarkının felsefesi şu: Hepimizin bir sesi var, bunu hatırlatmak istedik. Her birimizin bir sesi var, her birimizin kendine ait, kendine özgü, şahsi bir sesi var... Her bir ses, her bir nefes kutsaldır. Yalnızca bir sese sahip olduğumuz için, yalnızca insan olduğumuz için hepimiz, her birimiz değerliyiz. Hepimizin konuşma becerisi var, her birimizin kendisini ifade etme gücü var... Hepimizin enerjisi var, her birimizin bir hayatı var, hepimiz canlı varlıklarız, hepimiz bir canız. Tek bir sesin, tek bir şahsi sesin kutsiyeti ve kudreti olduğuna göre, bir de ortak sesimizin, kollektif sesimizin kudretini düşünün. Birlik olduğumuzda, yekvücut olduğumuzda, bütün tekil seslerin bir araya gelmesinden nasıl bir ses doğacağını düşünün. Şahsi seslerden oluşan küresel bir ses. İnsanlar derken kastettiğim halk. Yoksa hükümet üyeleri, ekonominin şefleri, ordu komutanları filan değil. Halk. Halk tek bir ses olup kendisini duyurabilseydi, taleplerimiz, isteklerimiz ne olurdu? Ben çok basit şeyler olduğunu düşünüyorum: Temiz su, temiz hava, sokakta elini kolunu sallayarak özgürce yürümek, inandığın tanrıya ibadet etmek... Basit şeyler. Grubumuzun yeni yüzyıl için yazdığı şarkımız bunları anlatıyor... İsterseniz kısa bir mola verip küçük bir şarkı söyleyelim, ne dersiniz? Ben pek iyi gitar çalamam, ayrıca biraz soğuk algınlığım var, umarım yarına kadar bir şey kalmaz –ama yine de birlikte bir şarkı söyleyelim. "Beneath Southern Cross" adında bir şarkı bu, insanların ayakta kalma güçlerini, dirençlerini anlatan bir şarkı...

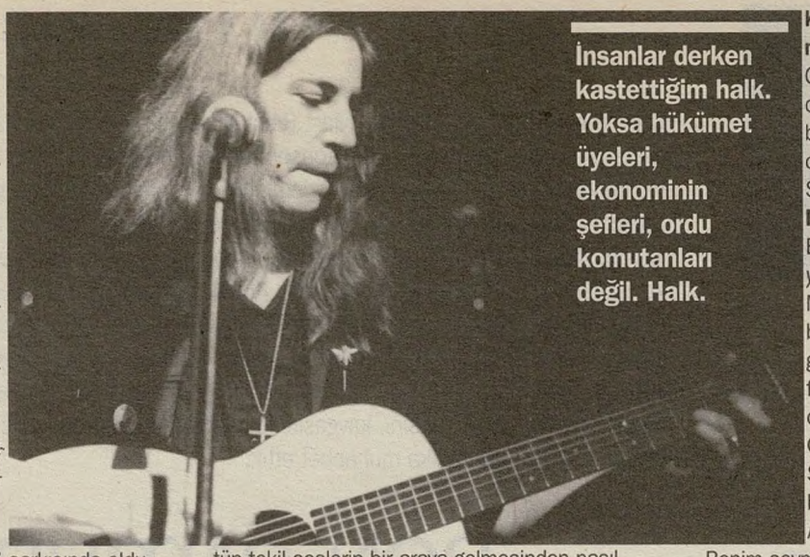

İnsanlar derken kastettiğim halk. Yoksa hükümet üyeleri, ekonominin şefleri, ordu komutanları değil. Halk.

Varolmak
Herhangi biri olmamak
Gitmek
Varlığın labirentine
Ten.
Ağlamak
Hiç ses çıkarmadan
Öyle hazin ki
Güvercin
Gülüyor sadece
Ve nefes alıyor
Hızla
Borçlu olmamak
Kimseye
Hiçbir şeye
Olmak
Burada olmamak
Burada olmak
Vazgeçmek
Ekvator mutluluğu
Kanatları çıkmamış
Bir sisin içinde yürüyenler
Paçavralar içinde
Yürüyenler
Dünyanın eğrisi onlar
Kemikleri kazınıp
Etleri ortaya çıkanlar
Her gidene
Gözyaşı dökmeyenler
Topallamaya selam duranlar
Gökyüzünün aldığı ilham
Elini ayağını dolaştırıyor
Tanrıların yokolduğu
Güney geçidinin
Ardında

Konserde şiirlerinizi de dinlememiz mümkün olacak mı?

Olabilir tabii. Her şey mümkün. İstediğiniz belli bir şiir var mı? Herhangi biri olur mu? İsterseniz, şimdi bir şiir okuyayım. Aslında bir şiir değil... Son bir soru var mı?

En beğendiniz beş film ne?

En beğendiğim beş film mi? *(gülüyor, sonra düşünüyor)* "The Third Man", Carol Reed filmi... Başka, başka... milyonlarca film var... En gözde filmim? Fransız yeni dalga filmlerini çok severim, Bresson, Godard... Pasolini'nin "Aziz Matyas'a Göre İncil"i çok iyi bir film. Başka... Sanırım bu söylediklerimden bir ilk beş çıkar. "The Passion of Joan of Arc" iyi film, Dryer'ın filmi...

Benim sevmem gerektiğini düşündüğünüz veya da görmemi önerdiğiniz bir film var mı? *(gülüşmeler)*

"Pi"yi gördünüz mü? Yani "π"...

Hayır, "π"yi bilmiyorum...

Grubunuzla bu kadar uzun zaman bir arada olmanızın sırrı ne?

Sırrımız ne? Şu: Beş kişiyiz, hepimiz benzer dertler, arzular, istekler duyuyoruz. Aramızda sadakat, dostluk ve mizah var. Kimse, şan- şöhret ve para için grupta değil. Çünkü bu grupta bu saydıklarımın hiçbiri yok. İyi bir şeyler yapmak için, insanlarla iletişim kurmak, mümkün olan en çok sayıda insana seslenmek için bir araya gelmiş bir grup insanız. Belki başka gruplar kadar ünlü değiliz. Ama, İstanbul'da olan onlar değil, biziz. *(gülüşmeler)* Dolayısıyla... *(alkışlar)* Her halükarda... Grubumuzu selamlıyorum, sizleri selamlıyorum, yarın görüşmek üzere diyorum. Yanımda okuyacak bir şiirim yok. Ama, bir şarkımın, eşimle birlikte, Fred Sonic Smith'le yazdığımız bir şarkının sözlerini okumak istiyorum. Şarkının hikayesi şöyle: Bir dostumuz vardı, 60'lı yıllarda çok aktif olan biriydi, rock'n'roll alanında, siyasal faaliyetlerde... MC5 üyesiydi, benden "People Have The Power" adını taşıyan bir şarkı yazmamı istemişti. Bu şarkının herkese bir armağan olmasını istemişti. Şarkının sözleri şöyle:

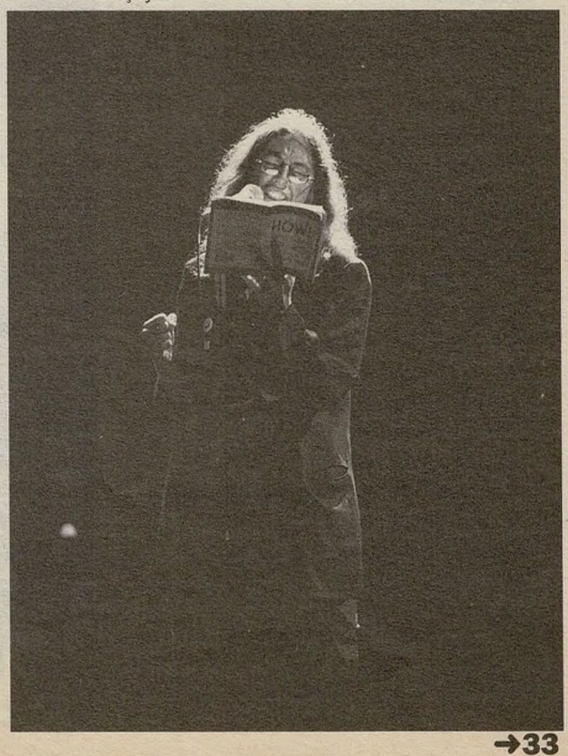

Düşümde düşlüyordum
Aydınlığı ve adaleti
Uyandım, uykum kaçtı
Ama rüyam gitmedi, kaldı
Parıldayan vadiler olarak
İçime çektiğim temiz hava olarak
Duyularım yeniden uyandı
Gözlerimi açtım çağrıya
Halk muktedirdir
Sersemlerin bozduklarını düzeltmeye
Sabır ve tevazuya rahmet yağıyor
Vazediliyor halkın iktidarı

Halk muktedirdir muktedir
Halk muktedirdir muktedir
Halk muktedirdir muktedir
Halk muktedirdir muktedir

Kin şüpheyle bakılır bir şey oldu
Duymak için eğilinir oldu
Orduların savaşmaz oldu
Çünkü insanların kulakları vardı
Ve çobanlar ve askerler
Uzandılar yıldızların altına
Baktılar birbirlerine
Bıraktılar silahları
Toza karışıp gitsin diye

Rüyam gitmedi, kaldı
Parıldayan vadiler olarak
İçime çektiğim temiz hava olarak
Duyularım açıldı
Ve uyandım çağrıya

Halk muktedirdir muktedir
Halk muktedirdir muktedir
Halk muktedirdir muktedir
Halk muktedirdir muktedir

Sular gördüm
Ortasında çöllerin
Serin sular
Dolaştık oralarda
Ne horlanan vardı ne hor gören
Ve leopar
Ve kuzu
Yanyanaydılar gönülden
Umudumda umuyordum
Bulduğumu hatırlamayı
Düşlüyordum düşümde
Tanrı şahidim, arınmış bir dünyayı
Uykuya geçerken
Size bırakıyorum rüyamı

Halk muktedirdir muktedir
Halk muktedirdir muktedir
Halk muktedirdir muktedir
Halk muktedirdir muktedir

Tahayyül gücüdür asıl güç
Erdemsizler hükümdar olamaz dünyaya
Vazediliyor halk iktidarı
Dinleyin. Hayallere inanırım ben
Birlik gerçekleşebilir
Dünya ters yüz edilebilir
Yörüngesi değiştirilebilir

Muktediriz muktedir
Muktedirdir halk muktedir

temmuz '99 istan bul

O gece Açıkhava'daki kalabalık Marc Ribot için değil, Chucho Valdes'li Michel Camilo'lu Jazz en Clavé projesi için gelmişti. Zaten konser öncesi Ribot salonu şöyle bir kesmiş, "biz hayatımızda hiç bu kadar çok insana çalmadık" demiş. Ama "korktuğu" başına gelmedi, zaten ekibi Los Cubanos Postizos'la sahneye çıktığında herkes evinin yolunu tutmuş, taş çatlasa bin kişi kalmıştı içerde. O 1000'in 900'ü de ilk notalardan itibaren mıhlandı kaldı yerinde. Bu senenin en iyi konserlerinden biriydi Marc Ribot'nunki. Kübalı merhum gitarcı Arsenio Rodriguez'in rock and roll'lanmış besteleri herkesi başka alemlere götürdü. En sakin parçalarda vurmalıcı EJ. Rodriguez fırtınalar estirdi, en azgın en kopuk anlarda Antony Coleman düğün Casio'suyla çarşaf denizlerde gezindi. Marc Ribot'nun hiç artistlik yapmadan enstrümanını adam gibi ağlatmasını, inletmesini, gitarıyla olan dansını, kavgasını faltaşı gözlerle seyrettik. Hemen konser sonrasında da yorgun argın birkaç dakika muhabbet ettik.

BEN ÇAMURLU BİR ADAMIM

Temelde yaptığınız müziği etkileyen ana unsur ne?

Marc Ribot: Çok değişik türlere bulaştım ama, baktığım zaman müziğimin temelinde siyah Amerikan müziği olduğunu görüyorum. Kimi zaman rock'n'roll, kimi zaman soul, kimi zaman caz.

Bütün rock ansiklopedilerinde adınız "stüdyo müzisyeni" olarak anılıyor. Ama gitarınız etraftaki en iyi müziklerin içinde duyuluyor: Tom Waits, Elvis Costello, Tricky... Sizi herhangi bir gitarist değil, Marc Ribot olduğunuz için çağırıyorlar herhalde... Peki bu kadar farklı tarza adapte olmak gibi bir sorunla karşılaşmıyor musunuz?

Kazancımın neredeyse yarısı stüdyo müzisyenliğinden geliyor. Birçok insanla çalıştım, doğru, ama bu noktadan sonra benim belli tarzlara adapte olmamı değil, zaten yaptığım şeyi onların albümünde yapmam için çağırıyorlar. Yani ben o tarzlara değil, o tarzlar bana adapte oluyor sayılabilir. Kimi zaman insanlar benim çok iyi bir gitarist olduğumu duyarak beni çağırıyorlar ve benim çaldıklarımı görünce dehşete düşüyorlar.

İlk gitar hocanızın Haitili olduğunu biliyoruz. Daha sonra birçok müziğe, birçok üslûba bulaştınız ve şimdi Karayib müziğine geri dönüş yaptınız.

Fotoğraflar: Şahan Nuhoğlu

Frantz Casseus sadece Haitili olmakla kalmayan bir klasik gitaristti. Bu tamamen ayrı bir şey. Nasıl birazcık profesyonel futbolcu olamazsanız, biraz klasik gitarist de olamazsınız. Bu yüzden gitarı Frantz'dan öğrenmiş olmamı uzun bir süre bir tesadüf olarak düşündüm ve onun etkisinin çok uzaklarına kaydım. Bir ara Marc Ribot Plays Sol Gitars of Frantz Casseus isminde bir albüm yaptım, ama bunun nedeni farklıydı. Normalde yaptığım işe ara verip iki ay bu müzik üzerine yoğunlaştım, çünkü Frantz kendi eserlerini yorumlayamayacak durumdaydı. Onun eserlerinin kaydedilmesi gerektiğine inanıyordum. Bir tür ithaf albümüydü. Frantz'la benim estetiğim tamamen farklı. İki ayrı zamana ve iki ayrı toplumsal koşula aitiz. Bendeki ilk estetik duyguyu uyandıran adamdı o. Canlı olarak dinlediğim ilk gitaristti. Altı yaşımdayken beni büyülemişti. Temelde kendimi garip bir tür punk rocker olarak tanımlıyorum. Yaptığım her şey sonuçta oraya çıkıyor. Frantz'la benim aramdaki tarihsel koşulları karşılaştırmak çok zor. O kendini ulusal klasik gitar bestecisi ve icracısı olmaya adamıştı. Bu onun misyonuydu. Her gün bu misyonla uyanıyordu. Benim kuşağımın müzisyenleri ise her şeyin onlardan önce yapılıp bittiği duygusuyla işe başladı. Her gün bir tür amaçsızlığa gözümüzü açardık.

Beni de yarı-gitar kahramanı ilan edenler var. Bu da bana şaka gibi geliyor. Çünkü teknik olarak baktığımda, ortada beni katlayacak pek çok gitarist var. Bu yüzden benim yaptıklarım gitar çalmanın ötesinde daha kavramsal işler.

Treni kaçırmış olma hissi mi?

Evet, aynen o his. Modern ve destansı bir amacımız yoktu, olamazdı.

Ama mesela hâlâ ortalarda gitar kahramanları var. Siz bu daha hızlı veya daha teknik olma deneylerine nasıl bakıyorsunuz?

Bence bu koca bir yalandan ibaret. Beni de yarı-gitar kahramanı ilan edenler var. Bu da bana şaka gibi geliyor. Çünkü teknik olarak baktığımda, ortada beni katlayacak pek çok gitarist var. Bu yüzden benim yaptıklarım gitar çalmanın ötesinde daha kavramsal işler. Belki bu projeyle birlikte işin rengi biraz değişiyor, çünkü bu proje daha çok gitar çalmayla ilgili.

Sizin albümünüz hemen akla Ry Cooder'ın "Buena Vista Social Club" kayıtlarını getiriyor. Ama aranızda ciddi bir fark var. Ry Cooder Kübalı müzisyenlerle neredeyse etnik, geleneksel denebilecek kayıtlar yaparken, siz kendi "sahte" Kübalılardan kurulu grubunuzla Küba müziğini kendi kafanıza göre yorumluyorsunuz.

Evet, grubun adı Sahte Kübalılar, albümü New York'ta kaydettik. Biz büyük Kübalı bestecilere ithaf edilmiş bir albüm yapmaya soyunan New York'lu bir grubuz. Biz Arsenio Rodriguez'in müziğini kendimizce okuyor ve yorumluyoruz, asla kendimi Kübalı bir müzisyen gibi göstermeye yeltenmem, çünkü değilim.

Niye genel bir Küba müziği seçkisi değil de, Arsenio Rodriguez besteleri?

İkisini birbirinden ayırmak çok zor. Üstelik konserlerde başka bestecilerin eserlerine de yer veriyoruz.

Arseno Rodriguez ne tür bir gitar çalıyordu?

Gitar değil, ikili üç set telden oluşan, "tres" denen, gitardan farklı bir alet çalıyordu. Beni bu projeyle ilgilenmeye iten de onun çalış tekniği oldu zaten. Biri Arsenio Rodriguez'in bir albümünü verdi ve "bir dinle bakalım" dedi. Jimi Hendrix'i ilk defa dinlemek gibi bir şeydi. Tam bir bir virtüoz.

Ve siz onun müziğini Ornette Coleman'ın müziğiyle karşılaştırıyorsunuz.

Evet. Baktığınız zaman müziğinin Ornette Coleman'a benzeyen hiçbir tarafı yok gibi. Ama sololarını daha ilginç kılmak için bilinçli bir şekilde anahtar değiştirmeleri çok benziyor. 40'larda yaptığı müziği dinlediğinizde zamanının çok ilerisinde olduğunu görüyorsunuz. Sonradan yaygınlaşan kimi teknikleri daha o zamanlar uygulamış bir adam.

Latin müziğinin genel imajı yumuşaklıktır. Neredeyse pamuk gibi bir müziktir zaman zaman Latin müziği. Sizin yorumunuz ise kirli, posalı ve çamurlu.

Ben çamurlu bir adamım. Bir rock'çı olarak beni bu projeye çeken şey, Küba müziğinin rock'ın oluşumunda çok önemli bir etken olduğu gerçeğiydi. "Louie Louie" bir cha cha'ydı. Bu benim yorumum belki ama Arsenio Rodriguez'in müziğinde çok yoğun ve rock olan bir şeyler var. Yapmaya çalıştığımız müziğin içinde olan bir nüveyi bir gitar-org formatıyla ve bolca distorsiyon kullanarak vurgulamak, abartmak, görünür kılmak. Üflemeliler yerine distorsiyonlar kullandık, yani bu müziği bir rock grubu formatına soktuk. Evet, bu çamurlu sound, kısmen bilerek yaratılmış bir sound.

Bildiğimiz kadarıyla Küba müziğinde iki ana damar var, "son"lar ve "danzon"lar...

Danzon'lar daha eski döneme ait bir tür. Sömürge döneminde yaygın. Avrupa klasik formlarına uygun bir müzik bu. Afrika davullarının yasadışı olduğu bir zamanda yapılıyor danzon. Arsenio Rodriguez ise 30'larda ortaya çıkmaya başlayan son'ların yaratıcılarından. Son'lar ise formu daha basitleştirilmiş şarkılar. Vurmalılar, özellikle kongolar giriyor işin içine. Aletlerin tarihini çok iyi bilmiyorum. Ama mesela davullar yasak olduğu için cajun denen sandıklar çalıyorlar.

John Zorn'la birlikte Yahudi müzisyenlere ithaf edilen albümlerde çaldınız. Boynunuzdaki kolyeye bakılırsa siz de Yahudisiniz.

Evet. Aslında... Ne bileyim, Yahudiyim işte.

O kadar mı?

Evet.

Stüdyo müzisyenliğine hâlâ devam ediyor musunuz?

İnsanlar çağırırsa gidiyorum.

Peki solo projeler?

John Zorn ve genç bir New York'lu saksofoncuyla ve başka müzisyenlerle birlikte bir doğaçlama grubu kurduk. Ama Los Cubanos Postizos'la daha işimiz bitmedi. Sanırım bir albüm daha çıkaracağız. Bu projenin bir devamı olacak.

Söyleşi: **O.G.**

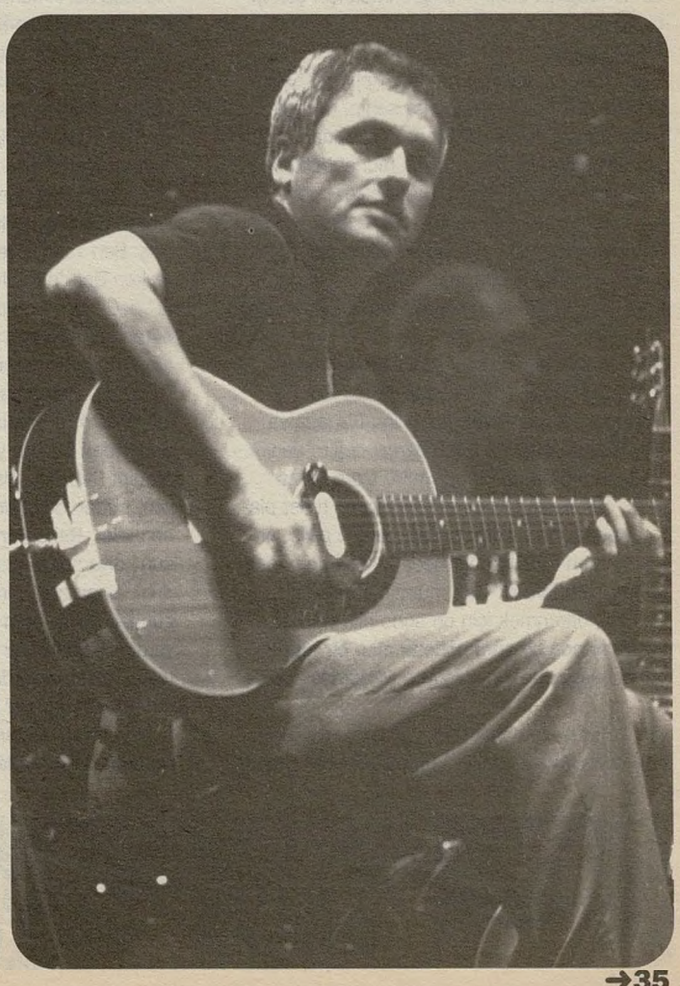

Brenna MacCrimmon

15 yıl önce Toronto'da başlayan müzik yolculuğunu Türk ve Balkan ezgilerine sevdalanıp Türkiye'de sürdürmeyi seçmiş bir müzisyen Brenna MacCrimmon. Bir yandan Balkanları, Rumeli'yi gezip şarkılar derliyor, bir yandan da buralı müzisyenlerden müzik dersi alıyor. Birkaç yıl önce, Balkanlara sevdalı diğer Kanadalı müzisyenlerle "Balkan Journeys Come To Home" adında bir albüm yayınlayan MacCrimmon, geçtiğimiz yıl "Karşılama" adıyla ilk solo albümünü yayınladı. Albümde Roman müziğinin ünlü klarinetçisi Selim Sesler ve ekibini yanına katıp yine Balkanlar'dan geleneksel şarkılar, türküler seslendiriyor. MacCrimmon'la Türk müziğini, Kanada'yı ve Balkanları konuştuk...

Türkiye'de Türk müziği çalacak yer yok

Ne zamandır Türkiye'desin, Balkan müziğiyle ne zamandır ilgileniyorsun?

Brenna MacCrimmon: Bu yola 15 sene önce çıktım ve son dört senedir Türkiye'deyim. 1995'te geldim, klasik Türk müziği öğrenmeye başladım, çok iyi bir hoca buldum, bir karı-koca; Reha ve Selma Sağbaş, ikisi de radyo sanatçıları, İstanbul radyosunda. Reha kanun çalıyor, Selma çok iyi bir ses sanatçısı... Biraz kanun öğrenmeye çalıştım ama iyi kanuni değilim, epey çalışmak gerekiyor. Ancak kanun klasik Türk müziğinin sistemini öğrenmek için çok iyi bir çalgı.

Piyano gibi...

Evet, Türk müziğinin piyanosu. Reha ve Selma, ikisi de çok büyük nazariyata sahip. Onlarla meşkederek, bazen hiçbir şey çalmadan, hiçbir şey söylemeden, fakat müzik muhabbeti yaparak birçok şey öğrendim. Bu makam nedir? O kim? Şu ne sesi? Evet, çok doğru bir ortamdaydım. Türküleri eski plaklardan öğrenmiştim. Bu yüzden çok türkü biliyordum. Ancak o kadar iyi nota okuyamıyordum. Daha fazla kulaktan öğreniyordum.

1995'e dek hiç Türkiye'ye gelmedin mi?

84'te tamamiyle turist olarak ve bağlama almak için geldim. Bağlama aldım, Kanada'ya döndüm. Toronto'da bunu öğreneceğim dedim. 85'te ve 86'da da buradaydım. Uzun bir zaman, dokuz senelik bir aradan sonra turist olarak yine geldim. 1995 şubat, geliş o geliş. Ancak hemen türkülere girmedim. İlk önce biraz kanun, biraz klasik Türk müziğinin temelleri. Çok zor, öğrenmek için on sene bile yetmez...

Bir de içinde bir sürü bölümü olan bir müzik, gazel başka, peşrev başka... Makamlar, usuller...

Çok zengin, evet, çok eser var, eski ve güzel. Pek tanınmamış eserler var, bu beni çok şaşırtıyor. İstiklal caddesinde Megavizyon'dan beş tane Bach konçertosu veya bütün Mozart'ları alabilirim. Ama klasik Türk müziği bölümüne git, belki bir tane Dede Efendi bulabilirsin. Tanburi Cemil Bey, hem de bu asrın adamı, o bile çok zor bulunuyor. Bu durum bana anlaşılmaz geliyor, çünkü bu yüzyılın başında İstanbul'da bayağı büyük bir plak endüstrisi varmış,Türk Müziği yayınlayan.

Peki camianın insanlarıyla, mesela Sağbaş çiftiyle nasıl tanıştın?

Kanada'da, Amerika'da bu müzikle ilgilenenler için Reha Sağbaş tanınan bir isim. Çok güzel bir arkadaşım var, adı Beth. Boston'lu, keman çalıyor, o da uzun zamandır Türk müziğiyle ilgileniyor. Yunan müziğiyle de... Bu arkadaş İhsan Özgen'den ders almıştı. Bu sırada Reha ve Selma'yla tanışmış. Ben Türkiye'ye gelmek üzereyken Beth'e telefon açtım,"Valla" dedi "ben keman, yaylı tanbur öğrenmek için gittim, fakat çok güzel bir çiftle karşılaştım. Kanun ve ses..." Zaten kanun öğrenmek istiyordum ve ben bir şarkıcıyım. Bu yüzden Türkiye'ye geldiğimde aradım Reha'yı, "Ben Beth Colman'ın arkadaşıyım, sizden ders almak istiyorum" dedim. Evlerine gittim, Reha bana "tam bir parça biliyor musun" diye sordu. Bir halk müziği parçası okudum. Şaşırmış, bunu bana çok sonra söyledi. O günden sonra hem Reha hem Selma her türlü yardımı yaptılar. Bir ara para durumum çok kötüydü, o zamanlarda bana baktılar. "Çok uzaktan geliyorsun, sırf bu müziği öğrenmek için, sana yardım etmekten onur duyuyoruz" dediler.

Bu tavır bir Kanadalı olarak sana garip geldi mi?

Biraz geldi, ama anladım, burada sistem farklı. Bu usta-çırak durumu, Doğulu bir gelenek.

Türkiye'yi zenginleştiren bu: Karadeniz'de Laz, Gürcü, Pontus, Ege'de Rum, Türkmen, Rumeli'de Çingene, Pomak vs. Ama devlet sanki bu zenginliği kabul etmek istemiyor. "Biz Türküz ve Türk milletinin milli müziğini inşa ediyoruz" diyor.

Şimdi "Karşılama" adında bir albümün var. En başından beri böyle bir albüm yapmayı düşünüyor muydun?

Hayır, ilk geldiğimde bu müziği sadece daha derinden öğrenmek amacındaydım. Sonra da Kanada'ya dönmek ve bıraktığım yerden devam etmek. Çünkü orada biraz yeni müzikçilerle olmaya başlamıştım, deneysel müzik yapmaya başlamıştım, sonra tiyatro için canlı doğaçlama müzik yapıyordum.

Caz veya fusion gibi bir şey mi?

Tam öyle değil de, tiyatro, sinema müziği gibi daha serbest çalışmalar. Fakat şimdi görüyorum ki, Türk müziği çok geniş bir alan, öğrenimi bir ömür boyu sürebilir. Ben de burada sıkılana kadar kalmaya karar verdim. Henüz sıkılmadım. Ama inan, bazen Türkiye'de yaşamak çok zor geliyor. Buna rağmen şimdi Kanada'ya gidip de yıllarca Türkiye'den uzak olamam. Sanırım benim hayatım Kanada ile Türkiye arasında mekik dokuyarak geçecek. Ben aslında çok şanslı bir insanım, kendi seçimimle Türkiye'ye geldim ve istediğimi yapıyorum.

Müzikten para kazanabiliyor musun? Nasıl yaşıyorsun?

Hayır, buraya ilk önce burslu geldim. Daha sonra Kanada'da çalıştığım işten ayrıldım. Yedi yıl üniversite kütüphanesinde çalıştım. Bir gün kendime şöyle dedim: "Brenna, Türkiye'ye gitmelisin". İzinle geldiğim Türkiye'den iş yerime ayrıldığımı bildirdim. Ancak aldığım kıdem tazminatı bitince burada çok sıkıntılı günler yaşadım. Burada part-time çalışma olmuyor, olsa da pa-

rası az. Bunun üzerine dersanelerde İngilizce öğretmeye başladım ama çok mutsuzdum, müzikle ilgilenecek param ve zamanım yoktu. Tam bu sıra babamdan bir haber geldi, bir yıl önce ölen dedemin bana ufak bir miras bıraktığını söyledi. Bu para altı-yedi ay beni idare etti.

Bu kadar emek harcadığın bir şeyden para kazanamamak ne kötü...

Evet, düşünsene benim yaptığım müziği çalacak mekan yok burada. Türkiye'de Türk müziği çalınacak yer yok. Bu müzik barlarda icra edilemez. Çünkü Türk müziği enstrümanları amplifiye edilince çok kötü sonuçlar ortaya çıkıyor. Ayrıca Türkiye'de grup kurmak da çok zor. İnsanlar para kazanamayacaksa birlikte çalışmak istemiyorlar. Konser, para, albüm, yani bir hedef yoksa, insanlar Türkiye'de müzik yapmak istemiyorlar. Ne yazık! Halbuki hedefsiz çalışmalar, rahat çalışmalar çok öğretici olabiliyor. Türkiye'de ekonomi iyi olsa, belki insanlar biraz daha istekli olur. Ama sorun bence daha çok kültürel. Bir heyecan yokluğu, heves kaybı var. Bunun tekrar kazanılması gerekiyor.

Bu biraz buraların müzisyenlik geleneğinde de var sanki. İstanbul Müzik Şenliği'ndeki söyleşilerinde Makedon müzik topluluğu Koçani'nin en yaşlı üyesi Baba suzafoncu da müzikle ilişkisini şöyle anlatıyordu; "Ne yapalım başka iş bilmiyoruz, mecbur çalacağız, para kazanacağız". Dikkat edersen, "Ben bu müziğe aşığım, sazımı çalmadan yapamam" demiyor.

Evet, haklısın. Böyle bir şey var. İnsanlar pek kendileri için çalmıyor. Fakat benim grubum çok farklı. Selim Sesler, grubun lideri, dedeleri Selanik'ten gelmiş. Gerçekten tam bir müzisyen. Fasıl çalıyor, tiyatro müziği yaptı, davul-zurna geleneğinden geliyor. Ama yeniliklere de açık biri. İki yıl önceydi, Zen, Andon'da çalıyordu. Selim'lerin de Andon'un üst katındaki meyhanede programı varmış. Fasıl bitince Selim aşağıya indi ve Zen'le birlikte çaldı. Ben Selim'le orada tanıştım. Düşünebiliyor musun, kaç Türk müzisyeni, hangi alaturkacı bunu yapar? Fransız Ekova diye bir deneysel grup vardı, Türkiye'ye geldiler ve Selim onlarla da çaldı. Müthiş şeyler çıktı ortaya.

Türk müziği çalacak yer yok dedin: Büyük konser salonlarında, bir sürü kemanla, üç-dört tane udla yapılan icralar hakkında ne düşünüyorsun?

Çok fazla gereksiz. O müziğin güzelliğini, inceliğini alıp götürüyor. Mekan yok Türk müziği için artık İstanbul'da. Konser salonu müziği değil, bir oda içinde yapılması gereken bir şey daha çok, oda müziği... O müziği büyük konser salonuna koyduğunda mikrofonlarla, hava gidiyor, bütün lezzet gidiyor. Akustik olması şart. Münir Nurettin Selçuk, Nevzat Atlığ orkestraları biraz dinleyicinin heyecanını kestiler.

İcraları da soğuk sanki...

Soguk... Türk müziği için bir şef gerekmiyor, çünkü müzisyenlerin arasında anlayış var.

Batı sazlarından ne çalıyorsun?

Ben pek iyi bir şey çalamıyorum, biraz piyano öğrendim, daha doğrusu hapsichord (klavsen). Çünkü evde vardı, babamın "eseri". *(gülüyor)*

Biraz anlatsana...

Babam doktor, psikiyatrist ama müziği çok sever. Ben henüz küçükken çok kötü bir hastalık geçirmiş. Tedavisi evde yatmak, dinlenmek... Bu babama çok zor gelmiş. Can sıkıntısını yenmek için bir hapsichord yapmaya karar vermiş. 16.-17. yüzyıl müziğine de çok meraklı. Katalogtan alet-edavat istemiş, tuşlar, teller vs. Set gelince yapmaya başlamış. İlk enstrümanım bu klavsen olmuştu.

Türkiye'de özel derslerin yanısıra konservatuara da devam ettin. Biraz konservatuar izlenimlerinden bahseder misin?

World music'te çok bildik numaralar var. Batılılar için egzotik sayılabilecek geleneksel sazlarla romantik sololar yapıyorlar. Bir nevi jenerik müziği. Ama insanlar jenerik müziğini seviyorlar galiba.

Konservatuar çevresiyle piyasa çok farklı. Mesela hocalar makam konusunda çok titizler. Bir komanın yanlış basılması bile onları irite ediyor, çünkü teorik olarak doğrusunu biliyorlar. Ama piyasa müzisyenleri nasıl isterlerse öyle çalıyorlar. Burada anlam veremediğim bir durum daha var; devlet, gerek konservatuar, gerekse TRT, geleneksel müziği iki belirsiz bölüme ayırmış. Türk halk müziği ve Türk sanat müziği olarak. Ud, keman, klarinet gibi enstrümanlar kesinlikle halk müziğinde çalınamaz denmiş. Bu çok saçma. Kemansız bir Ege, klarinetsiz bir Rumeli düşünülemez. Türk halk müziği repertuarını oluşturan türküler o kadar farklı insani kaynaktan oluşuyor ki, zaten Türkiye'yi de zenginleştiren bu. Karadeniz'de Laz, Gürcü, Pontus, Ege'de Rum, Türkmen, Rumeli'de Çingene, Pomak vs. Ama devlet sanki bu zenginliği kabul etmek istemiyor. "Biz Türküz ve Türk milletinin milli müziğini inşa ediyoruz" diyor. Halbuki milli müzik inşa edilmez, o zaten halkın içinde varsa vardır ki, Türkiye bu konuda çok zengin. Ama devletin yaklaşımı çok yanlış.

Albümünün Balkan tarzındaki repertuarını nasıl oluşturdun?

Kanada'da yoğun olarak Makedon müziğiyle ilgilenmiştim. Toronto'da çok güzel Makedon müzik toplulukları var. Onlardan aldığım eski kayıtlarla ve onları izleyerek bu işe başladım. Ben iyi bir koleksiyoncuyum. Üsküp'te pazardan çok güzel şeyler çıkabiliyor. Repertuar böyle oluştu. Bir de altı kişilik grup oluşturduk. İki Makedon, bir Yunanlı ve üç anglo-sakson.

Üsküp nasıl bir yer?

Üsküp'ü çok özledim. Gidip birkaç ay kalmak istiyorum. Ne yazık ki Arnavutça veya Makedonca bilmiyorum, sadece bazı sözcükleri anlayabiliyorum.

İskoç kökenli bir Kanada vatandaşı olarak Türk müziği çalıp Balkan müziği dinlemek nasıl bir şey?

Çok aydınlatıcı. Birçok yeni ses ve tavır keşfediyorsun. Türk müziğiyle ciddi bir şekilde ilgilenmeye başladığımdan beri Balkan müziğine farklı bir yerden bakıyorum. Yalnız Türkiye'de komşu ülkelerin müziklerini bulmak adeta olanaksız. Mesela İran müziği, çok büyük bir gelenek ve Türk musikisi tarihi açısından da çok önemli.

"Karşılama"nın ardından başka albümler de gelecek mi?

Daha farklı sazların da olduğu, bir parçanın farklı Balkan dillerindeki versiyonlarının bulunduğu bir albüm yapmak istiyorum. Öyle güzel türküler var; hem Bulgarca, hem Makedonca, hem de Arnavutça söylenmiş... Balkan tarzı bir zurna, gayda, bağlama ile. Sonra Ege de bana çok ilgi çekici geliyor. Zaten Balkanlara çok yakın ve çok göçmen var.

Burdan oraya göçenler bir şekilde kendi kültürlerini devam ettirdiler. Mesela Batı Anadolu Rumları rembetikoyu çıkardı, zenginleştirdi. Ama oradan buraya gelenler eridi gibi...

Bence buradan oraya gidenler hep fatih olarak kaldılar. İnsanların hatıralarına saygısızlık etmek istemiyorum ama Helenler Anadolu'da binlerce yıldır yaşıyorlardı. Balkanlardaki Türkler ve Müslümanlar ise hep içlerinde o fetih ruhunu taşıdılar. Hâlâ da öyledir. Git Üsküp'e, Bosna'ya, Kırcaali'ye, Kosova'ya "Türkiye anavatanımız" derler. Ama Anadolu Rumları öyle değil. Anadolu onların anavatanıydı. Yunanistan'a da pek kolay alışamadılar.

Niçin kendi kökeninin müziği değil de Balkanlar?

Bugün için genetik olarak geldiğim kök bana çok elzem görünmüyor. Çünkü modern zamanda atalarımızdan o kadar uzaktayız ki artık. Ben bir İskoç ailesinden geliyorum. Geleneksel İskoç müziğiyle ilgilenseydim, kendi ülkem olan Kanada'dan yine başka bir ülkeye, İskoçya'ya gitmem gerekecekti. Başka bir kültürü öğrenmek zorunda kalacaktım.

Geleneksel bir alanla ilgilenmek biraz da tehlikeli bir şey değil mi? Bu türküleri araştırırken, söylerken senin "durduğun" yer neresi? Bu türkülerle kendini ifade edebiliyor musun?

Bazı parçaların nağmeleri çok hoşuma gidiyor, sonra sözlerini öğrenince bana çok ters geliyorsa o parça üzerinde hiç durmuyorum. Türkünün içindeki hissi kendi hayatımda ya da özlemlerimde bulamıyorsam, o türküyü okumuyorum.

World music hakkında ne düşünüyorsun? Bu tabiri seviyor musun?

Hayır, sevmiyorum. İlginç bir fenomen ve çok fazla çorba yapılıyor. Büyük plak şirketleri geniş bütçeler ayırıyorlar bu iş için. Ama nadiren güzel şeyler çıkıyor. O güzel şeyden biri etkilenip belki otantik olana yönelebilir. Bu world music ile yakalanabilecek bir imkan, fakat bir o kadar da tehlikeli bir şey, gelenekleri yıpratma anlamında. Bence world music bir prodüksiyon olarak değerlendirilmeli, adeta prodüktörün yazdığı bir roman gibi. World music'te çok bildik numaralar var. Dünyanın her yerinde kolayca anlaşılabilir 2 ve 4 zamanlı ritmleri kullanıyorlar, nakarat-dörtlük-nakarat formülasyonuna uyuyorlar ve Batılılar için egzotik sayılabilecek geleneksel sazlarla romantik sololar yapıyorlar. Bir nevi jenerik müziği. Ama insanlar jenerik müziğini seviyorlar galiba. Ben hiçbir zaman World music yapmak istemedim, gerçeği varken taklidini niye yapayım?

Söyleşi: **Salih Nazım Peker**

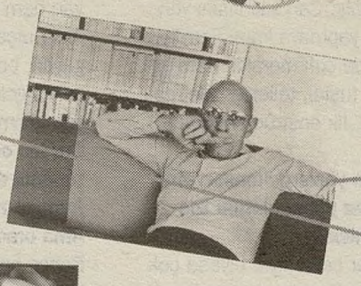

ROLL KÜTÜPHANE

Ahmet Güngören Kimlik Bulmacası (Patika)
Ahmet Hamdi Tanpınar Huzur (Dergah)
Alexander Dumas fils Kamelyalı Kadın (Kaf)
Cem Akaş İse (YKY)
Edward Said Şarkiyatçılık (Metis)
Gilles Veinstein Selanik 1850-1918 (İletişim)
Hanif Kureishi Kara Plak (Can)
Henry Miller Hatırlamayı Hatırlamak (Nisan)
Ibrahim Altun Romantik Salgın (Telos)
Jon Scieszka Mutfak Masası Şövalyeleri (Günışığı)
Julian Barnes 10 1/2 Bölümde Dünya Tarihi (Ayrıntı)
Michel Foucault Kendini Bilmek (Om)
Nilüfer Güngörmüş Büyük A (Patika)
Oğuz Demiralp Kutup Noktası (YKY)
Oruç Aruoba İle (Metis)
Oscar Wilde Lord Arthur Savile'in Suçu (Dost Kitabevi Yayınları)
Paul Auster Cebi Delik (Can)
Sadık Hidayet Vejeteryenliğin Yararları (YKY)
Susan Sontag Ben Vesaire (Can)
Walter Benjamin Tek Yön (YKY)

Brel'in raflarından

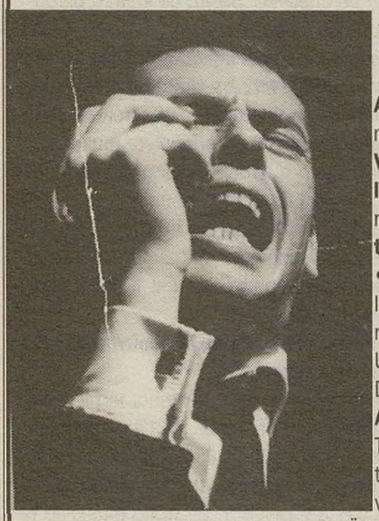

Jacques Brel öldükten sonra evinde ele geçen kitapların listesi...

Aragon - Kutsal Hafta (I, II); Bitmemiş Roman • **D'Astier de la Vigerie** - Stalin Üzerine • **Nicolas Berdiaev** - Komünizmin Kaynakları ve Anlamı • **André Breton** - Sürrealizmin Manifestosu • **Albert Camus** - Veba; Caligula • **Blaise Cendrars** - Dünyanın Kalbinde • **Céline** - Gecenin Ucuna Yolculuk • **Cervantes** - Don Kişot • **Colette** - İkinci • **Alphonse Daudet** - Tarasconlu Tartarin; Değirmenimden Mektuplar • **Charles Dickens** - David Copperfield • **Diderot** - Dindar • **Sigmund Freud** - Psikanaliz Üzerine Denemeler; Cinsellik Üzerine Üç Deneme • **La Fontaine** - Masallar • **Roman Gary** - Cennetin Kökleri • **De Gaulle** - Anılar • **Sacha Guitry** - Bir Üçkağıtçının Anıları • **Hegel** - Hukuk Felsefesinin İlkeleri • **Ernest Hemingway** - Ya Hep Ya Hiç • **Herman Hesse** - Bozkırkurdu • **Aldous Huxley** - Yeni Dünya • **Alfred Jarry** - Kral Ubu • **Sören Kierkegaard** - Umutsuzluğun Elkitabı • **Claude Lévi-Strauss** - Hüzünlü Dönenceler • **Henri Lefebvre** - Dil ve Toplum • **Leprince-Ringuet** - Atomlar ve İnsanlar • **Malcolm Lowry** - Yanardağın Altında • **Thomas Mann** - Venedik'te Ölüm • **André Malraux** - Umut • **Henry Miller** - Nexus • **Montaigne** - Denemeler • **Montesquieu** - İran Mektupları • **Nietzsche** - Böyle Buyurdu Zerdüşt • **Edgar Allen Poe** - Bütün Hikayeler • **Puşkin** - Bütün Eserleri • **Bertrand Russell** - Bilim ve Din • **Jean-Paul Sartre** - Kirli Eller • **Spinoza** - Etik • **Stendhal** - Kırmızı ve Siyah • **Stevenson** - Define Adası • **Soljenitsin** - Gulag Takımadaları • **Tolstoy** - Bütün Eserleri • **Boris Vian** - Yürek Söken • Çağdaş Fransız Şiirinin Altın Kitabı (3 cilt) • Kolay İngilizce • En Güzel Yirmi Fransız Hikayesi • Bahçecilik Ansiklopedisi • Herkes İçin Elektrik • Astronomi • Yatçılık • Balıklar • Deniz Kuşları • Kuşların Davranışları • Hayvanların Göçleri • Havacılığın Gizleri • Latin Amerika • Tıp Sözlüğü • Uzak Batı Tarihi

Bir kitap okudum

Bir kitap okudum, hayatım değişti... Önce The Auteurs'dan Luke Haines, sonra da Bob Geldof anlatıyor...

Luke Haines (The Auteurs) – Küfürlü Konuşma ve İnsanları Etkileme Sanatı / Lenny Bruce

Bu kitabı 16 yaşındayken okumuştum. Yani ne anlattığını tam olarak anlatmak için çok gençtim. Ama kesinlikle beni etkilemişti. İnsanın kendisine saygı duymasını öğreten en iyi kitaplardan birisi bence. Beat Kuşağı döneminde Lenny Bruce'un nasıl bir efsanevi profil çizdiğini anlamak için de birebir. Bruce'un sahne şovlarında anlattıklarının ardında yatan gerçekleri o kitapla anlamıştım. Onun esprileri beni hiç güldürmezdi, ama zaten kendisi de "ben komedyen değilim" derdi. Zaten öyle olsaydı, FBI tarafından öldürüldüğüne dair söylentiler de çıkmazdı.

Bob Geldof - Değişim / Franz Kafka

11 yaşımdan beri sürekli kitap okuyorum. Bu dönem boyunca tüm yaşamımı sarsan çok sayıda kitap geldi geçti elimden. Çok küçükken Bertrand Russell okumuştum mesela. Ama onun düşünceleri beni çok fazla etkilemedi. Richard Neville'in "Oyun Gücü" çok kötü bir dille yazılmıştı, ama anlatılanların doğruluğuna inanmıştım. Sonra hemen herkesin okuduğu kitaplar geldi: Fitzgerald'ın "Muhteşem Gatsby"si, Salinger'ın "Gönülçelen"i, Orwell'in "Hayvan Çiftliği" falan. 11 yaşındayken bir gün çok hastalanıp yataklara düşmüştüm. Yatakta kaldığım günler boyunca Charles Dickens okudum. O kitabın hemen her yerini hâlâ hatırlarım. Yaşım biraz daha büyüyünce yoğun olarak blues dinlemeye başlamıştım. Camus, Kafka ve Sartre blues'la birlikte çok iyi gidiyordu. Özellikle Kafka'nın "Değişim"i beni çok etkilemişti. O kitabı okumak, sanki "zihinh açıcı" bir uyuşturucu alıp bir trip yapmak gibi bir şeydi. Düşünebiliyor musunuz, 15 yaşında bir gençsiniz ve yatağınızda çivilenmiş halde oturup ters dönmüş bir hamamböceği olduğunuzu hayal ediyorsunuz.

Tam 91 yıl önce, temmuzun 22'sinden eylülün ikinci haftasına kadar, Osmanlı İmparatorluğu'nun kaderi Selanik'te belirlenmişti. 22 Temmuz'u 23'üne bağlayan gece, İttihat Terakki'nin Selanik Komitesi, telgraf bürosunu ele geçirdi ve bütün komitelere en kısa sürede anayasa ilanı emri verdi. 24 Temmuz 1908'de, Abdülhamit'in 33 yıl önce rafa kaldırdığı "Meşrutiyet Anayasası"nın yeniden yürürlüğe konduğu Selanik'te ilan edildi, İstanbul'a bildirildi. Yıldız Sarayı kararı onaylamak zorunda kaldı. Abdülhamit'in günleri sayılıydı artık. Nitekim, ertesi yılın baharında, Selanik'ten yola çıkan "Harekat Ordusu", sultanı tahttan indirecek ve "paşaların iktidarı" başlayacaktı. Ama, şehir, 24 Temmuz'dan eylülün ikinci haftasına kadar, Şahı deviren İran'ın coşkusu yaşamıştı. İran'daki mollalar misali, paşalar, meşrutiyet mücadelesinin diğer unsurlarını sindirip iktidarı ellerine alacaklar, üç küçük Napolyon olarak emperyal savaşlara girip çıkacaklardı. 24 Temmuz'da başlayıp 1908 ağustosu boyunca süren "Selanik devrimi"ni Gilles Veinstein'ın "Selanik 1850-1918" (İletişim Yayınları) kitabından naklediyoruz. Tam 91 yıl önce bugünlerde, Selanik'te...

Orkestra Marseyez'i çalıyordu

Jandarma komutanı Sarru muazzam kalabalığın Konak Meydanı'na doğru yönelişini gördü ve bu yazgısal günün ilk perdesine tanık oldu.

"Farklı sivil ve dini otoriteler Konak'ın basamaklarında göründüğünde, saat sabahın onuydu. Anın gerginliğine rağmen, artık bundan böyle kesinleşen bir başarının umudunun sağlar göründüğü mutluluk ve neşe, yüzlerinden okunuyordu. Rum ve Bulgar papazlar ve müftü balkonda birbirlerine ellerini uzattılar, sonra dostça el sıkışarak dindaşlarını aynı şekilde davranmaya çağırdılar. O ana kadar sessiz kalan kalabalık hafifçe titredi. Bütün hançerelerden bir neşe çığlığı koptu ve bir gün öncesine kadar birbirine düşman olan Müslümanların, Rumların ve Bulgarların kol kola sokaklara aktıkları görüldü. Bu tanımlanması imkansız bir coşku yarattı. Irklar ve dinler arasındaki uzlaşma, üzerinde Türkçe 'yaşasın Meşrutiyet' ve dört köşesinde 'Hürriyet, Eşitlik, Kardeşlik, Adalet' yazan dev bir kırmızı bayrağın çevresinde gerçekleşmişti. Üç kez borazan sesi yankılandı: Bir hoca basamaklarda duran görevlilerin arasından ayrıldı ve bu bayrağın çevresini saran kalabalığın ortasındaki bu hürriyet bayrağının önünde yer almaya geldi. Enerjik bir hareketle elini kaldırdı ve emredici, kararlı bir ses tonuyla, valiye Meşrutiyet'in üzerine yemin etmesini buyurdu. Elini Meşrutiyet'in bayrağına doğru uzatan vali, okkalı bir sessizliğin ortasında, istenen yemini etti."

İkinci perde: Konak Meydanı'ndaki büyük gösteri sona erer ermez, Sultanı Meşrutiyet'in ilanını resmen tanımaya zorlayan, tehdit dolu telgraflar Saray'a yollandı; öğleden sonranın ilerleyen saatlerinde, dar Olimpos Meydanı'na onbin gösterici yığıldı! Meydana giden sokaklar tıklım tıklım doluydu. Beyaz Kule'nin dibindeki büyük kahvenin terasında, orkestra döne döne, bıkmadan usanmadan, Marseyez'i çalıyordu. Fakat bir soru bütün zihinleri kurcalıyordu. Abdülhamit ne zaman yelkenleri suya indirecekti? Rumeli umumi müfettişi, 22 Temmuz'dan itibaren, karışıklıklara bir son vermenin tek yolunun, isyancıların taleplerine boyun eğmek olduğunu Saray'a bildirmişti. Dört gözle beklenen haber sonunda çıkageldi. Tarih 24 Temmuz, sabah saatin ikisidir. Onbir bakanın imzasını taşıyan irade bütün sivil ve askeri yöneticilere sultanın, Rumeli'nin üç vilayetinden gelen 77 telgrafı okuttuktan sonra, tebaasının taleplerine uygun bir yanıt vermeyi kararlaştırdığını duyurur. O zamana kadar görülmemiş yoğunlukta bir kalabalık olayı izler. Sultanın iradesinin okunuşu sırasında umumi müfettiş üç kez "padişahım çok yaşa!" diye bağırdı. Her üç defasında da bu çığlık buz gibi bir sessizliğe çarptı. Eski rejimin artık ayakta olmadığı kesindi. Meydana gelen, kesinlikle bir devrimdi. Bir yanda Marseyez kentte yankılanırken, 101 pare top atışı, ender rastlanan yoğunluktaki birkaç günün başlangıcını duyurur. 24 Cuma, 25 Cumartesi, 26 Pazar... Günler ilerledikçe, bayram hiç bitmeyecekmiş duygusu yaratıyordu. İlk günün en başdöndürücü anlarından biri, Manastır ayaklanmasının kahramanı kolağası Enver Bey'in akşam treni ile Selânik'e varışı oldu. Aslında, az konuşan ve soğuk ifadeli bu subay, Selâniklileri biraz hayal kırıklığına uğrattı. Buna rağmen, en muzaffer sıfatlarla överek, ona bir Sezar'a uygun bir karşılama layık gördüler.

Ön plana çıkanlar, salt ayaklanmanın önderleri değildi. Meşrutiyet'in ilanı haberi duyulur duyulmaz, komitacılar, andartlar ve öteki haydutlar boyun eğdiklerini yeni rejime bildirmek üzere inlerini apar topar terkettiler. Çetelerin başları bando müziği eşliğinde kabul edildiler, çiçeklerle kaplı bir halde omuzlarda taşındılar, tam da bu sırada subaylar ve önde gelen kişiler kalabalığın ortasında onlara yol açıyorlardı. Yunanlı kapitan Apostol ve Georges işte ordaydılar, korkunç Goudas işte ordaydı, kaba, yabanıl ve ürkütücü görünümlü Sandanski, işte kurnaz Panitza ordaydı. Daha düne kadar, ölüm cezasına çarptırılmış, yasadışı ilan edilmiş bu kişiler, arkalarında adamları olduğu halde Konak'a gittiler ve bağlılık anlamında silahlarını buraya bıraktılar. Söylevler, kucaklaşmalar, çılgınca alkışlar. Yüzleri açık sokağa çıkan kadınlardan oluşan bir yürüyüş kolu... Hıristiyanlar, Yahudiler!.. Ama özgürlük bayrağını taşıyan kadın göstericilerin arasında, giyimlerinden tanınabilen Müslüman kadınlar da bulunuyordu. Fakat en dikkati çeken geçit töreni, galiba, saatler boyunca Selânik'in ana caddelerinde, genç bir bakire biçiminde kişileştirilmiş Meşrutiyet'e eşlik eden geçit töreniydi. Uzun beyaz giysileri, kolsuz kadife ceketi, özenle taranmış beline kadar inen saçları ile, Meşrutiyet, o kadar güzeldi ki! İnsan bunun, Katolik kilisesindeki tablolardan birinden çıkan Meryem Ana olduğunu sanabilirdi! Çevresi yüzlerce kağıt fenerle çevrili bir halde, arabanın üzerinde ayakta dururken öyle kibirli bir görünümü vardı ki... Sokaktaki adamlar, penceredeki kadınlar, bütün kent durup onun geçişini seyretti. İlk coşku anları henüz yatışmıştı ki, şenlik, temmuzun son günlerinde daha da güçlü bir biçimde yeniden başladı. İleri gelenler, ziyaretçileri karşılamak için bir limana, bir istasyona koşuyorlardı. Ziyaretçiler Yunanistan'dan, Sırbistan'dan, Bulgaristan'dan, Osmanlı İmparatorluğu'nun öteki kentlerinden geliyorlardı: Macaristan'dan, Avusturya'dan, Fransa'dan gelenler bile vardı. Geçit alayları geçit alaylarını, söylevler söylevleri izledi. Halkın heyecanı öyle bir noktaya gelmişti ki, İttihat ve Terakki Komitesi bir süre sonra kente yeni bir ad vermenin, örneğin Kabe-i Hürriyet demenin, vaktinin gelip gelmediğini kendisine soracaktır.

Gününü gün edenler iyi bilir; şenliği izleyen günler çoğunlukla güçtür. Selânik'te bandolar henüz susmamıştı ki, bulutlar devrimin göklerini karartmaya başladılar. Selânik proletaryasının en mücadeleci unsurları, zamanın eylem için uygun olduğunu değerlendirdiler ve greve gittiler ve böylece önde gelenlerin birbirine benzeyen söylevlerine karşı, kamçı gibi şaklayan bir yalanlama getirdiler. Aynı sıralarda, İmparatorluğun halkları arasındaki eski kinler yeni baştan su yüzüne çıkmaya başladı. İzmir'de, 7 Ağustos'ta, görkemli bir ziyafet sırasında, bir Osmanlı görevlisi, Naili Bey, ırklarla dinlerin kardeşliği üzerine kuşku uyandıracak birkaç cümle etmiş olduğu için, kalabalığın saldırılarından kılpayı ile kurtuldu. Bununla birlikte, sözlerinde bir gerçek payı olduğunu nasıl teslim etmeyiz! Bulgarlar, Osmanlı hükümetinden tavizler koparta-bilmek için geçici iktidar boşluğundan yararlanmaya çalışmıyorlar mı? Yunanlılar Girit'in özerkliği konusunu yeniden sorun haline getirmediler mi? Sırplar Makedonya ile ilgili taleplerini yeniden ele almak için acele etmiyorlar mı? Avusturya tarafından desteklenen Arnavutlar, bağımsızlıklarını talep etmiyorlar mı? Ve devrim, özellikle Türklerin yararına gerçekleşmedi mi? Bununla birlikte, her şenliğin bir sonunun olduğunun bilincine varması için, Selânik'e daha bir süre tanımak gerekecektir. Ancak eylülün ikinci haftasındadır ki, bu gri gerçek sonunda kentin sakinlerinin beynine nakşolacaktır.

Edward Said

52 yıldır sürgünde. Filistinli. Kimilerine göre yüzyılın, dolayısıyla da bin yılın, son hümanisti. Karşılaştırmalı edebiyat profesörü. İncelemeleri Jane Austen'den Flaubert'e, Gurgi Zaydan'a uzanıyor. Ama, onu ünlendiren çalışmaları Ortadoğu, kültür ve emperyalizm üzerine. Şimdiden klasikler arasına giren "Şarkiyatçılık", 1978'de ilk kez yayınlandığında, yerleşik düşünce kalıplarını temelinden sarsmıştı. Edward Said, aynı zamanda piyanist; kitaplarının müziğini "sürgün, hakikat ve yitim" diye tanımlıyor. Kısa bir süre önce "Kültür ve Emperyalizm"in yanı sıra en tanınmış eseri "Şarkiyatçılık"ın Türkçeye kazandırılması vesilesiyle Les Inrockuptibles dergisiyle yaptığı mülakatı naklediyoruz.

Dedalus'un kullandığı kelimeler

Edward Said: Kudüs'te doğdum, 1947 aralığında ailemle oradan ayrıldım ve ancak 92'nin haziran ayında iki oğlum ve eşimle beraber döndüm. Batı Kudüs'teki doğduğum evi yeniden görmek istiyordum. Evi buldum, bütün hatıralarım canlandı, unutulmaz bir şeydi *(heyecanlanıyor, sesi titriyor)*: hiçbir değişiklik yoktu, aynı bahçe, aynı ağaçlar. Vaktiyle tamamen Arap mahallesi olan burada bir Yahudi aileyle karşılaşmaya hazırlamıştım kendimi, ama biliyor musunuz ne olmuş? International Christian Embassy adında, Mesih'in yeryüzüne geri geleceğine inanan dinci bir örgüt eve yerleşmiş. Bu ikinci Vahiy'in gerçekleşebilmesi için, dünyadaki bütün Yahudilerin Filistin'de bir araya gelmesi gerekiyormuş –bu anlamda, tamamen siyonist bir tarikat. Aynı zamanda, kesinlikle Yahudi düşmanı bir anlayış da, çünkü bütün Yahudiler orada bir araya geldiğinde, yeni Mesih, tıpkı Deccal gibi onları yok edecektir!

Çocukluğunuz nasıl bir çevrede geçti?

Biraz farklı bir aileydik. Babam çok ketum bir adamdı, hayatı hakkında pek fazla bir şey bilmiyorum: Osmanlı ordusunda askere gitmemek için 1911'de Filistin'i terk etmiş; babası Bulgar harbine katılmasını istemiyormuş. ABD'ye gitmiş ve orada dokuz yıl kalmış. Dolayısıyla, Amerikan ordusunda asker olmuş. Fransız cephesinde, Verdun'da Birinci Dünya Savaşı'na katılmış. Savaşta bombardımanda gazdan zehirlenmiş ve Menton'da uzun süre tedavi görmüş. 1918'de ABD'ye girmiş ve Amerikan vatandaşlığına hak kazanmış. 20'de Filistin'e dönmüş ve bir büro malzemeleri şirketiyle önemli bir yayınevi kurmuş. Ticari konularda tam bir dehaydı. Benimle ilişkisi gerilimliydi, aramızda büyük bir mesafe vardı, bana karşı katıydı. Piyano ve şan konusundaki mütevazı yeteneklerimi annemden almışımdır. Annemle beraber İngilizce ve Arapça kitaplar okurduk. Bir sene, Kahire'de bir "Hamlet" temsili vardı: Haftalarca, annemle Shakespeare okuyarak bu gösteriye hazırlandım. Ne kadar Freudyen bir sahne! Onunla beraber yaptığımız en son şeylerden biri Nasıra'da bir "Antoine ve Kleopatra" temsili seyretmek olmuştu; Shakespeare'in bizim için çok önemli bir yeri vardı.

Mısır'da nasıl bir eğitim aldınız?

Kudüs'te de, Kahire'de de, daha sonra ABD'de de hep kolonyal okullara gittim. Kudüs'te babamın ve dedemin de gittiği okul olan Saint-George ile Kahire'deki Victoria koleji, İngiliz Kilisesinin misyoner okullarıydı. Her ne kadar yönetici sınıfın kurumlarına, muhafazakar büyük kolejlere karşı olsam da, buralarda iyi, sağlam bir eğitim aldığımı da söylemeliyim. Ama, İngilizlerle aramızda bir çatışma atmosferi vardı, bugün bile hâlâ İngilizlerin bulunduğu ortamlarda kendimi rahatsız, huzursuz hissederim -İngilizce öğretmeni olmama rağmen. Benim gözümde, Fransa İngiltere'nin rakibi, karşıtı gibiydi ve Fransız kültürü çok egzotik, baştan çıkarıcı geliyordu. Fransızcayı okulda ve bir de tabii arkadaşlarımdan öğrendim. Çevremde, herkes birkaç dil biliyordu, içinde beslendiğim atmosfer çok karışıktı: her çeşit Arap, Yahudiler, İtalyanlar, Yunanlılar, Ermeniler... Çeşitli milliyetlerden ve çeşitli dinlerden insanlarla haşır neşir olmak benim için çok sıradan bir durumdu. Bugün özlemle aradığım, yitirdiğimize en çok üzüldüğüm şeylerden biri bu. 56'dan ve Süveyş saldırısından sonra, tektipleşme, arındırma dönemi geldi. Herkes, bütün cemaatler, Yunanlılar, diğerleri, herkes homojenlik istiyordu. Bugün hâlâ, Mısır'daki yüzkırk bin kişi için hayat ne kadar zor, orada mülteci olarak yaşıyorlar; aile reisleri her ay ülkede kalabilme sürelerini yenilemek zorunda. Lübnan'da da öyle, ne kimlikleri ne milliyetleri var.

ABD'deki okul yıllarınız nasıl geçti?

15 yaşındayken, tek başıma gittim Amerika'ya. 51 senesiydi, annemle babam New-England'da, çok katı, insanı inzivaya çeken bir yatılı okula gönderdi. Tıp tahsil etmeye başladım. Sonra, müziğe, felsefeye ve edebiyata çok daha meraklı olduğumu keşfettim. Babamın tek erkek çocuğuydum, bu nedenle, ABD'de okulu bitirince, bir yıllığına Kahire'ye dönüp onunla beraber çalıştım ve aynı zamanda, Leschetizky'nin öğrencisi olmuş Polonyalı bir Yahudi olan Ignace Tiergerman'dan piyano dersleri aldım. O sıralarda, ticaretin, iş hayatının bana göre olmadığını anladım ve karşılaştırmalı edebiyat doktorası yapmak üzere ABD'ye döndüm. Politika benim için ağırlık taşımıyordu: 50'li yıllardı, tam MacCarthycilik dönemi, çok gençtim. Bütün gayretimle, gücümle okuyordum, kendimi tamamen okumaya vakfetmiştim.

Tarihlerin çeşitliliği, sürgün ve yitim, benim eserimin müziği bu. Emperyalizm tecrübesinde, hep eninde sonunda bir halkın bir başka halkı yersiz yurtsuz bırakmasına geliyorum. Bu tecrübeyi çok temel buluyorum: Bundan böyle aynı tecrübeleri yinelemeden nasıl hareket edebiliriz?

Siyasi bilinçlenmeniz nasıl oldu?

67 yılındaki savaşa denk gelir. Amerika'da Vietnam Savaşı'na karşı direnişte yer alıyordum. O sırada, bazı olaylar beni çok sarsmış ve şaşırtmıştı: Vietnam savaşına ve Siyahlara yönelik ırk ayrımcılığına karşı en radikal organ olan Remparts dergisinin o dönemdeki yayın yönetmeni Waltzer ve daha sonra The New Republic'in yayın yönetmeni olan onun çömezi Peretz *(bugün Amerikan sol entelijansiyasının iki önemli şahsiyeti)* Ortadoğu sorunu hakkında önemli bir makale yazmışlardı: "The Middle East is not Vietnam" (Ortadoğu Vietnam değildir). İki çatışmanın birbirinden çok farklı olduğunun üzerinde duruyor ve Ortadoğu konusunda bir yargı belirtmeden es geçiyorlardı, onlara göre konunun aciliyeti yoktu. Böyle bir şey benim açımdan kabul edilemez bir şeydi. Politikaya işte o zamanlar, 68'de Ürdün'e dönmemle başladım. 50'li yıllarda Filistinliler Arap partilerine angajeydiler –Baas, Nasırcılar– ve halkın varkalma sorunu gibi meselelere gömülmüşlerdi. Ama 67'den sonra, toprakların yeniden işgaliyle birlikte, hareket yeniden alevlendi, benim de içinde yeraldığım Filistin hareketinin yeniden canlanışına tanık olduk.

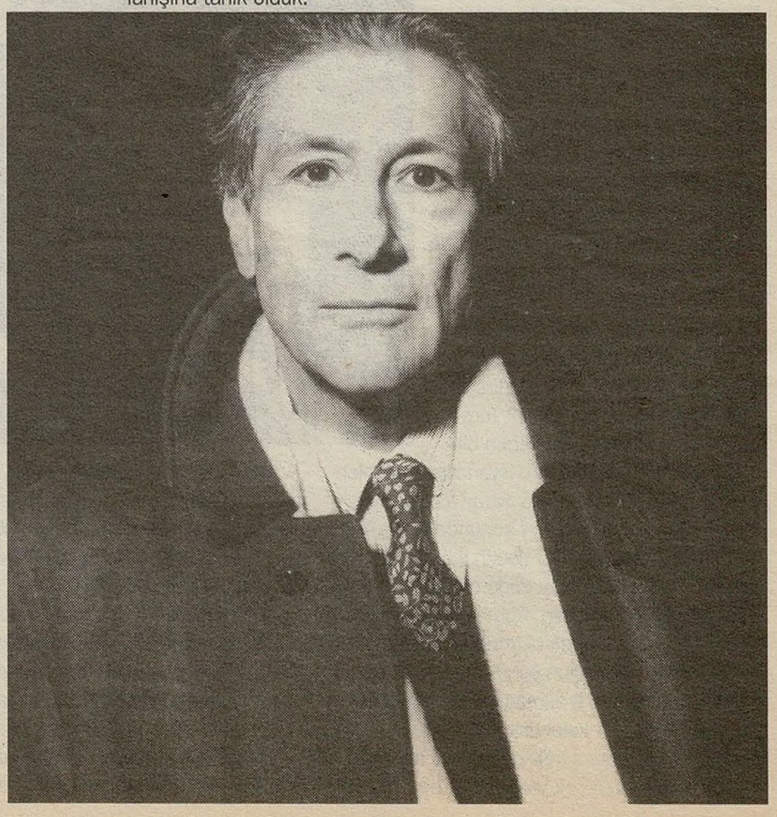

Beyrut'ta sizin için çok önemli bir şahsiyetle, Ebu Ömer olarak bilinen Hanna Mikhail'le karşılaşıyorsunuz...

Üniversiteden beri çok yakın bir dostumdu. Sonra birden, 68'de, bana telefon etti ve Fetih hareketine katılmak üzere Ürdün'e gittiğini söyledi. Yabancı gazetecilerle temasları sürdürmekle görevli enformasyon sorumlusu olmuştu. 70 yılında Ürdün'e gittiğimde onunla tekrar görüştüm. Hayatta onun gibi birisini bulmak çok zordur, solcudur, görüşleri, düşünceleri çok berraktır, geniş bir seferberlikten yanadır, devrimin mafyalaşmaya sapmasına karşı sıkı bir mücadele vermiştir... 76'da Beyrut'ta gayet şüpheli bir şekilde ölünceye kadar fikirlerini yaymak için mücadele etti. İçsavaş esnasında, İsraillilerin ve Falanjistlerin kontrolü altındaki sularda, Beyrut'tan Trablus'a gemiyle gitmeye kalkması tam bir çılgınlıktı. Dul eşi, Suriyelilerin onu hapse attığını ve orada öldüğünü düşünüyor. FKÖ'nün yönetimi için sorun olmaya başlamıştı sanıyorum.

Bir makalenizde, 1985 yılında Columbia'daki çalışma odanıza yapılan saldırıdan söz ediyorsunuz...

Geceleyin bir takım adamlar çalışma odama girip kitaplarımı ve kağıtlarımı ateşe vermişler ve ortadan kaybolmuşlar. Failler ele geçirilip mahkemeye falan çıkarılmadı ama, polis ve gizli servisler saldırının Jewish Defense League üyeleri tarafından gerçekleştirildiğinden emin olduklarını bana bildirdiler: Kısa bir süre sonra, polis bu beylerden ikisini evimin bodrum katında yakaladı. Bir süre polis bana göz kulak oldu, ama her zaman koruma görevlisini reddettim. 90'da aynı kişiler tarafından yine tehdit edildim.

İlk önemli kitabınız "Şarkiyatçılık"da (Orientalism) Batı kültürünün temel özelliğinin onu Avrupa'da ve Avrupa dışında hegemonya sahibi kılan şey olduğunu ileri sürüyorsunuz: Bütün halklara ve bütün kültürlere üstün olan bir Avrupalı topluluk fikri. Şarkiyatçılık olarak adlandırdığınız da bu mu?

Batı (Occident, Garp) kültürüne dair ve bu kültürün ürünü olan okumalarımda neredeyse sabit, hep aynı şeyle karşılaşıyorum: Batı ile Doğu'yu (Orient, Şark) ayıran muhayyel bir hat. Başka hatlar da var tabii, Kuzey ile Güney arasında ya da pek çok kültürler ve medeniyetler arasında. Bu hatlar 19. yüzyıldan itibaren daha belirginleştiler: O zaman, bu bir obsesyon halini, takıntı halini aldı. Daha sonra, modern şarkiyatçılığın fetih fikrine dayandığını farkettim. Bu sadece öteki tarafta insanların, farklı insanların olduğu anlamına gelmiyor, ama iki ateş almış kimlik arasında bir mücadele olduğu anlamına geliyor: Batı'nın kimliği ve ötekiler; bu da belki milliyetçiliğe götürüyor. Sonuçta, bu ayrım üzerine kurulu bir bilim var. Bu bilim teşekkül etmiş, çeşitli alanlarda etkileri var: müzik, resim, antropoloji, dilbilim vs. Hep Şark adı verilen aynı öz, aynı cevher ortaya çıkıyor. Ondan yola çıkarak teşekküller oluşuyor, ama hep aynı fikrin kontrolu altında. Kısa bir süre önce, büyük öfke uyandıran bir denemede, siyasetbilimci Samuel Huntington şu "medeniyetlerin çarpışması" fikrini ortaya attı. İslamiyet ve Konfüçyusçuluğun ittifakına karşı, tehdit altındaki Batı kimliğini savunmak istiyormuş! Böyle bir şeyi kim görmüş allah aşkına! Bu bir hayal, şarkiyatçılığın bir teşekkülü. "Şarkiyatçılık" kitabımı hem bu fikrin gücünü göstermek hem de onunla mücadele etmek amacıyla yazdım: sürekli, istikrarlı, dayanıklı, kalımlı bir kimlik fikrini bozmak için.

Her zaman bilgi ile iktidar arasındaki bağın üzerinde duruyorsunuz.

Vaktiyle sadece filolojinin bir dalı olan şarkiyatçılık giderek politik emellere sahip oldu; bilimsel eserlerle iktidar arasında sıkı bir ilişki var. Örneğin, İngiliz filolog ve antropolog Edward Lane'i ele alalım. Bir Arapça-İngilizce sözlük yazdı ve "The Manners and Customs of the Modern Egyptian" adlı ünlü eserinde 1830'lardaki Mısır toplumunun ayrıntılı bir portresini yaptı. Bu kitap hızla Avrupa kültürü içinde masedildi. Öyle ki, kitabın yazılmasından on yıl sonra, Doğu'ya, Levant'a gelen ve "Voyage en Orient"ı (Şark Seyahati) yazan Nerval İngilizce kitaptan birçok pasajı kopya etti; halbuki Nerval Suriye ve Lübnan'a seyahat etmişti, buraları Mısır'dan tamamen farklı toplumlar ve coğrafyalar! Flaubert de Lane'i okudu. Maxime Du Camp'la birlikte neredeyse harfi harfine Lane'in güzergahını izlediler: aynı konaklama yerleri, aynı şahsiyetler ve aynı basmakalıp düşünceler... Geniş bir yelpaze var bu konuda, Saint-Saens'ın müziğine kadar uzanıyor... Olgulara, somut ve doğrudan gözlemlere rağmen, hakim bilgiç bir otoritenin her şeyin önüne geçtiğine tanık oluyoruz yani. Bütün bu örnekler, modern Mısır tarihinin, Batı'nın tahakkümünün tarihi olarak anlaşılabileceğini gösteriyor.

Yine de Lamartine'in egoizmine kıyasla Flaubert ve Nerval'in şarkiyatçı mantığa tamamen teslim olmadığını söylüyorsunuz.

Flaubert ve Nerval daha değerli, ince yazarlar, onların vizyonuyla şarkiyatçılık arasında bir mesafe var. Onların kendi hakikatlerini dile getirme yolu Lamartine'inkinden daha zekice. Lamartine'in emperyal bir vizyonu vardı: Şark'ı Fransızlaştırmak.

Antisemitizm ile şarkiyatçılığın sıkı sıkıya birbirlerine benzediğini söylerken ne kastediyorsunuz?

Bu, Proust'dan geliyor! Proust'da beni çok çarpan şöyle bir pasaj var, Paris'te cemiyet içinde, Nesim adında birinin peydah olmasıyla ilgili (Nesim Bernard, özellikle "Sodom ve Gomorre"de yer alan bir kahraman, bayan Bloch'un amcası). Nesim bir Arap ve daha ziyade Yahudi ismi. Dolayısıyla, bu şahsiyet hem antisemitizm hem de oryantalizm tadı sağlıyor. Proust bu müphemliği fark etmiş. Disraeli aynı şekilde: Arapların ata binen Yahudilerden başka bir şey olmadığını yazıyor! İki halk arasındaki bağlardan kendince çok etkilenmiş.

Kopmanın, uzaklaşmanın önemli olduğunu düşünüyorum: Kendini toplumun, oyunun dışında hissetmek önemli. Maddi ve doğrudan, derhal bir amacı gerçekleştirmek istememeli; tersine, olaylardan, kurumlardan ve ödüllerden uzak durmaya çalışılmalı. Herkes, bir an geliyor, bu sorunla karşı karşıya kalıyor: Genel kabul görmüş, klişe lafları söylemek üzere mi konuşacaksın, yoksa susacak mısın?

Bu anlayışlardan nasıl uzaklaşılır ve Avrupa'nın Şark'a bakış açısıyla nasıl mücadele edilebilir?

İmparatorlukların hakimiyetindeki bir dönemde bu mümkün olmadı; o zaman onların dışında düşünmek çok zordu. Seyahat eden bir Fransız, İngiliz ya da Alman burjuvasının kimliği bu mütehakkim ve de bilinçaltında yatan kimlik tarafından, aynı zamanda, hem engelleniyor hem de pekiştiriliyor. Conrad, emperyalizmin Belçika Kongosu'nda işlediği suçları, cinayetleri kınıyordu ama, onun için bile beyaz adamın kontrolünde olmayan bir tecrübeyi tahayyül etmek söz konusu değildir. Değişim ancak, siyasi ve kültürel direniş hareketleri olduğu sürece mümkündür. Hindistan'da, Afrika'da ve Ortadoğu'da ortaya çıkan milliyetçilikler, ilk defa, emperyal bakışı tehdit etti ve ona meydan okudu. Bunun ardından, bir dizi olumlu eser ortaya döküldü: Siyahlar için Fanon ve Cesaire'in eserleri, Hindistan'da Tagore, İrlanda'da Yeats ve Joyce gibi... Bu yazarlar insanları tek bir kimliğe hapsolmaktan kurtaran, özgürleşmiş, çokkültürlü yapılar öneriyorlar.

"Kültür ve Emperyalizm"de bu düşüncelerinizin bir uzantısı olarak, bu yeni kültürün yeni anlatı biçimleri gerektirdiğini öne sürüyorsunuz. Nedir bu yeni biçimler?

Hindistan'da misyonerlik yapan ve "The Other Side of the Medal" (Madalyonun Öteki Yüzü) adlı kitabın yazarı olan E.P. Thomson bu konuda çok önemli bir yere sahip. Sömürge ülkenin insanları için, özellikle Hindular için, en derin aşağılanmalardan birinin, tarihlerinin, bütün ırkçı önyargılarıyla beyazlar tarafından yazılıyor olmasıdır diye yazıyor. Direnen kültürler için başka bir perspektifle ve başka anlatı biçimleriyle tarihi yeniden yazmanın gerekliliği üzerinde ısrarla duruyor. Bu çalışma, milliyetçi örgütler tarafından olduğu kadar yazarlar tarafından da yapılabilir: İskoçya'da Walter Scott, Arap dünyasında Gurgi Zaydan halklarının tarihine dair tarihsel ve romantik romanlar yazıyorlar; İrlanda'da "Irish renaissance"ın gücü görülüyor, sadece Yeats gibi kurucu kahramanlar yaratmakla kalmayıp İngilizler tarafından yok edilen dillerini de yeniden kazanıyorlar. Joyce'un "Ulysses"de anlattığı Stephen Dedalus'un yaşlı Cizvit hocasıyla karşılaşmasını tasvir eden olağanüstü bölümü çok severim. Dedalus kullandığı İngilizce kelimelerin kendisine ait olmadığını bu Cizvit'e ait olduğunu farkeder. Özgür bir İrlandalı olarak kendisini kurması için sadece İngilizceden değil, ailesinden, kiliseden ve İrlanda'nın tarihinden özgürleşmesi ve böylece kendi bilincini yeniden kurması gerekiyordur (Irkımın yaratılmamış vicdanı.") Başka kültürlerde de, bu çok temel merhaleyle karşılaşıyoruz: tarihi yerli bir bakış açısıyla anlatmak, yani Batı'ya ya da mütehakkim güce bağlı olmayan bir bilincin bakış açısıyla yazılmış tarih.

Bu aynı zamanda entelektüellerin de işi. Size göre entellektüel olmak için gereken olmazsa olmaz bazı özellikler var: öncelikle de "aralıksız, soluklanmadan derin bilgilenme".

Söz konusu olan, olgulara hakim olmak ve neden söz edildiğini bilmektir: çelişkili kaynakları karşı karşıya getirmek, saklanmış, derinlere gömülmüş belgeleri gün ışığına çıkarmak, unutulmuş hikâyeleri yeniden canlandırmak... Yani söz konusu olan, belagatli, anlamlı cümleler ortaya atmak ya da hemen öngörülebilir sonuçlara ulaşmak değildir. Entellektüel, karmaşık ve yoğun durumlardan söz eder. Düşünmek zorundadır ve, hayranlık duyduğum bütün büyük entellektüeller gibi –örneğin Bertrand Russel– gazetelere ya da televizyona bağımlı kalmadan kendi araştırmalarını kendisi yapmalıdır. Oysa, bu tür entellektüeller için konuşabilecekleri, seslerini duyurabilecekleri kamusal alanları

bulmak gittikçe zorlaşıyor. Dolayısıyla, bu alanları başka yerde aramak gerekiyor, televizyona el atmak yerine radyoya gitmek, resmi danışmanların dar çerçevesinde konuşmak yerine üniversitelerde konferanslar vermek. Kasten, bilinçli olarak üzeri örtülen şeyleri açığa çıkarmak için yapılması gereken çok iş var. İşte üstümüze düşen görevin bir kısmı.

Peki bu konuda bu kadar bilgiyi edinmeyi nasıl sağlıyorsunuz? O kadar zamanınız var mı?

Dur durak bilmeden çalışıyorum, asla ara vermiyorum... Size doğruyu söyleyeyim... sorularınız açısından uygun olur mu bilmiyorum ama, bir rahatsızlığım, oldukça ciddi bir hastalığım var. *(Said lösemi hastası)* Bu anlamda, önümde çok zamanım kalmadı. Söylemem gereken sözler, almam gereken tavırlar var: Aralıksız, durmadan çalışıyorum!

Entellektüel olmanın ikinci koşulu da sürgünde olmak mı?

Bütün entellektüellerin sürgünde olması gerekli diye bir şey yok. Kopmanın, uzaklaşmanın önemli olduğunu düşünüyorum: Kendini toplumun, oyunun dışında hissetmek önemli. Maddi ve doğrudan, derhal bir amacı gerçekleştirmek istememeli; tersine, olaylardan, kurumlardan ve ödüllerden uzak durmaya çalışılmalı. Her zaman ödül almak için çalışılamaz: Bu doğal yokuşa direnç göstermek yerinde olur. Herkes, bir an geliyor, bu sorunla karşı karşıya kalıyor: Genel kabul görmüş, klişe lafları söylemek üzere mi konuşacaksın, yoksa susacak mısın? Halbuki, statükonun dışına çıkan, artı bir şey söylemeden entellektüel olunamaz. Bu bağlamda, kendi uzmanlık alanının dışına çıkmakta yarar vardır.

Entellektüelleri tehdit eden ince bir tehlikeden söz ediyorsunuz: Bir kültürün kötü, zararlı yanları hakkında ahkam kesmek, ama aynı şey kendi kültürü için söz konusu olduğunda haklı göstermek.

Tocqueville, mesela, beni çok büyük hayal kırıklığına uğratmıştı. "Amerika'da Demokrasi" adlı kitabında, köleliğe, insanları yerinden etmeye, Kızılderili ve Siyahlara yapılan bütün kötü muamelelere karşı çıkarken, Fransa'nın sömürgeci politikası çerçevesinde Kuzey Afrika'da yaptığı katliamları haklı gösterir ve mareşal Bugeaud'nun coşkulu bir hayranı kesilir! Bir başka örnek: Michael Walzer, açık açık solcu, Vietnam savaşına karşı, genel olarak emperyalizmi ve ABD'nin dış politikalarını ve toplumsal politikalarını eleştiren bir adam. Ama son kitaplarında, "Spheres of Justice" ve "Just Wars"da, sırf İsrail'i haklı göstermek için önleyici, caydırıcı savaş gibi kategoriler ortaya atıyor. Onun açısından bu kendine has bir durum, çünkü kendi cemaatini ilgilendiriyor. Kitabının merkezî fikri bu. Toplumu su geçirmez, birbirinden yalıtılmış "katmanlara" böldüğünüz zaman, yitiksiniz demektir. Bu tür çelişkiler, benim açımdan, nerede ortaya çıkarsa çıksın, insan hakları ihlallerine karşı mücadele etmesi gereken bir entellektüel için hoşgörülemez. İnsanlık için adaletin, insanî adaletin savunulması elemeye dayanamaz.

Sonuçta, bu derin bilgi sahibi, sürgünde, amatör ruhlu entellektüel olmak için Filistinli olmak mı gerekiyor?

Hayır, siyah da olabilirsiniz. Ben kendi deneyimimden söz ediyorum ve bu özelliklerin hepsine sahip bir entellektüel olduğumu iddia etmiyorum. Bunlar ideal şartlar. Ama her zaman, başarısız olduğun bir yer olur, göremediğin, gözden kaçırdığın şeyler, söylememeyi tercih edeceğin ama söylediğin söyler olur... Uyanıklık, dikkat ve şüphe, kesin olmamak çok temel önem taşıyor. Yaptığım şeye çok fazla bir önem atfetmek istemiyorum. Bununla birlikte, müdahale etmek gereken anda, kişiliğimi, şahsımı, fikirlerimi ve sesimi angaje etmem gereken anda, dikkatli olmalıyım. Salman Rüşdü'yü savunduğum zaman –bu öyle zor bir şey değildi, çünkü benim yakın bir dostum ve ifade özgürlüğünü savunuyorum– müslüman dünyasına müdahale etmiş oldum.

Aynı zamanda, "Perdition" (1987) adında yasaklanan bir tiyatro oyununun yazarı, Ken Loach'un senaristi Jim Allen için de kaygılarınızı dile getirdiniz...

Hiç sahnelenemedi o piyes. Mesele olgular değil, olguları sahnede temsil edebilme hakkı –bu durumda da Londra Kraliyet Tiyatrosu'nun temsil hakkı: Bu piyes nazilerle siyonistler arasındaki ilişkileri işliyor. Bugün önde gelen nazilerle Ben Gurion'un, Shamir'in ve diğerlerinin Alman Yahudilerin İsrail'e gönderilmesi konusunda yaptıkları işbirliğine dair çok zengin bir literatür var. 'Hebreu', İbrani sözcüğünün "haavara"dan (aktarma, iletme, transfer) geliyor olması ne kadar politik. Rüşdü için dilekçelere imza atanlar haksız değildi, ama diğer dinci durumlarla da bağlantıları kurmak lazım.

Bugün İsraillilerin Filistinlilere tavrında neyi hoşgörülemez buluyorsunuz?

Trajedimizin başladığı günden bu yana, Filistinlilerin durumunda bir değişiklik olmadı. 48'de Filistinlilerin dağılmasından ve topraklarından edilmesinden sonra, toplum altüst edildi, tam manasıyla harabeye döndü, nüfusun üçte ikiden fazlası topraklardan uzaklaştırıldı. Benim Filistin'de kalan tek bir akrabam bile yok. Bu birinci nokta. Sonra, işgal dönemi geliyor ve İsraillilerin Filistinlileri yok saymak üzere yürüttükleri siyasi, kültürel ve askeri girişimler var. Sürekli acımasız bir nüfuz gücü, yurtdışında İsraillileri Arap saldırılarının kurbanı, Filistinlileri ise terorist olarak gösteren bir propaganda söylemi... Benim açımdan, bütün bu aşırı saldırganlığa, istismara rağmen, hakiki trajedi, İsrail halkının Filistin halkına yaptıklarını, çektirdiklerini resmen tanımamış olmasıdır. Burada kastettiğim birkaç kişinin eylemleri değil, Filistinlilerin varlığını tanımadan, toprakların önceden boş olduğunu iddia ederek bir toplumu yerinden yurdundan eden bir toplumdan bahsediyorum. Ben Gurion, 30'lu yıllardaki ifşaatlarına göre, Filistinlileri emre amade yerliler gibi görüyordu. Ben 48'deki felaketi (nakba) yaşamış bir kuşaktanım. Bütün merhalelere tanık oldum, çok seyahat ettim ve bütün ülkelerde yaşayan Filistinlileri gördüm –size durumun çok daha beter olduğunu söyleyebilirim.

Arafat'ın söylevi içerik ve üslûp açısından bir kira kontratı gibiydi. Söylemi ne bir şairin ne de bir entellektüelin söylemiydi, İsraillilere büyük bir minnet duyan bir işadamının söylemiydi. Arafat'la Rabin'in birbirlerine gönderdikleri mektuplarda, Arafat kendi tarihinden özür diliyor, ne 48'den ne İntifada'dan söz ediyor.

Oslo barış görüşmelerini eleştiriyorsunuz, niçin?

Bir kere öncelikle, her zaman Filistinlilerle İsraililer arasında siyasi bir barıştan yana olduğumu belirtmem gerek. 70'li yıllarda hakim olan savaş ve silahlı mücadele sloganlarına rağmen, sadece askeri bir seçimimiz olamayacağını yüksek sesle söyleyen ilk kişilerden biri bendim. Fetih, gerillaya göre örgütlenmemişti, kötü yönetilen bir konvansiyonel ordu gibiydi. 82'deki olaylar da bunu gösterdi zaten. Dolayısıyla, ben tarihin ve gerçeklerin ışığında iki halk arasında siyasi ve kültürel uzlaşmadan, 'barışma'dan yanaydım: Yani bizler mağdurduk, kurbandık ve İsraillilerin de tarihimiz içinde bizi tanımaları gerekiyordu –ve aynı şey bizim tarafımızdan da onlar için geçerliydi. İsrailli Yahudiler açısından Holokost'un öneminden uzun süre söz eden az sayıdaki Araptan biri de benim. 88'de Filistin Konseyi'nin üyesiydim, İsrail'in tanınması ve iki halk arasında toprakların paylaşımı ilkesi için girişimde bulunan ilk kişilerden biriydim. Dolayısıyla, barışa karşı değilim, barıştan yanayım, ama Oslo'nun barışı getireceğine inanmıyorum. Ayrıca, Anlaşma'yı tam manasıyla okumuş olan ender kişilerden biri olduğumu da söylemek istiyorum; bu çok önemli bir nokta. Herkes bu çok sembolik andan, tarihi olaydan söz ediyor, peki ama Anlaşma'yı kim okudu? Anlaşma'ya karşı olmamın bir nedeni de altında yatan ayrılık ideolojisidir. Filistinlilerle İsrailli Yahudileri birbirinden ayıramazsınız. Onların tarihi şimdi organik bir biçimde birbirine bağlı. Tarihleri bunca birbirinin içine geçmiş halkları cerrahi müdahaleyle ayırmak arzu edilebilir bir durum olamaz. Tahakküm ve şiddet altında olmadan, yaşamaya devam edebilecek varolma yolları bulmamız gerekiyor.

Arafat'ın Beyaz Saray'daki söylemi bu açıdan sizi hayal kırıklığına mı uğrattı?

Arafat'ın söylevi içerik ve üslûp açısından bir kira kontratı gibiydi. Söylemi ne bir şairin ne de bir entellektüelin söylemiydi, İsraillilere büyük bir minnet duyan bir işadamının söylemiydi. Arafat'la Rabin'in birbirlerine gönderdikleri mektuplarda, Arafat kendi tarihinden özür diliyor, ne 48'den ne İntifada'dan söz ediyor. Buna karşılık, kurbanlardan, cefadan, sıkıntıdan, kandan söz ederek Filistin söylemine sahip olan Rabin! Sadece tek bir cümlede Rabin, İsrail'in FKÖ'yü Filistin kurtuluş

Filistin barışı?

Edward Said'in bu okuduğumuz söyleşisinin yapıldığı tarih 1996 yılının aralık ayı. Aradan geçen iki buçuk sene içinde elbette ki Filistin-İsrail barış görüşmeleri ağır ağır devam etti... Ortada her zaman anlaşma umutları, anlaşmalar ve anlaşma maddelerinin uygulanmasını "henüz erken" bulan taraflar var... İsrail'de Likud cephesinin üç yıllık iktidarı süresince iyice tıkanmışa benzeyen "barış", şimdi yeniden kırık kanatlarını tamir etmeye, uçuş talimleri yapmaya çalışıyor. Filistin lideri Yaser Arafat'ın muhatabı artık İsrail'in bu yıl seçilen başbakanı işçi partili Ehud Barak. Geçtiğimiz ekimde imzalanan Wye anlaşması gereğince İsrail'in Batı Şeria ve Gazze'deki Yahudi yerleşimlerinden vazgeçmesi gerekiyor. Ama asıl sorun, anlaşmalarda öngörülen şekilde bir Filistin devletinin kurulması halinde, bu devleti İsrail'in tanıyıp tanımayacağı veya hangi koşullarda tanıyacağı... Edward Said ise bu yeni süreçte Yaser Arafat'a yüklenmeye devam ediyor, Arafat'ın halkına ihanet ettiğini söylüyor. Said'in Arafat için "kabul edilemez olan her şeyi kabul etti" diyor ve 27 yıl cezaevinde kalmasına rağmen hiçbir talebinden vazgeçmeyen Nelson Mandela'yı örnek göstererek Arafat'ı işbirlikçilikle suçluyor. Üstelik Said'e göre, "Yaser Arafat bir zorba. Basına sansür koydu ve Filistin Özerk Yönetimi bütçesinin yüzde 60'ını yiyip yutan bir bürokrasi geliştirdi..."

halkının temsilcisi olarak tanıdığını belirtiyor: Bütün Anlaşma metninde kendi kaderini tayin hakkı konusunda, Filistinlilerin hakları konusunda, bağımsız bir devlet konusunda tek bir satır bile yok. Tamamen, baştan sona hedefsiz, amaçsız bir süreç. Halkına karşı dürüst davranmadığı için Arafat'a karşı büyük öfke duymuştum. O günün bizim için trajik olduğunu, bizim yenilgiye uğradığımızı söylemesi ve şunu sorması lazımdı: "Bu Anlaşma'yı kabul ediyor musunuz? Yoksa istifa ediyorum." Anlaşmanın büyük bir zafer olduğunu ileri sürerek yalan söyledi.

Eğer günün birinde Arafat'ın yönetiminde bir devlet olursa, bunun Lübnan'daki içsavaşın kaosuyla, Irak'taki Saddam Hüseyin'in zorba yönetiminin bir karışımı olacağını söylüyorsunuz.

Öyle de oldu zaten. Ama bu noktada İsrailliileri de kınıyorum: Çok kötü bir rol oynadılar. Söz konusu olan, işleri idare etmek, ustalık, beceri gibi şeyler değildir sadece: Komşu olarak hakiki bir Devlet, hakiki bir halk –köleler değil– onların da çıkarına. İster İşçi Partililer olsun, ister Likud, resmi zihniyet Filistinlileri ikinci sınıf insanlar olarak görüyor. Bu açıdan bakınca, İsrail'in politikasını baştan sona şarkiyatçılık yönlendiriyor.

Filistinli otoritelerin çalışmalarınıza koyduğu sansür konusunda ne düşünüyorsunuz?

Bu pek beklenmedik bir şey değil! Ama yine de üzücü. Beni şaşırtan, böyle bir önlemin aptallığı. Bu tedbirle benim okunmamı zorlaştıracakları yerde, bana daha fazla bir popülarite kazandırmış oldular. Faks denen şeyi yasaklayamazsın, bütün diktatörler bunu biliyor. Yasaklanan kitaplar her halükarda fazla pahalıydı. Mısır'da basılan kitaplar Ürdün'e ve İsrail'de Nasıra'ya fakslanıyor, burada fotokopileri çekiliyor ve sonra Filistin topraklarında satılıyor. Arafat, adımın televizyonlarda ve gazetelerde geçmemesi için emir verdi: Her şeye rağmen ismim geçiyor, hatta kendi ekibinde bile, çünkü her zaman karşı çıkan, itiraz eden, muhalefet eden insanlar vardır.

Siz üç önkoşul öne sürerek Anlaşma'nın perspektifine itiraz ediyorsunuz. Bu önkoşullar neler?

Toplumlarını ve mallarını, mülklerini kaybeden bütün öteki halklar gibi, uzlaşma programında bir telafi, tazminat mülahazası olmasını talep ediyorum. En azından, mağduriyet çekmiş ve çektikleri sıkıntıların telafi edilmesini talep etmiş Yahudiler, Filistinlilerin kaybettikleri, evlerinin, köylerinin, topraklarının ne anlama geldiğini anlayabilirler... Her bir evin iade edilmesini talep etmiyorum, bu imkansız bir şey, ama Birleşmiş Milletler Örgütü'nün her sene mültecilerin haklarını dile getiren bir dizi kararı var, niçin açık bir şekilde bu konunun üstünde ısrarla durulmasın ki? Ve Filistin nüfusunun bunu yapabilecek tek kesimi diaspora, yani nüfusun yarıdan fazlası. Bu açıdan bakınca, aynı zamanda bir de nüfus sayımı talep ediyorum. Hiçbir zaman yapılmadı. Bu, varoluşumuzun çok temel meselelerinden biri, aynı zamanda bir Arap meselesi de: ne Suudi Arabistan, ne Ürdün, ne de Mısır nüfuslarının yüzde kaçının Filistinli olduğunu bilmek istiyor. Bir halk için, diğerlerinin arasında yerini almak vazgeçilmezdir. İşte bizim durumumuzda bu hep inkar ediliyor. Ve son olarak, önkoşulu bir devletin kurulması olan bir tartışma talep ediyorum.

Bütün çalışmalarınızın obsesyonu, takıntısı ya da Proust'un deyişiyle, eserinizin müziği sizce ne?

Tarihlerin çeşitliliği, sürgün ve yitim, benim eserimin müziği bu. Emperyalizm tecrübesinde, hep eninde sonunda bir halkın bir başka halkı yersiz yurtsuz bırakmasına geliyorum. Bu tecrübeyi çok temel buluyorum: Bundan böyle aynı tecrübeleri yinelemeden nasıl hareket edebiliriz? Topraklarımıza, yurdumuza yeniden sahip çıkmak için, başkalarını bu sefer yersiz yurtsuz bırakmamak lazım. Bu döngünün, bu dizinin bir an durması lazım, ama nasıl? İşte soru bu.

Çeviren: **S.İ.**

Şark, sırf sıradan ondokuzuncu yüzyıl Avrupalısının varsaydığı tüm o basmakalıp biçimleriyle "Şarklığı" keşfedildiği için değil, Şark'ın Şarklı *kılınabilmesi* –yani, Şarklı kılınmışlığa boyun eğmesi– için de Şarklaştırıldı. Sözgelişi, Flaubert'in Mısırlı kibar fahişeyle karşılaşmasının, etki alanı geniş bir Şark kadını modeli yaratmış olduğunu kabullenmek pek güç; bu kadın hiç kendinden söz etmemiş, duygularının, kişiliğinin ya da tarihinin temsilciliğini üstlenmemişti. Onun adına konuşan, onu temsil eden *Flaubert*'di. Flaubert yabancıydı, kadına göre varlıklıydı, erkekti; tüm bunlar, Flaubert'in bedenen Küçük Hanım'a sahip olmasını sağlamakla kalmayan, onun adına konuşmasını, onun niçin "tipik Şarklı" olduğunu okurlarına söylemesini de sağlayan tarihsel egemenlik olgularıydı. Flaubert'in Küçük Hanım karşısındaki güce dayalı konumunun münferit bir örnek olmadığını öne süreceğim. Bu örnek, Doğu ile Batı arasındaki göreli güç kalıbını, bu kalıp tarafından olanaklı kılınan Şark'a ilişkin söylemi, olduğu gibi dile getiriyor.

Batılı Şark'ın karşısına, öncelikle bir Avrupalı ya da Amerikalı olarak çıkar, bireyliği arkadan gelir. Böyle bir durumda Avrupalı ya da Amerikalı olmaksa, hiç mi hiç edilgen bir hal değildir. Bu, Şark'ta belirli çıkarları olan bir güce ait olduğunun, daha önemlisi, neredeyse Homeros'un çağından beri belirli bir Şark'a müdahale tarihine sahip olan topraklara ait olduğunun, bulanıkça da olsa ayırdında olmak anlamına geliyordu, bugün de aynı anlama geliyor.

Ondokuzuncu yüzyılda İngiltere'de, Hindistan'daki ve başka yerlerdeki yöneticileri elli beşlerine varır varmaz emekli etmek genel bir uygulama haline geldiğinde, Şarkiyatçılıkta da daha incelikli bir düzeye ulaşılmış oldu; hiçbir Şarklının bir Batılıyı yaşlanıp bozulmuş haliyle görmesine izin verilmediği gibi, hiçbir Batılı da kendi görüntüsünün bağımlı ırkın gözlerine dinç, akılcı ve her zaman tetikte olan genç bir Raca'dan farklı bir şey olarak yansıma olasılığına katlanmak zorunda kalmadı.

Şarklı mantıksızdır, ahlaksızdır (günahkârdır), çocuksudur, "farklı"dır; buna karşılık Avrupalı aklı başında, erdemli, olgun, "normal"dir. Ama ilişkiyi daha canlı kılmanın yolu, her yerde, Şarklının farklı, ancak eni konu düzenli, kendine ait bir dünyada –kendi ulusal, kültürel, bilgisel sınırları, iç tutarlılık ilkeleri olan bir dünyada– yaşadığını vurgulamaktı. Bununla birlikte Şarklının dünyasına anlaşılırlığını ve kimliğini veren, Şarklının bu yöndeki çabasının semeresi değil, Batı'nın Şark'ın kimliğini saptamakta kullandığı bütün bir karmaşık bilgisel tahrifler dizisiydi.

Gelişim, dönüşüm, insani devinim olanağı, Şark ile Şarklıdan esirgenir. Bilinen, eninde sonunda devinimsiz, üretimsiz bir nitelik olarak kötü bir ebedilik biçimiyle özdeşleştirilmeye başlanır Şark ile Şarklı: Bundan ötürü de, Şark onaylanacaksa eğer, "Doğu bilgeliği" gibi deyişler kullanılır.

Görece zararsız bir filolojik altihtisas, siyasal hareketleri çekip çevirme, sömürgeleri yönetme, Beyaz Adamın zorlu uygarlaştırma misyonunu temsil eden neredeyse vahiy kabilinden beyanlarda bulunma yetisine dönüşmüştür; tüm bunlar da, liberallik iddiası güden bir kültürde, övünç kaynağı olan düşünce kaynağı özgürlüğü, çoğulculuk, açık fikirlilik gibi düsturların üzerine titrenen bir kültür çerçevesinde işleyen şeylerdir. Ortaya çıkan, liberalliğin tam tersiydi aslında: "Bilim" tarafından tebliğ edilen öğreti ve anlamın pekişip "hakikat" haline gelmesiydi. Zira, böyle bir hakikat değişmez Şarklılık hali olarak Şark'ı yargılama hakkını kendine sakladıysa eğer, bu durumda liberallik de bir baskı, zihniyetlere ilişkin bir önyargı biçiminden başka bir şey olamazdı.

Sinemada ve televizyonda, ya bir şehvet düşkünüdür Arap ya da kana susamış bir namussuz. Cinselliğe aşırı düşkün bir ahlaksız, hakkını teslim etmek gerekirse zekice, alengirli dümenler çevirmeye muktedir, ama temelde sadist, kalleş, süfli biri olarak çıkar ortaya. Köle taciri... deveci... sarraf... yanardöner bir alçak: Sinemadaki bazı geleneksel Arap rolleridir bunlar. Arap lider (çapulcuların, korsanların, "yerli" asilerin lideri), tutsak alınmış Batılı kahraman ile sarışın kızı (ikisi de iliklerine kadar sağlıklıdır) hırıltılı sesiyle tehdit ederken görülür sık sık: "Adamların sizi gebertecek, ama önce biraz eğlenmek istiyorlar." Haber filmlerinde, haber fotoğraflarında Arap, kalabalıklar halinde gösterilir hep. Hiçbir bireysellik, hiçbir kişisel özellik ya da deneyim yoktur bunlarda.

Şark ile cinsellik arasındaki bağlantı, belirgin bir kalıcılığa sahiptir. Ortadoğu, her bakirenin yapacağı gibi direnç gösterir, ama eril araştırmacı, "görevin külfetine" rağmen, Gordion düğümünü açarak, düğüme nüfuz ederek ödülü kazanır. "Uyum", nazlı bakirenin fethedilmesinin semeresidir, kesinlikle eşitlerin ortak yaşamı değil. Araştırmacı ile konu arasındaki temel iktidar ilişkisi asla değişmez: Her zaman Şarkiyatçının lehinedir. "Uyum"un albenisiyle maskelenen araştırma, anlama, bilgi ve değerlendirme, fethin araçlarıdır.

Doğu/Batı ayrımı bir yana bırakılsa bile, hiç kimse, Kuzey/Güney, sahip olanlar/olmayanlar, emperyalist/emperyalizm aleyhtarı, beyaz/renkli ayrımlarıyla uğraşmaktan kaçınamaz. Sanki böyle şeyler yokmuş gibi davranarak kurtulamayız bunlardan; tam tersine, çağdaş Şarkiyatçılık, durumu görmezden gelmenin onursuzluk olduğunu, ayrımları keskinleştirmek, hem habis hem kalıcı hale getirmek gibi bir sonuca vardığını iyice öğretiyor bize.

Ayşe Tütüncü

Bu ayki "blind test" misafirimiz Ayşe Tütüncü. Şarkılarımızı sırayla dinletiyoruz, "kimdir bu" diyoruz, sonra da laf lafı açıyor... Ayşe Tütüncü'yü Mozaik'ten tanırsınız. Son yıllarda da vurmalıcı arkadaşlarıyla birlikte "Bir Piyano Beş Perküsyon" benzeri adlar altında müzik yapıyor. Zaten belki bu yıl Caz Festivali'nde (nefeslilerde Oğuz Büyükberber'in katılımıyla) Serdar Gönenç, Saruhan Erim, Timuçin Gürer, Ümit Kıvanç'le birlikte onu seyrettiniz... Hatta yakında bu formasyonla bir albüm de yayınlayacak... Söyleşi esnasında epey piyano ağırlıklı parçalar seçtik, Tütüncü sayesinde Roll'da eksikliği çekilen "piyano gerçeği"ne adım atalım istedik...

Deseler ki bana

Tango mu? Cohen mi?

Crosby Stills Nash & Young - Chicago *(4 Way Street)*

Öncelikle bu parça bana bir konseri hatırlatıyor. Mozaik olarak Rumelihisarı'nda verdiğimiz bir konser vardı "Bahar Ayini" adı altında. O konserde başkalarına ait bir sürü şarkıyı da adapte etmiştik, biri de buydu.

O konserde çalınacak şarkılar arasına bu şarkıyı almanızda müzikal tarafı mı sözel tarafı mı daha baskın oldu?

Benim için hayatta bazı parçalar vardır. Bunlarda müzikal olarak ne dönüyor desen hakikaten hiç de atla deve değillerdir ve basit parçalardır. Ama bu durum onların güzelliğinden bir şey kaybettirmez, tersine kazandırır. Bu da benim için böyle parçalardan biri. Sözü de şüphesiz çok önemliydi. "Bahar Ayini"nin anlatmak istediği şuydu: Dünyadayız, canlıyız, yaşıyoruz ve dünyayı istediğimiz şekle sokabilmek için orasından burasından çekiştirmeye hâlâ gücümüz, inancımız ya da hevesimiz var. Mozaik'in hayatla ve ölümle hep bir alıp veremediği olmuştur. Ama hep "canlı kalalım" yönünde tavır koymuştur ya da "ölmeden önce yaşayalım" şeklinde. *(gülüyor)* Bu yüzden aklımıza bu parça da hemen gelmişti. Bu parçada ne var? Tek önemli olan söz değil. Müzikal olarak da hem neşe dolu, hem de militanca bir havası var. Ama öte yandan, sözlerin içinden de kan damlamıyor. Bu iyi bir bileşim. Hem melodik, hem hoşnut, güleryüzlü, hem militanca, neşeli, sevimli ama dikbaşlı. İnsan bir parçayı sevince, onu yaptığı çağrışımlarla birlikte seviyor. Bu parçanın bize neyi hatırlattığını unutmadık hiçbir zaman. Mesela Woodstock...

Bugünkü gazeteleri okudunuz mu?

Hayır, okumadım...

Woodstock konseri yapıldı tekrar ve seyirciler römorkları yakıp yıkmışlar, eşyaları, yiyecekleri yağmalamışlar. Ayrıca organizasyon da yerlere tankerlerle su dökmüş, ilk Woodstock konseri gibi çamur olsun diye...

Kötü bir his verdin şimdi bana. O yakıp yıkma, şiddet tarafı ayrı, ama bu çamur olsun diye su dökülmesi çok kötü bir his verdi şimdi bana... Şimdi bir dakika, benim onca lafımın üzerine çok kötü geldi bu ya!.. *(gülüyor)*

Emerson Lake & Palmer - Hoedown *(Triology)*

Bir Yes duygusu var, aklıma ilk gelen o...

Emerson Lake and Palmer.

Ha, evet... Bir zamanlar çok dinlerdim Yes ve ELP. Aklıma şimdi ne geldi: BİLAR'da bir müzik dersi veriyordum, orada Musorgski'nin "Bir Resim Sergisinden Tablolar"ını üç değişik kaynaktan dinleterek "yorumlama bir şeyi nasıl değiştirir"i anlatmak istiyordum. Kullandığım yorumlardan biri de ELP'nin yorumuydu. *(1972 tarihli "Pictures At An Exhibition" adlı ELP albümü.)* Önce tek piyano ile çalınmış bir yorumunu dinlettim. Sonra klasik bir orkestra yorumunu, en sonda ELP versiyonunu. O sıralar Yes, Genesis ve ELP ile çok ilgileniyordum. Şimdilerde öyle sık sık dinlemem ama.

Keith Emerson da Rick Wakeman da klasik piyano eğitimi almış, o dönemin orglarını sonuna kadar deneyerek kullanan, gitaristlerin kahraman olduğu bir zamanda piyano ile rock dünyasında öne çıkabilmiş adamlar...

Ben bir yazı yazmıştım bir zamanlar Çalıntı'da. Elektronik aletler, midi kullanımı, sample ses, akustik ses, beste yaparken bilgisayar kullanmanın ne manaya gelebileceği gibi şeyler üzerinde fikir yürüten bir yazıydı. Orada Rick Wakeman'dan bahsetmiştim özellikle. Wakeman ve Keith Emerson şu açıdan önemli; benim için şu anda duyduğum ses akustik bir ses. Ya da şöyle; elektro gitar benim için akustik bir alettir! Çünkü dijital değil ve sample ses kullanmıyor. Bir elektro gitara basıyorsun, bir ses çıkıyor. O daha önce başka biri tarafından çalınıp kaydedilmiş, sample edilmiş değil. O adamın o an orada bir ses çıkarması önemli olan. Öbürü, yani dijital, sample ses, işte o Woodstock'ta gene çamur olsun diye su dökmeleri gibi bir şey... Sample'ı hepimiz zaman zaman kullanıyoruz, kullandığımızda, o ses daha önce hangi duyguyla kaydedilmişse, o duyguya mahkumuz. Her işin sample seslere kaldığı bir ortam bana kötü geliyor. Sample'ı ne olarak kullandığın önemli. Mesela ben bir kuş sesi sample'ı kullanıyorsam ve hep aynı şekilde giden bir kuş sample'ı benim için bir ifade biçimiyse, o zaman kullanayım. Ama gerçek kuş sesi olarak yedirmek için kullandıysam o kötü.

Elektro gitar benim için akustik bir alet! Çünkü dijital değil, sample ses kullanmıyor. Sample ses, Woodstock'ta bu sene gene çamur olsun diye su dökmeleri gibi bir şey... Sample'ı kullandığımızda, o ses daha önce hangi duyguyla kaydedilmişse, o duyguya mahkumuz.

Bütün bunların Wakeman ve Emerson ile alakası ne? Bütün bu buluşların başı o dönem. Onların o kullandıkları synthesizer'ları o kocaman kallavi aletleri hüzünle karışık nostaljiyle dolu bir duyguyla düşünüyorum. O sesler çok hoş ve onların kullanımında büyük bir emek var. Allahaşkına, o Emerson'ın, Wakeman'ın bulduğu sesleri bulmak için kim uğraşır ya? Müzik piyasası artık başka şeylerin peşinde.

Bir de artık o sample sesleri kullanarak, müzisyen olmadığı halde müzik yazıp üreten insanlar var...

Bu sample sesler; sequencer kullanımında hiç itiraz etmediğim en güzel yan da bu. İsteyen herkesin müzikal fikirlerini ortaya koymasında işe yarıyor. Herkesin yirmi yıl müzik eğitimi almadan deneyebileceği bir şeylerin olması çok güzel bence. Güzel müzik yapmayı becerebiliyorsan otur yap bu aletlerle.

Bu insanlar müzisyen mi peki?

Mesela Massive Attack'ı keyifle dinliyorum. Büyük bir ihtimalle üçü de aynı düzeyde işinin erbabı müzisyen değil. Ama ortaya çıkan şey güzel. Sırıtan bir yanı yok. Kullanılan sample'ların, canlı çalınanların, şarkıların söyleniş biçiminin güzel bir bütünlüğü var. İnsanın içine gömülebileceği bir atmosfer yaratıyor. Bir sample sesin gerçekte var olanı kopyalaması ayrı; bir de ger-

çek hayatta duyamacağımız sesleri kullanmak var... Sampler'larda fantazi sesler bölümü vardır, onları çok severim. Mesela bir gezegen geçiyormuş, onun yolladığı dalgaların sesi, denizaltı sesi gibi... Örneğin "Looking into the abyss" diye bir ses var. Tuşa bir kere basıyorsun, elini çekmediğin sürece sağlı sollu stereo bir şeyler... Bir mağaranın içine girmişsin, bir şeyler duyuyormuşsun gibi, ama minik minik... Böyle bir ses normalde yok. Massive Attack'ta da böyle enterasan sesler geliyor kulağıma. İlk Massive Attack konserine gitmiştim. İyi bir denge vardı. Bazı sesler playback geliyordu ama sahnede de, o an bir konser verildiğini gözlerimizle görüp duyduğumuz yeterince insan vardı. Hiçbir alet çalınmadan yapılanlardaysa, ortaya çıkana müzik derim ama, yapana müzisyen demem. Biraz çelişkili gibi ama, ona daha çok bir enstalasyon gözüyle bakabiliriz belki. Nasıl biri çıkıp çevre düzenlemesi yaparak bana bir şey anlatıyorsa, onlar da bir ses düzenlemesi yapıyorlar sanki. Mesela Laurie Anderson'ın yaptıkları çok hoşuma gidiyor. Kadın kendine özgü bir şey yapıyor, iyi de bir müzisyen ama, yaptığı bana müzikmiş gibi gelmiyor.

Bizde bir huy vardır ya, kendi ülkemizde üretilen şeyleri böyle bir aşkla sevemeyiz. Mesela elalem gelir, bir takım müzikleri bulabilmek için, örneğin Udi Hırant'ın bir parçasına ulaşabilmek için çılgın gibi uğraşır. Oysa biz dinlememişizdir bile.

Léo Ferré - Mon piano
(T'es Rock, coco)

Şarkı sözlerinde arada Debussy, Bela Bartok lafları geçti değil mi? Söyleyişi, heyecanı, yaptığı müziğe güzel uyuyor olabilir ama, Brel olmak için de sesinde bir şey uygunsuz...

Léo Ferré.

Ha, tamam... Léo Ferré benim çok takıldığım bir adam değil. Bir-iki arkadaşım çok sever, arada bir "şunu bir dinle" diye dinlettikleri olur. Dinletildiği zaman sevmişimdir ama, Fransız şarkıcı takımına pek bulaşmadım nedense. Brel tamam da, diğerlerini pek bilmem. Bir ara Yves Montand'a merak salmıştım ama, beni hiçbiri kalben vurmadı. Çünkü ben biraz Almancacı ekolünden geliyorum. İyi bildiğim yabancı dil Almanca, bir de dünya üzerinde bir İngilizce hegemonyası var, Fransızlara bulaşmaya fırsat bulamadım.

Almanlar arasında çok sevdikleriniz kimler?

Wolf Birmann, Marlene Dietrich pek severim. Çoğu Alman pek öyle sevmez ama Dietrich'i. Bir gün "Lili Marlen"i dinliyorduk, bir Alman arkadaşın yüzünde böyle hafif bir aşağılama ifadesi belirdi ve "Eh, iyi kabareci tabii" dedi. Ben şok oldum, "Kabareci mi sadece?" dedim. "Şarkı söylemek başka bir şey tabii" dedi. Bana da şöyle geldi: Bizde bir huy vardır ya, kendi ülkemizde üretilen şeyleri böyle bir aşkla sevemeyiz. Mesela elalem gelir, bir takım müzikleri bulabilmek için çılgın gibi Türkiye'deki arşivlerde gezinir, örneğin Udi Hırant'ın bir parçasına ulaşabilmek için uğraşır. Oysa biz dinlememişizdir bile. Bu Alman arkadaşımın tavrı da biraz öyle geldi. Benim için Marlene Dietrich, çok iyi bir şarkıcıdır. Çok alakasız şarkıcılar ama Billie Holiday gibi etkiliyor beni. O ifade zenginliği, onları tam da belli yerlerde ortaya çıkarışı, Holiday'in o bir şeyi telaffuz edişi bana aynı mükemmellikte geliyor.

Pascal Comelade - L'Argot du bruit
(L'Argot du bruit)

Şimdi başta bu bir Türk yapımı galiba diye düşündüm, ama sonra bir alet girdi, derhal vazgeçtim, Türkiye'den değil bu. *(yeri geldiğinde mırıldanarak işaret ediyor)* İşte bundan ötürü. Hem armoni hem de aletten ötürü böyle diyorum.

Bu kadar küçük bir detay ipucu olabilir mi, bu parçanın burada yapılmadığına?

Evet, mantık olarak olabilir... Orada pek bize uymayan romantik bir melodi kıvrımı ve altında bir akor vardı.

Türkler o akoru basmazlar mı?

(gülüyor) Öyle değil tabii. İlk başta klavyenin tonu, arkadaki gitar bana burada yapılmış hissi verdi. Bir de marş melodik diye bir şey vardır. Bir melodiyi birer birer aşağı ya da yukarı kaydırarak aynısını söylemek. Bizde pop müzikte bu çok kullanılır. Dünyada da çok kullanılır, ama sanki Türk pop müziğinde marş melodiğin kullanılmasının belli sınırları var. Bu parçada da o popta basitçe kullanılanı ihlal eden melodi kıvrımları var.

Pascal Comalede diye bir adam bu. Bazen oyuncak piyano çalıyor, enteresan, avangard müzisyenlerle çalışıyor...

Öyle basit, düğün salonu gibi bir his veriyor, ama altında büyük bir emek var. Üç parmağını kullanan bir piyanist şantör bu melodileri böyle çalmaz. Muzip bir adammış. Öyle sıradan değil.

Talking Heads - Road To Nowhere
(Little Creatures)

(gülüyor) Talking Heads tabii ki... Biz de söylemiştik bunu.

David Byrne konserine gitmiş miydiniz İstanbul'da?

Evet. Oradaydım... Grubu ilk dinlediğimde başçılarına çok takılmıştım. Müzikte yenilik diye bir şeyden bahsedersek şimdi, yenilik yapmak çok zor bir şey. Her an herkes yapamaz. Düşünürsen de zaten 12 nota hepsi. Bununla yapılabilecek yeniliklerin de bir sınırı vardır belki. Fakat Talking Heads'in özellikle bas hattını izlediğinde gene o 12 nota var, akorlar belli, basit bir müzik. Yine de o noktada onları düşünmek bir cinlik. Zor değil, rahatlıkla çalınır bir bas ama, orada öyle çalmak kolay kolay kimsenin aklına gelmez. Tuhaf, hem basit hem de sıradışı...

70'lerin müziklerinden çok 80'lerde ağırlığını hissettiren Talking Heads gibi gruplara daha meyillisiniz galiba?

Kişisel olarak daha parçalı bir dinleme seyrim var aslında. Klasik müzikle çok uğraştım, hiç bitmeyecek gibi. Caz külliyatı var diğer taraftan. Son zamanlarda belki şarkı müziği çok fazla dinliyor değilim ama bir zamanlar Police, Suzanne Vega, Peter Gabriel dinlerdim. Eskilerden de mesela Led Zeppelin falan vardı. O zamanlar şarkı müziğiyle çok ilgileniyordum çünkü. Senfonik rock bizim için o zamanlar iyi bir çözüm ola-

CUMA: HARLEQUEEN
CUMARTESİ: JOE DOE + TRIP
PAZAR: KIVANIS
PAZARTESİ: METROPOLİS
SALI: HAYIR
ÇARŞAMBA: BLUES MARKET
PERŞEMBE: YERKÜRE

SSK İŞHANI
NO: 7/A
KIZILAY - ANKARA
TEL: 434 09 78
434 24 66

rak görünüyordu. Grubun içinde hem şarkı müziğine hem enstrümantal müziğe yatkın olanlar, hem solo atmaya meraklılar, hem de eşlik etmekten zevk alanlar vardı. Mozaik içinde böyle farklı tarzlar vardı. Senfonik rock bizi şöyle açıyordu: Klasik müzikteki gibi muazzam bir yapı mı kurmak istiyorsun, buyur kur. Mimari bir şey var çünkü senfonik rock'ta. Şarkı mı söylemek istiyorsun, sözlerinin anlamlı mı olmasını istiyorsun, buyur onu da koy içine. Solo mu atmak istiyorsun, o da olur. Herkesin istediğine cevap olacaktı.

Basitlik hoşunuza gidiyor ama Mozaik'in müziği de, sözleri de daha karmaşıktı. Dinleyiciyle karşılıklı iletişiminiz nasıldı?

Karmaşıktı, doğru. Her şey bir arada çuvallıyor ve her şey bir arada gelişiyor. Bununla şunu kastediyorum; mesela yeni bir örnek, benim Piyano Perküsyon grubunun albümü çıkıyor şimdi. İsmi ne? "Çeşitlemeler". Bayağı uzun bir düşünme sürecinden sonra bulundu. Öte yandan aklımızdan geçen, "yok bu değil" dediğimiz herhalde yüz isim daha oldu. Çok da eğlenceliydi, bulduğumuz ve olmaz dediğimiz bazı isimlere katıla katıla güldüğümüz de oldu. Fakat bu arada bir şey fark ettim. Burada kültürel bir mesele var. Bu isim bulma sürecindeki kültürel mesele aynı zamanda şarkı yapıcılığında da geçerli. Hele geçmiş yıllarda daha da geçerliydi. O da dil. Türkçe. Hem konuşma Türkçesi, hem şiir Türkçesi, hem şarkı Türkçesi... Şarkılar neden bahseder? Yaşantılardan... Olmuş şeylerden, olmasını istediklerimizden ya da aman olmasın dediklerimizden. O zaman bu insanlar bu topraklarda, bu şehirlerde nasıl yaşıyorlar, bütün gün ne yapıyorlar, birbirlerine bundan nasıl bahsediyorlar. Bir şarkıya "sabah baktım buzdolabında peynir yok, allah kahretsin şimdi kim gidip alacak" koyduğum zaman ben nasıl bir şey yapmış oluyorum, bir Amerikalı yaptığı zaman nasıl bir şey yapmış oluyor, onu tayin edememek gibi bir şey bu. Çünkü aynı tınlamıyor. Aklıma şimdi gene şey düştü; hani hoş bir ses var demiştim Roland'da, "Looking into the abyss"... Rahatlıkla yabancı bir şarkının ismi olabilir. Peki bunun Türkçesi ne olacak? Tut ki, sabah akşam onu çalarak bir şarkı yaptım ve parçanın ismi de budur dedim. Öyle bir yaşantımız var ki: Elimdeki ses ödülü Roland, Japon. Onun içinde ismi İngilizce geçen bir ses buluyorum. Bu elektronik alet burada yapılmıyor, ithal ediliyor. Bu parçanın ismini "looking into the abyss" koymam gerek, ama bu da bir saçmalık. Türkçe konuşan biri olarak parçamı ifade eden isim neden İngilizce olsun ki?.. Öyle parçalı bir hayatımız var ki; bu inşallah bir gün işimize yarayacak. Aslında biraz biraz başladı da galiba. İnşallah biz bunun içinden iyi bir toparlamayla çıkarız. Aynı evden taşınmak gibi. Eşyaları toplamak gerek. Hazır toparlarken bir şeyleri atayım, bir şeyleri de saklayayım dersin ve ne kadar zor bir iştir o. Bir kağıt parçası üzerinde on tane gerekli bilgi var ama seksen tane de miyadı dolmuş not var. O kağıdı nasıl saklasan, gerekli olanları başka bir yere yazıp, kağıdı yırtıp atsan mı, eski bir elbiseyi sırf sana bir şeyler hatırlattığı için saklasan mı, bir dolu sorun. Kültür de böyle. Yeni bir eve geçilecek ve neyi tutup neyi atacağız? Elinde bir şey var ve yeni evinde ona bir yer bulmalısın, bir raf yaptırmalısın.

İçinde "looking into the abyss" var ama bunu böyle adlandıramazsın, çünkü insanlarla paylaşman zorlaşır. Murathan Mungan'ın bir röportajında bir lafı vardı: "Bazen içime bakarım, yüksekten başım döner" diyor. Direkt böyle aklıma gelse, ben bunu aynen böyle kullanırım isim olarak. İlhamı veren bu olsa sorun yok. Ama aletin Japonca - İngilizce kullanma kılavuzunu okurken, bir yandan ezan sesi duyunca, bu kültür çok fazla şey taşıyor ve o zaman evi toplarken ne yapacağını çok iyi bulamıyorsun. At mı, sat mı, yerine yenisini mi bulmaya çalış, uydurma mı olsun? Örneğin albüme isim ararken isimler hoşumuza gitmiyor, ama fark ettim ki aynı isim bir İngilizce albümde olsa, ayıla bayıla ne güzel isim diye düşünürüz.

Dışarıdan bakıp da, bir üst dil gibi, "yahu Hammond'la zurna çalınır mı ayol" cümlesinden artık kurtuldum. Buna çok seviniyorum. Oluyordur ya da olmuyordur, bunun olup olmadığının ölçüsü de elalem değil, benimdir, bizizdir.

Cure'un bir şarkısı var: "Same deep water as you". Biz Türkçe "senin kadar derin su" diye şarkı yazdığımızda aynı etkiyi yapmıyor mu?

Elin adamı bir lafı ettiğinde o lafın "olmuş" olduğu hakkında nereden geldiğini bilmediğim derin bir inancımız var. Ama aynı derecede bizim bir bildiğimiz olabileceğine inanmıyoruz sanki. Bu kültürel bir sorun ve hemen bir dil sorununa da gidiyor ve bu kaynak sorunun düğmesine basıldığında, sorunu diğer ilgili yerlere hemen pat pat gönderiyor. Türkiyeli olma sorunu, içgörü sorunu, kültürün içgörü sorunu, bu kültürün insanlarının kendine güvenmemesi sorunu... Neden Türkçe "senin kadar derin su" denince olmuyor? Çünkü muhtemelen referans yok. Ne olabilirdi referans: Bir ifadenin çağrışımlarıyla beraber bir yerde durması, çağrışımlar sayesinde komşu ifadelerle bağının kurulması, o yere oturması. Böyle olunca sanki bir aracı olsa da bize neye şaşırılacağını, inanılacağını, gülüneceğini tercüme etse, ben de kendi Türkçeme güvensem, inansam. Sanki üçüncü bir şahsın bize bir set referansı güvenilir kılması gerekiyor. Kültür sorunu dediğim bu. Sanki benim tek başına bir şeye çok inanmaya ya da "çok rezil olmuş bu şarkı sözü" demeye hakkım yok. İlle başka yerden referanslarımın olması gerek sanki.

Peki işin müzikal dil kısmına girsek, örneğin Murat Ses'in hammond orgundan zurna tınısını çıkarması nasıl geliyor kulağınıza?

Bence hoş bir şey. İnşallah bu topraklarda yaşamanın avantajını müzikte görmeye başlayacağız, galiba da görmeye başladık dedim ya... Bir şekilde Türkiye'de bir olayı yaşarken olayın içine tamamen kendini kaptırmazsın da, bir gözün dışarıda kalır. Olayı yaşayan sen varsındır ve üçüncü bir gözün dışarı çıkar sanki, oradan buraya bakar ve nasıl görünüyoruz, ay ne komiğiz, der sanki. Yaşanılan bir şeyi, yaşantıdan çok gözlenen bir şey haline getiren o gözümüz olduğu sürece hiçbir şey hoş görülmez zaten. Güldüğün şey aslında gülünecek şey değildir, yazdığın şarkı aslında kapılınacak şarkı değildir gibi olur. Mesela "Chicago" gibi doğal değildir. Son beş yıldır bende bu göz eridi gitti. Buna çok seviniyorum. Beş yıl önce falan bu soruyu sorsaydın; belki de orgtan zurna sesi çıkarmak, tuhaf gelebilirdi o üçüncü göz yüzünden. Ama şimdi bana dinletilen şeye bakıp "a, bu çok güzel olmuş" ya da "olmamış" diyorum. Referansım bana göre onun olup olmaması. Dışarıdan bakıp da bir üst dil gibi; "yahu Hammond'la zurna çalınır mı ayol" cümlesinden ben artık kurtuldum. Buna çok seviniyorum. Oluyordur ya da olmuyordur, bunun olup olmadığının ölçüsü de elalem değil, benimdir, bizizdir.

Japan - Gentelmen Take Polaroids
(Gentelmen Take Polaroids)

Adamın sesi değil ama, müzik bana Bryan Ferry'yi hatırlatıyor.

Japan grubu... 80'li yılların o synth-pop sound'u hakkında biraz konuşalım mı?

Keyboard'çuluk anlamında nasıl geldiğini sorarsan hoş geliyor. Böyle bir müzik yapısında klavyeyi kullanmak zevkli bir iştir. Burada hemen klasik müzikçi tarafım devreye giriyor. Hangi aletin, hangi çalıcının ne kadar meşgul olduğu önemsizdir orada, bir bütün olarak çıkacak sesin güzelliği ön plandadır. Düzenlemeci tarafıyla baktığında, böyle bir sürü klavye partisyonu yazabilirsin. Ama iş sahne insanı olmaya geldiğinde, bunları çalmak çok sıkıcı olabilir. Aynı "tam tam tam"ı 88 ölçü çalmak zorundasın bir düşünsene! Sahnedesin ama, âna bağlı bir şey yok. O gün öyle geldi öyle çaldım diyemezsin. Öyle bakınca çok sıkıcı geliyor.

Aklıma Mozaik'in bir şarkısı geldi. İyi bir şarkı ol-

mayan ama düzenleme olarak beğendiğim "Bir Bisiklet Gezisi". Onun arkasında üç synth sesin arkaya arkaya gidişi vardır. Yaparken çok hoşuma gitmişti ama çalarken aynı etki yoktu.

Peki hayatınızda klasik müzik var, caz var, böyle pop çalışmalar var, rock var... Hepsine birden yer bulmak zor olmuyor mu?

Aslında hepsine aynı yaşantı içinde aynı şekilde eğilmek çok zor. Bunu yaşadım zaten. Klasik müzik benim hamurum ve beni eğiten, ayaklarımın üstünde durduran şey, yöntemim... Bu farklı müziklerin yaşantıları da farklı ve benim hayatımda hepsi aynı anda olmadı zaten. 80-95 arası daha fazla şarkı yazmaya, bestelemeye yönelikken, 95'ten bu yana çok daha piyano çalmaya ve enstrümantal müzik yapmaya yöneldim. Belki geriye dönüp klasik müziğe bakarak sözsüz müziğin mimarisini araştırmaya, nasıl daha iyi solo atarım diye caz müzisyenlerini tekrar tekrar dinlemeye dönük bir tavrım oldu şimdi.

Müzikal tercihle beraber, günlük yaşam da değişiyor mu? İlgilenilen müzikle beraber hayatın genelinde de bir değişiklik oluyor mu?

Temelde içimdeki müzisyenlik duygusu değişmiyor. Esas sahne yaşamı değişiyor. Çok somut olarak hayatı değiştirmiyor. Ama ruhani yaşantımda değişiklikler oluyor. Örneğin son zamanlarda requiem denilen tarzın peşindeyim. Yatıp kalkıp requiem araştırmasına girdim ve hâlâ da bitmiş değil. Bu niye geçen yıl oldu? Ben daha fazla piyano ile ilgilenmeye başladığım için mi, yoksa requiem'e doğru gitmeme yol açan bir ruhsal durum mu var onu bilemem.

Altı ay kadar önce evde oturuyorum, arka arkaya requiemler dinliyor ve karşılaştırıyorum. Sürekli piyano çalışıyorum. Bir ara dışarı çıktım, evde bir arkadaşım vardı, teybe başka bir kaset koymuş. Kaset de tam 80'li yıllardan karışık bir kaset. Uzun zamandır hiç dinlememiştim. Kapıyı açtım, beni o müzik karşıladı. Birden öyle bir histi ki; çok özlediğin bir şeyi özlediğinin farkında değilsin de, karşına çıkınca koşa koşa gidip sarılmışsın gibi. 80'li yıllarda da onlar vardı hayatımda. O zamanlarda da böyle requiemlerle ilgilenmeye benim ne vaktim ne de yaşantım müsaade etmezdi... Uzun süre requiem dinleyince aklına Red Hot Chili Peppers dinlemek gelmiyor, ama aslında içinde bir şeyler onu özlüyor.

Şecaattin Tanyerli - Rüzgar gibi geçti *(Ölmeyen Tangolar)*

Şecaattin Tanyerli değil mi? Çıkacak olan albümümüzde iki tangosundan bölümler bir kolajın içinde yer alıyor. "Dört Tango Adımı" adlı bir kolaj... Ama Seyyan Hanım'ın albümünü dinlediğimde oradaki genel çalışın Tanyerli'den çok daha iyi olduğunu düşündüm. Şecaattin Tanyerli'nin tangolarının toplandığı bir CD var bende, özensiz ve yalapşap çalınmış gibi. İlk defa tango dinleyen birisi bu parçaları dinlese, "aman ne var ki bu parçalarda" der. Ama onları alıp güzelce düzenlesek, beğenecektir. Parçaların güzelliğini ortaya çıkarmayan yeknesaklıkta çalınmış ve yapılmış. Aslında birçoğu çok güzel tangolar. Ama Seyyan Hanım'da çok başarılı olunduğu kanısındayım.

Yatıp kalkıp requiem araştırmasına girdim ve hâlâ da bitmiş değil. Uzun süre requiem dinleyince aklına Red Hot Chili Peppers dinlemek gelmiyor ama, aslında içinde bir şeyler onu özlüyor.

Şecaattin Tanyerli'nin düzenlemelerini beğenmememin sebebi, müzik çok hım hım hım hım diye gidiyor. Halbuki Astor Piazzola'da mesela, fırtınalar kopuyor, yer yarılıyor, gök aşağıya iniyor. Çünkü jestler, vurgulu yerler var. Bir sürü kontrast var. Tanyerli'de kontrast yok. Ama Seyyan Hanım'da örneğin, müthiş bir tutku var. Tango olur da tutku, kontrast, can yakan bir şeyler olmazsa olmuyor.

Tangoya insan ne zaman bu kadar sarılır peki?

Bence insanın tangoyu sevmesi için belli bir yaşın üzerine çıkması gerekiyor. Bana kalırsa 17 yaşında tangonun kıymetini pek anlayamazsınız. 30'lardan 40'lara gelirken tangonun hikmeti anlaşılıyor gibi geliyor bana. İnsanın aşkı, sevgiyi, cinselliği yaşayışındaki bir şeylere denk düşüyor galiba tam da o yaşlarda.

Bernard Shaw'ın meşhur bir lafı var, tango yapan bir çift için "Peki ama neden ayakta?" diyor. Tangonun bu cinsellikle yüklü oluşu sadece dansından mı kaynaklanıyor?

Özellikle cinsellik değil, aşk ve tutku var işin içinde. Ama bu bir paket, aşk, tutku ve cinsellik. *(gülüyor)* Bir de konularda, hayatta derinleşmek var. Bu galiba benim için daha açıklayıcı. Tangoda derinlemesine, dibine kadar, konunun köküne dek saplanan bir şey var. 17 yaşında işte bulamazsın dediğim de bu. Yaşın ilerleyince o okun gidip de nereye saplandığını hissetmeye başlıyorsun. Ben mesela 17-18 yaşında tangoyu küçümserdim. Çok basit bir müzik olduğunu düşünürdüm. O basit ama çok zor olan şeyi göremezdim. Tango dinlerken şimdi müthiş hüzün duyabiliyorum, hem de, çoşku galiba onun adı, onu duyabiliyorum. Astor Piazzola'nın bir CD'si var bende, mesela onu her zaman dinleyemem. Yanlış bir zamanda dinlersem çok kötü dağılırım. Bugün onu dinlersem çok iyi olacak diye hissederim. İstanbul'dan uzakta birinin evinde kalıyordum. "Mutlaka seversin" diye Astor Piazzola koydu. Çok fena vuruldum. O an beklemiyordum böyle bir şey ve hazırlıksız yakalandım. O sırada çok özlüyordum çünkü İstanbul'u, beni fena yaptı... Herkesin bir tango yaşı var galiba; millet ve kültür fark etmeksizin herkesi vuran bir şey. Arjantin'den çok uzaklarda da birileri bu yüzden tango söylüyor. Tango çalmaktan keyif alan çok müzisyen de vardır. Çünkü çalarken de aynı şey geçerli, çok ifade yüklü, jestli bir müzik. Tango çalarken sanki şöyle oluyorsun: Bir laf söylüyorsun ve çok oturuyor. Bir laf ediyorsun ve kendin de vay be ne laf ettim diyorsun, hem de dinleyenin de etkilendiğini düşünüyorsun. Tango insana o imkanı veriyor.

Leonard Cohen - Famous Blue Raincoat *(Songs of Love and Hate)*

(gülüyor) Cohen tabii ki. Bu kolay...

İyi bir şarkıcı mıdır Cohen?

A, şimdi iyi şarkıcı ve kötü şarkıcılar vardır. İyi sesi olan bunu iyi kullananlar ve kullanamayanlar. Ama Cohen gibiler bu iki kategorinin dışında üçüncü bir tür. Onlar kendilerini söylüyorlar ve o şarkıların ta kendisi Cohen. Kimse de onun gibi söyleyemez.

Peki, Cohen dinlemenin ve çalmanın büyüsü nedir?

Bazı şarkılarını gerçekten çok severim. İnsan bu

çalmaya başladığı zaman şöyle bir havaya giriyor: Çok duru, gerçek bir durum karşısındasın ya da içindesin gibi. Çok klişe kaçabilir ama Cohen şarkısı çalarken şu hisse kapılırım: Hayatım bir film şeridi gibi gözlerimin önünden geçiyor. Eğer benim yaşamış olmamın bir manası varsa ve ben de o manayı biliyorsam, şu anda onu hissediyorum diyorum çalarken.

Bu kadar hüzün yüklü şarkılardan keyif de alıyor olmak, bu olan biten birçok şeyi biliyorum demekten kaynaklanan bir durgunluk, sakinlik mi?

Biliyor olmak değil, seziyor, hissediyor olmak diyelim. Daha da önemlisi, bilmediklerine de eyvallah diyor olmak var.

Cohen, mutluyken dinlenebilir mi? Mesela yeni bir aşkın üçüncü gününde ayaklar yerden kesilmişken eve gelip Cohen dinlenir mi?

(gülüyor) Üçüncü gündeyiz diyorsan eğer, her şey çok havadadır. Yerle ve yerin altıyla çok ilgili değildir hiçbir şey o an. Dinlemezdim herhalde. Dinlersem de biraz tefekküre dalmak istiyorumdur, ondan dinliyorumdur. Yoksa o sevinç durumu için Cohen pek tavsiye edilmez.

Tango ve Cohen... Hangi hava durumunun müzikleri bunlar? Cohen mesela, daha puslu, kapalı havaların müziği mi, güneşli havalardan çok?

Cohen belki öyle ama, tango değil. Cohen insanın içine ığıl ığıl akar, boydan boya akar gider. Halbuki bazı tango parçaları aynı etkiyi yaparken, bazıları da çok ekspresivdir, içinden bir şeyleri dışarı atarsın. Bir önceki soruya dönersek, öyle bir durumda öyle bir tango dinleyebilirim mesela. Güçlü ve düzen içinde giden, jestlerle dolu bir şey için tango dinleyebilirsin. Ama Cohen'in yeri başka. Ben mesela sadece Cohen gibi şarkılar yazan bir insan olamazdım. Dinlemek çok hoş, ama iki seçeneğim varsa tango yazan biri olmayı tercih ederdim, çünkü türlü türlü tango yazabilirim.

Tori Amos - Father Lucifer
(Boys For Pele)

Piyanosu, bana kendini çok yakın hissettirdi. Piyanonun tonu böyle eskice bir ton olarak gelmese, Tori Amos bu diyeceğim ama...

O zaten...

Demek ki öyle bir ton tutturmuş. Çok güzel bir ton ama son zamanlarda öyle bir ton kullanılmıyor. Tori Amos'un piyanoyla ilişkisini, bir şarkıcı olarak bu kadar hoş piyano partisyonları çıkarmasını çok beğenirim.

Fikir olarak bir piyano ve bir kadın ne çağrıştırır? Piyano feminen bir alet midir?

Öyle bir soru sordun ki şimdi... Hem maskülen hem de feminen bence. Çok da iyi bir karışımı ama. Piyano başında her şeye aday olabilirsin. Bir kere hiç kimseye ihtiyacın olmadan, tek başına çalıp bitirebilirsin. Sen kendine eşlik edebilirsin. Sen başkasına eşlik edebilirsin. Solist olabilirsin. Altyapı olabilirsin. Bir senfoniyi piyano ile çalabilirsin. Bir piyanist zihniyeti ile çok yapı kurucu düşünebilirsin müziği. Halbuki solist olduğunda, alt tarafta ne döndüğü seni ilgilendirmeyebilir.

Ortalığı çekip çevirmek, derleyip toplamak feminen bir işse, bir piyanist bunları yapmak zorunda. Ama yapı kurmak, bir şeyin karkasını maskülen bir şey olarak kabul ediliyorsa, bir piyanist bunları da yapmak zorunda. Böyle bir solo atmayı böyle bir pürneşe hayat zevki olarak düşüneceksek, hayata çağırmak hep kadınlara yakıştırılır ya, belki o zaman feminen diyebiliriz.

Başka bir şey daha geliyor aklıma... İlk defa bir viyolonseli elime alıp tuttuğumda fark ettim ki; başka bir enstrümanla kurulabilecek başka bir ilişki daha varmış piyanoda yapılamayan. Bir viyolonsele sarılabilirsin, kucağına alabilirsin, çalarken sağa sola hareket ettirebilirsin, piyano ise orada durur, sen eğilip bükülürsün. Piyano "cool" takılır yani. *(gülüyor)* Piyano durur, sen kırk dereden su getirirsin. Ona vurup, ona yumuşak dokunup... yani çırpınırsın ilişki için. Ama o karşılık verir de.

Seslerle oynamak sözlerle oynamaktan daha yakın geliyor bana. Bir de daha rahat yapıyorumdur. Jung demişti galiba: "Daha sağlam olan bacağımızı öne uzatırız." Seslerle daha iyi bir ilişkim var galiba.

Flüt gibi cebe konup götürülemeyecek bir şey olması ne kadar sorun? Uzak bir ortamda bir şeyler geldi akla, piyano olsa hemen çalınacak, ama piyano yok.

Piyano insanı eve bağlar biraz, uzağa gitmek istemezsin. Bütün gitaristler tatile gitarlarıyla gider, nefesliciler de öyle. Bir tekne yolculuğunda bir gitarist hemen açar kutusunu, çıkarır gitarı, çalar. Al flütünü, git, bir ağacın altında aya bakarken çal. Piyano ise seyyar olmana izin vermiyor. Kaldı ki hiçbir tesadüfi duruma da izin vermiyor. O yüzden bir misafirliğe gidip de tesadüfen bir piyano bulursan çok sevinirsin.

Aslında o şarkı "Evinde gitarın var mı?" değil "Evinde piyano var mı?" olmalı yani...

(gülüyor) Evet, "hiç durmayalım öyleyse" diye

de devam etmeli.

Biraz da kaprisli galiba piyano. Az biraz başka bir yere taşınsa akordu bozuluyor galiba.

Evet, hem hantaldır hem de nazenindir kendileri. *(gülüyor)* Bakımı zordur, taşınmaz. Bir de bir gitarist her yere kendi gitarıyla gidebilir, kendi gitarını çalar. Ama piyanist hangi piyanoyu bulursa onunla çalar. Elektronik bir piyanoysa şahsiliği yok pek. Orasının burasının çizilmesi ile "benim piyanom" diye tanınabilecek işareti oluyor. Ama akustikte konserde önüne getirilen piyano sevdiğin bir piyanoysa ne ala. Kendi aletinde seyyar olamamak zor tabii.

Ümit Besen - Islak Mendil
(Nostalji)

Bu kim bilemem. Bir piyanist şantör için çok ılıman bir sesi var. Bazıları "gidemezzsiinnn" diye militanca söyler şarkıyı. Eskiden şöyle düşünürdüm: Oh be ne ballı! Kur aleti oraya, bir tuşa bas, şarkıyı söyle, al parayı git. Ama sonra başka bir şeyi keşfettim. Çok sıkıcı bir iş bu. Düşünsene, tam bir eğlence hizmeti veriyorsun. Ağır işçilik gibi, çünkü tek başınasın ve bütün bu ortamla uğraşmak zorundasın, hafif işçilik çünkü yaptığın tek bir tuşa basmak. Yaptığın iş çok rutin bir iş. Psikolojik olarak ağır bir iş. Hüzünlü bir iş bence. Bir gün bir yerin kapısından baktım böyle. Yazlık bir yerde bir piyanist şantör çalıp söylüyor, az masada insan var. Hep böyle hüzünlü gibi geliyor bana. Pahalı bir gazinoda kalabalıklara söyleyip malı götürenler, emeğinin karşılığını fazla fazla alanlar da vardır tabii ama, bence hüzünlü bir iş bu.

Piyanist tarafları nasıl peki?

Çeşit çeşit. Şu açık, çok iyi çalmak gerekmiyor ya da çok az tuşa dokunarak bu iş yapılabilir. Aslında piyanist şantördeki piyanist kelimesi komik biraz. Tuşlu şantör dense daha doğru olur. *(gülüyor)* O işi yapan insanın şarkıcılığı daha önemli orada.

Kendi şarkıcılığınızı beğeniyor musunuz? Piyano ile şarkı yazan söyleyen insan olmak, Tori Amos gibi mesela, cazip geliyor mu?

Kendime şarkıcı diyemem. Tori Amos gibi olmak çok cazip gelmiyor. İstemem demem, ama bir seçim anlamında cazip değil. Bugüne kadar yapardım tersi olsaydı. Şimdi yaptıklarım, yoğun bir şekilde piyano çalmak, her zaman da sesime yer vermek daha cazip geliyor. Şarkı söylememin bedeli piyanoda çaldığım şeyin karakterini değiştirmek, onun oranını, yerini azaltmak anlamına gelecekse, bunu istemem.

Söze aşırı önem vermeyip enstrümanla ilişki kurarak müzikal cümlelerle ifade etmek gibi bir tercihiniz mi var?

Ben söze her zaman çok anlam yüklerim. Ama diğer yandan kendim şarkı yazarı olacak tipte biri değilim. Enstrümantal bir müziğin yapıcısı olmak bana daha yakın geliyor. Belki sese daha yakın olmaktan dolayıdır. Seslerle oynamak sözlerle oynamaktan daha yakın geliyor bana. Bir de daha rahat yapıyorumdur. Jung demişti galiba: "Daha sağlam olan bacağımızı öne uzatırız." Seslerle daha iyi bir ilişkim var galiba.

Peki sesle kurulan cümleler dinleyene ne kadar aktarılabilir? Sözde de bu sorun var bazen belki ama, sesin manasını aktarmak daha mı zor?

Aktarılan şey değişiyor. İlk doğduğumuzda konuşmadan anlatıyorduk kendimizi seslerle mesela.

Seslerle bir şey ifade etmek yetkin bir şekilde geriye dönüş mü oluyor o zaman?

Geçen gün bir yakınımın çocuğu yanımızdaydı. İki yaşında. Kelimeleri söyledi söyleyecek. Millet başına üşüşmüş. Onu de bunu de diyerek onu konuşturmaya çalışıyorlar. Bir noktada zorlandı. Bunun üzerine onun her zaman söyleyebildiği bir kelimeyi söylediler. Rahat etsin ve onu söyleyebilsin diye. Çocuğun yüzünde bir ifade belirdi ve onu da söylemedi. Benim için o ifade şunun gibi bir şeydi: "Ya çok alicenapsınız, bana zor gelen bir şeyden vazgeçip kolay bir şey istediniz, ama teşekkürler. Ben öbürünü söylemeye çabalamayı tercih ederdim". Ben yazıyorum şimdi tabii ama, bana o an öyle geldi. Çocuğun yüzünden beş saniye uzunluğunda bir ifade geçti. Bu söze dökülemeyecek bir şey. O ifadenin zenginliğini anlatamam.

Sese dökülebilir mi?

Sese daha çok dökülebilir bence. O ifade için herkes farklı bir açıklama yapabilir. Ama sese dökersek hiç değilse haksız çıkmayız. *(gülüyor)* Çünkü o da onun kadar anlaşılmaz olduğu için o onu paklar, denk düşer.

Söyleşi: **S.S.**

Düzyazı: **100 Yazı**

Kendimizi zaman tünelinde hissettik: Bir baktık, eski günlerdeki, Express zamanlarındaki gibi faksımızdan Haydar Ergülen'in elyazısı, balık gibi süzülüyor... Ne güzel. Düzyazı: 100 Yazı

Hacı ile Dede

Bu yazı, **"Neşet ile Gönül"**den sonra yazdığım ikinci 'müzik' yazısı. Müzik yazısı mı, emin değilim, aslında **Neşet** için de, **Hacı Taşan** için de yazdıklarım, biraz onların üzerinden çocukluğuma yolladığım mektuplar sayılmalı daha çok. Çocukluğumun sesleri gelip beni buluyor ya yeniden, biraz bunun sevinci de var aslında, yoksa onların seslerini, sazlarını, tavırlarını mı çok özledim, ikisine de sayılsın: Hem mektuba, hem hasrete, hem de Kırşehirli **Neşet Ertaş** ile Keskinli **Hacı Taşan**'a. Hem ikisi de benim gönül akrabalarım sayılır, hem de 'yakın abdal'larım. Şimdi biri Almanya göçünde, biri öte dünyanın göçünde. Ama gönül olduğu gibi duruyor, Tanrı 'gönül göçü' vermesin, **Hacı** da umarım onu sakladığımız gökyüzünden gülümser hepimize, bana da ruhun şâd olsun erenler demek düşer.

Hayatta bir kez görmüştüm **Hacı Taşan**'ı, Keskin'deki evinde. Şimdi Kalan Müzik'in Arşiv serisinden yayımlanan **"Allı Turnam"** CD'sine bakıyorum ve gördüğüm o adamı hatırlıyorum. Bir 35 yaş resmi bu. Benim onu gördüğüm zamanlar çekilmiş olmalı. Dedem Hüseyin Efendi, anneannem ve teyzemle, şimdi Keskin civarında diye hatırladığım Haydar Sultan türbesine gidiyorduk, belki bir adak vardı, onu yerine getirmek için, o türbeden bir kuyu kalmış aklımda. Daracık bir kuyu, ama şimdi oradan gelen büyüleyici kokuyu hatırlıyorum. Niye herkes kuyuya eğiliyordu, eğilip bağırıyor muyduk, Haydar Sultan'ı mı çağırıyorduk, aklımda yalnızca kuyuya eğilip baktığım kalmış. 10 yaşındaydım, herkes türbedeki mezarın taşlarını öpüyordu, ben de öpüyordum, anneannem öyle istediği için değil yalnızca, bunda bir kutsallık buluşumdan daha çok. Belki kuyu da arınma duygusu veriyordu. Türbeye gidiyorduk, galiba Keskin de yolumuzun üstündeydi, oradan bir ev hatırlıyorum, aşı boyalı olmalı, geniş, ferah bir salona alındığımızı ve bir adamın gelip 'Dede niyazın olsun' diyerek Hüseyin dedenin eline sarıldığını hatırlıyorum. Sonra da izin isteyip saygıyla oturduğunu, ellerini ve ayaklarını bitiştirdiğini. Dedemin 'talip'lerinden biri diye düşündüğüm, şivesi de Eskişehir'de komşumuz olan 'abdal'lara benzeyen bu adamın kim olduğunu bilmiyordum. Duvarda kocaman bir saz vardı ve o zaman Suriye'den kaçak olarak getirilen Hz. Ali ile 12 İmam resimleri. Dedemle konuştular, 'Hacı' diyordu dedem adama, bana da bir gülme geliyordu, adamın hacıya benzer bir tarafı yoktu, o da 'Dedem' deyip yanıtlıyordu dedemi. Yemek çıkarmak istedi, dedem hemen kalkacağımızı söyledi, ayran getirdiler, içtik ve kalktık.

Ankara'da otururdu dedemler, yaz tatillerinde onlara giderdim, sazını kucağına aldığı zaman dizinin dibine oturup dinlerdim, anlamadığım şeyler çalıp söylerdi, anlamazdım ama hoşuma giderdi, 'Bunlar türkü değil, deyiş, nefes' derdi, o zaman daha da çok hoşuma giderdi, kimsenin bilmediği gizemli şeyler dinlediğimi düşünürdüm ve onları bilen adam benim dedemdi, sırrını benimle paylaşıyordu, hele bazı nefesleri 'hudey hudey' diye bitirdiği zaman, anlamını bilmediğim bu kelimenin, sanki yalnızca dedemle benim mensup olduğumuz iki kişilik cemaatin gizli sözü olduğuna inanırdım. Budalazade Hüseyin Efendi! Sık sık 'Budala' kelimesiyle bitirirdi deyişlerini, niye böyle diyor dedem diye meraklanırdım, ama hiç sormadım, kimseye de söylemedim, ola ki dedem kendine kızmıştır, o yüzden söylemiştir bu kelimeyi! Budalanın 'abdal hâli' olduğunu ise, çok yıllar sonra, dedemi köydeki 'Budala mezarlığı'na sakladığımız zaman anladım.

Sazı elinde Hacı Taşan, ressam Rahmi Pehlivanlı ve Muharrem Ertaş

Keskin'deki evden çıktıktan sonra dedem 'Bu adam Hacı Taşan' dedi, 'çok kıymetli bir âşıktır'. Dedem öyle diyorsa öyleydi. Hiç unutmadım Hacı Taşan'ın çok kıymetli bir âşık olduğunu. Adını öğrenmiştim ya bir kez, artık 'Kırşehirli Muharrem Ertaş'tan alınmış' türkülerin yanına 'Keskinli Hacı Taşan'dan alınmış' türküler de eklenecekti. Ve bu kıymetli âşığın meğer en sevdiğim türküleri söylediğini öğrenecektim: "Bugün ayın ışığı / elinde bal kaşığı / yine nerden geliyon da / mahlenin yakışığı / vay nerdesin nerdesin / kaldır camın perdesin / diyeceğim çok aman da / pek kalabalık yerdesin / elâ gözüne kurban / çatık kaşına kurban / yalnız sana değil de / arkadaşına kurban." Sonrası biraz **Cahit Külebi**'nin o çok dokunaklı **"İstanbul"** şiirine benzer: *"Sonra âlem değişiverdi / Ayrı su, ayrı hava, ayrı toprak / Mevsimler ne çabuk geçiverdi / Unutmak, unutmak, unutmak"* dediği gibi **Külebi**'nin, her şey 'unutmak' adlı zamanlara dönüştü, aklımın bir köşesinde bir isim olarak 'Keskinli Hacı Taşan' durdu, son yıllarda çocukluğumun sesleri, renkleri sökün etmeye başlayınca, **Neşet**'i de, **Hacı**'yı da anar ve özler oldum. Bir de 16 yıldır İstanbul'da oluşum var ki, işte o tam da **Külebi**'nin şiirindeki gibidir, yalnızca 'unutmak' vardır bu şehirde. Son zamanlarda bunu şöyle söyler oldum: "Ankara'daki uzun hava, İstanbul'a gelince oyun havası olur." Aslında durum da, durumumuz da bundan ibarettir.

Sık sık 'Budala' kelimesiyle bitirirdi deyişlerini, niye böyle diyor dedem diye meraklanırdım, ama hiç sormadım. Budalanın 'abdal hâli' olduğunu ise, çok yıllar sonra, dedemi köydeki 'Budala mezarlığı'na sakladığımız zaman anladım.

Keskinli mahalli sanatçı **Hacı Taşan** için CD kitapçığına kapsamlı bir yazı yazan ve CD'yi yayına hazırlayan **Bayram Bilge Tokel**'den bilmediğim bir şeyi de öğrendim, **Hacı Taşan**'ın **Muharrem Ertaş**'ın yanında yetiştiğini. O, **Neşet Ertaş**'ın 'Hacı Emmi'sidir. İkisi de 'düğün çalgıcılığı' yapar. **Neşet** bugün Almanya'da düğün çalgıcılığını sürdürüyor. Ve **Neşet** "Şirin Kırşehir" kasetinde dinlediğim **"Taşan Geliyor"** ağıdı ile kıymetli âşığı selâmlar: "Var mıdır insandan daha üstünü / Bir bilirdi düşmanını dostunu / Diksinler Keskin'e onun büstünü / Açılsın meydanlar Hacı geliyor / Bir garip ölümü acı geliyor / ... / Anam Keskinlidir, babam Kırşehir / Gönülden geldi de eyledim kahır / Saygım var insana evveli ahir / Açılsın meydanlar Taşan geliyor / İnsan hizmetine koşan geliyor."

Müzik yazısı yazamam. Benim yazdığım bir 'Yakın Abdal'dan bir 'uzak anı'dır, dedem Budalazade Hüseyin Efendi'nin, ki ciddi bir adamdı, 'kıymetli bir âşık' deyip önce aklıma, sonra kulağıma, sonra da gönlüme düşürdüğü **Keskinli mahallî sanatçı Hacı Taşan**'a bir gönül borcunu yazmaktır. 53 yaşında gitmiş bu dünyadan, ama benim çocukluğumda yaşıyor hâlâ. Yoksa hiç büyümedim mi, öyleyse ne iyi, **Hacı Taşan** da yaşıyor demektir. **Cemal Süreya**'nın şiiri geliyor aklıma şimdi, sanki **Cemal Abi**, **Neşet**, **Hacı Emmi** ve ben bir 'Kırklar Cemi'ndeyiz, hepimiz hayattayız, postta dedem oturuyor ve cem başlıyor **Cemal**'in şiiriyle: *"ağıtı önce söylenen / sen nereye uçuyorsun, / ağıtı önce söylenen / ölüm korkusunu atar / sen nereye uçuyorsun / boynu usul telli turna / ... / Pir Sultan benim ağıtım / ben de senin ağıtınım / uzar gideriz bu yolda, / sen nereye uçuyorsun / gökyüzüne kara kara / ... / dostum dostum aslan dostum / sen nereye uçuyorsun, / Kerem Aslı'nın koynunda / çiçeği hiç solmayana / ... / biz ki Nâzım'dık dünyada / Rumelili Kalın Abdal / uçan kuşa selâm saldık / sevdik oluklar boşaldık, / cemi cümle bir sofrada / muhannetlik kılmayana."* Cem bitiyor, dedem, **Cemal Abi** ve **'Hacı Emmi'** yine göçüyorlar, **Neşet** yine Almanya'ya göçüyor, 'gönül göçü'nü çekmeye ben kalıyorum. Gönül göçü ağırdır, yalnız çekilmiyor erenler, böyle erkenden çekip gitmeyin artık!

Haydar Ergülen

KONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSER

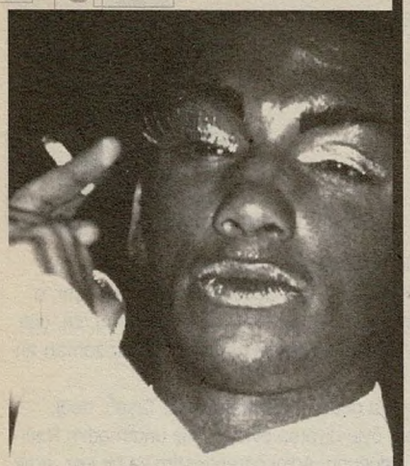

En nihayet bu da oldu, gönlümüz çifte kavruldu. Massive Attack geçen ay arz-ı endam etti, Parkorman'ı titretti, sıra geldi eküriye, oyuncu çocuk Tricky'ye. 90'ların dahisi, dans beat'lerinin haylaz ve dertli çıbanı Tricky, Bristollü kardeşlerinin ısıttıkları sahne soğumadan Parkorman'ı sallayacak. Türlü çeşit ses arasından "beni istediğinize emin misiniz, verecek hiçbir şeyim yok" diyecek. O öyle zannetsin, biz ondan müziğin ruhuna, beat'in vuruşuna, konserde heyecana dair neler neler alacağız. Bir oyun etmezse, Tricky 18 Ağustos'ta Parkorman'a gelecek, Manhattan Icedream müzik yarışmasının finalistlerinden sonra, saat 23:00 gibi sahneye fırlayacak. İstanbul'a trip hop öğretecek, ağır aheste rap yapacak. Birisi desin ki bize, Portishead de gelecek, İstanbul üçgeni oluşturacak...

MFÖ
10-11 Ağustos, Rumelihisarı, 20 Ağustos, Açıkhava
Bulutsuzluk Özlemi
(Bursa Bölge Senfoni Ork. eşliğinde), 26 Ağustos, Açıkhava
Şebnem Ferah
12 Ağustos, Rumelihisarı
Erkan Oğur / İsmail Hakkı Demircioğlu
17 Ağustos, Rumelihisarı
Brooklyn Funk Essentials / Laço Tayfa
27-28 Ağustos, Rumelihisarı
Timur Selçuk
18 Ağustos, Açıkhava

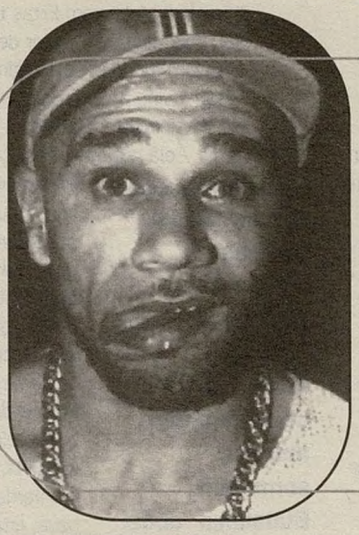

TEKNO FESTİVALİ KAPIYI ÇALIYOR
Geçen seneki rave'den memnun kalmayan varsa, biz tanımıyoruz. Rave sayesinde uzun soluklu konserlerin doğal mekanı olarak Parkorman'ı da çoktan benimsemiş durumdayız. Bir yarım-rave olarak Massive Attack nasıl güzel geçtiyse, bu senenin rave'i de birkaç kat daha güzel geçecek inşallah. Başta Goldie ve Ice T (ve gelmesi kesinleşmeyen, fakat inşallah umutlarımızı boşa çıkarmayacak olan Asian Dub Foundation), gözümüzü İstanbul içinde bir günötesi müzik cennetine açmamız için elinden geleni yapacak bir sürü sıkı müzisyen var bu yıl da rave'de. Parkorman'da 24 saat boyunca bizi kendimizden geçireceklerin listesi şimdilik şöyle:
Goldie, Ice T, Luke Slater, Indian Ropeman, Jimi Tenor, DJ Choopie, James Lavelle, DJ Sneak, Mr C, MJ Cole, Marky, Pressure Drop, Joe Collosel, Teri Bristol & Psychobitch, LTJ Bukhem, Gatecrasher, DJ JP, Gazla, Miracle Works, Nekropsi, Cold House, Kürşat / Tangun, DJ Turgay, Umut / Aylin, Steve Hulme...

[müsabaka] ↓

HALICI BESTE YARIŞMASI
Şaka maka, Halıcı Bilgisayarla Beste yarışmasının altıncısı gerçekleştiriliyor bu yıl. Bir enstrüman ve müzik kurgucusu olarak bilgisayar gitgide kabul görür ve yeri gitgide sağlamlaşırken, Halıcı bilgi işlem ve yazılım şirketinin oluşturmaya çalıştığı kültür, birikim ve imkan az şey sayılmaz. Altıncı sene-i devriyesine erişen müsabakanın bu yıl da bir teması var: Ne kadar yakın bulursunuz, içinizden ne kadar bu mevzuda beste yapmak geçer, beste yapmak geçse ne kadar zevkle tuşlara basarsınız bilemeyiz ama, tema "Osmanlı Devleti'nin 700. Kuruluş Yıldönümü"... Gezegenin tarihinde kendine göre bir yer edinmiş bir devletin, bir ferdin bilgisayarla yapacağı bir besteye nasıl bir ilham vereceğini çözerseniz, buyurun, meydan sizin: Yıldönümüyle ilgili "duygu ve kavramları ön plana çıkarın", üç dakikadan kısa, beş dakikadan uzun olmayacak bir beste yapın, 14 Ağustos günü saat 17:00'ye kadar "HALICI Ankara" adresini kaydınızı gönderin. Atilla Özdemiroğlu'ndan Garo Mafyan'a, Hasan Cihat Özer'den İzzet Öz'e, Sedat Ergin'den Tuluyhan Uğurlu'ya pek çok kendi içinde galiba yetkin kişilerden müteşekkil jüriden olur alırsanız, finaller 2 Eylül günü İstanbul Beylikdüzü'nde, Tüyap Kongre Merkezi'nde...

[sergi] ↓

Fotoğrafçılık tarihinin en büyük ustalarından biri Henri Cartier Bresson... Kurucularından olduğu Magnum Ajansı'nı da işin içine katarsanız, bir sanatı tek başına sırtladı bile denebilir. Gerçi aşağıda gördüğünüz rock fotoğraf 1971 Amerika'sına ait ama, üstadın "Avrupalılar" başlıklı fotoğraf sergisi, 30 Eylül'e kadar Pamukbank Fotoğraf Galerisi'nde izlenebilir. Teşvikiye'de Bresson'lara bakmazdan evvel, hazırlık mahiyetinde Bresson'dan okuyalım: "Bana göre fotoğraf, bir olayın anlamını, o olayın en gerçek, en uygun anlamını aktaran, biçimlerin kesin ve kusursuz organizasyonunu saniyenin bölümleri içinde 'anında tanıtan' bir çabadır. Hayat denen süreç içinde insanın kendini tanıması, insanı şekillendiren, ama aynı zamanda insandan etkilenen çevrenin, dış dünyanın keşfedilmesiyle mümkündür...
Düşünmek... Ya fotoğrafı çekmeden önce, ya çektikten sonra yapılacak şeyler bunlar... Fotoğraf çekerken hiç düşünmemeli insan. Doğal olmalı. Olmasını istediğini değil, olanı yakalamalı. Bir fotoğrafçı ne zaman başırılı sayılır? Kültür düzeyinin, değer yargılarının, zihin berraklığının oluşturduğu iç dünyayla yorumsuz varolan dış dünya arasında sağlam, sağlıklı bir denge kurulduğunda..."

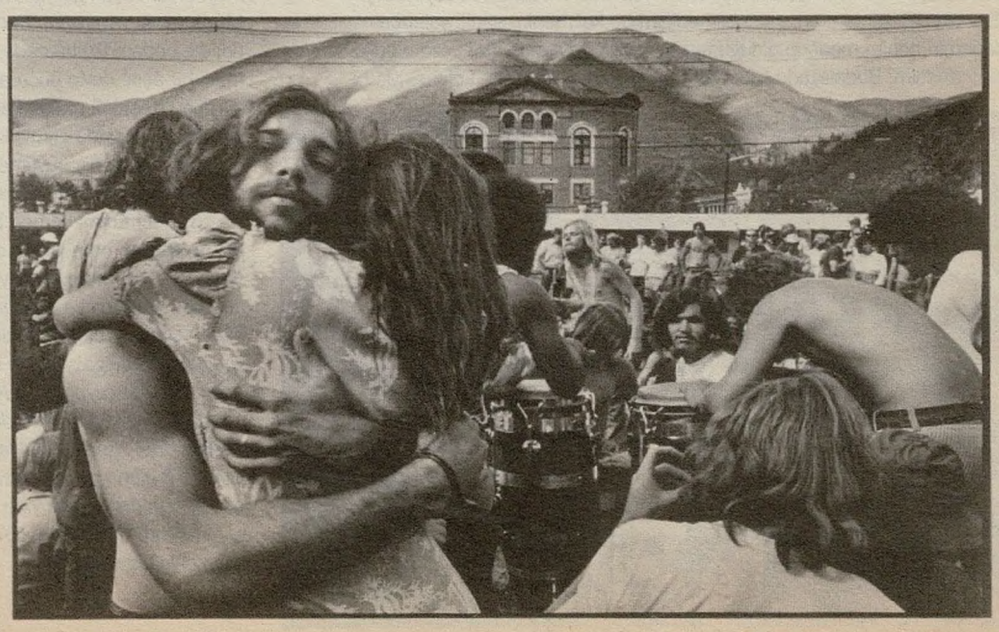

[radyo] ↓

–"Açık Radyo." 94.9

pazartesi

Arzın Merkezine Seyahat
Gökhan Akçura
20:00 - 21:00 Blues - rock

Vertigo
Hilmi Tezgör - Cem Sorguç
21:00 - 22:00
Alternatif müziğin her türü

Fotosentez
Roll
22:00 - 23:00

Caz Saati Uygulaması
Serdar Karabatı
23:00 - 00:00

Harita Metod Defteri
Halil Turhanlı
00:00 - 01:00
Müzik tarihine alternatif bakış

salı

Müzik Değirmeni
Yavuz Sarıyıldız
20:00 - 21:00 Rock - caz

Gitaresk
Jak Kohen
21:00 - 22:00
Rock ve blues'da gitar

Esintiler
Seda Binbaşgil
22:00 - 23:00
Enstrümanlar ve ustaları

Bütünleme Dersleri
Defne Akman
23:00 - 00:00
Yeni çıkan albümlerden

Seksek
Osman Kaytazoğlu
00:00 - 01:00
Türler arası sıçramalar

çarşamba

Tuna'nın Beri Yanı
Muammer Ketencoğlu
13:30 - 14:30
Balkan ağırlıklı etnik müzik

Latin Lover
Ayhan Sicimoğlu
20:00 - 21:00
"Latince" müzik

Modern Müzik
Nedim Tanyolaç
21:00 - 22:00 / Rock, caz

perşembe

Müzik Tayfı
Tayfun Akkuş
21:00 - 22:00
Kişisel perspektiften "retro"ya

Dağılmış Parametreler
Adnan Uludağ
22:00 - 23:00
Alternatif Brit-pop

Satmayan Plaklar
Cemil Gandur
23:00 - 00:00 Caz ve rock

cuma

Öbür Dünya
Ahmet Uluğ
20:00 - 22:00
Ritm ve armoni programı

Zugzwang
Memet Güzelbeyoğlu
22:00 - 23:00
Soul, acid caz, drum&beat

Yerçekimi Sıfır
Murat Şeker
01:00 - 03:00
Uyuyamamak üzerine

cumartesi

Java
Donat Bayer
09:00 - 10:00 Chanson

Yaban Çiçekleri
Gülseren Onanç
14:00 - 15:00
Dünya müziği

Sinematek
B. Gençalp - E. Kayaalp
17:00 - 18:00

Doğaçlama Hayatlar
Sevin Okyay
18:00 - 19:00 Caz

Smokestack Lightnin'
Stephen Kinzer
19:00 - 20:00 Blues

High Times
Ras Memo
20:00 - 21:00 Reggae

D and D Dope Headz
İsmet & Barış
21:00 - 22:00
Hip-hop, dub

Gilles Peterson "Worldwide"
22:00 - 23:00
Caz, acid caz, drum&bas

Beton
Mete Sohtaoğlu
01:00 - 03:00 Heavy Metal

pazar

Magical Mystery Tour
Alfredo Antillón
09:00 - 11:00
50'lerden 80'lere
rock ve pop

Radyo Boğaziçi 107.9

Britannica
Eren Emirbayer /
salı, 22:00 - 24:00 / Brit-rock

Fareli Köyün Kavalcısı
Fırat Yücel / 24:00 - 02:00 / Metal

Rapturuous Times
Gürçay Çıtlak - Murat Özcan / 20:00 - 22:00 / Rap

Alt Kat
Altuğ Akın / 20:00 - 22:00 / Rock

Rakı
Nevzat Aydın / 24:00 - 02:00 / U2

Engerek
İlkay Çamurdan / 24:00 - 02:00 / Etnik metal

[mecmua] ↓

TOPLUMBİLİM

Mevzuuna hakim, konusunda dikkatli, ilgili kaç tane dergi aklınıza geliyor? Tamam, dergileri de kendi içlerinde kategorilere ayıralım: Belirtelim ki, şimdi "derin" dergilerden söz açıyoruz. Cevap, herhalde "birkaç tane". İşte o "birkaç tane" dergiden biri herhalde Toplumbilim olsa gerek. Bağlam Yayınları'nın çıkardığı Toplumbilim, Ali Akay'ın yönetiminde dokuzuncu sayısına ulaşmış bulunuyor. "Nasreddin Hoca"dan "Yeni Sağ"a çeşitli sayı başlıklarının hepimizi ilgilendirmesini candan arzu ederiz ama, bu sayı bizi hepten alakaya davet ediyor: Toplumbilim'in haziranda çıkan sayısı "Müzik özel sayısı", editörü de Orhan Tekelioğlu. Ali Akay'ın derginin teorik yaklaşımını özetleyen yazısından sonra Toplumbilim, müziğin tarihine, usûlüne, müzisyenlere dair çeşitli yazılarla açılıyor: Sizi temin ederiz ki, Tekelioğlu'nun Nota cumhuriyetin ilk yıllarında Nota dergisinin başına gelenleri konu ettiği yazısından İsmail Ertürk'ün "Sinema ve Müzik" başlıklı yazısına, Ersin Antep'in Weill'lardan, Brecht'lerden geçen "Gebrauchsmusik" makalesinden Adorno'nun "Popüler Müzik Üzerine" yazısına, W. Duckworth'un John Zorn, Steve Reich ve John Cage'le yaptığı söyleşilere pek çok ilginç, okunası yazı taşıyor bu sayısında Toplumbilim. G. Lipsitz'in."Göç ve Asimilasyon: Rai, Reggae ve Bhangramuffin" isimli yazısı –Türkiye'ye de bağlarsanız– Fransa'da ve üçüncü dünya ülkelerinde dönen popüler girdap hakkında kafa açıcı olabilir. Derginin sonunda ise Feza Tansuğ sözü Türkiye'ye getiriyor ve müzik özel sayısının seyrini tamamlıyor... Müziğin "okuma"sıyla da ilgilenmiyorsanız, akademik lisana çarpmaktan çekinmiyorsanız, Toplumbilim'in bu sayısını kaçırmayın, sonraki sayılarını da merak etmeyi ihmal etmeyin...

ÇALINTI

Bir ara hiç böyle değildi, şimdi –hâlâ ara açılsa da– Çalıntı bir rutine oturdu. Her sayısı gibi, hâlâ çıkan her sayısı doldukça doluyor, okunacak bir sürü şey çıkıyor. Suede, Ömer Naci Soykan ve Luis Bunuel söyleşileri, Hüseyin Cahit İnal'ın Joy Division tefrikası, Taner Ay'ın –kim bilir kaçıncı– Che Guevara yazısı, Patti Smith'in "çarmıha gerilmişler" üzerine denemesi, insanın gönlünü ilk bakışta çelenler. Roll yazarlarından Gökhan Pamuk bir araştırmasıyla (müzik dergilerinin plak listeleri) ve bir remix öyküsüyle Çalıntı'nın 31. sayısında sizi bekliyor. Naim Dilmener ise, Sezen Aksu'nun "ana kraliçe" değil de "minik serçe" olduğu zamanların öyküsünü çatıyor, nadir bulunan plakları da işin içine katıyor... Müziğin gündeliğin ardındaki özünü Çalıntı'yla takip etmek güzel oluyor. Kapıyı vurmadan girin...

[gezi] ↓

GEZİ

Abelya Turizm
Günübirlik Turlar:
14 Ağustos: İlimbey
15 Ağustos: Bağırganlı / Kazandere / Aygır Deresi
21 Ağustos: Pabuçdere
22 Ağustos: Kilimli - Kadırga / Aytepe / Çaldere
28 Ağustos: Balkaya
29 Ağustos: Beşkayalar / Pembe Kayalar / Yanıkdere
30 Ağustos: Sülüklügöl
Haftasonu Gezileri:
14-15 Ağustos: Bozcaada / Assos / İznik / Sansarak
21-22 Ağustos: Bozcaada / Assos / Ayvalık - Bergama
28-29-30 Ağustos: Bozcaada / Assos / Gökçeada / Foça - Bergama / Bodrum - Kos / Marmaris - Rodos
İstiklal Cad. Zambak Sok. 21/4 Beyoğlu
Tel: 0. 212. 292 39 86 - 87

Achill Turizm
Yüzyılın Son Güneş Tutulması Gezisi:
9 - 13 Ağustos: Amasya - Çorum - Hattuşaş
İstanbul Kültür Gezileri:
15 Ağustos: Adampol (Polonezköy - Anadolu Feneri - Poyraz - Beykoz)
22 Ağustos: Haliç (Pierre Loti, Eyüp, Ayvansaray, Anemas Zindanları, Balat, Fener, Bulgar Ortodoks Kilisesi, Rum Ortodoks Patrikhanesi)
Yaz Kültür - Doğa Gezileri
12 - 15 Ağustos: İyonya (Milet, Didim, Heraklia, Bafa Gölü)
26 - 29 Ağustos: Karadeniz Kıyıları (Amasra, Çakraz, Kurucaşile, Cide, İnebolu...)
25 - 29 Ağustos: Antalya
29 Ağustos - 4 Eylül: Likya (Dalyan, Fethiye, Ölüdeniz, Kaş, Kalkan, Patara, Demre, Kekova)
Bahariye Cad. Ali Suavi Sok. no: 6/1 Kadıköy
Tel: 0. 216. 418 97 73 - 349 80 74

[fırsat] ↓

MCM'İN YOLLARI TAŞTAN

19-20-21 Haziran'da İstanbul'dan Avrupa Müzik Şenliği geçti, şehrin çeşitli yerlerine sahneler kuruldu, konserler verildi. Fransız müzik kanalı MCM'in Ortadoğu sorumlusu Philippe Viratelle MCM adına Türkiye'deydi, müzik günlerinin filmini çekti. On sene piyanistlik yapan Viratelle'in sokak müzisyenliğine, sokakta müziğe büyük gönül bağı var. Kendisiyle ayaküstü söyleştik, genç müzisyenlere olan desteğini öğrendik. Çekinmesinler, kendilerine güveniyorlarsa kasetlerini, konser kayıtlarını bize göndersinler dedi. Klibiniz ya da konser görüntüleriniz varsa ve gönderirseniz, MCM'in keşfedilmemiş grupların çıktığı programda görünmeniz işten bile değil. Viratelle ve MCM'le şöyle bağlantı kurabilirsiniz:
Philippe Viratelle, MCM International Mediterranean Commercial & Marketing Assistant. 78, Avenue Raymond Poincare – 75116 Paris. Tel: 33 1 53 64 61 00 – 33 1 53 64 61 41. Faks: 33 1 53 64 61 26. E-mail: p.viratelle@mcminternational.fr.

otuz üçük

Gülüm ve Hilmi, The Specials, REM ve Steely Dan eşliğinde evlendiler. Mutluluklar.

İşyerinde makyaj yapmak, tırnak törpülemek, o kimsede iş ahlakının henüz tesessüs etmediğini gösterir.

Gustave Flaubert, on sekizinde, ters bir rüzgârın kendisini yanlışlıkla Fransa'ya atmış olduğuna karar verir: Gerçekte Koşinşin İmparatoru olup 36 kulaçlık çubuklar içmek ve 6000 cariyeyle 1400 oğlana sahip olmak için doğmuştur; ama uğradığı meteorolojik şanssızlığın sonucu olarak, bunun yerine tatmin edilmesi olanaksız, dev arzular, amansız bir cansıkıntısı ve esneme krizleriyle kalmıştır... On dokuzunda, hukuk öğrenimini tamamladıktan sonra Türkiye'de bir Türk, İspanya'da bir katırcı ya da Mısır'da bir deve güdücüsü olmayı düşünür. **JULIAN BARNES,** Flaubert'in Papağanı

Bana hep garip gelen, gözyaşların doğmadan önce programlanmış olmasıdır. Bu demektir ki ağlayacağımız önceden saptanmış. Bunu hiç düşündünüz mü? Kendine saygısı olan hiçbir yaratıcı yapmaz bunu.
EMILE AJAR, Onca Yoksulluk Varken

RED HOT CHILI PEPPERS
Californication
(WEA / Balet)

Hani bazen insan kendi kendine sorar, "ideal bir grupta ne gibi özellikler olmalı?" diye. Aslında birçok seçenek var: Politikliği, hayata bakış açısı, yetenekleri, sanatsal duruşları, medyatiklikleri, tipleri, cinsleri, karizmaları vesaire vesaire... En azından kendi adıma, bu soruya cevap olarak "özgünlük" cevabını veririm. Yıllardır bu satırların yazarının kriterine uyan grup oldu Red Hot Chili Peppers. Gerek albümlerinde gerekse medyada sözlerini hiç esirgemediler, geçmişteki müziklere saygılarını yaptıkları cover'larla zaten gösterdiler, punk-funk ekolüne gönüllerini verdiler, çılgın oldular ama medyatik olmadılar, yaptıkları işe her zaman saygı duydular... Ama RHCP'ın içindeki fırtınalar dur durak bilmedi. Hepsi uzun süre uyuşturucu bağımlılığıyla mücadele etti. İlk gitaristleri Hillel Slovak'ı bu yüzden yitirdiler. Vokalist Anthony Kiedis uçurumun kenarından döndü. En son olarak da gerçek RHCP kadrosunun gitaristi John Frusciante yakayı zor yırttı. Davulcu Chad Smith ve Anthony'nin motosiklet kazası geçirmeleri, bir konserde fırtınaya yakalanıp sahneden uçmaları da cabası.

Ama 22 yıllık geçmişleri boyunca yedi stüdyo, bir toplama, bir konser albümü ve bir EP'yle çok başarılı işler yaptılar. Hele 1991 yılında çıkardıkları "Blood Sugar Sex Magik", belki de 90'ların en iyi albümleri arasında yer aldı. Ertesi yıl Frusciante'nin artan uyuşturucu problemleriyle gruptan sessiz sakin ayrılışının ardından yine kendine has bir hayran kitlesi olan Jane's Addiction gitaristi Dave Navarro'yu aralarına aldılar. Ne yalan söyleyelim, Navarro'nun yer aldığı "One Hot Minute" de gayet sağlam bir albümdü. Ama bir-iki handikapla. Bir kere RHCP fanları hiçbir zaman Frusciante'nin ayrılışını ve yerine Navarro gibi daha iyi "vitrin"e sahip birinin geçmesini içine sindiremedi. Navarro, ruh itibariyle başka bir alemde geziniyordu. Çok iyi bir gitarist olmasına karşın, Frusciante gibi bir punk-funk dehası değildi. Frusciante kayıtlarda bir kerede çalıp bitirirken, Navarro bir gitar kaydı için günlerce uğraşıyordu. Velhasılkelam, amatör ruh yara almış, Navarro olmamıştı. RHCP artık grup ruhunu yitirmişti. Nitekim Kerrang'ın 96 yılı temmuz sayısının kapağında "Red Hot Chili Peppers Dağılıyor" manşeti olayın sonunun geldiğini göstermişti. Derginin grupla yaptığı söyleşide herkes birbirinden bıktığını söylüyordu. Bir güzide grup daha elden gitti derken, geçen yaz ajanslardan bir haber geçti elimize: Frusciante gruba geri dönmüştü. Aslında Frusciante'nin gruba dönüşü bir anlamda da hayata dönüşü oldu. Çünkü Frusciante, müzik dünyasının sahip olduğu en yetenekli gitarist ve müzik yazarlarından biri şu an. Eroin batağına düştüğü yıllarda tam bir Syd Barrett görüntüsü veriyordu. Zaten 1994'de çıkardığı ilk solo albümü "Niandra Lades and Usually Just A T-Shirt", tam Syd Barrett albümleri halet-i ruhiyesinde dolaşır. 1997 yılında çıkardığı ikinci solo albümü "Smile From The Streets You Hold"da ise depresyondan çıkışın belirtileri vardı...

Grubun uzun süredir heyecanla beklenen albümü 8 Haziran'da piyasaya çıktı ve ilk haftasında ikiyüz bin satarak listelerde üçüncü sıraya yükseldi. 1996'da U2'nun "Discotheque"inden bu yana ilk defa Amerika'daki 87 radyo ilk haftasında "Californication"ı çalmaya başlamış. "Californication" tamamıyla hayata dönüş, yeniden diriliş, mutluluk ve sevgi üzerine bir albüm. Neredeyse grup bu albümle yeniden bir araya gelmelerini kutluyor. Ortada kesinkes bir melankoli ve pozitif titreşim olduğunu söylemek gerek. Grubun ünlü demirbaş prodüktörü Rick Rubin ise grubun "Blood Sugar"dan bu yana ilk defa aynı pozitif enerjiyi yakaladığını söylüyor. Zaten Red Hot'ı Red Hot yapan da bu enerji. Bir süre birbirlerinden ayrı kalmaları onlara yaramış. Kiedis, yaşadıkları tüm başarısızlıkların, kayıpların ve kazançların bir tecrübe olduğunu, bunlar yaşanmasaydı, bugünkü mutluluğu yaşamayacaklarını söylüyor. Albümdeki şarkılardan "Purple Strain", "Road Trippin" ve "This Velvet Glove" da bu duyguları anlatıyor zaten. Albümün isminin aslında "Phfat Dance", "I Like Dirt", "Purple Strain" ya da Çinli güzel aktris "Gong Li"nin ismi olacağı söyleniyordu ama, "Californication"da karar kılınmış.

"Kalifornikasyon"a gelince, Kiedis'in sözlerine kulak verelim: "Kaliforniya ve Hollywood'un yerküre üzerindeki derin etkisi anlamında bu söz. İyi ya da kötü, hakikaten bir şekilde Batı dünyasının, yerkürenin sonunda yer alan bu tuhaf ve büyülü yeri insanların nasıl hayal ettikleri üzerine bir söz." "Californication", grubun hep birlikte Hollywood sahillerinde surf ve müzikle geçirdikleri bir günün ardından ortaya çıkmış. Aynı isimli şarkı da grubun yaşadığı Kaliforniya-Hollywood'un iyi ve kötü yüzünü anlatıyor zaten. "One Hot Minute"deki "Tearjerker"ı adadıkları Kurt Cobain'e de şarkıda bir selam çakmışlar. Diğer yandan Kaliforniya'nın (ve dolayısıyla San Fransisko'nun) alternatif müzik mecrasına Fishbone, No Doubt, Primus, Faith No More, Living Colour gibi isimler, hardcore ve neo-swing gruplarıyla getirdiği hiperaktif enerjiyi düşündüğünüzde, gayet hoş bir isim "Californication". İlk single "Scar Tissue" ise videosunu Gus Van Sant'ın çektiği "Under The Bridge" kadar güzel ve bir o kadar da hüzünlü sözlere sahip. Aslında albümü dinlemeye başladığınızda her RHCP albümündeki gibi bir "yabancılama" söz konusu. Onuncu parça funky "I Like Dirt"te işte RHCP diyorsunuz ama, dinledikçe çiçekler açıyor albümde, her parça kendi yerini buluyor zihinde. Tüm müzik çevrelerinin en iyi RHCP albümü olarak niteleidiği albümde pop-rock şarkıların funky olanlara göre ağırlığı daha fazla. Ama açılış parçası "Around The World" ve "Get On Top"da tüm funky kurtlar dökülüyor. Flea tokatlamaya, Kiedis o bambaşka vokaliyle döktürmeye, Frusciante tüm yeteneklerini sergilemeye, Smith dağınık, sağlam ritmlerini atmaya devam ediyor. Sonuç olarak dört (aslında sekiz) yıllık ayrılığın ardından, ortada 15 parçalık mükemmel bir albüm var. Tavsiyemiz CD'sini almanız, çünkü kasetini dinleye dinleye kısa zamanda bozacaksınız. *Kerem Demir*

STEREOPHONICS
Performance and Coctails
(V2 / Topkapı)

Telaffuz etmekten ne kadar sakınırsak sakınalım, istediğimiz kadar yüzümüzü başka tarafa çevirelim, bir türlü "Brit-pop" hadisesinden yakamızı kurtaramıyoruz. Tam hafifledi, geçiyor derken, şimdi de "post-Brit-pop" dalga dalga yayılıyor malum adadan yeryüzüne. Ekseriyetle Galler bölgesinde yeşeren bu grupların ileri ucunda da, bir yanda Stereophonics, öbür taraftaysa Catatonia, kontrolü ellerine almış, fütursuzca dolaşıyorlar.

Bugünkü konu grubumuz Stereophonics, bas-davul-gitar üzerine kurulu üç kişilik bir ekip. Bir power-trio. Eleman sayıları aynı olmamakla birlikte bir zamanlar Shed Seven ya da Cast nereye denk düşüyorsa, onların yaptıklarını da bugün benzeri bir noktaya yerleştirmek mümkün. "Post" kalıbına dahil edilmeleriyse, muhtemelen post olmayanlara nazaran biraz daha sade bir sound'un izinde, "eski" tarz rock'a yakın durmalarından kaynaklanıyor. Tabii "eski" dediysek, Cream ya da Zep gibi değil, Bon Jovi ve benzerlerine yaklaşan bir tarz bu. Gevşek baladlar, sıkı fakat sıkıcı sert-rock parçaları, bezgin mid-tempolular... Kısacası "Performance And Cocktails" de ilk iki şarkıyı dinleyince neredeyse tamamını dinlemiş kadar olduğumuz albümlerden biri. Gerçi ilk şarkıları "Roll Up And Shine" ve "The Bartender And Thief" albümün ortalamasını bir nebze yükselten besteler ama, bütünüyle dinleyince onların da bu geleneği bozmadığını, dolayısıyla pek zahmete girmek gerekmediğini farketmek fazla vakit almıyor.

İlk singılları "The Bartender..."ı bir yerlerde duymuş veya klibini izlemişseniz ve hâlâ bir Stereophonics merakı içindeyseniz, yapacak bir şey yok. "Performance And Cocktails"in sene sonunda en iyi "Brit"ler arasında edineceği mutlak yer, bir teselli olabilir. Ama her Brit mamulünde olduğu gibi şöyle bir durmak ve tekrar düşünmek, isabetli olur. *Gökhan Pamuk*

Zülfü diyor ki: Ciguli yıllardan beri ilk kez "arabesk olmayan, doğudan kaynaklanmayan" bir hit. Türkiye'nin son yirmi yılına damga vuran şarkıcıları düşünün: Hepsi de Güneydoğulu, tiz sesli ve maço değil mi? İşte Ciguli ile bu gelenek ilk defa yıkılıyor ve insanlar karşılarında, kadınlarına sert bakışlar fırlatan Güneydoğulu erkekler yerine, ufak tefek ve kadından dayak yiyen bir adamla karşılaşıyorlar. Ayrıca müzik türü de arabesk değil, Balkan. Klarnet ve akordeon Balkan ritm ve ezgilerini tınlatarak, bir halk cümbüşü yaratıyor. İşte şaşkınlığın temel nedeni bu. **ZÜLFÜ LİVANELİ**

Her insan öfkelenir, bu kolaydır. Fakat tam adamına, tam ölçüsünde, tam zamanında, tam yerinde ve tam usulünde öfkelenmek, ne herkesin harcıdır ne de kolaydır. **ARİSTOTELES**

Fare ve sıçanları tanımayan yoktur. **KAMURAN ÇİLENTİ,** Evlerimizdeki Zararlı Hayvanlar

Öpücük verin üçboyutlu doğan çocuğa **MUSTAFA IRGAT**

CHEMICAL BROTHERS
Surrender
(EMI / Kent)

Kendilerine "Chemical Brothers" adını veren Ed Simons ve Tom Rowlands ikilisi, büyük beat'lerin "altın vuruşlarını" kimseye kaptıracağa benzemiyor. Şu son birkaç senenin dans-rock hattına ivme kazandıran en kalın damar, hâlâ onların kontrolünde. Üstelik eskisinden daha derişik bir kimya ile. Geçen sene, o güne kadar remikslediklerı kimi şarkılarını bir araya getiren "Brothers Gonna Work"ü saymazsak, bu üçüncü albümleri "Surrender", hem bileşimi en zengin Chemical ürününü ortaya koyuyor, hem de bu yolda kolay kolay bayrağı teslim etmeyeceklerini ilan ediyor.

Geldikleri nokta itibariyle aslında ilk albümleri "Exit Planet Dust"tan bu yana pek değişmeyen, tanıdık beat'lerle ilerliyor Chemical Brothers. Fakat bu beat'lere hayat veren melodilerin cazibesi, gittikçe artıyor. Sonuçta "Surrender"ı böyle iyi bir konuma yerleştiren de, eskiden beri grubun formüllerine derinlik katan, daha doğrusu derinlik katacağı için dahil edilen kimi işbilir konuklar ve harika seslerin yanısıra, ikilinin dozu artan ritmik-melodik zenginliği oluyor. Sabit bir vokalistleri olmasa da, konuklarıyla bu kıvamı yakalamakta zorlanmıyorlar. "Surrender"daki co-star kadrosuysa, öncekilere göre daha da geniş: Bernard Sumner, Bobby Gillespie, Mercury Rev'den Jonathan Donahue, Mazzy Star'ın Hope Sandoval'ı ve kendi grubuyla "Brit virüsü" yaymakla birlikte, daha önce de "Setting Sun"da Chemical kardeşlerle iyi şeyler yapan Noel Gallagher...

Albüm daha başlar başlamaz "Kraftwerk simülasyonu" diye karşılanan "Music: Response"un anafor kıvraklığındaki beat'leriyle içine çekmeye başlıyor. Tıpkı Kraftwerk'deki dijital-vokaller gibi sürekli tekrarlanan "music-response" sesleri, bittiğinde bile beynin bir köşesinde yankılanmaya devam ediyor. Donahue ile birlikte yazdıkları "Dream On"un hayalet sesleri eşliğinde nihayete eren albüm, bütün gelgitleriyle sonuna kadar çekim kuvvetini muhafaza ediyor. Hatta sonrasında bile. Kimi zaman kovalamaca sahnelerinin dinamiğini yaşatırken ("Orange Wedge"), kimi zaman da, uzun bir saykodelik transa geçiriyor ("The Sunshine Underground"). Ya da Sumner'ın sesi ve gitarıyla, Gillespie'nin de mırıltılarıyla dahil olduğu "Out Of Control", tam yol süratiyle Electronic'e yaklaşırken, Sandoval'ın söylediği "Asleep For Day", bütün Mazzy Star şarkıları gibi, ruh üşütücü bir havada sürüp gidiyor. "Got Glint?" ve devamında albümün ilk hiti "Hey Boy Hey Girl" başladığında da, hararet, "here we go!" nidaları eşliğinde en yüksek noktaya varıyor.

Evet, bu iki "süperstar-DJ"in yaptığı en kışkırtıcı, en dolu albüm diyebiliriz "Surrender" için. Fakat bundan önce, Chemical Brothers'ın yaptığı "Surrender"dan çok, "Surrender"ı yapan "Chemical Brothers"a merceği tutmak gerek herhalde. Çünkü bugüne dek buldukları her formül, içinde "ben yabancı dans bilmem" kuşağının en mızmız üyesini bile oturduğu yerde fişekleyebilecek bir enerjiyi barındırıyor. "Surrender" da, bütün bunları tamamlayan, şık bir albüm olarak kendi yerini kolayca buluyor. *Gökhan Pamuk*

ORBITAL
The Middle Of Nowhere
(WEA / Balet)

PRODIGY
...Presents The Dirtchamber Sessions Vol. I
(V2 / Topkapı)

Doksanların yükselen üç Orb'undan en parlağı The Orbital... Diğer ikisinden sadece "Orb" olanı, birazcık da sınırları zorlayan uzunluktaki parçaları nedeniyle gölgede kalırken, üçüncü "Orb" William Orbit geçen yıl Madonna ve Blur gibi popüler isimlerin albümlerine göç etti. Orbital'ın "Hiçbir Yerin Ortası" ismini taktığı bu dördüncü albümü, iki yıl önceki ("her İngiliz elektro-grup bir film müziğine sahip olmalıdır" ilkesi gereği yaptıkları) "The Saint Theme"den beri bekleniyordu. Gene her İngiliz elektro-grup gibi orta yaşın üzerinde iki erkekten oluşan grubun müziğini takip edenler bilirler; bizler için elektronik müziğin Edison'u sayılabilecek Jean Michel Jarre ekolüne en yakın isimdir Orbital. Portishead'in Ennio Morricone ya da John Barry'ye göbek bağı neyse, onların da Jarre'a borçlu oldukları şey o! Özellikle önceki albümleri "In Sides"ın kapanış şarkısını bu hısımlığın resmi belgesi olarak gösterebiliriz. "The Middle Of Nowhere"de Orbital'daki en önemli değişiklik müziklerinde değil, kapak tasarımlarında gerçekleşmiş. İlk üç albümdeki geleceğin sanal yaratıkları yerlerini günlük yaşamın sıradan enstantanelerine bırakmış; hiçliğin tam göbeğine... Sekiz parçalı, bulutlu, yağmur sıkıntısı barındıran bu Orbital albümü mevsiminde dinlenirse ne âlâ! Ama çemberin içindeyken bu tip tuzaklardan uzak durmakta her zaman fayda vardır.

Her ne kadar aynı elektrik kutbundan beslenseler de, tavır olarak olsun, dozaj olarak olsun, Prodigy'nin duruşu Orbital ve diğer türdeşlerinden bir hayli ayrık kalıyor. En azından Prodigy iki kişiden oluşmuyor. Solist Keith Flint'le birlikte grubun kreatif sorumluluğunu üstlenen Liam Howlett dışında da elemanları mevcut. Liam Howlett, İngiltere'de bu işe ucundan kıyısından bulaşmış her delikanlı gibi yeniyetme çağında DJ'likle meşgul olmuş. Ama oraların DJ'liği Hakan Gündüz DJ'liği olmadığından, gece kulüplerinde sempıl yapa yapa bu delikanlılar bir süre sonra kendi şarkılarını yazar duruma geliyorlar. Hatta çaldıkları parçalar da kendi imzalarını taşıyan birer remiks haline geliyor. "Dirtchamber", Liam'ın da zamanında imza attığı bu tarz yerlerden birinin adı. O dönemlerin ruhuna sadık kalarak hazırladığı "Dirtchamber Sessions Volume One"ı (demek gerisi de gelecek) Prodigy referansıyla çıkartınca, özellikle memleketimizde "Prodigy yeni albüm yapmış" oldu. Oysa "Dirtchamber", Chemical Brothers'dan Jane's Addiction'a, Beastie Boys'dan Primal Scream'e, Public Enemy'den bizzat Prodigy'ye onlarca sanatçıdan yapılan alıntılarla oluşan dev bir mikser ürünü... Seksenlerin başında çok ilgi görmüş "Stars On 45" tarzının günümüz versiyonu. Prodigy'den daha az baştan çıkarıcı olsa da, kendimizi haftasonu ecstasy partileri yerine başka tantanaların göbeğinde bulsak da, olsun varsın, çemberin dışındaki tozları teneffüs etmek her zaman bizim tercihimiz olarak kalsın... *Atilla Aydoğdu*

otuz üçlük

Bazı sıçanlar gemilerle memleketten memlekete göç eder. Bunlara "göçmen sıçan" denir. **KAMURAN ÇİLENTİ**, Evlerimizdeki Zararlı Hayvanlar

Meclisi terkeden bir ahbabının arkasından onun muhtelif cepheleri ile alay ederek dedikodusunu yapan bir kimseyi, etrafındakiler nezaketen susarak dinleseler bile; itimada layık, dost olunacak bir şahsiyet olarak kabul etmeyip kendisinden uzak durmaya çalışırlar.

denizden yeni çıkartmışlar yağmurun ölüsünü / mevsimlerden napalm günlerden ilkbahar **KÜÇÜK İSKENDER**

HAMLET: Bana düşmez olaydı dünyayı düzeltmek. **SHAKESPEARE**

Sevgi dolu saygılar **RIZA SİLAHLIPODA**

Hamlet'in deliliği, onun had safhadaki sağduyusuna bizim verdiğimiz isimden ibarettir. **JEAN LOUIS BARRAULT**

Hiçbir ses yakalayamaz beni / Dağlarda küskün, küçük / Bir ot parçasının yanısından başka **EDİP CANSEVER**

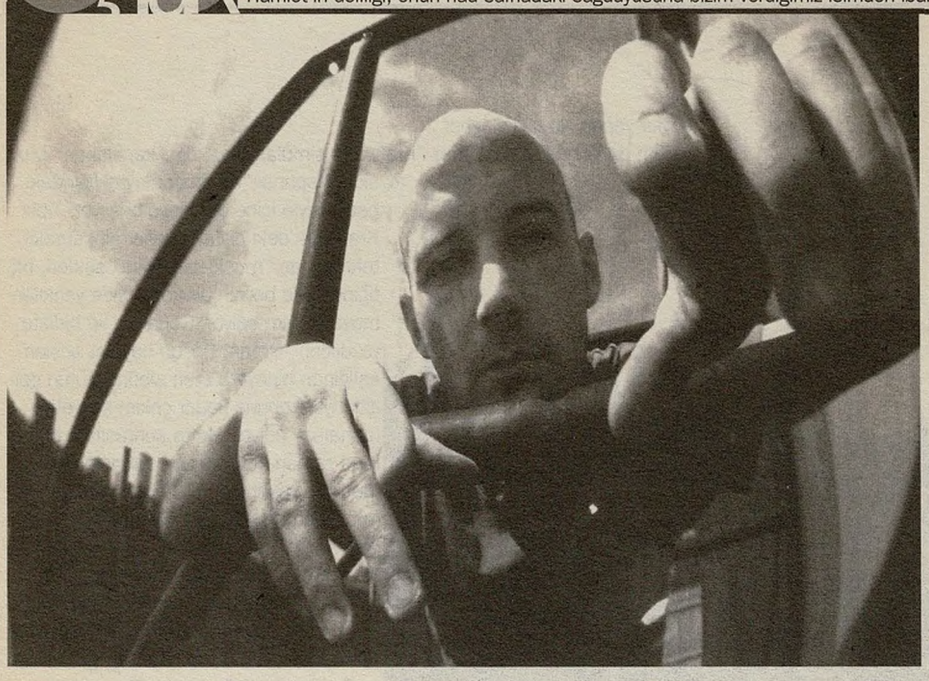

MOBY
Play
(Mute / KodMüzik)

Tekno'dan hazzeder miyiz? Belki o ivmede dans edecek takadımız (ya da yüksek teknolojik bir partnerimiz) olmadığından, şöyle yanından seğirtiyor olsak gerek. Moby, biz tam da bu muhakeme içerisindeyken "Play"i kaldırıp yanımıza koydu. Albümü cihaza şöyle bir yerleştiriyorsunuz, yerinize dönerken –ve hazır ayaktayken– biraz hareketleniyorsunuz. El-ayak sakin bir tempoya kaptırmış oynuyor. Bu arada insanı bir şüphe de almıyor değil: Albümü teyid etmek için tekrar cihaza doğru uzanıyorsunuz : Moby / "Play". Albümde sayfa sayfayı çeviriyor. Naçizane bir self-dans... Ardından albümün ortalarında karaoke yapmak için ölüyorsunuz... Fakat o ne: "Potansiyel var, tesis yok!.." Albümün nihai fasikülü, sizi dinlediğiniz mekandaki en karanlık noktaya vurabiliyor. Adamımız istediğinde gayet sıkı bir "bedlik" uzmanı... Moby, hardcore-punk yaptığı dönemlerden 1990 başı itibariyle elektronik ve dansa yöneldiğinde "dönek" damgasını da alnında buldu. Dolayısıyla tekno müziğin en ihtilaflı ve bir dönem anonim duruma gelmiş halinin görünür figürlerinden biri Moby. Asıl ismi Richard Melville Hall olan şahsiyet, çocukluğundaki takma ismi Moby'i kullanıyor. Bu lakabın kaynağı da aslında gayet sağlam bir yer: Büyük-büyük amcası Herman Melville, yani "Moby Dick"in yazarı... Connecticut'da yeşeren gençliğinin ardından, o esnada kopan punk fırtınasına kapılıyor Moby: The Vatican Commandos, vokalistleri kodeste olduğu için yerine geçtiği Flipper ve 4AD etiketi altındaki Ultra Vivid Scene... New Yyork'a taşınmasını müteakip, house ve dans müziğine kayıyor. 1991'de EP formatında çıkardığı ilk kaydı "Go"da Angelo Badalamenti'nin "Twin Peaks"i için yaptığı ana temayı kullanıyor ve listeleri de arşınlamaya başlıyor. 1992'de görece punk tavrından kopmadığının işaretini vermek ister bir halde, Mixmag ödülleri kapsamındaki konserinde klavyesini kırıyor. 1993'de ise "Thousand"ın dakikada 1000 vuruşuyla Guinness Rekorlar kitabı'na duhul ediyor. 1996 yılında kendi metruk alanına dönüyor ve kimilerince en iyi albümü kabul edilen, sample'larla pişirilmiş bas-gitar-davuldan müteşekkil, endüstriyel - hardcore "Animal Rights"ı yapıyor. Bilmem kaçıncı neo-Bond filmi için Moby'nin yaptığı parçanın da yer aldığı "I Like Score"daki "New Dawn Fades", bu satırları yazan dahil, Joy Division yorumlarına herhangi bir müsamaha göstermeyenleri alaşağı edecek bir durum teşkil ediyor. Bu şarkıda, hızlı disko beat'leri, tahrif edilmiş gitarları, pop-dans ve film müzikleri içinden çektikleriyle eritiyor. Genelde adı kulüplerle beraber anılan tekno-house müziği oturur vaziyette dinlemeye açıyor...

Son albümü "Play" görece bir easy-listening kategori dahilinde yürüyor ama, bir süre sonra ambient havaya bürünüyor. Moby, iştigal ettiği house müziğin ve zahir görünüşünün ardında sofu seviyesinde radikal bir hıristiyan, militan bir çevreci. İnsan tabiatını beden-ruh-can olarak tanımlayan kutsal inanışın "Play"de üç kısım tekmili birden vücut bulması, Moby'nin mevcut hristiyan geleneğinin bir yansıması. "Play"in ilk parçaları dans ritminde yol alıyor. Giderek gospel, soul ve blues'un bir nebze şoseye bürünmüş ruhani patikasına açılıyorlar. Son bölüm ambient ve elektroniğin filmsel dünyası. Zaman zaman gitarlarla parçalanan hip-hop zeminli soul ve gospel bezeli parçalar, ağır tuşlu takviyesiyle alttan alta bir hüzün barındırıyor. Bazı parçalarda G. Winston'vari pop-barok dokunmalara da rastlanıyor. Ambient havalarda scratch ve derinden derine yeknesak gitar akorları ile ağırdan trip-hop başlıyor. İşte her şey bundan sonra değişmeye başlıyor: Dylan'vari akustik gitarın yanısıra yürüyen hafif mırıldanmalar, ağır distorte vokaller, yaylı programlar... Yol, bir şapeldeki ayinde ruhani bir şekilde son buluyor... Moby tekno-house'u masaya yatırıp iyi bir ütü çekmiş. Gerçi bu kumaş her ütüye gelir ama, marifet ikinci ütü izini yapmamak."Play", Moby diskografisi içerisinde en sağlam yere aday. *Cem Sorguç*

π
(Soundtrack)
(WEA / Balet)

"Matematik doğanın dilidir ve bu yüzden doğadaki her şey sayılarla ifade edilip anlaşılır hale getirilebilir. Eğer sayılar, çizgiler kullanarak grafikleştirilirse modeller ortaya çıkar. Doğanın her noktasına sinmiş modeller..." Max Cohen yani "π" filminin arızalı kahramanının sözleri bunlar. Bağımsız yönetmen Darren Aronofsky'nin ilk filmi olan "π (3,14)", beynindeki sakatlığa aldırmadan sayılarla boğuşan ve basit bir borsa denklemini çözmeye çalışırken kendisini hayatın formülünü keşfederken bulan matematikçi Max Cohen'in gerginliği üzerinde tasarlanmış deneysel bir proje. Çıkış noktası olarak, bir çemberin çevre uzunluğunun çapının uzunluğuna oranı olan π sayısını ele alan film, aslında elektronik formatta tasarlanmış radikal anlatım diliyle varoluşun sorgulandığı değerli bir sinema denemesi olması bakımından önem arz ediyor.

Bu yıl Sundance Film Festivali'nde en iyi film seçilen "π" bu başarısında hiç şüphesiz yapısındaki neredeyse görüntü kadar etkili olan müzik kullanımına da çok şey borçlu. Filmin orijinal teması ve soundtrack'in prodüksiyonu Pop Will Eat Itself grubundan hatırladığımız Clint Mansell tarafından gerçekleştirilmiş. Mansell film için üç parça hazırlamış. "πr^2"ve

"2πr" jungle,"We Got The Gun" ise breakbeat formatta. Soundtrack'de Clint Mansell ile çalışan isimler ise elektronik müzik dünyasına yön veren oluşumların önemli bir bölümünden meydana geliyor: Orbital, Autechre, Aphex Twin, Roni Size, Massive Attack, David Holmes, Gus Gus, Spacetime Continum, Psilonaut ve Banco De Gaia. Bu isimlerden bazıları soundtrack'e daha önce yayınlanmış parçalarla katılırken Gus Gus, Aphex Twin ve David Holmes yeni üretimler gerçekleştirmiş. Özellikle Aphex'in "Bucephalus Bouncing Ball" parçası muhakkak dinlenilmesi gereken faydalı bir eser olmuş. Roni Size, Ed Rush ve Optical'ın "Watching Windows" remix'iyle, Orbital "P.E.T.R.O.L" ve Massive Attack da "Angel" ile katılmışlar "π" filminin soundtrack çalışmasına. Filmin müzikleri CD formatında Türkiye'de de edinilebilir durumda ama, filmin kendisini seyretmek için Özen Film'e bir miktar baskı yapmak gerekiyor. Ne de olsa bu tür radikal deneysel üretimlerin memleketimizde pek de iplenmediğini hepimiz biliyoruz.
Murat Şeker

Şırnak'tan döndüğümde ben artık aynı insan değildim. Türkiye'nin dörtte birinde farklı bir hayatın yaşandığını gördüm. Orada insanlıklarının dahi farkına varamayan insanlar var. Bugün orada 20 yaşına gelmiş gençlerin hiçbiri "olağan hal"i henüz yaşamadı. Hepsi doğduğundan beri "o hal"i yaşıyor. Böyle bir ortamdan yurttaş yaratabilir misiniz? Sakatlanmış insanlar onlar. Ben Güneydoğu'ya gittiğimde bir spagetti western mekanında yaşadığımı anladım. Oysa o güne dek John Ford'un westernlerinde yaşayan biriydim. John Ford'un filmlerinde kovboy barın hemen üst katındaki odasından aşağı iner ve çarpan kapıdan dışarı çıkıp bakar. Gün doğmaya başlamıştır, "ne güzel bir hava" der. Sergio Leone'nin kovboyu da odadan alt kata, bara iner, çarpan kapıyı açar, dışarı çıkar. Ve beyninin ortasına bir kurşun yer. Ben de kafası delik dolaşan bir insanım artık.
Prof. BAKIR ÇAĞLAR *(Altı yıl boyunca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde Türkiye devletinin avukatlığını üstlenen hukukçu)*

Evrim, hayvanlarda insan, bitkilerde orkide ile tamamlandı.

Karanlığın belli belirsiz bir tadı var. Naftalin kokusu gibi, bir ürperti bırakıyor insanın çene uçlarında **NİLÜFER GÜNGÖRMÜŞ**, Büyük A

Saçlarımı tararken saçlarımı düşünürüm.
CLAMENCEAU

PATRICIA KAAS
Le mot de passe

(Sony Türkiye)

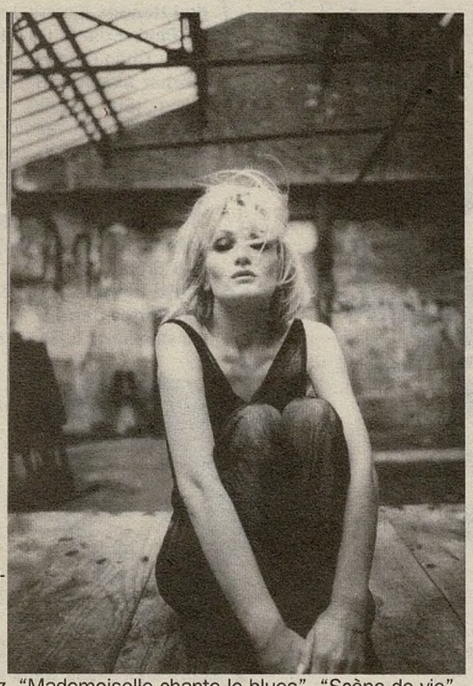

Patricia Kaas'ın "Le mot de passe" isimli beşinci stüdyo albümü geçen ay piyasaya çıktı. Albümdeki 12 şarkının onunun bestesi Pascal Obispo'ya, sözlerin çoğu ise Didier Golemanas'a ait. Bu on şarkının dışında kalan iki şarkı ise Jean Jacques Goldman'ın. Obispo ve Goldman'ın son yıllarda Fransa'da en çok tutan müzisyenler oldukları söylenebilir. Patricia Kaas'ın 1997 yılında çıkarttığı "Dans ma chair" albümünün en önemli üç şarkısı olan "Quand j'ai peur de tout", "Je voudrais la connaître", "Je me souviens de rien" şarkılarında da besteci olarak Jean Jacques Goldman'ı görüyoruz. "Mademoiselle chante le blues", "Scène de vie" ve "Je te dis vous" albümlerinde ise besteci ve söz yazarı olarak, –şimdiden klasikleşen, Kaas'ın bulunduğu yere gelmesini sağlayan, tüm konserlerinin vazgeçilmez şarkıları haline gelen "Mon mec à moi", "d'Allemagne", "Mademoiselle chante le blues", "Entrer dans la lumière" gibi şarkıları yazan– Didier Barbelivien ve François Bernheim vardı. Bu ikilinin "Dans ma chair"de "Je sais" isimli tek bir şarkısı yer alırken, son albüm "Le mot de passe"da tek bir şarkılarına bile yer verilmiyor. Bu sırada "Je te dis vous", "Fatiguée d'attendre", "L'amour devant la mer" şarkılarının bestecisi, "Tour de charme" konser albümünün aranjörü Michel Amsellem'e de bu albümde rastlamıyoruz.

Patricia Kaas ilk üç albümünde oturttuğu rock ve blues ağırlıklı tarzından dördüncü albüm "Dans ma chair"de uzaklaşmış, özellikle albüme adını veren şarkıda Massive Attack'ın sound'una yakın bir müzikle karşımıza çıkmıştı. "Le mot de passe" albümünün "Les éternelles" ve "Quand je t'oublie" şarkılarında ise yoğun olarak Portishead etkisi duyuluyor. JJ Goldman bestesi olan "Les chansons commencent", Kaas'ın gerek düzenleme gerek armonik açıdan en iyi şarkılarından biri olma özelliğini taşıyor. Albümün ilk klip çekilen şarkısı olan "Ma liberté contre la tienne" armonik olarak biraz aynı eksen etrafında dönmesine ve Kaas şarkılarında duymaya alışmadığımız keman partisine rağmen keyifle dinlenebilecek bir şarkı olarak beliriyor. Bunun yanısıra düzenlemede elektronik enstrümanlarla yer yer güzel renklerin de yakalandığı da oluyor. Albümün son şarkısı olan "Et je m'en veux"de ise çok sakin bir hava baskın olmasına rağmen, yoğun armonik değişiklikler de duyuluyor. Albümde pek bir yere oturtulamayan şarkılar olarak "J'attends de nous" ve "La clé" görülüyor. Bu şarkılar pek bir yere oturtulamasa da, "La clé" olası popüler şarkılardan biri. Neredeyse şarkının tamamı tek ve basit bir kadans üstüne kurulu. "J'attends de nous" Kaas'tan hiç duymaya alışmadığımız kadar pop havası taşıyor. "Mon chercheur d'or" ve "Si tu rêves" ise Patricia Kaas'ın "Il me dit que je suis belle" gibi şarkılarını sevenler için ayrıcalıklı şarkılar olacağa benziyor.

Sonuç olarak "Le mot da passe" eğer Patricia Kaas'ın tüm albümlerine sahipseniz, biraz farklı bir Kaas'la karşılaşsanız da, severek dinleyebileceğiniz bir albüm. Ancak özellikle "Madimoiselle chante le blues", "Scène de vie" ve "Je te dis vous" albümleri elinizde yoksa, öncelikle bu albümleri edinmeniz önerilir. *Donat Bayer*

CHARLES TRENET
Les poètes descendent dans la rue

(WEA / Balet)

Fransız chanson'u üzerine yazılmış birçok kaynak kitap Charles Trenet'yi tek kişilik bir devrim olarak nitelerken, chanson'u da Trenet öncesi ve sonrası diye ikiye ayırır. Fötr şapkası, yakasında kırmızı karanfili, kocaman açılmış mavi gözleriyle solo kariyerine başladığı 30'ların ikinci yarısından itibaren music-hall'de yerini alan java, biguine, swing, pavane, berceuse, polka ve benzeri ritmlerde bugün birçoğu klasik olmuş şarkılara besteci, söz yazarı ve yorumcu olarak imzasını atan, music-hall'e gerçeküstü bir dil kazandıran Charles Trenet'nin chanson üzerindeki etkisi bugün hâlâ tüm yoğunluğuyla hissedilir.

Léo Ferré'nin ilk şarkılarını Charles Trenet'ye getirmesi, Yves Montand'ın çıkışını "La vie qui va" gibi Trenet şarkıları söyleyerek yapması, S. Bertaut'nun "Piaf" kitabında Edith Piaf'ın ünlü olmadan önce Trenet gibi büyük bir şarkıcı olmanın ne kadar güç olduğunu düşündüğünden bahsetmesi, Simone Signoret'nin anılarında Charles Trenet'yi gençliğin idolü olarak anlatması, Jacques Higelin ve Mano Solo'nun Trenet'yi en sevdikleri şarkıcı olarak nitelemeleri, Trenet'nin hem star hem de yaratıcı kişiliğinin ne denli önemli olduğunu anlamak için yeterli olacaktır. 1930'larda "Je chante", "Boum", "Y'a d'la joie", "Mam'selle Clio", 1940'larda "La mer", "Que reste-t-il de nos amours?", "Douce France", 1950'lerde "L'âme dez poètes", "Jardin extraordinaire", "Coin de rue", 1960 ve 70'lerde "Fidèle", "Chante le vent", "La chance aux chansons", 1980'lerde "L'écologiste", "L'homme au singe savant", 1990'larda "Le cor", "Fais ta vie" gibi birçok klasikleşmiş şarkı yazan Charles Trenet'nin "Les poètes descendent dans la rue" isimli 1999 tarihli son albümü ülkemizde de piyasaya sürüldü. Albümü oluşturan 14 şarkıyı sadece bir defa dinlemek bile, şarkıların ne kadar usta işi olduğunu anlamak için yeterli. Bu 14 şarkının özellikle dikkat çekici yanı, Charles Trenet tarafından –86 yaşında olmasına karşın– dupduru bir ses ve olağanüstü bir performansla yorumlanmış olmaları. Aynı şaşkınlığı 93-94 yılları arasında verdiği konserlerin kaydından oluşan "Le récital" albümünü dinlerken de yaşamıştım.

Düzenlemelerinin çoğunun C. Remy'ye ait olduğu yeni albümde, ağırlık piyano ve kontrbasa verilmiş olsa da, "Toi, toi, toi" gibi kimi şarkılarda piyano ve kontrbasın yanına bakır nefesliler, gitar ya da banjo gibi enstrümanların da eklenmesiyle Trenet'nin 30'lu ve 40'lı yıllarda söylediği şarkıların havasına yaklaşılmış. Albüme adını veren "Les poètes descendent dans la rue", "Les anges sont partis", "Sexuel été" ve "La terre entière" ise, "Rachel dans ta maison" ve "Fidèle" şarkılarının popüler olduğu 1960 ve 70'li yılları anımsatıyor. Şarkılar barındırdıkları tüm ses oyunlarına, gerçeküstü hikayelere, "Le voyage de la vieille"in nakaratındaki komik İngiliz aksanıyla Fransızca söylenen sözcüklere, "Raspoutin"in sonundaki küçük bir çocuk sesiyle söylediği bölüme rağmen, son derece melankolik bir hava taşıyor. "Les poètes descendent dans la rue" Trenet'nin belki de en yalın albümlerinden biri, ancak bu yalınlık yoğun bir müzikal zenginliği de beraberinde getiriyor. Her şey bir yana, şarkılardaki ton değişimlerine, söz ve müziğin kusursuz iç içe geçişine ve şarkı formunun ustalıklı uygulanışına bakmak bile albümün müzikal gücünü anlamak için yeter...

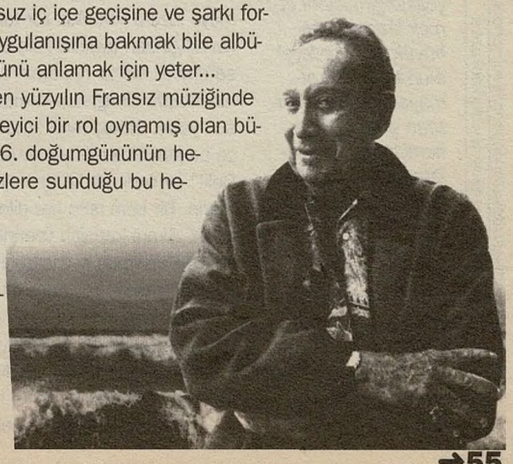

Bir yüzyılı bitirirken yüzyılın Fransız müziğinde son derece belirleyici bir rol oynamış olan büyük bir ustanın 86. doğumgününün hemen ardından bizlere sunduğu bu hediye albüm, ilgilenenlere şiddetle tavsiye edilir. Teşekkürler yüzyılın deli şarkıcısı, çılgın büyücüsü, Mösyö Trenet!
Donat Bayer

10birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Boyzone** By Request
2. **Shania Twain** Come On Over
3. **Ricky Martin** Ricky Martin
4. **Whitney Houston** My Love Is Your Love
5. **Abba** Gold
6. **Jamiroqai** Synkronized
7. **Chemical Brothers** Surrender
8. **Vengaboys** The Party Album!
9. **Dean Martin** The Very Best Of...
10. **Travis** The Man Who...

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Belle and Sebastian** Tigermilk
2. **Stereophonics** Performance and Cocktails
3. **Britney Spears** Baby One More Time
4. **Oasis** Definitely Maybe
5. **Steps** Step One
6. **Frankie Goes To Hollywood** Welcome
7. **Fatboy Slim** You've Come A Long Way Baby
8. **Backstreet Boys** Millennium
9. **Basement Jaxx** Remedy
10. **Tina Cousins** Killing Time

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Limp Bizkit** Significant Other
2. **Backstreet Boys** Millennium
3. **Ricky Martin** Ricky Martin
4. **"Wild Wild West"** Soundtrack
5. **"Tarzan"** Soundtrack
6. **Britney Spears** Baby One More Time
7. **"Austin Powers"** Soundtrack
8. **Sarah McLachlan** Mirrorball
9. **GZA** Beneath The Surface
10. **Shania Twain** Come On Over

ROLL DİSKO

Afghan Whigs Gentlemen
Ahmet Kaya Adı: Bahtiyar
Bob Dylan Bringing It All Back Home
Björk Homogenic
Ciguli Ciguli Forte
Chemical Brothers Surrender
Erkin Koray Devlerin Nefesi
Général Alcazar La Position du tirailleur
Ibrahim Ferrer İbrahim Ferrer
Iva Bittova Bile Inferno
Jacques Brel C'est gens-là
Jimi Hendrix Electric Ladyland
Liz Phair Exile In Guyville
Manu Chao Clandestino
Mazhar Alanson Her Şey Çok Güzel Olacak (Soundtrack)
Mehmet Güreli Yağmur
Mor ve Ötesi Bırak Zaman Aksın
Marianne Faithfull Vagabond Ways
Nazan Öncel Demir Leblebi
Orhestre National de Barbés Poulina
Pavement Terror Twilight
P18 Urban Cuban
Scritti Politti Anomie & Bonhomie
Syd Barret Barrett
Vic Chesnutt Is The Actor Happy

KOD MÜZİK / Atlas

1. **Robert Wyatt** EP's
2. **Moby** Play
3. **Belle and Sebastian** Tigermilk
4. **µ.zig** Royal Astronomy
5. **Aksi İstikamet**

ÇALINTI / Atlas

1. **Julie Cruise** The Voice Of Love
2. **Schal Sick Brass Band** Majnoun
3. **Manau** Panique Celtique
4. **Dr. John** Anutha Zone
5. **Suede** Head Music

KARGA / Atlas

1. **David Sylvian** Dead Bees On A Cake
2. **Placebo** Without You I'm Nothing
3. **Beth Orton** Central Reservation
4. **Keziah Jones** Liquid Sunshine
5. **Moby** Play

ZİHNİ / Akmar

1. **Orbital** Middle Of Nowhere
2. **Underworld** Beaucoup Fish
3. **Texas** The Hush
4. **Skunk Anansie** Post-Orgasmic Chill
5. **Sugar Ray** 14:59

ROLL tefrika POLİS ROMANI NASIL YAZILIR? 2

Yazan: büyük ihtimalle Carter Brown

Çıkan kısmın özeti:
Bazı ilim adamlarına göre medeniyetin artmasiyle zekânın eksilmesi birbirine paralel gittiği için polis romanlarının amip çoğalması gibi çoğaldığını kabul etmek lâzım. Gene büyük bir lâf edecek olursak, bencil olmayan insan, başarısının sırlarını diğer hemcinsleri ile paylaşan insandır. Bendeniz de polis romanı yazarı olduğum için hiçbir karşılık beklemeden bu işin sırlarını açıklamaya karar verdim. Basit ve ilmî olarak üstelik. Ben işin tekniğini anlatayım, gerisi size kalmış.

Pornografik olmamak şartı ile...

Polis romanlarındaki dört önemli noktayı bildikten sonra geriye bir mesele kalmıyor.

1- İsim ve kapak, 2- Coğrafya, 3- Kahramanlar, 4- Vak'a.

Bu dört noktanın içinde en önemsizinin vak'a olduğunu söylemeye lüzum yok. Asıl zor tarafları açıkladığım zaman mesele kendiliğinden aydınlanmış olacak. Şimdi müstakbel kitabınızı sattıracak birinci noktanın açıklamasına gelelim. Kitabın isminin kitapla bir ilgisinin olması hiç de önemli değil. Meraklı olsun yeter. Birkaç tane örnek verelim. Siz de biraz düşününce bu gibi binlerce isim bulabilirsiniz. "Çıplak Delil" isminde bir kitap mı yazacaksınız? Aferin. Bir kere isim her dile tercüme edilebilir. Şimdi kapağın üzerine, modern bir koltuğa oturmuş pornografik olmamak şartı ile çırılçıplak, kızıl saçlı bir de kanı oturttunuz mu, hatunun hatırı için aklı baliğ olmuş erkek çocuklardan, prostattan muzdarip yaşlı bey amcalara kadar kendinize müşteri temin ettiniz demektir. Yahut kitabın ismi "Telefon Cinayeti". Kapağa bir telefon, arkadan görünen, banyodan yeni çıkmış, telefonu eline almış çıplak bir kadın. "İntikam tatlıdır". Yatağa uzanmış gene çıplak bir kadın.. "Hong-Kong'dan gelen tabut" Divana yan uzanmış çıplak bir kadın. Realizmi seviyorsanız kadının yüzü Asyalıya benzeyebilir. Yani lâfın kısacası, romanın ismi ister "Tehlikeli erkekler", ister "Oyun bitti", ister "Azgın kadının aşkı" olsun, resim ille de çıplak ya da yarı çıplak bir kadın olacak.

Kitaptaki kadının varsın kitaptaki dişilerle bir ilgisi olmasın. Şunu hatırdan çıkarmayın ki, bir matahı sattıran dış görünüş ve reklamlardır her şeyden evvel. Emin olun kitabı alan da, parayı yazdığınız ya da yazacağınız zırvalar için değil, kapakta görüp beğendiği cinsi latif için almış ve "Eh para verdik, okuyalım bakalım" zihniyeti ile okuma kararını vermiştir. Kitap ne kadar kötü olursa, satış da o kadar yüksek olur. Neden mi? Kazık yeyip aldatıldığının farkına varan insanoğlu, aynı kazığı bütün hemcinslerinin de yemesini istiyeceğinden kitabınızı önüne geldiği yerde öteye beriye tavsiye edecektir.

(Devam edecek)

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzononbironikiondörtonbeşonaltıonyedionsekizondokuzyirmiyirmibiryirmikiyirmiüçyirmidörtyirmibeşyirmialtıyirmiyediyirmisekizyirmidokuzotuzbirotuzikiotuzüçotuzdörtotuzbeşotuzaltıotuzyediotuzsekizotuzdokuzkırkbirkırkikikırkküçkırkdörtkırkbeşkırkaltıkırkyedikırksekizkırkdokuzelli

Baş tarafı 8'de

Jimi Hendrix

Owsley adlı bir kimyager... Psikadelik müzik yapan The Grateful Dead adlı topluluk... "Yeni bilinç"in Pasifik kıyısındaki öncüleriydi.

1966 yazında, bir golf sahasında...

John Roberts Wall Street'te bir aracı kurumda broker'lık yapıyordu, Joel Rosenman ise çiçeği burnunda bir avukattı. New York'un mutena semti Huntington'daki golf sahasında tanıştılar, birbirlerine hemen ısındılar, kısa zamanda can ciğer oldular, aynı evi paylaşmaya başladılar. John Roberts 23 yaşındaydı, 21'indeyken ünlü bir ecza firmasının kurucusu olan dedesinden 250.000 dolar miras kalmıştı. Joel Rosenman ise 25'indeydi, tanınmış bir hukukçunun oğluydu, önce Princeton'da İngiliz Edebiyatı, sonra da Yale'de hukuk okumuştu. Ama, rock şarkıcısı olmak istiyordu, bir-iki girişimde de bulunmuş, sükutu hayale uğramıştı.

İki kafadar brokerlığı, avukatlığı boşlayıp TV kanallarına komedi dizileri yazmaya koyuldular. İlk projeleri, sınırsız sermayeye sahip iki mankafanın maceralarıydı. Ama bunu sosyal-gerçekçi temellere oturtmak istiyorlardı. Mart 1967'de, Wall Street Journal ve New York Times'a bir ilan verdiler: "Sınırsız sermayeye sahip genç işadamları parlak fikirler arıyor..." Adres gösterdikleri posta kutusuna gönderilen cevabi mektupların sayısı 7000'di. Aslında ilandaki tarif tıpatıp olmasa da kendilerine uyuyordu.

1967 Paskalya'sı: "It's A Beautiful Day"

Öteki kıyıda ise, New York'un ünlü Greenwich'inde, East Village'ında, aşağı Manhattan'ında, "flower power" yeşermeye başlamıştı. Nisan 1967'de, Paskalya'da, birkaç bin uzun saçlı genç, Central Park'ta toplanmış, Sangria şarabı eşliğinde çalıp söylemişti. Ve tarihin tekerlekleri, ağır ağır Woodstock'a doğru dönmeye başlamıştı.

Yaz geldiğinde New York belediyesi, Richie Havens, Grateful Dead gibi toplulukların sahneye çıktığı ücretsiz gençlik konserleri düzenleyecek, 4 Temmuz 1967'de, "Bağımsızlık Günü"ndeki konser, polisle hippiler arasındaki ilk çatışmaya sahne olacaktı. Bu çatışma, 1968 yazında, Demokrat Parti'nin ünlü Chicago kurultayında çıkan olayların –polisin yüzlerce uzun saçlı gencin üzerine yürüyüp coplamasının– habercisiydi. Sonradan Crosby Stills Nash & Young'ın "Chicago" şarkısına konu olan olayların...

Ağustos, 1968: Bir Viking komünü

Olaylı Chicago kurultayında, sahneye çıkan yegane grup MC5'dı. MC5, Woodstock'ta yoktu, ama onların öyküleri, 1968 yazında Amerika'nın göbeğinde esen rüzgarın yönünü imliyordu. Elektra Plaklarının "company freak"i Danny Fields görgü tanığıydı:

"East Village Other adlı underground dergide, MC5 şöyle anlatılıyordu: 'Orta Batı'da plakları yok satıyor, sadece bir grup değiller, bir hayat tarzı onlar...' MC5'la 1968'in ağustosunda tanıştım. Beni havaalanında karşılayıp evlerine götürdüler. Dilim tutuldu. Bir Viking komünü gibiydi. Bodrumda bir matbaa vardı; bildiriler, posterler basılıyordu. Her tarafta kızıl kitaplar vardı, Mao'nun kızıl kitabı. 60'larda gördüğüm en seksi grup onlardı..."

Capitol Records'da, bir çift kağıtlının eşliğinde

1968 kışıydı; Roberts ve Rosenman'ın gazete ilanıyla aradıkları parlak fikir, Manhattan'daki Capitol Records binasında filizleniyordu. Capitol'ün "company freak"i Artie Kornfeld, gündelik mesaisindeydi. Ayaklarını masasına uzatmış, marijuana'sını tüttürüyor, kafasında tilkileri dolaştırıyordu ki, içeri Mike Lang girdi. Yanında menejerliğini yaptığı Diesel adlı grup vardı. Bir çift kağıtlının himmetiyle hemen kaynaştılar. Mike Lang, yoksul görünmeyi beceren varlıklı bir gençti, liseden terkti, Florida'da bir underground gazete çıkarmış, daha sonra New York'a yerleşip rock gruplarının menejerliğine soyunmuştu. 23 yaşındaydı. Artie Kornfeld ise 25'indeydi, meteliğe kurşun atıyordu. Bir gece Kornfeld'in evinde oturmuş "Sarı Kolombiya"nın keyfini sürerken, Mike Lang ne zamandır kafasında gezinen fikri Kornfeld'e açtı. Bir kayıt stüdyosu kurmayı düşündüğünü, bu stüdyonun Woodstock'ta olmasını istediğini, çünkü Bob Dylan, Van Morrison, Janis Joplin, Blood Sweat and Tears gibi rock'ın kalburüstü isimlerinin Woodstock'u kendilerine mekan tuttuklarını anlattı. Fikir, Kornfeld'in de aklına yattı, geriye üç nal ve bir at bulmak kalmıştı.

Jerry Garcia'nın yüzüne baktığımda yanaklarımdan gözyaşları süzülmüştü. Herkes ve her şey o kadar güzeldi ki, birden bire yok olacağından korkuyordum. Sonradan anladım ki, Woodstock hep yaşayacak. Dead hep hayatta kalacak. *Yağmur Bulutu*

6 Şubat 1969: Duvarda Frank Sinatra, pikapta sitar ve "voli"

Lang ve Kornfeld, "Challenge International Ltd."in kapısını çaldılar. Şirket limiteddi ama sermaye limitsizdi. Golf oynarken tanışan Roberts ve Rosenman artık iş ortağıydı. "Volj" için her şey hazırdı, o tek "nal" hariç.

Kornfeld'in, stüdyo projesi Roberts ve Rosenman'a cazip gelmedi ama, laf arasında geçen "stüdyonun promosyonu için Bob Dylan'ın konser vereceği bir basın toplantısı", ne zamandır aradıkları parlak fikre ilham kaynağı oldu. "Neden stüdyoyu boşverip dev bir konser düzenlemiyoruz? Büyük voli vururuz."

Birkaç gün sonra, Kornfeld'in Capitol Records'daki odasında buluştular. Duvarda Frank Sinatra'nın çerçevelenmiş resmi, pikapta sitar, yere bağdaş kurup oturdular, "strateji"yi planlamaya koyuldular. Woodstock, bir alamet-i farika, bir "marka" haline getirilecek ve bu müseccel marka, festivalin lokomotifi olacak, bir arsa alınacak, oraya bir stüdyoya kurulacak, "Woodstock İşletmeleri", ayrıca "Woodstock Plakları" ve "Woodstock Yayınları" olarak faaliyet gösterecekti. Bu ilk toplantıda alınan karara göre, "Woodstock Ventures"ın kuruluş sermayesi olan 150 bin doları Roberts ve Rosenman koyacak, çeşitli masrafları karşılamak için biletler çok önceden satışa çıkarılacak; müzisyenlerle anlaşmak, festivali planlamak, tanıtımını yapmak ve gerçekleştirmek Kornfeld'le Lang'a düşecek, kâr yarı yarıya bölüşülecekti. Festival için 200 bin dolarlık bir masraf öngörülüyordu ve eğer 75 bin kişi gelecek olursa, adam başı 6 dolardan, 450 bin dolar demekti, "temizinden bir 250 bin kafa da Woodstock Ventures'a kalacak"tı. Woodstock festivali, 15 Ağustos cuma günü başlayacak ve 17'sine, pazar gecesine kadar kesintisiz sürecekti.

Mart, 1969: Hayati bir soru

Mart sonuna doğru Wallkill denilen yerde 20 hektarlık bir arazi kiralandı ve faaliyet başladı. Bütün ihtiyaçlar için para vardı, hem de bol miktarda. Mike Lang artık Porche'ye terfi etmişti. Düzgün kılığı, efendi görünüşü ve dilbazlığı sayesinde Wallkill kasabasının belediye meclisinin gönlünü kazanmıştı. Wallkill sakinleri, kasabalarının bir "sanat fuarı"na sahne olacağını düşünüyorlardı. Festivalin resmi adı "Woodstock Müzik ve Sanat Panayırı"ydı. Uyuşturucu meselesiyle ilgili soruları, şüpheleri, Lang ustalıkla savuşturmuştu. "Sayın baylar, bayanlar, bildiğiniz gibi uyuşturucu maddeler yasadışıdır. Bizim düzenlediğimiz festivale katılacak insanların yasa dışı faaliyetlerle herhangi bir biçimde ilişkili olabilecekleri düşünülemez." Gelgelelim, o ana kadar kimsenin aklına gelmeyen, belediye meclisi üyelerinden birinin aklına gelmişti: "Peki, kanalizasyon konusunda ne gibi önlemler aldınız?"

Mike Lang kem demiş, küm demiş, lafı boğuntuya getirmişti. En azından öyle sanmıştı.

Haziran 1969: Tommy, can you hear me?

Kuzey yarım küre haziran başında piyasaya çıkan "rock opera"sını, "Tommy"yi konuşuyordu. Woodstock'çular da Who'nun menejerinin peşine düşmüşlerdi. Who onlar için çok önemliydi, ama vazgeçemeyecekleri tek isim Hendrix'ti: "Jimi o yaz California'daki bir konserde 150 bin dolar almıştı, menejeri bizden de aynı para-

→57

yı istiyordu. Bizim tavanımız ise 15 bindi ve Woodstock'un lokomotifi Jimi'den başkası olamazdı. Sonunda 32 bin dolara anlaştık. Diğer müzisyenlere de 'Jimi iki kere sahne alacak" dedik. Halbuki bir kere çıkacak, festival onunla kapanacaktı, ama eğer böyle demeseydik Jefferson Airplane 12 bin dolara razı olmazdı..."
Lang'ın Woodstock'a getiremediği tek idolü Dylan'dı: "Araya yakın bir arkadaşını koydum, beraber evine gittik, birkaç saat konuştuk, onu çok istediğimizi anlattım. Fakat nedense kabul etmedi..."

2 Temmuz 1969: Kara haber ve talih kuşu

2 Temmuz akşamı, Roberts ve Rosenman Manhattan'ın ünlü Four Seasons lokantasında kız arkadaşlarıyla birlikte yemek yerken kara haberi aldılar. "Walkill'in Sorumlu Sakinleri" adlı bir sivil inisiyatifin girişimi üzerine, belediye meclisi Woodstock'a izin vermekten vazgeçmiş, ayrıca savcılığa duyuruda bulunmuştu. Özetle, Woodstock'a yeni bir yer bulunması gerekiyordu. Ağustosa bir şey kalmamıştı ve 50 bin kişinin üç gün boyunca ikamet edeceği bir arazi bulmak kolay iş değildi. Aslında, söz konusu rakam 50 binin çok üstündeydi. "Açıkçası manipülatif davrandık" diyecekti Lang, "milleti ürkütmemek için 50 bin diyorduk, yoksa bizim beklediğimiz onun beş katıydı, 500-600 filan aklımızın ucurdan geçmemişti, ama 250 bin kişinin geleceğine kaniydik..."
Öte yandan, bu kötü haber, Woodstock'çıların başına konan talih kuşuydu. Woodstock, basında "haber"di artık. Gazeteler davayla ilgili sütunlarca yazı yayınladı, "izin verilsin mi, verilmesin mi" diye hararetli tartışmalar yapıldı ve Woodstock, konserden birbuçuk ay önce "olay" oldu. Bedavadan reklam kampanyası büyük düşeşti, ama vakit daralıyor ve Woodstock için alan bulunamıyordu. Helikopterler kiralandı ve arazi avına başlandı. Woodstock'çılar iyiden iyiye demoralize olmaya başlamışlardı ki, sahneye Elliott Tilber çıktı.

18 Temmuz 1969: "Arkadaşım Max Yasgur"

Tilber'ın "White Lake" diye bilinen yerde, 80 odalı bir oteli vardı. Ama "El Monaco" sinek avlıyor, Tilber de hızla iflasa doğru sürükleniyordu. Gazetede Woodstock hikayesini okuyunca, beyninde bir ampül yandı: "Vaktiyle, belediyeden bir konser ruhsatı almıştım, 12 dolar mıydı neydi, otele müşteri çekmek için bir oda müziği kuartetiyle anlaşmıştım, hafta sonlarında 150 müşteri oluyordu."
Tilber, hemen Woodstock'çuları aradı, Michael Lang hemen atlayıp geldi, baktı. "Küçük" dedi. Arazi 15 hektardı. Tilber, "o zaman gidip arkadaşım Max Yasgur'un arazisine bakalım" dedi. "Max yıllardır bana süt ve peynir satıyordu, Bethel'da büyük bir çiflik arazisi vardı." Tilber ve Lang soluğu Max'ın yanında aldılar. "Araziyi görür görmez vuruldum, mükemmeldi, nefis bir eğimi vardı, sahne için idealdi, arkada da göl... Hemen orada anlaştık. El sıkıştığımızda, elinde sadece üç parmak olduğunu farkettim. Bütün o araziyi elleriyle temizlemişti."
Yasgur, çevrede sözünün eri olarak bilinirdi. New York üniversitesinde hukuk okumuş, sonra da köyüne dönüp ailesinin toprağında bir çiftlik kurmuş, zamanla bölgenin bir numaralı süt ve süt ürünleri üreticisi olmuştu.
Yasgur'a 75 bin dolar toka edilerek 600 hektarlık alan kiralanmıştı. Fakat, kanalizasyon sorunu devam ediyordu. Aynı soruyu şimdi de White Lake belediye meclisi soruyordu. 2000 adet portatif tuvalet ısmarlanmıştı. Ama, sorun burada bitmiyordu. Kanalizasyon ne olacaktı? Woodstock'çular, bilirkişiyi bir Ukrayna lokantasında ağırladılar ve "hiçbir sağlık sakıncası yoktur" raporunu ceplerine koydular.

Yippiler: Enternasyonal Gençlik Partisi

Bu arada, Abbie Hoffman'la 10 bin dolarlık bir sorun yaşanmıştı. Hoffman "Youth International Party" ya da kısaca Yippiler diye bilinen radikal sol hareketin önderiydi. Temmuz başında, Rosenman'ı ofisine çağırdı. Rosenman yanına Lang'ı alıp "davet"e icabet etti. Hoffman'ın ofisi bir daktilo ve iki telefondan ibaretti. Rosenman, aslında aynı fikirleri savunageldiklerini anlatmaya başlayarak girdi söze. Hoffman kesti: "Sizin platformunuz da, gündeminiz de, bizi yanınızda görmek istemeniz de umurumuzda değil. Eğer 10 bin dolar sökülmezseniz, orayı tepenize yıkarız". Rosenman duymamış gibi yaparak konuşmasını sürdürmeye kalktı ama, Hoffman tepesine dikilip "duymadınız galiba, 10 bin dolar" deyince yelkenleri indirdi, "peki" dedi.
Hoffman parayı kendisi için istemiyordu, çeşitli toplumsal projeler için istiyordu. New York'taki evsizler için kurdukları yurtların yanısıra, savunmalarını üstlendikleri siyasal suçluların mahkeme masrafları söz konusuydu.

11 Ağustos: Hippi polisleri olay mahallinde

Temmuz sonuna doğru, Amerika'nın önde gelen alternatif cemaatleri Woodstock'ta üslenmeye başlamışlardı. Ken Kesey ve Merry Pranksters... Abbie Hoffmann ve Yippi'leri... Ve Hog Farmers... Hog Farmers California'da kurulmuş bir komündü. Daha sonra New Mexico'da, Hopi kızılderililerinin rezervasyon kampını satın almışlardı. Liderleri, 50'lerin beatniki, 60'ların hippisi, "Easy Rider"daki Stranger'ı anımsatan bir eski tüfekti; kafa kağıdındaki ismi Hugh Romney'di, ama seçtiği isim Wawy Gravy'ydi, Hog Farmers teşkilatındaki ünvanı ise "Konuşma Bakanı"ydı.

John Sebastian

Hog Farmers, Woodstock'un temel taşlarından biriydi. Zira, güvenliğin koordinasyonundan yiyecek-içeçek organizasyonuna, temizlikten bad tripler için acil sıhhi servise bir dizi sorumluluk üstlenmişlerdi... Woodstock'çular Hog Farmers'ı angaje etme sebeplerini söyle anlatıyorlardı: "Gelen insanlara örnek olabilecek, yol yordam gösterecek birilerini istiyorduk. Açıkhavada, yıldızların altında uyumanın birçok insana çok cazip geleceği belliydi. Ama bu insanlar çok tecrübeszdi". Ezcümle, Woodstock'çular kalabalığın "dağıtması"ndan çekiniyordu, dağıtanları toplama ve festivalin düzgün yürümesini sağlama işi Hog Farmers üyelerine havale edilmişti, günlüğü 170 dolara...
11 Ağustos'ta, New York'un Kennedy Havaalanı'ndaki manzara o güne kadar görülmüş şey değildi. New Mexico'dan gelen uçaktan yalınayak, uzun saçlı, tuhaf giysili bir kafile çıkmıştı. Etraftakilere şaşkınlık içinde "kim bunlar?" dedirten topluluk, 15'i Hopi kızılderilisi olmak üzere toplam 100 kişilik Hog Farmers kafilesiydi. Basın olaydan haberliydi, muhabirler Wavy Gravy'nin çevresini sardı, "konuşma bakanı" resmi açıklamayı yaptı: "Biz hippi polisiyiz"...

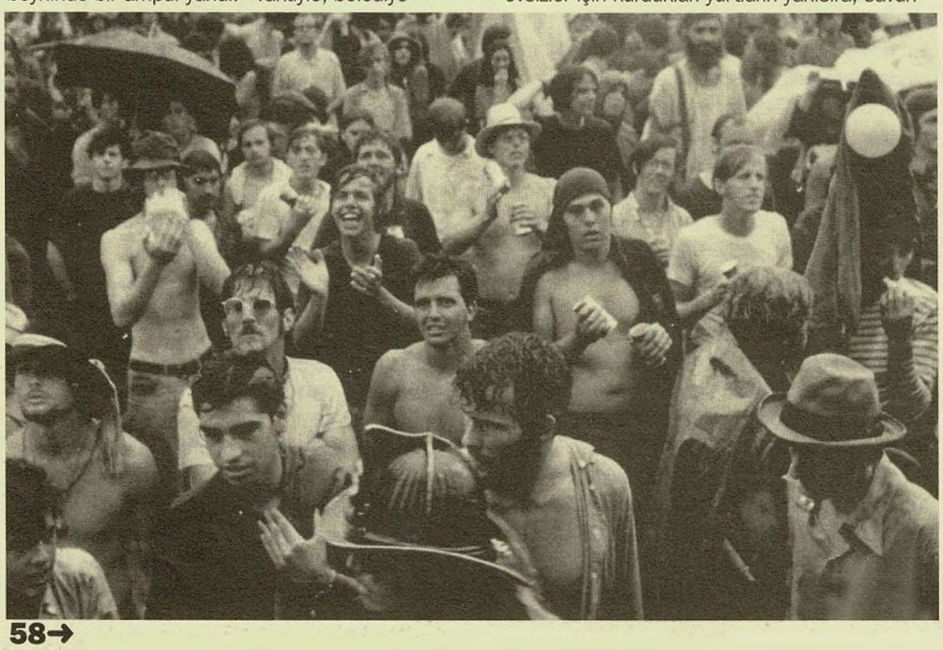

Woodstock bence devrimci bir eylemdi. İçeri biletsiz girmeye kararlıydık, çünkü biz "Halk Ordusu"yduk. Kapitalizmle aram iyi olmadı hiç. Woodstock kahinlere özgü bir öngörü gibiydi. Ta o günlerden bugünlere bir mesaj ulaştırıldı. *Billy Van Houten*

Woodstock'ta ses teknisyeniydim. Woodstock'ın runu Nelson Mandela'da yaşıyor. *David Marks*

Biletlerimi ve Sgt. Peppers blucinimi hala saklıyorum. Uyurken, yüzerken, sevişirken hep o blucin vardı üzerimde. 25. yıldönümüne gitmedim, hayal kırıklığına uğramaktan korkuyordum. *Larry T.*

1969 benim hayatımda dönüm noktasıydı. 18 yaşındaydım ve özgür olmak istiyordum. İçki, esrar gibi alışkanlıklarım hiç olmadı. Hep ayıktım. Ne zaman filmi seyretsem göz yaşlarımı tutamıyorum. Dünyayı değiştirmek istiyorduk, bunu yapabileceğimize inanıyorduk. *Steve Dows*

Joe Cocker & The Grease Band sahnede

69 yazında Vosvos minibüsümüzle New Jersey'den kalkıp California'yaya gitmiştik. Woodstock'ı duyunca, gerisin geriye döndük... Woodstock'ta asit tribindeyken sigarayı bıraktım. *Bobbi*

13 Ağustos: Warner Brothers Woodstock'ta

Tuvaletler, ilk yardım, su tankları, yiyecek içecek standları, sahne... Hemen her şey hazırdı. Ve 13 Ağustos itibarıyla 100 bin kişi Woodstock'ta toplanmıştı. Bu arada, Hog Farmers'la Merry Spanksters kendi alternatif sahnelerini kurmuşlardı. Yippi'ler de boş durmamışlar, sahneye yaklaşık bir kilometre mesafede "Movement City" (eylem kenti) diye devasa bir çadır kurmuşlar, günlerdir teksir makinesiyle bildiri basıp dağıtıyorlardı. Yaptıkları "kuşlama"larda değişmeyen bir çağrı vardı: "Konser için para ödemeyin."

Festivale iki gün kalmıştı ve Warner Brothers reddedilemeyecek bir teklifle karşı karşıyaydı. Woodstock'çular film sözleşmesi öneriyorlardı, istedikleri yalnızca 100 bin dolardı. Oyuncular, ışıklandırma, senaryo, soundtrack, konu; her şey hazırdı. Michael Wadleigh ve Martin Scorsese Warner Bros.'u temsilen Woodstock'a geldiler, Artie Kornfeld'le görüştüler: "Yüzbinlerce insan gelecek buraya, 100 bin dolar verip milyarlar kazanacaksınız. Eğer bir hadise, bir isyan çıkarsa da gelmiş geçmiş en iyi belgeseli yapmış olacaksınız." Kornfeld'in sözlerinin tartışılacak bir tarafı yoktu. Warner Bros. derhal sözleşmeyi imzaladı.

15 Ağustos sabahı: Hayırlı bir emrivaki

15 Ağustos cuma sabahı, Woodstock'çuların merkez üssüne üç otobüs yanaştı, içinden 100'e yakın polis çıktı. Bizzat Woodstock'çular tarafından özenle seçilmiş, düzgün, yumuşak başlı, efendiden tipler... 50 dolar yevmiye sözü verilmişti: "New York Emniyet Müdürlüğü bir tamim yayınladı ve Woodstock'ta görev alacak polislere disiplin cezası verileceğini duyurdu. Ama, polislerin çoğu tamimi iplemedi, günde 50 dolar kazanmak daha çok işlerine geldi, sahte isimlerle görev aldılar. Bordromuzda sekiz dokuz tane Mickey Mouse vardı."

Bu arada, Woodstock'ta toplanan insanların sayısı 500 bine ulaşmıştı. Trafik tamamen felç olmuş, kilometrelerce uzanıyordu. Ve Wavy Gravy ile Merry Pranksters'ın lideri Babbs, tarihi bir rol daha oynadılar: "Güvenlik görevlilerinden biri, 'bu kalabalıkta bilet kontrolü yapamayız' dedi. 'Ne biletinden bahsediyorsun' dedim, ha 200 bin, ha 400 bin. Ne farkeder? Bu insanlara bilet kesmeye kalkarsak burada harp çıkar; geçmiş olsun'. Babbs'la birlikte çitleri söktük attık. Ve bir insan seli akmaya başladı..." Lang'ın itiraz edecek hali yoktu: "Woodstock'ı hiçbir zaman ücretsiz bir konser olarak düşünmemiştik, ama bu durum karşısında 'biletlerini alanlar aldı, almayanların canı sağolsun, giriş serbest' anonsunu yapmak zorunda kaldık..."

Woodstock'un "organizatörleri": Michael Lang, John Roberts, Joel Rosenman ve Artie Kornfeld

Saatler 17:07'yi gösterirken

Konserin resmi başlangıç vakti 16:00 diye duyurulmuştu. Ama, kilometrelerce uzanan otomobil konvoyu nedeniyle müzisyenlerin çoğu kaldıkları otellerde mahsur kalmışlardı. Sahneye ilk kim çıkacaktı? "En çabuk kim çıkabilecekse o çıkacaktı. Tim Hardin zomdu, Richie Havens ise hazır gibi görünüyordu. Zaten başka da seçeneğimiz yoktu..."

Cuma 17:07'de Richie Havens sahneye çıktı ve Woodstock başladı.

Richie Havens: Aslında Woodstock diye bir şey olamayacaktı, çünkü hiçbirimiz oraya gidemeyecektik. Alana yedi mil ötede bir otele yerleşmiştik. Yol tıkalıydı, karadan ulaşmamıza imkan yoktu. Organizatörler ortalıkta deli gibi koşuşturuyorlardı. Sonuçta dandik bir helikopter kiraladılar, bizi içine tıkıştırdılar, iki de konga davul... Bir renk denizinin üzerinden geçerek –80 bin kişinin geleceği düşünülüyordu, 850 bin kişi gelmişti– sahneye indik. Harikuladeydi. Gözüme ilk çarpan görüntü şuydu: Tim Hardin sahnenin altında oturmuş gitar çalıyordu. Organizatörler, bir saatten fazla onu sahneye çıkmaya ikna etmeye çalıştılar. Tim, nuh diyor, peygamber demiyordu. Bu sefer bana yalvarmaya başladılar, lütfen Richie, hadi Richie.. Ve kendimi sahnede buldum: İki saat kırkbeş dakika kaldım. Çünkü sahneye çıkacak başka kimse yoktu. Tam altı sefer sahneden indim, altı seferinde de beni sahneye geri gönderdiler. Harika bir olaydı.

Country Joe McDonald: Hiç hazır değildim. "Gitarım yok" deyip işin içinden sıyrılırım diye düşünüyordum. Hemen koşturup ucuz bir gitar alıp getirdiler. "Gitar kayışım yok" dedim. Hemen bir ip bulup buluşturdular, gitarı boynuma astılar. "Mızrapım yok" dedim. Hemen bir kibrit kutusu kapağını mızrap haline getirdiler. Homurdana homurdana sahneye çıktım. Fakat çok rahattım. Çünkü kimse sahnede ne olup bittiğini iplemiyordu. Seyirciler kendi aralarında sohbet ediyor, frizbi filan oynuyorlardı. Bir saat sonra filan kendi kendime dedim ki, "dur şunlara bir Fish tezahüratı yaptırayım, nasıl olsa kimsenin bir şeyi taktığı yok"... Ve birden bağırdım: "F... Hep beraber efff..." Kalabalık sustu ve hep bir ağızdan haykırdı: Efff... "Aman allahım" dedim, "artık dönüşü yok, olay başlıyor"... Ve ardından "fuck"ın diğer harflerini anons ettim:

- "U"
- Yuuu
- "C"
- Siii
- "K"
- Keyyy
- Kelime ne?
-Siktiiirrrr

Gerisi, tarih... Aynı anda hem ünlü hem de bednam olmuştum. Bu olay hâlâ bir kilometre taşıdır. Filmin, "Siktir" tezahüratlı bölümü, Güney Afrika, Yunanistan ve bazı Latin Amerika ülkelerinde makaslandı.

Barry Melton (Country Joe&The Fish'in gitaristi): Filmde "no rain, no rain, no rain" diye bağıran adam benim. Yağmur bastırdığında, içimden "eyvah" demiştim, "bu kadar insan geldi ve müzik olmayacak". İşte o anda, "no rain, no rain" diye bağırmaya başladım. Davulcumuz hemen olaya girdi ve ortalık "no rain" diye inlemeye başladı. Birkaç saat sürdü bu. Kadınlar giysilerini parçalıyor, kalabalığın üzerine sıcak yağmur boşanıyordu. Festivalin sonu geldi diye düşünüyorduk. Bu arada enstrümanlarımız da ıslanıyordu. Yeniden çalmaya başladığımızda, üç saattir sahnedeydik!..

Arlo Guthrie: İki aynasızın aralarında geçen bir konuşmaya tanık oldum.

- Şurada marijuana içiyorlar galiba.
- Olabilir, ama onları enselemeye niyetim yok.
- Evet, çok kalabalıklar, yapacak bir şey yok.

İşte o anda, "oh" dedim, "nihayet"... Nihayet

Her yıl ağustos ayında arkadaşlarla toplanıp Woodstock'a gidiyoruz, o günleri yadediyoruz. Ama Jerry Garcia'nın ölümünden beri gitmiyorum. *Wayne Grassfield*

onlardan kalabalıktık. İlk defa onlardan daha çoktuk. Ve hiçbir şey yapamıyorlardı. Olay, tamamen onların kontrolünün dışındaydı. Cihana bedel bir duyguydu bu.

Melanie: Festivali düzenleyenlerle aynı apartmanda oturuyordum. Saf saf "ben de katılabilir miyim?" diye sormuştum. "Tabii" demişlerdi. Gitarımı ve annemi alıp gittim. Fakat trafiğe saplandık kaldık. Kıpırdıyamıyorduk. Beni bir helikoptere tıkıştırdılar, bir tarlanın ortasına indirdiler, küçük bir çadıra soktular. Kafamdaki tek düşünce, "bu kadar insana şarkı söyleyeceğim ve aralarında adımı duymuş hiç kimse yok." Tam sahneye çıkmak üzereydim, yağmur başladı. "Oh, yırttım" diye sevinirken "hadi sahneye" dediler. Heyecandan titremeye başladım. Filmi görmedim. Albümü de hiç dinlemedim. Korkudan! Sesim öyle titriyordu ki, yankısına bile katlanamıyordum.

Mary Sanderson (Hemşire): Aslında cumartesi sabahı diye anlaşmıştık, fakat cuma gecesi geç vakitlerde apar topar helikopterle Woodstock'a getirildim. Birçok acil vakanın olduğunu söylüyorlardı. Beni derhal sıhhiye çadırına götürdüler. Çadırın önünde, adamın biri "1 dolara meskalin, 1 dolara meskalin" diye bağırıyordu. Yeni bir ilaç zannetmiştim.

"Bad trip" tedavisi... "Örümcekler!.." Bad trip'e girenler için özel olarak hazırlanmış "Freak Out" çadırının ilk misafiri örümceklerden muzdaripti. Hemşire Sanderson ise hayali örümceklere karşı ne yapacağını bilemiyordu. Bunun için Hog Farmers'cılardan feyz alması gerekiyordu. Bad trip'e girenlerin sırtını okşamak ve yumuşak sözcükler söylemek gerekiyordu. Ama en çok rastlanan vaka asit yanığı değil göz yanığıydı. Kafayı bulup güneşe bakıyorlardı, gözlerini öyle dikip bakıyorlardı.

16 Ağustos Cumartesi

Miller Andersen (Keef Hartley Band'in solisti): "San Fransisco'dan yeni bir grup" diye anons edilen gruptan sonra sahneye çıkacaktık. Fakat, "San Fransisco'dan yeni bir grup" feleğimizi şaşırttı. "Onlardan sonra çıkmamız şart mı?" diye sorduk birbirimize. "Onlar", Santana'ymış. Neyse ki, John Sebastian'ı ikna ettik, o sahne aldı, aşk ve barış muhabbeti yaptı, sonra biz çıktık. Santana'nın aletlerini kullanmak zorundaydık. O güne kadar hiç görmediğim akustik ampflikatörler kullanıyorlardı, bir sürü düğme vardı ve Santana kullanma talimatlarını sökmüştü. Ne yapacağımı bilemiyordum. Önümdeki 16 düğmeye ve karşımdaki 600 bin insana bakıyordum. Ne yapmalı acaba? Çok ağır bir baladla başladık. Berbattı.

Carlos Santana: Sahne arkasında herkes ayrı telden çalıyordu. Jerry Garcia'ya göre her şey yolundaydı, uçağı kaçıranlara veya limuzin servisinden mahrum kalanlara sorarsanız, rezaletti. Kimileri öfke küpüydü, kimilerine göre ise mevzu "üç günlük eğlence, müzik, yağmur, üzümlü havuç salatası"ydı ve kıyak muhabbetti. Böyle bir kalabalığa çalmak çok acayip bir şey. Çünkü elinden çıkan ses ampflikatörlerden, monitörlerden, hoparlörlerden geçiyor, karşıdaki tepeye çarpıyor –gerçek bir tepeydi; göz, saç ve etten oluşan bir okyanusa benziyordu–, sonra sana geri dönüyordu. Unutulur şey değil.

KİM KAÇ PARA ALDI?

15 Ağustos Cuma	*USD*
Richie Havens	6000
John Sebastian	1000
Arlo Guthrie	5000
Joan Baez	10000
Tim Hardin	2000
Melanie	750
Sweetwater	1250
Ravi Shankar	4500
16 Ağustos Cumartesi	
Quill	375
Keef Hartley	500
Santana	750
Mountain	2000
Canned Heat	6500
Incredible String Band	2250
CCR	10000
The Grateful Dead	2250
Janis Joplin	7500
Sly & The Family Stone	7500
The Who	12500
Jefferson Airplane	12000
17 Ağustos Pazar	
Joe Cocker	1375
Country Joe&The Fish	2500
Ten Years After	3250
Paul Butterfield	5250
Johnny Winter	3750
CSN&Y	5000
Sha Na Na	700
Jimi Hendrix	32000

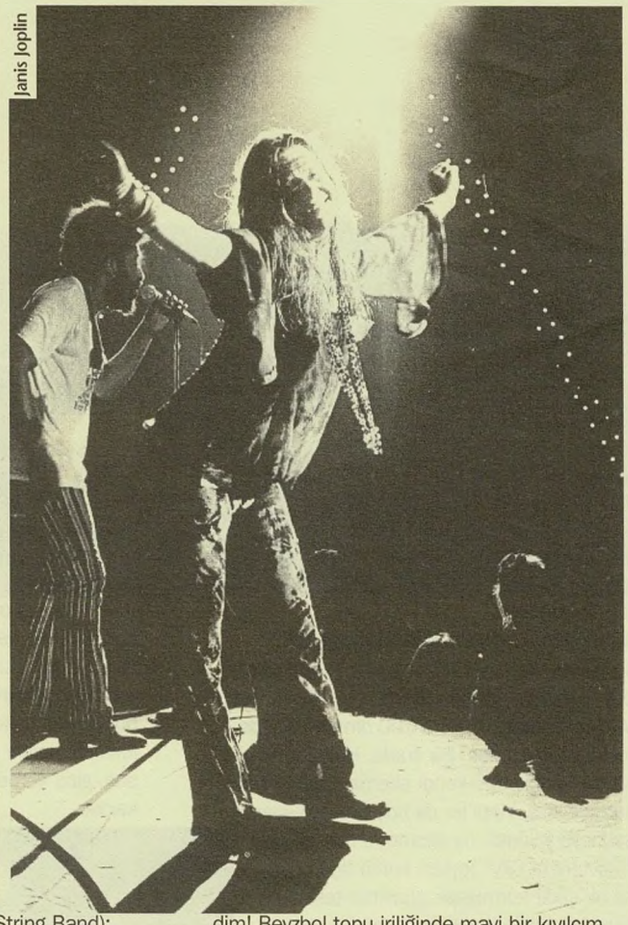

Janis Joplin

Rose Simpson (The Incredible String Band): Cuma gecesi sahneye çıkamadık çünkü yağmur vardı ve elektrik çarpmasından tırsıyorduk. Geceyi bir çadırda, John Sebastian ve Melanie'yle birlikte geçirdik. Ortalıkta bir sürü rivayet vardı, sarılık, veba filan... Atmosfer berbattı. Hatta, sahneye çıkıp çıkmamak üzerine tartışılıyordu. Fakat Pete Townshend herkesi kendine getiren bir konuşma yaptı. Who sahneye çıkacaktı, aksi düşünülemezdi. "Oradaki insanlar sırılsıklam ıslanmış bizi bekliyorlar, hangi hakla sahneye çıkmamazlık yapabiliriz?" Woodstock kimin ne olduğunu çok güzel gösterdi. John Sebastian büyük bir boşluğu doldurdu, cuma gecesi parlayan bir kıvılcımdı, harika bir nefes, bir ruhtu. Öte yandan, Joan Baez bencil, ego trip'li bir prima donnaydı. Çok elitistti ve kendi avanesinden başka kimseye dostluk göstermiyordu.

Leslie West (Mountain): Mountain olarak kariyerimizin üçüncü konseriydi. Helikopterle indik alana. Cumartesi gecesi saat sekiz sularında sahne aldık, yağmurdan sonra... Janis Joplin'i hatırlıyorum, en güzel kızı o kapmıştı. Uzun boylu, sülün gibiydi. Kuliste herkes ona asılıyordu, ama o Janis'le takılıyordu...

Bob Weir (Grateful Dead): Herkes dev bir konser olacağını söylüyordu ama, sanırım kimse inanmıyordu. Dead olarak baskı altındaydık, çünkü kariyerimizin dönüm noktasıydı, iyi çalarsak yırtacaktık, iyi çalamazsak silinip gidecektik. Sahneden yarım mil ötede bir çadırda kalıyordum. Pisti. Çamurluydu. Ne yeterli yiyecek vardı, ne de ihtiyaç giderecek tesis. Ama kimse hayatından şikayetçi değildi. Madem oradaydık, tadını çıkaracaktık. Biz çalarken bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Kâbustu. Enstrümanıma her dokunuşumda çarpılıyordum. Sahne sırılsıklamdı ve ben iletkendim! Beyzbol topu iriliğinde mavi bir kıvılcım çıktı, ayaklarım yerden kesildi ve üç metre yana savruldum. Belki de en kötü performansımızdı. Kimileri Woodstock'la şöhrete ulaştılar. Biz ise Woodstock'u yirmi yılda telafi edebildik.

17 Ağustos Pazar

Pete Townshend (Who): Her saniyesinden nefret ettim. İğrenç, bayağı, iki yüzlü bir olaydı. Her konuda müthiş bir ticarilik vardı. Tam 11 saat sahneye çıkmak için bekledik. Bana içinde LSD olan bir kahve vermişlerdi. Çok kuvvetli bir ilaçtı. Bir sürü Amerikalı yanıma gelip "bu yeni bir hayatın başlangıcı, ne harika di mi" deyip duruyordu.

Roger Daltrey (Who): Woodstock bir kâbustu. Her şey karmakarışıktı. Nal gibiydim. Nerede olduğumu, hangi gruptan olduğumu bilmiyordum. Ama Holiday Inn harikaydı. Herkes oradaydı: Jefferson Airplane, Gracie Slick, Dead, Joe (Cocker), Jimi. Herkes havuzun etrafına toplanmış çalıp söylüyordu. Sonra, sırası gelen gidiyordu. Sahne arkasında menejerler, ajanlar, reklamcılar itişip kakışıyordu. Evet, bavul dolusu para aldık. 12.500 dolar. Büyük para. Hayatımızda gördüğümüz en çok para. Ama, oraya gitmek için evlerimizi ipotek etmiştik. Woodstock'a Volkswagen'imle gitmiştim; karım, annem, babam, dördümüz... Film çok iyi iş yaptı. Ve bu arada biz de tanınmış olduk. Sahne çok yüksek ve uzaktı. Kalabalık kilometrelerce uzakta gibi geliyordu. Dahası, monitör yoktu. Çaldığımızı duyamıyorduk. Sonra, Abbie Hofmann olayı oldu, sahneye çıkıp bir nutuk atmaya başladı. "Siz burada eğlenirken, insanlar hapiste çile çekiyor" mealinde bir şey. Tamam, önemli bir meseleyi dile getiriyordu, ama bunu biz sahnedeyken yapmasına müsaade edemezdik. Pete, gitarını Hoffman'ın kafasına indirdi. İngiliz şiddetinden bir numune. Bi-

14 yaşında bir kızdım, abimle gitmiştim. Benim için unutulmaz bir hayat tecrübesi oldu. Çamurda ayakkabılarımı kaybetmiştim. Bir oğlan çıkarıp makosenlerini vermişti bana. *Debra*

Woodstock, müzikten, uyuşturuculardan, eğlenceden daha fazla bir şeydi. O üç gün boyunca, hakim duygu kardeşlik ve dayanışmaydı. *Kurt Pfeifer*

27 yaşındaydım ve hayatımın hippi evresindeydim. Woodstock bir yer, bir konser değildi. Zihinsel bir durumdu. *Chris S.*

Santana'yı unutamıyorum. Kimsenin tanımadığı bir gruptu. Woodstock'tan sonra ilk albümlerini merakla beklemeye başladım. Hayal kırıklığına uğratmadılar. Woodstock'a gittiğim için işimden kovulmuştum. *Jeff Gersten*

zi kurtaran güneş oldu. Tam "See Me, Feel Me"yi söylerken kalabalığın arkasında güneş belirdi. Olabilecek en güzel ışık gösterisiydi. Olağanüstü. Müthiş, devasa bir New York ağustosu güneşi tepenin üzerinden süzüldü, ışıldamaya başladı. Adeta tanrının armağanı gibiydi. Kültürel anlamda da kendimizi farklı hissettik. İngiliz olmanın avantajını yaşıyorduk, bizi askere alıp Vietnam'a gönderen yoktu. Bu bir lükstü. Bir lükstü, çünkü o çocuklar gerçekten ızdırap çekiyordu.

Paul Kanter (Jefferson Airplane): Şafak sökerken çıkabildik. Hani dedeler anlatır ya, "biz okula gitmek için on kilometre yürürdük" diye, tam öyle bir şey. Hiç şikayetçi değildik. Herkes eğleniyordu. Evet, yeterli yiyecek. tuvalet vs. yoktu. Ne gam. Normal bir hippi dozu LSD almıştım. Sahne arkasında yemek için bulabildiklerim bir tabak rokfor peyniri ve 12 adet üzümdü. Hiç canlı bir rokfor peyniri gördünüz mü? Rokfor peyniriyle bir nevi sohbet ediyordum, ayaklarım sanki toprağa kök salmıştı. Milim kıpırdamıyordum. Sahne menejerleri, "biraz hareket etmeniz lazım" dediklerinde, "kusura bakmayın" dedim, "mümkünü yok".

Joe Cocker: Helikopterle alana indim ve anında kendimi sahnede buldum. Grup oradaydı, hemen çalmaya başladılar, ben de söylemeye. Sanırım sahneye çıkmaya hazır başka kimse yoktu. O gün canımı sıkan tek şey, sonradan Chris'in (Stainton - klavyeci) söyledikleriydi: Meğer bütün grup asit atmışlar. Bir tek ben ayıktım. Başlangıçta zorlandım. Fakat "A Little Help From My Friends"e gelince açıldım. Basında çıkan şeyler şaşırtıcıydı. Mesela, kalabalığın üzerine bir bomba atılacağı yolunda bir rivayet vardı, güya tek bir hamlede bütün hippilerden kurtulunacaktı. Bu türden bir sürü zırva vardı gazetelerde.

Alvin Lee (Ten Years After): Yağmur bastırınca yedi saat kimse sahneye çıkamadı. Çok saçma bir durumdu. Kimsenin gidecek bir yeri yoktu, herkes oturduğu yerde oturdu ve sırılsıklam ıslandı. Sonuçta, gece olunca sahneye çıktık ve ışıkların avantajından yararlandık. "Şimdi çıkamazsınız" demişlerdi, "çarpılırsınız". Çünkü yağmur hâlâ devam ediyordu. "Boşversenize" dedim, "Woodstock'ta elektrik çarparsa milyonlarca plak satarız." Orada kaç kişi olduğunu söylemek mümkün değil. Birkaç metre sonra görüntü bir kafalar denizine dönüşüyor ve ufukta kayboluyordu. Film piyasaya çıktıktan sonra, kariyerimiz jet hızıyla yükseldi. 2000 kişilik salonlardan 20 binlik stadyumlara terfi ettik. Fakat bu, sonun başlangıcıydı aslında.

Robbie Robertson (The Band): Woodstock'la ilgili karışık duygular içindeyim. Zira, festivale katılanlar arasında, sadece biz Woodstock'ta yaşıyorduk. Festivalin çok iyi niyetlerle düzenlendiğine kuşku yok. Hakikaten müzik adına ve insanların bir araya gelip kendilerini ifade etmeleri adına düzenlenmişti. Çok uzun zaman hatırlanacak bir olaydı. Woodstock'taki haleti ruhiye çok sihirli bir şeydi. Biraz ürkütücüydü de... Bir panik çıkarsa... İnsanlar hep birlikte aynı yönde hareket etmeye başlarsa... Böyle çılgın şeyler geçiyordu zihnimden.

Bobby Colomby (Blood Sweat and Tears'ın davulcusu): Woodstock'ta üç as vardı, biri bizdik. Joplin, Jimi ve biz. O zamanlar, çok güçlü bir cazibe merkeziydik ve biz katılmayı kabul edince, Woodstock, müzik endüstrisinin gözünde ciddiyet kazandı. Olayın çapı hakkında bir bilgimiz yoktu, sanıyorum kimsenin yoktu. İki saatlik bir gecikmeyle sahneye çıkmıştık. "Kusura bakmayın, bu gece monitör yok" dediler bize. Ben de "o zaman çalmıyorum" dedim. Bunun üzerine, 500 bin kişiye yönelmesi gereken monitörü getirip kulağımın dibine koydular –ses çıkış ayarını yapmadan. Mikrofonda nefesimi duyabiliyordum. Davula dokununca, vurunca değil, dokununca, "buuummm" ediyordu. Yarım milyon insan da "ahhh" diyordu. "Just One Smile"ı çalmaya başladığımda –bum, çik, bum, bum– kulağımda bir bum patladı ki, sormayın. David (Clayton Thomas, grubun solisti) "harika bir aranjman" dedi. İçimden "eyvah" dedim, "kimbilir ne içti!.."

David Crosby (Crosby, Stills, Nash and Young): Christine, kız arkadaşım, çok mutsuzdu, çünkü süslenip püslenip gelmişti ve biz çamur deryasının ortasında bir çadırın içindeydik. Sahneye çıkmaya ödümüz kopuyordu. Cool diye belleddiğimiz bütün müzisyenler ampfilikatörlerin arkasında daire olmuş sıralarını bekliyorlardı: Dead, Airplane, Hendrix, Sly, Country Joe... Kimse bizi sahnede görmemişti o güne kadar. Neyse ki iyiydik.

18 Ağustos Pazartesi

John Marcellino (Sha Na Na'nın davulcusu)
18 yaşındaydım. Santana'nın davulcusuyla birlikte, Woodstock'ın en genciydim. Yedinci konserimizdi. 300 dolar ödediler, çekleri karşılıksız çıktı. Filmde yer aldığımız için de birer dolar aldık. Aslında bizi filme koymayacaklardı, fakat o kadar görseldik ki, makaslayamadılar. Bizi sahneye çıkardıklarında pazartesi olmuştu. Şafak sökerken çalmaya başladık, sondan bir önceki konser bizimkiydi, Jimi'den önce...

Woodstock'a vardığımızda yarım milyardı gücümüz

(Seyirciler anlatıyor): Felaket bir tripteydim. Bir sürü insan yardımcı olmaya çalışıyordu ama, nafile. Jimi Hendrix sahneden indiğinde, sahne arkasında bir yerlerdeydim. Burun buruna geldik. "Neyin var senin?" dedi. Hayatımın en bet tribinde olduğumu söyledim. "Dur bir dakika" dedi, "çaresini biliyorum". Islak çarşafa sarınmalıymışım. Fakat, allah kahretsin, su yoktu. Sonuçta, Jimi benimle saatlerce konuştu, kendime gelene kadar... *Brad Collins*
16 yaşındaydım. Jimi'yle tanışmıştım. Çok cool'du. Kimsenin lafıyla hareket etmememi söylemişti. "Ben Jimi'yim, sen de sensin" demişti. *Aaron F.*
16 yaşındaydım, abim Josh'la birlikte gitmiştik. İlk jointimi, ilk biramı orada içtim. Ve ilk defa bir erkekle seviştim, abimin arkadaşı Brian'la. Ve hamile kaldım. Lisedeydim, ama doğurdum. Liseyi bitirdiğim yıl yıl Brian'la evlendik. Dört çocuğumuz var, en büyüğünün adı Jerry, Jerry Garcia'dan ötürü. Woodstock sadece hayatımı değiştirmedi, anlamlı kıldı. *Allayna Kayne*
Woodstock güzel bir eğlenceydi. O günlerde Vietnam savaşı temel meseleydi, ama o hafta sonunda kendimize izin vermiştik, sadece eğleniyorduk. Polisler ve askerler de bunun farkındaydı, dolayısıyla bize elleşmediler. Zaten Kent State olaylarında ölü vermiştik, Chicago olaylarında da kafamızı gözümüzü yarmışlardı. Kimse yeni bir olay çıksın istemiyordu. Ne biz, ne onlar. *Michael Pridemore*
18 yaşında bir hippiydim ve ilk çocuğuma hamileydim. Woodstock unutulabilir bir şey değil. Ömür boyu kalıcı bir iz bıraktı üzerimde. Neil Young'la tanımış, sohbet etmiştim. Çok cool bir herifti. *Kathy Popple*
Hayatımda ilk defa toplum içinde çırılçıplak soyunmuştum. İnsanın aklını başından alan bir atmosferdi. 69'da 32 yaşındaydım. İki oğlum, üç kızım, 22 torunum var. Hepsini Woodstock ruhuyla yetiştirdim. *C. H. Crowder*

Henry Diltz (Fotoğrafçı):
Pazartesi öğleye doğru Woodstock bir muharebe meydanına benziyordu. Ordular çekilmiş, geriye çamur içinde ıssız bir alan ve gökyüzü kalmıştı. Orada burada dumanlar tütüyordu. Orduların giderken arkada bıraktıkları eşyalar ortalığa saçılmıştı. Her yer çerçöp içindeydi.

Başlangıcın sonu

Ama Hog Farmers hâlâ oradaydı. Woodstock'u temizliyorlardı. Komünlerine dönüşleri başka bir festivaldi. Uçakta asit partisi vardı. Hostesler, Hog Farmers'ın kadın üyeleriyle kıyafet değiştirmeye başlayınca, kaptan pilot, vaziyetin tekin olmadığına hükmetmiş, uçağı otomatik pilota bağlayıp kabinine çekilmişti ki, gözleri yuvalarından fırladı. Dev bir yeşil papağan gökyüzünde kanat çırpıyordu.

Kızım Siouxsie'ye orada hamile kaldım. Kimden, onu bilmiyorum. Jimi Hendrix harika biriydi. Onunla birkaç sefer içtik. Ben bir groupie'ydim! *Ms. Rowbotham*

Biletli olduğum halde gidemedim, çünkü trafik gitmiyordu. Ama, hippi felsefemi çocuklarıma da aktardım. Harika iki delikanlı oldular. Ne var ki, etraftaki genç insanları görünce içim cız ediyor. *Rachael Cornetta*

Creedence'in "Green River"ını unutmam mümkün değil. O sıralarda liste başıydı. Santana'nın sihrini de unutamam. *Barbara Kellogg*

Çok dar kafalı, çok maddiyatçı bir çevrede büyüdüm. İnsanlar banka hesaplarıyla, mülkleriyle, iş hayatındaki başarılarıyla değerlendirilirdi. Woodstock'ta bambaşka bir dünyanın mümkün olduğunu kavradım. O konser benim için uyanıştı. *L. Sacks*

Ç→

ÇAPLI, ERDOĞAN

O da her sanatçı gibi işe erlikten başlamıştı. Kurmaylık imtihanını Türkiye'de verdi. Amerika'daki iki yıllık başarılı savaşlardan sonra da paşa oldu: Piyano Paşa Erdoğan Çaplı...

22 Şubat 1957'nin karlı, soğuk bir gecesi. New York'un "Two Guitars" gece kulübü sahibi sahneye çıkmış, mikrofonda şöyle diyor:

– Aranızda meşhur bir Türk piyanistinin bulunduğunu öğrendim. Acaba bizlere kendisini dinlemek fırsatını lûtfeder mi?

Kadınlı erkekli bir masadaki 34-35 yaşlarında, orta boylu, zayıf, esmer, dalgalı siyah saçlı bir adam şaşırarak doğruldu.

Genç adam kalktı. Salonda yükselen teşvik

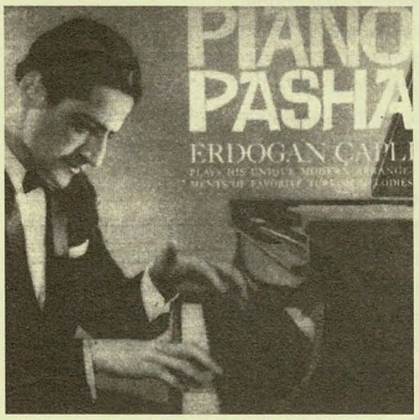

alkışları arasında spikere doğru yürüdü.

Bu genç adam, Ankara Radyosunda "Daldan Dala" programı ile kendisine büyük bir şöhrek sağlamış olan Erdoğan Çaplı idi.

Ankara Devlet Konservatuarı Yüksek Keman mezunu olan Erdoğan Çaplı, New York'ta Türk Haberler Büroları Müzik Müşaviri olarak vazife görüyordu... New York'un en kibar beş, altı gece kulübünden biri olan "Embers" ona kapılarını açtı. Burada dans yoktu. Kulübe yalnız meşhurlar, meşhur sanatkârları dinlemek için gelirlerdi. Bu kulüpten her pazar gecesi yapılan radyo yayınında milyonlarca Amerikalı, Erdoğan Çaplı'nın piyanosunu, Türk motifleri ile bezenmiş potpurilerini ve bu arada sık sık tekrarlanan "Türk", "Türkiye" kelimelerini duyuyordu.

Erdoğan bunları da kâfi bulmuyor, daha geniş bir dinleyici kitlesine hitap etmek istiyordu. Bunun için de yegâne çare, plâk doldurmaktı. Bu arzusunda da muvaffak oldu. Amerikanın en tanınmış plâk şirketlerinden biri olan Dot ona bu imkânı sağladı.

Plâk şirketi ona Türk geleneğinin en yüksek rütbesi olan "Paşa"lığı vermiş, plâğın adını "Piyano Paşa" koymuştu. Amerikan halkı artık Türklerin kontrbas, bateri ve piyano girmiş klâsik ve halk musikisi ile dansediyordu.

Hayat mecmuası, 16 Ekim 1959

j→

JEANNE D'ARC'IN TUTKUSU

Danimarkalı film yönetmeni Carl Dreyer'in 1928'de Fransa'da çektiği başyapıtı, sessiz sinemanın en önemli filmlerinden biri. Senaryosunu Carl Dreyer ve Joseph Delteil'in yazdığı film, Jeanne'ın gerçek sorgulamasına dayandırılmış ve olay bir güne sığdırılmıştır. Yönetmenin yalın ve süssüz tekniği düzenli olarak büyük planlarla sınırlandırılmıştır ve tek amacı, makyajsız oynayan oyuncuların oyunlarını ön plana çıkarmaktır. Dreyer filmde yakın çekim tekniğini doruğa ulaştırır. Filmin senaryosu hakkında Roger Boussinot şunları söylüyor: "Senaryo, Jeanne'ın bilindiği gibi saklanmış olan mahkeme zabıtlarına dayalı sorgulamasını ele almakta ve sorgunun ana noktalarını vurgulamakla yetinmektedir. Böylece trajedi detaylarından ayıklanarak özüne, yargıçların karşısına çıkarılan bir insanın trajedisine indirgenmektedir. Bütün mahkeme sanık ile yargıçlarının yüzlerine –ve tutumlarına– yansıdığı biçimde aktarılır. Aktörler kamera önüne tamamen makyajsız çıkmaktadırlar. Yakın çekimde derinin neredeyse gözenekleri sayılabilmekte, öfke ve azaptan gerilmiş cildin kırışıklarına sızan ter ve gözyaşı damlaları seçilmekte, bakışlara yansıyan alaycı, acımasız ya da heyecanlı ifadeler insanın içine işlemektedir. Başka her şeyden arındırılmış bu gerçekçi efektler surata inen bir yumruğun şiddetine sahiptir." J. Mitry de film hakkında şöyle diyor: "Eser, yakın plan çekimlerinin aralıksız birbirini izlemesi şeklinde ilerler: Bakışlar, dudakların titremesi, hatta kirpiklerin birbirine değmesi bile görülebilir. Film için oratoryo denmiştir ve bu hiç de abartma değildir..." Jeanne d'Arc'ı oynayan Renée Falconetti'nin filmde harikalar yarattığı hemen herkes tarafından kabul edilir.

l→

LEWIS CARROL'IN LAFLARI

Eğer günün birinde –ki bu bal gibi olabilir– bu kısa, fakat öğretici şiirin yazarına saçma şeyler üretmek suçlaması getirilecek olursa, kanımca bu: "Karışır cıvadraya bazen dümen bedeni" dizesi yüzünden olacaktır. Bu elem verici olasılık karşısında (yapabileceğim halde) öfkeye kapılıp, diğer yazılarımı örnek göstererek, böyle bir şeyin elimden gelmeyeceğini kanıtlamak yoluna gitmeyeceğim; ya da (yine yapabileceğim halde) bu şiirin kendi içinde taşıdığı güçlü ahlakî amacı, yapısına dikkatle yerleştirilmiş aritmetik ilkelerini veya Tabiat Bilgisi alanındaki soylu öğretilerini öne sürmeye kalkışmayacağım. Tersine, hiç de şairane olmayan bir yol seçip, yalın biçimde, bu işin nasıl olduğunu anlatacağım.

Hastalık derecesinde intizam düşkünü olan Tellal, cıvadrayı haftada bir ya da iki kere yerinden söktürüp cilalatırdı. Ama iş bunu yerine takmaya geldi mi, güvertede hiç kimse, bu parçanın geminin hangi ucuna takılması gerektiğini hatırlayamazdı. Bu konuda Tellal'a başvurmanın yararsızlığını hepsi bilirler –o yalnızca Denizcilik Yasası'ndan dem vurup, hüzünlü bir ses tonuyla, hiçbirinin anlamayı başaramadığı o Donanma Yönetmeliği direktiflerini okurdu–, böylece çoğu zaman cıvadra, dümen bedeninin üstüne bağlanırdı. Bu arada olup bitenleri gözyaşlarıyla izlerdi Dümenci. O bilirdi her şeyin baştan başa yanlış yapıldığını, fakat heyhat! Yasa'nın 42. Maddesi, "Dümenciyle kimse konuşamaz", Tellal tarafından, "ve dümenci hiç kimseyle konuşamaz" sözcükleriyle bütünlenmiş bulunuyordu. Böylece yapılanlara karşı çıkma olanağı da kalmadığından, geminin seyri bir dahaki temizlik gününe kadar dururdu. Bu bezdirici duraklamalar sırasında genellikle geriye doğru sürüklenirdi gemi.

Söz gelimi "kızgın" ve "çılgın" sözcüklerini alalım. Şimdi bu iki sözcüğü birden söylemeyi tasarlayın, ama hangisini önce söyleyeceğinize karar vermeyin. Şimdi ağzınızı açıp konuşun. Eğer düşünceleriniz azıcık olsun "kızgın"a yatkınsa, "kızgın-çılgın", yok eğer kılpayı "çılgın"a yatkınsa, "çılgın-kızgın" dersiniz... Yok eğer, o çok ender rastlanan yeteneğe, kusursuzca dengeli bir zihne sahipseniz, "kızgılcın" diyeceksiniz.

Lewis Carrol, "Köpan Avı"na Önsöz'den (Türkçesi: Barış Pirhasan)

m→

MUSORGSKİ, MODEST PETROVİÇ

"Rus Beşleri"nin en önemli bestecisi. Bütün çalışmalarında profesyonelliğin uzağında kaldı ve kendini bir milli Rus ekolününün doğmasına adadı. Eserlerinde Slav motiflerine ve Rus Ortodoks kilisesi temalarına çok sık yer verdi. Opera ve şarkılarında Rusçanın şan kalitesini yükseltmeyi amaçladı. Onun için müzik başlı başına bir amaç değil, insanlarla ilişki kurma ve bir anlatım aracıydı. Rus halkının geçmişteki ve o dönemdeki yaşamını realist ve dramatik bir tarzda müziğe aktardı. Ravel ve Debussy'yi en çok etkileyen

besteciydi.
Musorgski 1839'da Kerova'da doğdu. Askeri eğitim gördü, orduda subaylığı sırasında müzikle daha yakından ilgilenmeye başladı. Ordudayken Borodin ve Balakirev'le tanıştı, onlardan ders aldı, onların tavsiyesi üzerine askerliği bıraktı. Memur hayatına başlayarak geçimini sağlamaya çalıştı, bir taraftan da kendisini tümüyle müziğe adadı. 34 yaşındayken başyapıtı "Boris Gudanov" operasını ortaya çıkardı: Rus Çarı Korkunç İvan'ın ardından tahta geçen oğlu Feodor yedi yıl saltanat sürdükten sonra ardında veliaht bırakmadan ölür. Başsız kalan halk İvan'ın arkadaşı Boris Gudanov'u çar olarak seçer. Ancak Gudanov'un vaktiyle Feodor'un küçük oğlu Dimitri'yi öldürtmüş olduğu söylentileri ayyuka çıkar. Hatta kendisini veliaht Dimitri olarak tanıtan biri, çevresinde halk birlikleri oluşturup Gudanov'un iktidarını tehdit etmektedir. Fakat sonunda gerçek Dimitri'nin mezarının yeri bulunur. Boris Gudanov bu haberi alınca kendi oğlunu yanına çağırır, herkese "işte yeni çarınız" der, ve tahtına yığılarak ölür... Konusunu Puşkin'in tamamlayamadığı bir halk dramından alan "Boris Gudanov" operası Rus müziğinin hala anıt eserleri arasındadır.

Musorgski'nin Gogol'ün bir öyküsünden hareketle yazdığı "Düğün", ayrıca "Kovançina", "Soroçinski Panayırı" adlı tamamlanmamış sahne eserleri, "Çıplak Dağda Bir Gece" adlı orkestra eseri, şan ve piyano için yazdığı "Ölüm Şarkıları ve Dansları" ve "Çocuk Şarkıları" vardır. "Bir Sergiden Tablolar" adlı empresyonist piyano eseri de en önemli çalışmalarından biridir: İlk kez Maurice Ravel tarafından 1922'de Paris'te seslendirilen bu eser, Musorgski'nin 1873'te ölen ressam arkadaşı Viktor Hartman'ın resimlerinden hareketle bestelenmiş ses-şiirleri hüviyetindedir. Tablolardaki unsurlar, örneğin bahçede oynayan çocuklar, tahta tekerlekleriyle bozuk yollarda ilerleyen öküz arabası, pazar yeri, Paris mezarlıkları, Rus masal kahramanı Baba Yaga'nın kulübesi, cadılar, periler Musorgski tarafından ustalıkla müziğe aktarılmıştır. Musorgski memurluk hayatında mutsuzdu, olağanüstü besteciliği ile de yaşarken pek kabul görmedi. Son yıllarına doğru alkolle barışık bir hayat sürmeye başladı. Bir subayın emir eriymiş gibi Petersburg'da askeri hastaneye yatırıldı ve alkolle bağlantılı epileptik bir nöbet sonunda 1881 yılında orada öldü.

p→

PROF. DR. FREUD'UN MUAYENEHANESİ

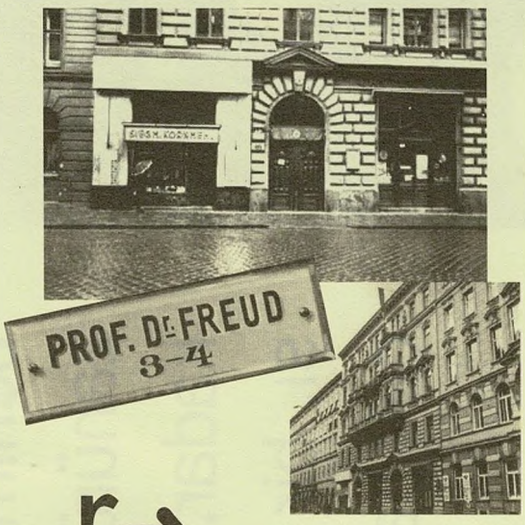

r→

ROUGH TRADE

Rough Trade perakende satış mağazası, punk fırtınasından birkaç ay evvel, 1976 şubatında Londra'da faaliyete başladı. Geoff Travis'in sahibi olduğu dükkan, İngiltere ve Amerika mahreçli punk ve indie mamullerinin en önemli çıkış yeri oldu. Bir süre sonra Travis ve müşterilerine plak ve fanzin alışverişi yetmemeye başladı: 1978'de ilk endüstriyel plaklardan olan Metal Urbain'in "Paris Urbain"iyle Rough Trade, plak basmaya girişti. Metal Urbain'in arkasından reggae'ci Augustus Pablo ve avantgarde Cabaret Voltaire, Rough Trade'in şöhretini arttırdı. Stiff Little Fingers, Young Marble Giants, Aztec Camera, The Raincoats, The Go-Betweens, The Fall, Scritti Politti ve The Pop Group'la plaklar iyice çeşitlendi. Smiths albümleri Rough Trade tarihinin en çok satan plakları oldu. Amerika'da olup bitenlerin de İngiltere gümrük kapısı, Feelies, Dream Syndicate, Jonathan Richman, Camper Van Beethoven, Pere Ubu, Souled American gibi isimlerin plaklarıyla yine Rough Trade oldu. Scritti Politti, Aztec Camera gibi grupların majör şirketlere geçmesiyle Rough Trade epey sarsıldı ve 1984'de Warner Bros'un himayesine girdi. Indie ruhlu plaklar yayınlamaya devam ettiyse de, Smiths'in EMI'ya geçmesiyle en büyük darbesini aldı. Smiths'in yerine lokomotif olsun diye The Sundays'e umutlar bağlandı ama, dağıtımdaki aksaklıklar istenilen başarıyı getirmedi. Devam eden bazı sözleşmeler Rough Trade'in ayakta kalmasını ve mevkiini korumasını sağladı ve Robert Wyatt gibi isimlerin plakları şirketin geleceğini nispeten garanti altına aldı.

zap→

TOPRAKTA BIRAKTIĞIM O ÇİÇEKLER

32. sayımızdaki Saul Williams söyleşisini şöyle bir hatırlayalım:

Saul Williams: Kaufmann. Tam 10 yıl hiç konuşmadı. Kennedy'nin öldürülmesinden, yani 1963'ten 1973'e kadar tek kelime konuşmadı.
Orucunu nasıl bozdu?
Saul Williams: Bir düğünde. İlk defa bir düğünde konuştu. Bir şiir okudu: "O gemiler ki / hiç denize inmediler / deşilmiş gövdeleri kızaklarına zincirlenmişti / bugün azat ediyorum onları / onlar ki devasa ve baki / bırakıyorum denize / ebediyen süzülsünler diye"

İşte bu şiir Leonard Cohen'e ait. Aslen "Let Us Compare Mythologies"de yer almış. Ayrıca "Stranger Music" isimli derlemede de mevcut.. Dikkatli okurumuz Efe Ersoy bizi uyandırdı ve aşağıdaki çeviriyi yolladı:

Toprakta Bıraktığım O Çiçekler
Toprağım çiçekler
hani sana toplamadıklarım
bugün hepsini geri getiriyorum
sonsuza kadar büyüsünler diye
ama şiirlerde, heykellerde değil
tam da dökülüp çürüdükleri yerde.

Ve koca tersanelerdeki o gemiler
kahramanlar gibi ulu ve fani
yönetemediğim gemiler
bugün hepsini geri getiriyorum,
sonsuza kadar yelken açsınlar diye,
ama havuzlarda, ağıtlarda değil,
tam da batırılıp yıkıldıkları yerde.

Ve omuzlarında yükseldiğim o çocuk,
özlemlerini körelttiğim,
sıradan asil bir disiplinle,
bugün onu geri getiriyorum,
sonsuza kadar gevşesin artık diye,
ama günah çıkartarak, anılarını yazarak değil,
tam da çiçeklendiğin,
gittikçe kurnazlaşıp vücudunun kıllandığı yerde.

Artniyet değil beni uzaklaştıran,
feragata, ihanete iten:
yorgunum sizden, bu yüzden gidiyorum.
Altın, fildişi, ten, aşk, Tanrı, kan, hilal
bunların arşivleme uzmanı oldum.

Vücudum bir zamanlar zaferlere alışkındı,
vücudum bir müze oluverdi:
şurası birinin dudakları yüzünden hatırlanıyor,
şurası birinin eli,
şurası nemliliği, şurası sıcaklığına.

Kim kendi yapmadığı bir şeyi sahiplenebilir?
Senin güzelliğine dahilim
atların yelesine ve şelalelere olduğun kadar.
Bu da benim son arşivim.
Solunmazı soluyorum.
Seni seviyorum, seviyorum
ve sonsuza kadar bırakıyorum.

Benim mısralarımı edebi bir performans veya sanatı ve estetiği hedefleyen şeyler olarak görenlerin benim şiirimi anlamaları mümkün değildir. "Çimen Yaprakları" benim haleti ruhiyemin ve mizacımın tezahürüdür. Birinci mısradan son mısraya kadar, bütün yapmak istediğim bir şahsı, bir insanı özgürce, bütünüyle ve gerçek haliyle kayıtlara geçirmektir.

Walt Whitman, aktaran: Oscar Wilde *(Walt Whitman'a Göre Gospel)*